

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ**  
**EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**  
**ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**  
**TARİH EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**TÜRK ÜNİVERSİTELERİNDE TARİH ÖĞRENİMİ**

**DOKTORA TEZİ**

**Serdar ERKAN**

**Danışman: Prof.Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ**

**Ankara**  
**Haziran, 2009**

Serdar ERKAN'ın Türk Üniversitelerinde Tarih Öğrenimi başlıklı tezi 30 Haziran 2009 tarihinde, jürimiz tarafından Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Tarih Eğitimi Bilim Dalında Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

| <u>Adı Soyadı</u>                             | <u>İmza</u> |
|-----------------------------------------------|-------------|
| Üye (Tez Danışmanı): Prof.Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ | .....       |
| Üye: Prof.Dr. Kazım Yaşar KOPRAMAN            | .....       |
| Üye: Prof.Dr. Mustafa SAFRAN                  | .....       |
| Üye: Prof.Dr. Mustafa YILMAZ                  | .....       |
| Üye: Doç.Dr. Nuri YAVUZ                       | .....       |

**Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.**

**.../.../2009**

**Prof.Dr. Nezahat GÜÇLÜ**  
**Enstitü Müdürü**

## ÖN SÖZ

Üniversitelerimizde Tarih Öğrenimi'nin nasıl yapıldığı konusunda kapsamlı bir araştırma bugüne kadar yapılmamıştır.

Bunun için üniversitelerimizdeki tarih bölümlerinin programlarını çıkararak üzerinde çalışma yapıldı. Örnek alınarak seçilen 6 üniversitede (Balıkesir, İstanbul, Gazi, Ankara, Marmara, Hacettepe) hem öğretim elemanlarına hem de öğrencilere uygulama anketi yapıldı.

Umarım sonuçlar yeni yaklaşımları beraberinde getirir. Bana tezin her aşamasında yardımcı olan, sabır gösteren, yönlendiren değerli Danışman Hocam Prof.Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ'e, Anabilim Dalındaki desteklerinden dolayı Gazi Eğitim Fakültesi Dekanı Prof.Dr. Mustafa SAFRAN Hocama, Enstitüdeki işlerimde bana yardımlarını esirgemeyen Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü Prof.Dr. Nezahat GÜÇLÜ Hocama ve tezimi oluştururken değerli görüşlerini benimle paylaşan öğretim üyesi Yrd.Doç.Dr. Bahri ATA Hocaya teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Ayrıca anketlerin değerlendirilmesinde bana yardımcı olan arkadaşım Arş.Gör.Dr.Bülent AKBABA'ya da özellikle teşekkür ederim.

**Serdar ERKAN**  
**Ankara-2009**

## ÖZET

### TÜRK ÜNİVERSİTELERİNDE TARİH ÖĞRENİMİ

ERKAN, Serdar

Doktora, Tarih Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof.Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ

Haziran-2009, 251 sayfa

Bu araştırmanın amacı Türkiye’de bulunan Yükseköğretim Kurumlarından Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülteleri Tarih Bölümleri ile Tarih Eğitim Anabilim Dallarının Tarih öğrenimi ve sorunlarını ortaya koymaktır.

Bu araştırmanın yürütülmesinde genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelinde bu araştırmayla, Türkiye Cumhuriyetindeki üniversitelerin Tarih Bölümleri ve Tarih Eğitimi Anabilim Dallarının durumu ve sorunları değerlendirmektedir. Değerlendirme Tarih Bölümlerindeki öğretim elemanları ve bu bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin görüşlerine dayalı olarak yapılmıştır.

Bu araştırmanın evrenini Türkiye’deki üniversitelerin Tarih bölümlerinde görev yapan öğretim elemanları ve bölümlerde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Gazi, Hacettepe, Ankara, Marmara, İstanbul ve Balıkesir Üniversitelerinin Tarih bölümlerinde görev yapan 70 öğretim elemanı ve bu bölümlerde öğrenim gören 300 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmanın sonucunda ders süreleri, eğitsel materyaller, bölümlerin bilimsel proje yürütme potansiyelleri, öğrenci sayıları, kütüphane hizmetleri, derslikleri ve binaları fiziki koşulları, tarih dersi programları, öğrenci rehberlik hizmetleri, lisans programının süresi, yabancı dille tarih eğitimi, tarih ders kitapları, mezunların iş imkanları ve ayrıca tarih dersinin duyuşsal alana katkılarıyla ilgili sonuçlar tespit edilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Tarih Öğrenimi, Tarih Öğrenimin Tarihi, Türkiye’de Yükseköğretimde Tarih Öğrenimi, Yüksek Öğretimde Tarih Öğrenimin Sorunları

## ABSTRACT

The purpose of this study is to identify the problems of history teaching in History Departments and History Education Programs offered by Faculty of Arts and Science and Faculty of Education which are among some of the Higher Education Institutions in Turkey.

In this study, survey research was conducted in generating research data. By means of the survey research, this study has examined the problems and conditions of the History Departments and History Education Programs in universities of Republic of Turkey. Study assessment was implemented based on perceptions of faculty members and students in History Departments.

The unit of the study was made up of the faculty members and students in History Departments in all Turkish Universities. The sample of the study was composed of 70 faculty members and 300 students in the History Departments of Gazi, Hacettepe, Ankara, Marmara, Istanbul and Balikesir Universities.

The results of the study has pointed out some findings in regard to duration of a class, education materials, departments' research capabilities, number of students, library services, building conditions of classrooms and buildings, content of history classes, student counseling services, duration of a history program, history education in foreign language, history text books, alumni job opportunities, and effects of history education in sensory integration.

**Key words:** History Teaching, History of History Teaching, History Teaching in Higher Education in Turkey, Problems of History Teaching in Higher Education.

## İÇİNDEKİLER

|                                                                                                                            |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| ÖZET .....                                                                                                                 | İİİ |
| ABSTRACT.....                                                                                                              | İV  |
| İÇİNDEKİLER .....                                                                                                          | İV  |
| TABLolar LİSTESİ.....                                                                                                      | Vİ  |
| KISALTMALAR.....                                                                                                           | X   |
| I. BÖLÜM.....                                                                                                              | 1   |
| 1. GİRİŞ.....                                                                                                              | 1   |
| 1.1.TEZİN AMACI.....                                                                                                       | 3   |
| 1.2.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....                                                                                                | 3   |
| 1.3.PROBLEM CÜMLESI.....                                                                                                   | 3   |
| 1.4.TARİH NEDİR? .....                                                                                                     | 4   |
| 1.5.TARİH ÖĞRETİMİNİN AMAÇLARI .....                                                                                       | 5   |
| 1.6.DÜNYADA TARİH ÖĞRENİMİ.....                                                                                            | 11  |
| 1.7.ALT PROBLEMLER .....                                                                                                   | 15  |
| 1.8. SAYITLILAR.....                                                                                                       | 16  |
| 1.9.SINIRLILIKLAR .....                                                                                                    | 17  |
| 2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....                                                                                                  | 18  |
| 2.1. TÜRKİYE’DE TARİH ÖĞRENİMİNİN TARİHİ .....                                                                             | 18  |
| 2.1.1. Osmanlı Dönemi .....                                                                                                | 18  |
| 2.1.1.1. Darülmualimin .....                                                                                               | 28  |
| 2.1.1.2. Darülmualimat .....                                                                                               | 32  |
| 2.1.1.3. Mülkiye Mektebi.....                                                                                              | 35  |
| 2.1.1.4. Darülfünun .....                                                                                                  | 38  |
| 2.2. CUMHURİYET DÖNEMİ .....                                                                                               | 52  |
| 2.2.1. Yüksek Öğretmen Okulu .....                                                                                         | 66  |
| 2.2.2. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.....                                                          | 74  |
| 2.2.3. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi .....                                                                               | 79  |
| 2.2.4. Gazi Orta Muallim Mektebi.....                                                                                      | 86  |
| 2.3. ÜNİVERSİTELERDEKİ TARİH ÖĞRENİMİNİN BUGÜNKÜ DURUMU .....                                                              | 94  |
| 2.3.1. Fen Edebiyat Fakülteleri Zorunlu Dersler .....                                                                      | 94  |
| 2.3.2. Fen Edebiyat Fakülteleri Seçmeli Dersleri .....                                                                     | 115 |
| 2.3.3. Eğitim Fakülteleri Dersleri .....                                                                                   | 147 |
| 2.3.4. 2007 ve 2008 ÖSYS Kılavuzlarına Göre Tarih Bölümleri Öğrenci<br>Kontenjan ve Puan Tablosu .....                     | 162 |
| 2.3.4. 2007 ve 2008 Ösys Kılavuzlarına Göre Tarih Öğretmenliği Anabilim<br>Dalları Öğrenci Kontenjan ve Puan Tablosu ..... | 167 |
| III. BÖLÜM.....                                                                                                            | 169 |
| 3. YÖNTEM .....                                                                                                            | 169 |
| 3.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....                                                                                                 | 169 |
| 3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....                                                                                                | 169 |
| 3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE GELİŞTİRİLMELERİ .....                                                                       | 172 |

|                                                  |     |
|--------------------------------------------------|-----|
| 3.3.1. Öğretim Elemanları Anketi:.....           | 173 |
| 3.3.2. Öğrenci Anketi:.....                      | 177 |
| 3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI..... | 181 |
| BÖLÜM IV.....                                    | 183 |
| 4. BULGULAR VE YORUM .....                       | 183 |
| BÖLÜM V .....                                    | 233 |
| 5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....                        | 233 |
| 5.1. SONUÇLAR.....                               | 233 |
| 5.2. ÖNERİLER.....                               | 235 |
| KAYNAKÇA.....                                    | 236 |

## TABLOLAR LİSTESİ

|                                                                                                                               |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| TABLO 1. 1874 ‘TE İSTANBUL DARÜLMUALLİMİNİ ŞUBELERİ VE DERSLERİ .....                                                         | 31  |
| TABLO 2. DARÜLMUALLİMAT PROGRAMI .....                                                                                        | 34  |
| TABLO 3. DARÜLFÜNUN 1900’DE TEKRAR AÇILMIŞTIR. ŞUBELER VE DERSLER ŞÖYLEDİR.<br>.....                                          | 43  |
| TABLO 4. HAZIRLANAN PROJEYE GÖRE TARİH- COĞRAFYA KISMI’NIN DERS PROGRAMI                                                      | 45  |
| TABLO 5. EDEBİYAT ŞUBESİ DERS CETVELİ .....                                                                                   | 49  |
| TABLO 6. YÜKSEK MUALLİM MEKTEBİ’NİN BRANŞ DERSLERİ.....                                                                       | 68  |
| TABLO 7. ANKARA YÜKSEK ÖĞRETİM OKULU TARİH BÖLÜMÜ (A.Ü.D.T.C.F)<br>PROGRAMI (1977-78 ÖĞRETİM YILI) (GELİŞLİ, 2006:152) .....  | 74  |
| TABLO 8. DTCF TARİH BÖLÜMÜ LİSANS ÖĞRETİM PROGRAMI.....                                                                       | 83  |
| TABLO 9. GEE TARİH-COĞRAFYA BÖLÜMÜ DERS DAĞITIM ÇİZELGESİ (1931) .....                                                        | 88  |
| TABLO 10. TARİH-COĞRAFYA ŞUBESİNİN HAFTALIK DERS DAĞITIM ÇİZELGESİ (1941). 89                                                 |     |
| TABLO 11. TARİH-COĞRAFYA ŞUBESİNİN HAFTALIK DERS DAĞITIM ÇİZELGESİ (1944). 90                                                 |     |
| TABLO 12. SOSYAL BİLGİLER BÖLÜMÜ HAFTALIK DERS DAĞITIM ÇİZELGESİ (1966).....                                                  | 91  |
| TABLO 13. G.Ü. GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ (1993-1994 ÖĞRETİM YILI).....                                                            | 92  |
| TABLO 14. FEF ZORUNLU DERSLER TARİH METODOLOJİSİ.....                                                                         | 94  |
| TABLO 15. FEF ZORUNLU DERSLER TÜRK TARİHİ .....                                                                               | 98  |
| TABLO 16. FEF ZORUNLU DERSLER DÜNYA TARİHİ .....                                                                              | 105 |
| TABLO 17. FEF ZORUNLU DERSLER DİĞER DİSİPLİNLER.....                                                                          | 109 |
| TABLO 18. FEF ZORUNLU DERSLER DİL DERSLERİ .....                                                                              | 112 |
| TABLO 19. FEF ZORUNLU DERSLER GENEL KÜLTÜR .....                                                                              | 113 |
| TABLO 20. FEF ZORUNLU DERSLER YEREL TARİH .....                                                                               | 114 |
| TABLO 21. FEF SEÇMELİ DERSLER TARİH METODOLOJİSİ .....                                                                        | 115 |
| TABLO 22. FEF SEÇMELİ DERSLER TÜRK TARİHİ.....                                                                                | 119 |
| TABLO 23. FEF SEÇMELİ DERSLER DÜNYA TARİHİ.....                                                                               | 131 |
| TABLO 24. FEF SEÇMELİ DERSLER DİĞER DİSİPLİNLER .....                                                                         | 136 |
| TABLO 25. FEF SEÇMELİ DERSLER DİL DERSLERİ .....                                                                              | 140 |
| TABLO 26. FEF SEÇMELİ DERSLER GENEL KÜLTÜR.....                                                                               | 143 |
| TABLO 27. FEF SEÇMELİ DERSLER YEREL TARİH .....                                                                               | 146 |
| TABLO 28. EĞİTİM FAKÜLTESİ DERSLERİ TARİH METODOLOJİSİ.....                                                                   | 147 |
| TABLO 29. EĞİTİM FAKÜLTESİ DERSLERİ TÜRK TARİHİ .....                                                                         | 149 |
| TABLO 30. EĞİTİM FAKÜLTESİ DERSLERİ DÜNYA TARİHİ .....                                                                        | 153 |
| TABLO 31. EĞİTİM FAKÜLTESİ DERSLERİ DİĞER DİSİPLİNLER.....                                                                    | 155 |
| TABLO 32. EĞİTİM FAKÜLTESİ DERSLERİ DİL DERSLERİ .....                                                                        | 156 |
| TABLO 33. EĞİTİM FAKÜLTESİ DERSLERİ GENEL KÜLTÜR .....                                                                        | 158 |
| TABLO 34. EĞİTİM FAKÜLTESİ DERSLERİ YEREL TARİH.....                                                                          | 159 |
| TABLO 35. EĞİTİM FAKÜLTESİ DERSLERİ EĞİTİM DERSLERİ .....                                                                     | 160 |
| TABLO 36. 2007 VE 2008 ÖSYS KILAVUZLARINA GÖRE TARİH BÖLÜMLERİ ÖĞRENCİ<br>KONTENJAN VE PUAN TABLOSU .....                     | 162 |
| TABLO 37. 2007 VE 2008 ÖSYS KILAVUZLARINA GÖRE TARİH ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM<br>DALLARI ÖĞRENCİ KONTENJAN VE PUAN TABLOSU ..... | 167 |
| TABLO 38. ÖRNEKLEMDE YER ALAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ BULUNDUKLARI<br>ÜNİVERSİTELER VE SAYILARI .....                           | 170 |
| TABLO 39. ÖRNEKLEMDE YER ALAN ÖĞRENCİLERİN BULUNDUKLARI ÜNİVERSİTELER VE<br>SAYILARI .....                                    | 170 |
| TABLO 40. ÖRNEKLEMDE YER ALAN ÖĞRETİM ELEMANLARINA İLİŞKİN İSTATİSTİKİ<br>BİLGİLER .....                                      | 171 |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| TABLO 41. ÖRNEKLEMDE YER ALAN ÖĞRENCİLERE İLİŞKİN İSTATİSTİKİ BİLGİLER.....                                                                                                                                                                                                    | 172 |
| TABLO 42. ÖĞRETİM ELEMANLARI ÖLÇEĞİNE YÖNELİK FAKTÖR ANALİZİ SONUÇLARI                                                                                                                                                                                                         | 175 |
| TABLO 43. ÖĞRENCİ ANKETİNE İLİŞKİN FAKTÖR ANALİZİ SONUÇLARI.....                                                                                                                                                                                                               | 179 |
| TABLO 44. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH ÖĞRETMENLİĞİ<br>ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK ÖĞRETİM ELEMANI<br>GÖRÜŞLERİ (N=70).....                                                                                                     | 183 |
| TABLO 45. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH<br>ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK<br>ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞLERİNİN CİNSİYET DEĞİŞKENİNE GÖRE DAĞILIMINA<br>İLİŞKİN T TESTİ SONUÇLARI .....                                      | 197 |
| TABLO 46. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH<br>ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK<br>ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞLERİNİN GÖREV YAPTIKLARI ÜNİVERSİTELERE GÖRE<br>DAĞILIMINA İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİK SONUÇLARI.....               | 198 |
| TABLO 47. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH<br>ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK<br>ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞLERİNİN GÖREV YAPTIKLARI ÜNİVERSİTELERE GÖRE<br>DAĞILIMINA İLİŞKİN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONUÇLARI ..... | 198 |
| TABLO 48. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH<br>ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK<br>ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞLERİNİN MESLEKİ KIDEMLERİNE GÖRE DAĞILIMINA<br>İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİK SONUÇLARI .....                          | 199 |
| TABLO 49. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH<br>ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK<br>ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞLERİNİN MESLEKİ KIDEMLERİNE GÖRE DAĞILIMINA<br>İLİŞKİN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONUÇLARI.....              | 199 |
| TABLO 50. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH<br>ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK<br>ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞLERİNİN MEZUN OLUNAN FAKÜLTELERE GÖRE<br>DAĞILIMINA İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİK SONUÇLARI.....                      | 200 |
| TABLO 51. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH<br>ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK<br>ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞLERİNİN MEZUN OLUNAN FAKÜLTELERE GÖRE<br>DAĞILIMINA İLİŞKİN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONUÇLARI.....         | 200 |
| TABLO 52. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH<br>ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK<br>ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞLERİNİN MEZUN OLUNAN FAKÜLTELERE GÖRE<br>DAĞILIMINA İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİK SONUÇLARI.....                      | 201 |
| TABLO 53. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH<br>ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK<br>ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞLERİNİN UZMANLIK ALANLARINA GÖRE DAĞILIMINA<br>İLİŞKİN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONUÇLARI.....              | 201 |
| TABLO 54. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH<br>ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK<br>ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞLERİNİN ÜNİVERSİTEDEKİ GÖREV UNVANLARINA GÖRE<br>DAĞILIMINA İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİK SONUÇLARI.....              | 202 |
| TABLO 55. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH<br>ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK<br>ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞLERİNİN ÜNİVERSTEDEKİ GÖREV UNVANLARINA GÖRE<br>DAĞILIMINA İLİŞKİN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONUÇLARI.....  | 202 |

|                                                                                                                                                                                                                               |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| TABLO 56. TARİH BÖLÜMLERİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ KULLANDIKLARI ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ (N=70) .....                                                                                                                  | 203 |
| TABLO 57. TARİH BÖLÜMLERİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ KULLANDIKLARI ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN CİNSİYET DEĞİŞKENİN GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN T TESTİ SONUÇLARI .....                                                        | 204 |
| TABLO 58. ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ KULLANDIKLARI ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN GÖREV YAPTIKLARI ÜNİVERSİTELERE GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİK SONUÇLARI..                   | 205 |
| TABLO 59. ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ KULLANDIKLARI ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN GÖREV YAPTIKLARI ÜNİVERSİTELERE GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONUÇLARI .....  | 205 |
| TABLO 60. ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ KULLANDIKLARI ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN MESLEKİ KIDEMLERİNE GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİK SONUÇLARI.....                            | 206 |
| TABLO 61. ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ KULLANDIKLARI ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN MESLEKİ KIDEMLERİNE GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONUÇLARI .....              | 206 |
| TABLO 62. ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ KULLANDIKLARI ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN MEZUN OLUNAN FAKÜLTELERE GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİK SONUÇLARI .....                      | 207 |
| TABLO 63. ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ KULLANDIKLARI ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN MEZUN OLUNAN FAKÜLTELERE GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONUÇLARI .....         | 207 |
| TABLO 64. ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ KULLANDIKLARI ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN UZMANLIK ALANLARINA GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİK SONUÇLARI .....                           | 208 |
| TABLO 65. ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ KULLANDIKLARI ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN UZMANLIK ALANLARINA GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONUÇLARI.....               | 208 |
| TABLO 66. ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ KULLANDIKLARI ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN ÜNİVERSİTEDEKİ GÖREV UNVANLARINA GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİK SONUÇLARI .....              | 209 |
| TABLO 67. ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ KULLANDIKLARI ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN ÜNİVERSİTEDEKİ GÖREV UNVANLARINA GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONUÇLARI ..... | 209 |
| TABLO 68. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ (N=300) .....                                                                | 210 |
| TABLO 69. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN CİNSİYET DEĞİŞKENİN GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN T TESTİ SONUÇLARI .....       | 226 |
| TABLO 70. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK                                                                                                |     |

|                                                                                                                                                                                                                                                                         |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN ÖĞRENİM GÖRDÜKLERİ GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN<br>BETİMSSEL İSTATİSTİK SONUÇLARI .....                                                                                                                                                                 | 226 |
| TABLO 71. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH<br>ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK<br>ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN ÖĞRENİM GÖRDÜKLERİ ÜNİVERSİTELERE GÖRE<br>DAĞILIMINA İLİŞKİN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONUÇLARI..... | 227 |
| TABLO 72. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH<br>ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK<br>ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN ÖĞRENİM GÖRDÜKLERİ SINIFLARA GÖRE DAĞILIMINA<br>İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİK SONUÇLARI .....                  | 227 |
| TABLO 73. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH<br>ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK<br>ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN ÖĞRENİM GÖRDÜKLERİ SINIFLARA GÖRE DAĞILIMINA<br>İLİŞKİN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONUÇLARI.....      | 228 |
| TABLO 74. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH<br>ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK<br>ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN MEZUN OLDUKLARI LİSELERE GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN<br>BETİMSSEL İSTATİSTİK SONUÇLARI .....                      | 228 |
| TABLO 75. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH<br>ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK<br>ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN MEZUN OLDUKLARI LİSELERE GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN<br>TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONUÇLARI .....         | 229 |
| TABLO 76. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH<br>ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARINA YÖNELİK<br>ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN ÖĞRETİM ŞEKİLLERİNE GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN T-<br>TESTİ SONUÇLARI .....                                       | 229 |
| TABLO 77. TARİH BÖLÜMLERİNDE KULLANILAN ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNE YÖNELİK<br>ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ (N=300) .....                                                                                                                                                                 | 230 |
| TABLO 78. TARİH BÖLÜMLERİNDE KULLANILAN ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNE YÖNELİK<br>ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN ÖĞRENİM GÖRDÜKLERİ ÜNİVERSİTELERE GÖRE<br>DAĞILIMINA İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİK SONUÇLARI.....                                                                           | 231 |
| TABLO 79. TARİH BÖLÜMLERİNDE KULLANILAN ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNE YÖNELİK<br>ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN ÖĞRENİM GÖRDÜKLERİ ÜNİVERSİTELERE GÖRE<br>DAĞILIMINA İLİŞKİN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONUÇLARI.....                                                              | 232 |

## KISALTMALAR

|                     |                                                                           |
|---------------------|---------------------------------------------------------------------------|
| <b>AÜ</b>           | : Ankara Üniversitesi                                                     |
| <b>AKDTYK</b>       | : Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu                               |
| <b>C.</b>           | : Cilt                                                                    |
| <b>Çev.</b>         | : Çeviren                                                                 |
| <b>DİE</b>          | : Devlet İstatistik Enstitüsü                                             |
| <b>DTCF</b>         | : Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi                                         |
| <b>Eğt. Fak.</b>    | : Eğitim Fakültesi                                                        |
| <b>F</b>            | : F değeri (Varyans analizleri için)                                      |
| <b>Fen-Ed. Fak.</b> | : Fen Edebiyat Fakültesi                                                  |
| <b>GEE</b>          | : Gazi Eğitim Enstitüsü                                                   |
| <b>G.Ü.</b>         | : Gazi Üniversitesi                                                       |
| <b>G.S.Ü.</b>       | : Güzel Sanatlar Üniversitesi                                             |
| <b>Haz.</b>         | : Hazırlayan                                                              |
| <b>İÜ Ed. Fak.</b>  | : İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi                                |
| <b>İ.Ö.</b>         | : İkinci Öğretim                                                          |
| <b>MEB</b>          | : Milli Eğitim Bakanlığı                                                  |
| <b>N</b>            | : Kişi sayısı                                                             |
| <b>P</b>            | : Anlamlılık Düzeyi                                                       |
| <b>sd</b>           | : Serbestlik Derecesi                                                     |
| <b>s.</b>           | : Sayı                                                                    |
| <b>S</b>            | : Standart Sapma                                                          |
| <b>SPSS</b>         | : Statistical Package For The Social Sciences                             |
| <b>TBMM</b>         | : Türkiye Büyük Millet Meclisi                                            |
| <b>TC Tarihi</b>    | : Türkiye Cumhuriyeti Tarihi                                              |
| <b>t</b>            | : t değeri (t-testleri için)                                              |
| <b>TOBB ETÜ</b>     | : Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Ekonomi ve Teknoloji<br>Üniversitesi |
| <b>ÖSYS</b>         | : Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi                                    |
| <b>YÖK</b>          | : Yüksek Öğretim Kurulu                                                   |

## I. BÖLÜM

### 1. GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün bize emanet ettiği Devletimiz 86. yaşına ulaştı. Onun özellikle önem verdiği sahalardan biri de eğitimdi. Atatürk “Büyük davamız, en medeni ve müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde temelli inkılap yapmış olan büyük Türk Milletinin dinamik idealidir. Bu ideali en kısa zamanda başarmak için, fikir ve hareketi beraber yürütmek mecburiyetindeyiz. Bu teşebbüste başarı, ancak türeli bir planla ve en rasyonel tarzda çalışmakla mümkün olabilir. Memleketin büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek, memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesle yaşatacak fert ve kurumlar yaratmak.... İşaret ettiğim bu hedefleri, Türk gençliğinin dimağında ve Türk milletinin şuurunda daima canlı bir halde tutmak, üniversitelerimize ve yüksekokullarımıza düşen başlıca vazifesidir” (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 1997:224-225) sözleriyle, çağdaş bilimi ve çağdaş eğitimi hedeflemiş, toplumu yönlendirecek ve önünde koşacak bir kurum olarak üniversiteleri kastetmiştir. Üniversitelerde yapılacak bilimsel çalışmaların, verilecek eğitimin topluma vatandaşlık bilinci kazandıracağına, ortak bir kültür yaratarak, bu suretle çağdaş uygarlık seviyesine çıkabileceğine inanmış, bu ideali gerçekleştirmede önde gelen unsurlardan birinin de **tarih bilinci** olduğunu her fırsatta dile getirmiştir.

Atatürk, cumhuriyetin başkenti olan Ankara'da her çeşit müessesenin burada kurulmasını istiyordu. Atatürk'ün bunun Tarih-coğrafya tedrisatı ile başlaması gerektiğini söylediği zaman Afet İNAN, bir Edebiyat Fakültesi kurulmasından söz açmış, fakat Atatürk, Tarih ve Coğrafya'nın Fakülte ismi olarak alınmasında, dikkat çekme bakımından fayda gördüğünü ve bu konuların özellikle önemini belirtmekte işe yarayacağını savunmuştur. (İnan, 1981:226-228)

Bu suretle Atatürk Ankara'nın ilk Fakültesini Tarih Dil ve Tarih Coğrafya adıyla kurmuştur. Bundan başka benzer asla Fakülte kurulmamış, Edebiyat adı esasen yanlış olarak yaygınlaştığı gibi günümüzde Fen-Edebiyat Fakültesi adı altında iki farklı ve

birbirine uzak bilim alanlarını içine alan ve bu sebeple yönetimi de, uygulamada sıkıntıları, sorunları olan bir birimin çatısı altına adeta sıkıştırılmıştır. Bugün Tarih Bölümleri, beş üniversite (İstanbul, Ankara, Ege, Hacettepe, Anadolu Üniversiteleri) hariç devlet ve vakıf üniversiteleri olmak üzere toplam 54 adet Fen-Edebiyat Fakültesi bünyesinde yer almaktadır. Günümüzde 83 adet devlet üniversitesinde 53 adet Tarih Bölümü mevcuttur. Bunların 26 adetinde II. Öğretim programı da açıktır. 83 adet devlet üniversitesinde mevcut Eğitim Fakültelerinden 8 adet Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü Tarih Öğretmenliği programı açıktır. 2006 yılında ÖSYM kılavuzuna göre devlet ve vakıf üniversiteleri tarih Bölümü toplamı kontenjanı 3810'dur. Eğitim Fakültelerinin ise 300'dür. Buna göre 2010 tarihinde 3500-4000 arası öğrencinin mezun olacağı anlaşılmaktadır. Üniversitelerimizde aktif olarak hali hazırda 14000'i aşkın öğrenci tarih alanında eğitim görmektedir. Öte yandan bu yıl Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2008 yılında ilk ataması yapılan Tarih Öğretmeni sayısı ise sadece 250'dir. Ülkemiz de mevcut tarih öğretmeni sayısı ise 20.11.2008 tarihli MEB Personel Genel Müdürlüğü verilerine göre 11.215'tir.

Ülkemizde üniversite Tarih bölümlerinin sayılarının çokluğuna karşın, YÖK tarafından 2008'den itibaren devamlı kontenjan artırımına gidilmektedir. Büyük şehirler dışındaki Tarih Bölümleri özellikle kaynak, öğretim üyesi ve bina bulmakta güçlük çekmektedirler.

Tarih bölümleri genel olarak öğrencilere teorik ve pratik yollarla tarih bilgileri vererek, onları bu alanda çağdaş bilgilerle donatmakta ve hayata hazırlamaktadır. Bölümlerde öğrencilere genel tarihi bilgilerin yanında eski ve yeni arasındaki bağlantıyı kurmak amacıyla Osmanlıca, Osmanlı Tarihi Metinleri, Osmanlı Paleografyası ve Osmanlı Arşiv Belgeleri gibi dersler verilmektedir. Bölümler genellikle Eskiçağ Tarihi, Ortaçağ Tarihi, Yeniçağ Tarihi, Yakınçağ Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi olmak üzere beş Anabilim Dalından oluşmaktadır. Bazı bölümlerde Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi ile Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı da bulunmaktadır.

Tarih bölümlerinden mezun olan öğrenciler; Kültür Bakanlığı, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, TBMM Kütüphanesi, DİE, Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Türk Tarih Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk Kültür Merkezi gibi kurumlarda tarihçi unvanıyla uzman ve mütercim olarak çalışma imkânı bulmaktadırlar.

Ayrıca üniversitelerde Yüksek Lisans ve Doktora yapmanın yanında Araştırma Görevlisi, Uzman ve Okutman olarak görev yapma imkânı vardır. Tarih mezunları tezsiz yüksek lisans yapmak şartıyla Tarih Öğretmeni olabilmektedir.

Biz yaptığımız tez çalışmasında Türkiye Cumhuriyeti ÖSYM kılavuzunda (2008 yılı) yer alan üniversitelerdeki Tarih Bölümleri ve Tarih Anabilim Dallarını ele aldık. (Kıbrıs ve Azerbaycan üniversiteleri hariç)

### **1.1. Tezin Amacı**

Bu araştırmanın amacı; Türkiye’de bulunan Yüksek öğretim kurumlarından Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülteleri Tarih Bölümleri ile Tarih Eğitimi Anabilim Dallarının Tarih Öğrenimini ve Sorunlarını ortaya koymaktır.

### **1.2. Araştırmanın Önemi**

Bu araştırmanın önemi; Türkiye’de Yükseköğretimde Tarih Öğrenimi ve Sorunları üzerine yapılmış ilk betimsel alan araştırması olma özelliğinden kaynaklanmaktadır. Tarih öğreniminin tarihi incelenmiş ayrıca 59 tarih bölümü ve 8 tarih eğitimi Anabilim Dalında 2007-2008 öğretim yılında okutulan dersler kategorilere(Tarih Metodolojisi, Türk Tarihi, Dünya Tarihi, Diğer Disiplinler, Dil Dersleri, Genel Kültür, Yerel Tarih dersleri) ayrılarak derslerin isimleri, hangi dönemde okutulduğu ve hangi derslerin ne kadar üniversitede aynısının okutulduğu tablolara yansıtılmıştır.

### **1.3. Problem Cümlesi**

Türkiye’deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri nedir?

#### 1.4. Tarih Nedir?

Tarih bir bilimdir. Bu bilimin konusu, geçmişte yaşanmış tarihî olayları sebep-sonuç ilişkisi içerisinde incelemektir. Aslında tarih geçmişte yaşanmış olan tarihî olayların sebeplerinin araştırılmasıyla bilim haline gelmiştir. “Neden?” sorusunun sorulması ve cevabının araştırılması bunda etkili olmuştur.

Bloch (1994: 20) tarihe, “insanlar bilimi” diyor ve buna “insanların zaman içinde” ifadesini de eklemek gerektiğini belirtiyor. Bloch’un tanımından hareketle tarihe “zaman içinde insanların bilimi” denilebilir.

Carr (1994: 37), “Tarih nedir?” sorusuna ilk cevabının “tarihçi ile olguları arasında kesintisiz bir karşılıklı etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir dialog” olduğunu belirtmiştir. Ayrıca tarihe, “pek çok parçası kayıp bir iç içe geçmeli bulmaca” denildiğini hatırlatmıştır (Carr, 1994: 18).

Tarih kelimesinin İbranicede “ay” anlamına gelen “yarex” kelimesinden geldiğini belirten Togan (1985: 2)’a göre tarih, “içtimaî bünyenin âzası olmak itibarıyla insanlığın fiil ve fikirlerinin inkişafını takip eden bilgidir.”

Halkın (1989: 4), tarihin, bilgi-tarih yaklaşımıyla değerlendirildiğinde, “insanların geçmişini inceleyen ve onların sosyal kapsamlı eylemlerinin bir tablosunu takdim eden bir disiplin” olduğunu belirtmektedir.

Burke (1994: 2) tarihin “çoğul olarak insan toplumlarının incelenmesini ve bunların arasındaki farkların ve her birinin zaman içinde uğradığı değişikliklerin vurgulanması” olduğunu belirtmiştir.

Tosh (2005: v)’a göre günlük konuşma dilinde “tarih” sözcüğü iki anlama gelir. Bunlardan biri “geçmişte meydana gelmiş olayları belirtmesi”, diğeri de “geçmişin tarihçilerin çalışmalarında yeniden kurulup aktarılması”dır.

Köstüklü (1998: 14), tarihi “geçmişteki olayları; yer, zaman ve failleri göstererek kaynaklara dayalı olarak sebep-sonuç ilişkisi içerisinde inceleyen bilim dalıdır” şeklinde tanımlamakta ve bu tanımın anahtar kavramlarının a-geçmiş, b-yer, zaman ve failler, c-kaynak, d-sebe-sonuç ifadeleri olduğunu belirtmektedir.

Tarih, geçmiş hakkında bilgi vermenin yanında bugünü anlamamızı ve geleceği daha iyi görebilmemizi sağlayan bir bilimdir. Ancak geleceği görebilmemizin tarih ile ilgili yapacağımız doğru yorumlara bağlı olduğunu da unutmamak gerekir.

### 1.5. Tarih Öğretiminin Amaçları

Günümüzde çok hızlı bir teknolojik gelişmeler yaşanmakta, ülkeler teknolojilerini geliştirmektedirler. Teknoloji gelecekte de gelişmeye devam edecektir. Teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin, günümüzde olduğu gibi, geçmişte yapılan hataları görmedikçe, geçmişin deneyimlerinden yararlanmadıkça insanlar aynı hataları yapmaya devam edeceklerdir. Tarih geçmişte yapılan bu hataları görmemizi sağlamaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, Talim Terbiye Kurulu'nun 08/07/1983 gün ve 108 sayılı kararıyla kabul edilen “Orta Öğretim Kurumları Tarih Programı”nda (Tebliğler Dergisi, 1983) tarih öğretiminin amaçları şu şekilde belirlenmiştir:

1- Tarih boyunca kurulmuş büyük medeniyetler, insanlığa hizmet etmiş milletler ve devlet adamları hakkında genel bir tarih kültürü kazandırırken, Türk tarihine, kültür ve medeniyetine geniş ölçüde yer vererek, Türk milletinin dünya tarihindeki önemini, milletler ailesi içindeki şerefli geçmişini ve yerini, insanlığa yaptığı hizmetleri, dünya kültür ve medeniyetinin gelişmesindeki büyük payını öğretip kavratmak, onların milli duygularını daha bilinçli ve köklü kılmak;

2- Türk milletinin zekâ ve kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim ve sanatseverliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun yüceliğini benimsetmek ve bu üstün özelliklerin davranış haline gelmesini sağlamak;

3- Tarihte büyük medeniyetler kurmuş, köklü bir geçmişe sahip büyük bir milletin evladı olduklarının sorumluluğunu duyurmak; gelecek için ümit ve güven vererek Türk milletine, dünya milletleri içinde layık olduğu yeri sağlama ve Atatürk'ün direktifleri uyarınca “Millî kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkarma” yolunda durmadan çalışmaları, sürekli bir çaba göstermeleri ve bu uğurda her fedakârlığı göze alabilmeleri gerektiği bilincini vermek;

4- Bugünü daha iyi değerlendirebilmeleri için geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasi olayların sebepleri ve sonuçları üzerinde, günümüzle kıyaslama yaparak düşünme, araştırma ve muhakeme etme yeteneğini geliştirmek;

5- Atatürk'ün “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesinin ve devletimizin bağımsızlığının; ancak yurt ve millet bütünlüğümüzün bozulmasına fırsat vermemek ve güçlü olmakla devam ettirebileceği gerçeğini kavratmak;

6- Tarihî olaylara yön veren kişilerin, yerinde ve zamanında gösterdikleri uzak görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakârlık ve kahramanlıkları veya uzağı göremeyişleri ve bilinçsiz davranışları sebebiyle olayların ve tarihin akışını nasıl etkilediklerini göstermek;

7- Toplumu yönlendiren Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin sadece millî değil, evrensel yönlerini de kavratmak ve takdir ettirmek; milletimize düşen insanlık görevleri bulunduğunu belirtmek ve onlarda insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme duygusunu uyandırmak;

8- Millî bağımsızlığımızın ve demokrasinin değerini kavratmak; yurt ve millet bütünlüğümüzü koruma, millî çıkarlarımızı ve demokrasiyi üstün tutma bilincini ve davranışını kazandırmak;

9- Geçmiş ile içinde bulunduğumuz zaman arasında bağlantı kurdurup gün geçtikçe daha da çoğalarak karmaşık hale gelen yurt ve dünya sorunlarını iyi değerlendiren, sorunlar yaratmak yerine sağduyu ile hareket ederek onlara, çözüm getirebilen; millî, manevî ve maddî değerlerimize yürekten bağlı bir kişilik kazandırmaktır.

İlk kez okullarda okutulmaya başlandığında tarihin amacının, vatanseverlik (Dance, 1971: 7) duygusu kazandırmak olduğunu görüyoruz.

Türkiye’de ise, Cumhuriyetin ilk yıllarında siyasal iktidarın tarih öğretiminden beklediği amaç, tek tip ve rejime bağlı insan yetiştirmek olmuştur. 1932’deki Birinci Türk Tarih Kongresi’nde dile getirilen resmi tezde; tarihin, *“Osmanlı öncesi dönemlere dayanılarak güçlü bir ulusal bilinç oluşturmak ve bu bilinci doğa yasalarına (örneğin*

*arkeolojiye) dayandırmak*” gibi ikili bir amacı olması gerekliliği vurgulanmıştı (Behar, 1996: 12). Bu anlayış çerçevesinde, siyasal iktidarın tarih öğretimi üzerinde önemli etkileri olmuştur.

Dewey (2000: 43)’e göre, eğer tarih öğretiminin amacı; çocuğa sosyal hayatın değerlerini takdir ettirebilmek, insanların birbirleriyle etkili işbirliğini kolaylaştıran ve teşvik eden kuvvetleri tahayyül ettirebilmek, yardım eden ve gerileten karakter türlerini anlayabilmelerini sağlamak ise, tarihin sunulmasındaki temel nokta, tarihin hareketlendirilmesi ve dinamikleştirilmesidir.

Baltacıoğlu (1937: 2), tarihin yararını beş başlık altında toplamaktadır:

- Tarih insanın zekâsını mazide yaşamış ve bir medeniyet vücuda getirmiş olan eski sosyetelerin sosyal şahsiyetleriyle temasa getirir. Bu zekâyâ müşahhasın, şahsînin hatsini verir.
- Tarih sosyetelerin hayatını, medeniyetini en mühim ve en lüzumlu tafsîlâtıyla zamanda tesis ve teşhir eder. Mücerret fikirler yerine müşahhas mevzular hatsini kazandırır. Sosyâl varlıkları bütün ve tam bir surette idrâk etmemizi temin eder. Tarih bizde müşahhası tetkik zevkini uyandırır.
- Tarih bize sosyal oluş ve gidiş hatsini kazandırır. Tarih bize realite içinde hiç bir sosyetenin yoktan varolmadığını, bir anda ve sıçrayışta vücuda gelmediğini, her varlığın bir geçmişi olduğunu, bununla birlikte evrimlerin tedricî değil, anî ve yaratıcı olduğunu gösterir.
- Tarih bize insanoğullarının birbirinin uzuvları olduğunu, insan tenasüdünün bir gerçek olduğunu, kaplumbağalar gibi kendi kabuğu altına kapanmış milletlerin sonu hüsrân olduğunu, milletlerin mukadderatı beşer mukadderatı içinde kendine mahsus yeri almakla ancak sâlâh bulabileceğini gösterir.
- Tarih bize insan sosyetelerinin canlı olduğunu, durmanın bu cana düşman olduğunu, din de içinde, bütün ahlâk, hukuk, ekonomi, felsefe ve terbiye gibi kurumların tekâmüle tabi olduğunu, hakikatlerin, ideallerin devirlerle değiştiğini, duran kurumların günün birinde büyük sarsıntılarla yıkıldığını gösterir.

1965 Eylül’ünde Danimarka hükümetinin daveti üzerine, Avrupa Konseyi Genel ve Teknik Öğretim programı çerçevesinde orta öğretim okullarında tarih öğretimi konusunda Elseneur’da düzenlenen staja takdim edilen dokümanların analizini içeren eserinde Dance (1971: 1-13), tarih öğretiminin amaçlarını, “*olayların bilinmesi*”, “*anlayış ve sevgi*”, “*muhakeme yeteneği kazandırılması*”, “*sosyal görevler*”, “*müşamaha(hoşgörü)*”, “*amaçlarda benzerlikler*”, “*demokrasi*” şeklinde alt başlıklara ayırmıştır. Dance’a göre, tarihin öğretiminin amacı özetle, öğrenciye içinde yaşadığı toplumun ve bağlı olduğu grubun ve onlara borçlu olduğu ödevlerin şuurunu vermek, devrimiz problemlerine ait düşünce ve anlayışımızı derinleştirmeye ve insanlığın geçmişteki en değerli elemanlarını ayırt etmeye yardımcı olmak, geleceğin vatandaşlarını hayata hazırlamak ve ayrıca politik, ahlakî ve manevî değerleri zihinlere yerleştirmektir.

- Coltham ve Fines, 1971’de “Tarih Öğretiminin Eğitimsel Amaçları” adlı bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada, tarih öğretiminin eğitimsel amaçları dört ana başlık altında ele alınmıştır: (Coltham ve Fines, 1994)
- Tarih Öğretime Karşı Tutumlar (Katılma, Tepkide Bulunma, İmgeleme/Hayal Gücü)
- Bilimin Niteliği (Bilginin Niteliği, Yöntemlerin Düzenlenmesi, Ürünler)
- Beceri ve Yetenekler (Sözcük Edinimi, Referans Becerisi, Hafızaya Yerleştirme, Kavrama, Çeviri, analiz, Öteleme, Sentez, Yargı ve Değerlendirme, İletişim Becerisi)
- Öğretimin Eğitimsel Sonuçları (Sezme/İç Görü, Değerler Bilgisi, Mantıkî Yargılama)

Collingwood (1996: 40-41), “*tarih ne içindir?*” sorusuna aşağıdaki şekilde cevap vermiştir:

*“Benim cevabım, tarihin insanın kendisine ilişkin bilgisi “için” olduğu. Kendini bilmesinin insan için önemli olduğu düşünülür genellikle: kendini bilme burada salt kendi kişisel özelliklerini, onu öteki insanlardan ayıran şeyleri bilme değil, insan olarak yapısını bilme demektir. Kendinizi bilmeniz, ilkin bir insan olmanın ne demek*

*olduğunu bilmeniz, ikincileyin olduğunuz insan olmanın ne demek olduğunu bilmeniz, üçüncüleyin olduğunuz insan olmanın ve başka biri olmamanın ne demek olduğunu bilmeniz anlamına gelir. Kendinizi bilmeniz ne yapabileceğinizi bilmeniz anlamına gelir; kimse ne yapabileceğini denemeden bilmediği için de, insanın ne yapabileceği konusundaki tek ipucu ne yaptığıdır. Öyleyse, tarihin değeri bize insanın ne yaptığını, böylece insanın ne olduğunu öğretmesidir.”*

Culpin (1996: 126-133), tarih öğrenmenin amacını; kronoloji, benzerlik ve farklılık, çağdaş davranışlar, değişim ve devamlılık, sebep, kaynakların kullanımı, tarihin yorumları ile ilgili öğrenme ve beceriler kazanabilme olarak yedi alt başlıkta toplamıştır.

Tarih derslerinin en önemli amacının “çocuğu sosyal ve milli bir hayata uyum sağlatması” olduğunu belirten Sungu (2002)’ya göre, tarih dersinin öğretiminden beklediğimiz amaçları; sosyal hayatın ve sosyal dayanışmanın önemini göstermesi, milletin geçirdiği hayatı çocuğa öğretmekle onu millete bağlayan bağları kuvvetlendirmesi, milliyet ve yurtseverlik hislerini takviye etmesi, ahlaka etkisi ve hayatın bütün yönlerini göstermesi, çocuklarda heyecan uyandırması, çocuklarda insanî faaliyetlerin her türüne karşı yeni yeni ilgiler uyandırması, öğrencide yararlı zihni alışkanlıkları ve yetenekleri geliştirmesi, çocuğun imgelemine(muhayyilesini) eğitmesi, çocuğu inceleme ve araştırmaya alıştırması şeklinde kısaca özetleyebiliriz.

Nichol (1996: 3-4), tarih öğretimi için 15 sebep sıralamaktadır:

- Tarih bilimi kültürel mirasımızın en önemli parçasıdır.
- Tarih karşılaştırma, çözümleme, sentez ve öteleme gibi eğitimsel becerileri geniş oranda geliştirir.
- Tarihçi, her öğrencinin bilmesi gereken önemli fikir ve kavramların tam bilincindedir (değişim, süreklilik, sebep ve sonuçlar: ve Marksizm, Devrim ve Emperyalizm, vb. konularla ilgili kavramlar).
- Tarih, geniş bir literatürü içerir.
- Tarih, dünya vatandaşlığı için, eğitimde hayati bir unsurdur.

- Tarih, okul ahlâkına katkıda bulunur.
- Tarih, yerel konumunuzun gelişimini anlamamıza yardım eder.
- Tarih, tarih bölümlerinin işsiz öğrenci ve mezunlarına iş temin eder.
- Tarih, geçerli bir disiplindir-her çocuğun denemesi gereken tek araştırma metodudur.
- Tarih, öğrencilere yaşama uyum sağlamada yardım eder.
- Tarih, dilin kullanım ve edinimine yardım eder.
- Tarih, empatiyi besler ki bu, diğer insanların nasıl düşündüklerini ve hissettiklerini ve toplum içindeki konumlarını ve rollerini anlayabilme yeteneğidir.
- Tarih, öğrencileri iyi birer vatandaş ve milletin sadık taraftarı yapar.
- Tarih, değerli bir boş zaman etkinliğidir.
- Tarih, toplumu kaynaştırır.

Tarih bilgilendirici ve öğreticidir. Tarih bize sadece mazide yaşananları anlatmakla yetinmez, gelecekte yaşanması muhtemel gelişmeler ve olaylar hakkında da ipuçları elde etmemize yardımcı olur. Tarihin gelecekle ilgili çıkarımlar yapmaya yarayabileceğini ihmal etmek toplumlar için ihmallerin en büyüklerinden biridir.

Tarih öğretimi, deneyimlerin genç nesillere aktarılmasına da yarar. Tarih öğretiminin belki de en büyük yararlarından biri budur. Çünkü yılların süzgecinden süzülmüş engin deneyimler, zamanın problemleri karşısında genç nesiller için bir çözüm oluşturmaktadır.

Safran (1997)'a göre, tarih dersi ile geçmişin bilgi ve inançlarının geleneksel olarak çocuklara verilmesinin üç sebebi vardır. Bunlar;

- Miras olarak tarih (Ait oldukları grubun geçmişine saygı duymalarını sağlar.)
- Ahlakî eğitim için tarih ( Ahlakî kuralların yerleşmesini sağlar.)

- Günümüz dünyasını anlamak için tarih (Günümüz olaylarını kavramamıza yardımcı olur.)

Köstüklü (1998: 18)'ye göre ise tarih öğretiminin genel amaçları:

- Öğrencinin geçmişe alakasını çekmek,
- Öğrencinin diğer ülkeleri ve kültürleri bilmesine ve anlamasına katkıda bulunmak,
- Geçmişin ışığında günümüzü anlamak,
- Müfredatın diğer alanlarını zenginleştirmek,
- Disiplinli çalışma ile zihni eğitmek,
- Öğrencileri yetişkin hayata hazırlamak,
- Öğrencinin kimlik duygusunun gelişimine katkıda bulunmaktır.

### 1.6. Dünyada Tarih Öğrenimi

Tarih öğretimi ile ilgili dünyadaki tartışmalar (Safran, 2004) şunlardır:

- Tarih öğretimi, temel toplumsal-ekonomik göstergeler aracılığıyla sorgulanmaktadır.
- Tarihçinin ve tarih öğretmeninin mesleki rolleri genişletilmiştir.
- Tartışmalı konular programa yansıtılmaktadır.
- Yeni siyasal vizyonlar doğrultusunda tarih programları yeniden ele alınmaktadır.
- Küresel dinamikler ve ulusal tercihlerin tarih programlarına etkisi tartışılmaktadır.

Günümüzde tarih eğitiminin yeni rolleri oluşmuştur. Safran (2004)'a göre tarih eğitiminin yeni rolleri şöyle sıralanmaktadır:

- Tarih, içeriği ve yöntemleriyle bireye kendini gerçekleştirme fırsatı sunan bir entelektüel çalışma alanıdır.

- Temel problem çözme süreçlerini içerir.
- Temel düşünme becerilerini içerir.
- Akademik yeteneklerin sınanmasını ve geliştirilmesini içerir.
- Temel dil becerilerinin geliştirilmesini içerir.
- Kültürel etkileşim imkânı sağlar.
- Kültür öğelerinin estetik ve anlam açısından çözümlenmesini içerir.
- Sosyal etkileşim fırsatları içerir.
- Diyalog ve güven inşası yoluyla, çatışmayı önleme ve çözme imkânı sağlar.
- Doğal ve tarihsel çevreye duyarlılık kazanma imkânı sağlar.

Tarih öğretiminden beklenen en önemli amacın “bireyleri kendi ulusal değerleri yanında barış, demokrasi, insan haklarına saygı ve hoşgörü gibi evrensel değerlere sahip bir biçimde eğiterek barışın egemen olduğu bir dünya yaratmak” olduğunu belirten Özalp (2000: 4-5)’e göre, dünyadaki bu yeni yaklaşımın tarih öğretimindeki hedefleri şunlardır:

- “Milliyetçi Tarih” anlayışı yerine “Milli Tarih” anlayışını öne çıkarmak,
- Ulusal, yerel, bölgesel, kıtasal tarih ile dünya tarihi arasında uygun dengeleri kurmak,
- Siyasi ve askeri tarihten çok kültürel, ekonomik ve sosyal tarihe yer vermek,
- Gençlerimizin diğer toplumlara yönelik olumsuz imajlarını ortadan kaldırarak onlara olumlu bir bakış açısı geliştirmeleri konusunda yardımcı olmak; böylece toplumlar arası yakınlaşmaya katkıda bulunmak,
- Gençlere tarih bilgisinin yanı sıra eleştirel, analitik düşünme ve araştırma becerisi ile geçmişle daha değişik açılardan görebilme yeteneği kazandırmak,
- Toplumu statik tarih anlayışından kurtarıp dinamik tarih anlayışına kavuşturmak,
- Gençlerimize tarihi kullanarak dün-bugün-yarın zaman boyutları arasında köprü kurabilme becerisi kazandırmak,
- Gençleri demokratik, insan haklarına saygılı, barışçı, toplumsal sorumluluk taşıyabilen, sorunlara çözüm yolları getirebilen biçimde yetiştirmek.

Öte yandan, tarih öğretimi ile ilgili olarak yapılan toplantı ve konferanslarda, tarih öğretimi ve hedefleri ile ilgili yeni öneriler de ortaya atılmıştır.

1997 yılında Macaristan'ın Pécs kentinde “*Gençlik ve Tarih*” projesiyle ilgili olarak toplanan EUROCLIO (Avrupa Tarih Öğretmenleri Dernekleri Daimi Konferansı) temsilcilerinin, tarih eğitimi ve öğretimiyle ilgili olarak yapılmasına karar verdiği öneriler:

- Proje sonuçları okul öğretiminde dikkate alınmalıdır.
- Tarih eğitiminde öğretim ve öğrenim biçimleri, eğitimde, iletişimde ve toplumda beliren modern gelişmelerle ahenk içinde yürütülmelidir.
- Tarih eğitiminde öğrencilere amaç ve hedefler açıklanmalıdır.
- Öğrencilerin çağlara (süreçlere), konulara ve tarih türlerine gösterdikleri ilgi, tarih öğretim ve öğreniminin temel ögesi olmalıdır.
- Tarih eğitiminin önemli bir hedefi tarihsel bilinci geliştirmektir; bu bilinç geçmişin yorumu, günümüzün algılanması ve gelecekte beklenen arasında kurulabilecek bir ilişkiyle tanımlanabilir.
- Çağdaş/günümüzdeki değerler (toplumsal, moral ve kültürel anlayış) geliştirme, tarih eğitiminin önemli bir amacı olmalıdır.
- Tarih öğrenim ve öğretiminin en önemli hedeflerinden birisi, öğrencilere geçmişteki değerlerin geliştirilmesinde yardımcı olmaktır.
- Öğretmenler, öğrenciler arasında empati anlayışı için öğretim ve öğrenim yöntemlerini geliştirmelidirler.
- Öğretmenler, tarih eğitimi üstüne yapılan akademik tartışmalardan haberdar olmalı ve bu yöndeki gelişmeleri çalışmalarına yansıtmalıdır. “Başka” ve “başkalık” kavramları, cinsiyet, yerellik gibi konular ders programlarında yer almalıdır.
- Öğretmenin temel eğitimi, hizmet içi eğitimi, öğretim zamanı ve araçlarına yönelik kaynaklar geliştirmelidir; modern öğretime, öğrenme yöntemlerine, disiplinlerarası öğrenime ve modern teknolojiye ilişkin özel kurslar düzenlenmelidir.
- Tarih öğretim ve öğreniminin etkinliği için hem sayısal ve tarihî genellemeyi sağlayan çalışmalar gereklidir, hem de derinlemesine ve kalitatif çalışmalar benimsenmelidir.
- Gelecekte “Gençlik ve Tarih” türünden çalışmalar, gerek ulusal gerekse uluslararası ölçekte, 12, 15 ve 18 yaş grupları için yapılmalıdır.

- Modern öğrenim ve öğretim yöntemlerinin tercih edilmesi durumunda, benimsenen değerlerle sınıf içinde öğretmeni yönlendiren öğeler arasında uyum olmalıdır.
- Uluslar arası ve ulusal organizasyonlar ve ulusal hükümetler tartışma ve fikir alışverişi için ülkelerarası konferans ve seminerleri teşvik etmelidirler (Akt: Özbaran, 1998: 55).

Avrupa Konseyi, Rec (2001) 15 No’lu Tavsiye Kararının Ekine göre, XXI. yüzyılda Avrupa’da tarih öğretiminin hedefleri aşağıdaki şekilde olmalıdır (Köymen, 2003: 205):

- Sorumlu ve faal vatandaşların yetiştirilmesinde ve ulusal kimlik ve hoşgörü ilkeleri ışığında, her türlü farklılığa saygı kavramının geliştirilmesinde hayati rol oynamak;
- Halklar arasındaki uzlaşma, tanıma, anlaşma ve karşılıklı güven konularında kesin etken olmak;
- Hoşgörü, karşılıklı anlaşma, insan hakları ve demokrasi gibi temel değerlerin yaygınlaştırılmasında hayati bir rol oynamak;
- Farklılıklarıyla ve hatta çatışmalı ve bazen de dramatik tarafları ile zenginleşen Avrupa’nın özgür bünyesindeki temel bölümlerden biri olmak;
- Gençlerin gelişiminde ve ilerlemesinde doğrudan rol oynayan, Avrupa’nın yapılaşmasında, insani toplumların global perspektifte barışçı bir ortamda karşılıklı anlaşma ve güven duyguları içinde gelişmelerinde, gençlerin faal katılımları görüşünü savunan bir eğitim politikasının parçası olmak;
- Özellikle hassas ve tartışmalı konularda, öğrencilerde bilgiyi eleştirel ve sorumlu bir biçimde, karşılıklı konuşma, tarihî kanıt araştırma ve çok yönlülüğü temel alan açık tartışma yollarıyla, analiz ve yorumlama yeteneklerini geliştirmeye imkân vermek;
- Avrupa vatandaşlarının ortak tarihi miraslarının yerel, bölgesel ve ulusal boyutları hakkında bilgilenerken kendi şahsi ve toplumsal kimliklerini güçlendirmelerine imkân vermek;
- İnsanlığa mukabil suçları engellemekte bir araç olmak.

### 1.7. Alt Problemler

1. Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşleri nedir?
2. Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşleri öğretim elemanlarının cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
3. Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşleri görev yaptıkları üniversitelere göre farklılık göstermekte midir?
4. Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşleri öğretim elemanlarının mesleki kıdemlerine göre farklılık göstermekte midir?
5. Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşleri öğretim elemanlarının mezun oldukları fakültelere göre farklılık göstermekte midir?
6. Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşleri öğretim elemanlarının uzmanlık alanlarına göre farklılık göstermekte midir?
7. Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşleri öğretim elemanlarının görevlerine göre farklılık göstermekte midir?
8. Öğretim elemanları tarih derslerinde hangi öğretim yöntemlerini kullanmaktadır?
9. Öğretim elemanlarının kullandıkları öğretim yöntemleri öğretim elemanlarının cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
10. Öğretim elemanlarının kullandıkları öğretim yöntemleri öğretim elemanlarının görev yaptıkları üniversitelere göre farklılık göstermekte midir?
11. Öğretim elemanlarının kullandıkları öğretim yöntemleri öğretim elemanlarının mesleki kıdemlerine göre farklılık göstermekte midir?
12. Öğretim elemanlarının kullandıkları öğretim yöntemleri öğretim elemanlarının mezun oldukları fakültelere göre farklılık göstermekte midir?
13. Öğretim elemanlarının kullandıkları öğretim yöntemleri öğretim elemanlarının uzmanlık alanlarına göre farklılık göstermekte midir?

14. Öğretim elemanlarının kullandıkları öğretim yöntemleri öğretim elemanlarının görevlerine göre farklılık göstermekte midir?
15. Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğrenci görüşleri nedir?
16. Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğrenci görüşleri öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
17. Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğrenci görüşleri öğrenim gördükleri üniversitelere göre farklılık göstermekte midir?
18. Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğrenci görüşleri öğrenim gördükleri sınıflara göre farklılık göstermekte midir?
19. Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğrenci görüşleri mezun oldukları liselere göre farklılık göstermekte midir?
20. Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğrenci görüşleri öğrenim şekillerine göre farklılık göstermekte midir?
21. Tarih derslerinde kullanılan öğretim yöntemlerine yönelik öğrenci görüşleri nedir?
22. Tarih derslerinde kullanılan öğretim yöntemlerine yönelik öğrenci görüşleri öğrenim gördükleri üniversitelere göre farklılık göstermekte midir?

### 1.8. Sayıtlılar

1. Seçilen örneklem evreni temsil edecek niteliktedir.
2. Uygulanan anketlerin kapsam geçerliliği için uzman görüşleri yeterlidir.
3. Anketlere verilen cevaplar tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarını yansıtacak niteliktedir.

### **1.9. Sınırlılıklar**

1. Bu çalışma, Türkiye'deki üniversitelerdeki tarih öğretmenliği bölümlerini temsil edecek nitelikte olan bir örneklem grubuyla gerçekleştirilmiştir. Örneklem grubunda Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Balıkesir Üniversitesi'nde görev yapan 70 öğretim elemanı ve 300 öğrenci yer almaktadır.
2. Çalışmanın bulguları öğretim elemanı ve öğrenci anketiyle elde edilmiştir.
3. Çalışmanın bulguları 2006-2007 eğitim-öğretim yılında elde edilmiştir.

## II-BÖLÜM

### 2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

#### 2.1. TÜRKİYE’DE TARİH ÖĞRENİMİNİN TARİHİ

##### 2.1.1. Osmanlı Dönemi

XIX. yüzyılın ilk yarısına kadar Osmanlı sivil eğitim sisteminin Sıbyan mektepleri ve medreselerden oluştuğu görülmektedir. Türkiye’de öğretmen yetiştirme çabalarının başlangıcı Fatih Sultan Mehmet’in hükümdarlığına kadar uzanmaktadır. Fatih Sultan Mehmet Eyüp ve Ayasofya Medreseleri’nde Sıbyan Mektebi muallimi olacaklar için genel medreselerden farklı bir program öngörmüştür. Bu programda muallim olacaklar; Arapça, Sarf ve Nahiv, Edebiyat (Maani, Beyan, Bedi), Mantık, Adab-ı Mubahase ve Usul-i Tedris, Münakaşalı Akaid (İlm-i Kelam), Riyaziyat (Hendese ve Heyet). Hesap dersi Hendese içinde, Coğrafya dersi Heyet (Sema ve Arz) içinde, **Tarih** de edebiyat içinde okutuluyordu. (Akyüz, 2004:82)

Osmanlı Devleti döneminde tarih anlayışı, eğitim ve öğretimde içerik bakımından gerekli zenginlikten mahrum kalmıştır. Osmanlı tarih eğitim anlayışı, ümmet tarih anlayışını temel almaktaydı. Bu tarz anlayışta Osmanlı Devleti’nin iç siyasi gereği takip ettiği politikaların tesiri oldukça büyüktür. Osmanlı, imparatorluk yapısı gereği ümmetçilik ideolojisini benimsemiş olduğundan eğitim ve öğretim sistemi de ister istemez bu durumdan etkilenmiştir.

Osmanlı Devleti’nin geleneksel okul sisteminde tarih dersi diye ayrı bir ders olmayıp, derslerde tarih adına; yalnızca peygamberlerin ve İslam büyüklerinin hayat hikayeleri (siyer-i nebi) anlatılırdı. Ümmet tarih anlayışında Türklerin: İslamiyetten önceki tarihleri ve İslamiyetin yayılmasındaki büyük hizmetleri bahis konusu olmuyordu. Osmanlı Devletinin tarihi, konu olarak İslamiyetin doğuşu ile başlar, İslamiyetin yayılışında , “Dört Halife” dönemi, “Emevi” ve “Abbasi” devletleri tarihinden sonra Selçuklu’dan kısa bir bahisle geniş bir şekilde Osmanlı Devleti’nin tarihine geçiliyordu. Kısacası Hun, Göktürk, Uygur, Karahanlı, Oğuzlar ve Altınorda

gibi devletlerden bahsedilmeden Osmanlı tarihine giriliyordu. Hanedan tarihi şeklinde telakki edilmeye başlanan tarih anlayışı, dönemin vakanüislerine de etki etmiş ve vakanüisler de eserlerini bu şekilde vermişlerdir.(Aksoy,2003:1)

Osmanlı eğitim kurumlarında okutulan tarih bilgisi esasen İslam tarihine ait konular olup Osmanlı öncesi Türk tarihi ve özellikle İslamiyet öncesi Türk tarihi yaygın olarak bilinmiyordu. Osmanlı tarihçilerinden çok azı Osmanlı öncesi ve İslamiyet öncesi tarihe ilgi duymuşlar ve bu konuda eserler yazmışlardır. Osmanlı Devleti'nin Kozmopolit yapısı da Türk tarihiyle özel olarak ilgilenilmesini engellemişti. Her ne kadar Osmanlı padişahları yaptırdıkları soy ağacının Oğuz Han'a gitmesiyle övünmüşlerse de İslamiyet öncesi dönem ve sonrası, Osmanlı tarih birikimi içinde fazla yer almamıştır. (Aksoy, 2003:2)

Osmanlı tarihçiliğinin veya tarih yazıcılığının tek bir konuyu esas almadığı söylenebilir: Ne tek başına İslama, ne din propagandası yoluyla yayılan etnik gruba, ne de Türkler gibi tek bir ırka hasredilmiştir. Osmanlı tarihçiliği imparatorluk siyasetinin bir ürünü olarak hepsinin bir karışımından oluşuyordu. Diğer imparatorluk tarihleri gibi geleneksel Osmanlı tarihçiliği de temelde gelecekte hatırlamak amacıyla olayların destansı bir aktarımı yoluyla siyasal meşruluk için bir temel oluşturuyordu.(Ortaylı, 2005:66-67)

Fransız İhtilâlinin yaydığı “Hürriyet, eşitlik ve milliyetçilik” kavramları bütün dünyayı etkilemiş ve imparatorlukların yapısını sarsmaya başlamıştır. Hiç şüphesiz bu fikirlerden biri olan “milliyetçilik” akımı çok uluslu yapıdaki Osmanlı Devletini de etkilemeye başlamıştır. Osmanlı tebaasının gayr-ı Türk unsurlarının bu ideolojiden etkilenmeleri batılı devletlerin telkin ve tahrikleri sonucunda olarak Türk düşmanlığı şeklinde beliriyordu.

Fransız İhtilâlinin yaydığı milliyetçilik fikrinin getireceği yıkıcı etkileri azaltmak maksadı ile Osmanlı Devletini oluşturan “Türk, Gayr-î Müslim ve Türk olmayan Müslüman unsur”ları bir arada tutmak ve Osmanlı saltanatı-Osmanlı vatani ve müşterek menfaatler etrafında birleştirmek maksadı ile Tanzimat fermanı ile “Osmanlılık” fikri hayata geçirilmiştir. Bu ideolojinin de tesiri ile devlet politikasının gereği olarak tarih, Osmanlı tarihiyle sınırlı tutulmuştur. Islahat Fermanı ve ardından I. Meşrutiyetin ilânı ile devam eden bu politika; 93 harbi olarak bilinen 1877-78 Osmanlı-

Rus savaşının çıkması ile son bulmuştur. Parlamento feshedilmiş ve İslâmcılık politikasına yerini bırakacaktır.

Tanzimat döneminin en belirgin özelliği geleneksel yöntemlerden pragmatik yönetime bir geçiş olmuştur. Birçok tarihçi, daha iyi hükûmet politikaları üretebilmek amacıyla tarihi olayların nedenlerini ve sonuçlarını araştırmak, açıklamak ve hatta bazen eleştirmek yoluyla anlatımda bulundular. (Togan, 1981:2-3)

Türk yenileşme hareketinde Tanzimat fermanı (1839) büyük bir dönemeçtir. Bu dönemeçte etkilenen kurumlardan biri de hiç şüphesiz eğitim oldu. Eğitimin yenileştirilmesi geliştirilmesi, devleti felakete gidişten kurtaracak bir yol olarak görüldü. Eğitim bilim olarak görüldü ve bu alanda ilk defa kitaplar yazılmaya başlandı. Medrese dışındaki örgün eğitimde ilk, orta ve yüksek şeklinde bir derecelendirilmeye gidildi. (Yalçın-Akbıyık, 2000:104)

Osmanlıcılık fikri, devlet adamları için nasıl olursa olsun Osmanlı Devleti'nin bütünlüğünü korumak ve devleti yaşatmaktır. Türk aydınları için ise hem devleti yaşatmak hem de devlet içinde Türk unsurunun önemini ve önceliğini muhafaza etmektir. Bu siyasî girişimlerinde Türk aydını önce Türk dilini koruma şeklinde bir refleks göstermiş ve ilerleyen dönemde tarihî köklerine inerek bu eğilimlerini güçlendirmeyi sürdürmüşlerdir. Osmanlıcılık Gayr-î Müslimler, gayr-î Türkler için kendilerini istiklâl götüren bir yol olmuştur. Türkçüler ve İslâmcılar için kozmopolit bir anlam ifade eden bu akım, Avrupalı emperyalist devletler için kapitülasyon, imtiyaz, taviz, Hristiyan unsurların özerkliğini veya istiklâlini ifade ediyordu.

Osmanlı tebaası olan; Türk ve Türk olmayan Müslüman unsurları bir arada tutmak maksadı ile İslâmcılık ideolojisi uygulanmaya konmuştur. Bu uygulamanın sonuçları her alanda olduğu gibi eğitimde de kendini gösterecektir. İslâmcılık politikasının uygulayıcısı olarak bilinen II. Abdülhamit döneminin tarih müfredatına bakıldığında, müfredatın çok büyük bir bölümünü Osmanlı ve İslâm tarihinin içerdiği görülür. Öğrencilere İlkokul ve orta-okulda yalnızca Osmanlı ve İslâm tarihi öğretilmiş, dünya tarihine ancak lisenin son yıllarında yer verilmiştir. Diğer yandan müfredatta yer alan bu tarih derslerinin tam anlamıyla nasıl okutulduğu konusunda da belirsizlik mevcuttur. Bu dönemde yetişmiş kişilerin hatıratlarına bakıldığında tarih derslerinin ihmal edildiği izlenimi oluşmaktadır.

İslâmcılık hareketi isminin hilâfına, dinî (teolojik) olmaktan öte siyasî bir nitelik taşır. Bu siyasî akımın II. Abdülhamid devrinde bir politika hâline gelmesini göz önünde tutarak İslâmcılıkla, II. Abdülhamid'in siyasetini aynı kabul eden görüşler mevcuttur. Aslında bu beraberlik tarihin ve şartların bir araya getirdiği bir beraberlik sayılmalıdır.

Fikri ideolojilerden bu kadar bahsetmemizin gerekçesi dönem dönem uygulanan devlet politikalarının eğitim öğretim kurumlarına ve özellikle bu kurumlarda öğretilen tarih derslerine etkisinin tartışılmaz olduğudur. Bu fikri ideolojilere yer vermemizin sebebi cumhuriyet öncesi tarih öğretiminin izlediği seyir hakkında bilgi vermektir.

II. Abdülhamid'in 1908'de II. Meşrutiyeti ilân etmesi sonucu İttihat ve Terakki (Jön Türkler)'nin idareyi ele almasıyla yeni bir fikrî hareket ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan Türkçülük hareketi yakın tarihimizde siyasî bir temele oturmadan önce diğer akımlarda benzerine rastlanamayacak bir şekilde ilhamını ilmî çalışmalardan almıştır. Türklük ve Türkçülük şuuru, ilhamını ilmî çalışmalara borçlu olmakla birlikte Türkçülüğü bir fikir akımı olarak ortaya çıkaran saik hiç şüphesiz sosyal ve siyasal şartlardır. Osmanlı Devleti'nin geleneksel yapısı Türk unsurunun ön plâna çıkıp sivrilmesini önlediği gibi dinî ve millî akımların doğmasına uygun bir ortam hazırlamıyordu.

18. yüzyıldan başlayarak, başlı başına bir disiplin olarak ortaya çıkan Türkoloji, Osmanlı aydınlarına o güne kadar fark edemedikleri yeni bir vakayı haber veriyordu. Roma, Bizans özellikle de Çin ve İslâm kaynakları üzerinde çalışarak İslâmiyetten önceki doğu Türklüğü hakkında yeni bilgiler ve görüşler üreten Türkologlar, Türk tarihinin unutulmuş ama Osmanlı Devleti'nin güttüğü siyaset gereği, reddedilmiş kısmına açıklık getirdiler. Avrupa'ya tahsile giden Türk gençleri ve bir kısım Polonyalı mülteciler bu bilgileri Osmanlı coğrafyasına taşıyan iki vasıta oldular. Abel Remusat, Silvestre de Sacy, Arminius Vambery, Grauesset, Arthur Davids, Gyula Nemeth, Annemarie Von Gabain, Leon Chaun, Lajos Ligeti, Wilhelm Radloff, Po Pelliot, Wilhelm Thomsen ve Wilademir Barthold vbg. bilginlerin eserleri böylece Türk kamuoyuna ulaşabildi. Batı, Osmanlı gelişmesinin zihninde yarattığı etkinin tesiri ile Türk unsuruna duyduğu antipatiyi sık sık fiiliyata geçirmekten geri kalmıyordu. Bu düşmanlık her fırsatta Türk aleyhtarı bir politikaya dönüşüyordu. Osmanlı idaresindeki azınlıklar da bu gibi fikirlerle tahrik ediliyordu. Böyle bir ortamda Osmanlı aydınları

arasında Türkçülük fikrinin zemin bulması çok tabiiydi. Bu arada batıda, Osmanlı-Türk unsuruna karşı güdülen politika iki yönlü karakter göstermekteydi. Bir yandan Türklüğü aşağılayan ve Türklük aleyhinde propaganda yapmaktan geri durmayan Batı, diğer taraftan Türk tarihinin karanlık devirlerini gün ışığına çıkararak Türklerin İslâmdan önce de devlet kurmakta ve yönetmede mahir olduklarını ortaya koyuyordu. Bunlar arasında Gobineau tarafından ortaya atılan ve beyaz ırkın, diğer ırkları yönetmekteki üstünlüklerini yaradılıştan kaynaklandığını ileri süren görüş de etkili olmuştur. (Kodaman, 1986:63)

Osmanlı Devleti'nde çağdaş anlamda tarih yazımı 19. yüzyıl sonlarında milliyetçi hareketlere paralel olarak benzer bir biçimde gelişmiştir. (Behar, 1992:19) Türkiye'de bu genellenmenin dışında tutulamaz. Ulus-devlet aşamasına geçilmesi ile tarihin yeniden yazılmaya başlanması aşağı yukarı eş zamanlıdır.

Türkçülük akımını besleyen bu etkiler başlangıçta siyasî bir gelişmeye yol açmadı. Devletin çok uluslu yapısı içinde esasen Türkçülüğün siyasî bir yapı kazanması beklenemezdi. İlk kıpırtılar tamamen fikri alanda meydana geldi. Zaman içinde Türkçe'nin bir imparatorluk dili özelliğinin kazanarak Arapça ve Farsça kelime kuralları ile genişlemesi, konuşma ve yazı dili arasındaki farklılıklar Osmanlı aydınının öteden beri dikkatini çeken bir çelişkiyi ifade ediyordu. Türk dilinde görülen bu bozulmadan sonra dilde Türkçülükle başlayan bu hareket daha sonra kendisini zaman içinde zenginleştirip kuvvetlendirecektir. Ahmet Vefik Paşa, Süleyman Paşa, Şemseddin Sami ve Necip Asım'ın yaptığı tercüme, sözlük ve İslâmiyetten önceki Türk tarihine dayanan tarih kitapları bu dönemde ortaya çıkmıştır.

Tarih bir ders olarak ilk kez Tanzimat reformlarından sonra okul programlarına girdi. 1896 Maarif-i Umûmiye Nizamnâmesi ile ilk düzenli okul müfredatı hazırlanırken, tarih dersi bu müfredatın bir parçası olarak kabul edilmiştir. Fransız liselerini örnek alan bu müfredat hiçbir zaman tam anlamıyla hayata geçirilemese de dönemin yöneticilerinin genelde eğitime, özelde tarih eğitimiye bakışını göstermesi açısından önemlidir. Nizamnamenin uygulanamamasında, kısa bir süre sonra tahta geçen II. Abdülhamit'in rolü büyüktür. (Yücel, 1938:228)

1908 Jön Türklerin hareketiyle başlayan II. Meşrutiyet döneminin tarih müfredatında yaptığı en önemli değişiklik, dünya tarihinin ki büyük oranda Avrupa

tarihini içeriyordu- etkisini artırmış olmasıdır. O zamana kadar müfredat programında toplam sekiz (8) saat olarak görünen dünya tarihi onbir (11) saate çıkarılmıştır. Ayrıca ilkokul programlarına da ilk kez dünya tarihi konuları alınmıştır. (Yücel: 1938:96) İttihatçı-Jön Türk hareketinin milliyetçi dünya görüşüne sahip olmalarına rağmen liberal ve evrensel bir tarih öğretimi benimsediklerini gözlemlemekteyiz.

II. Meşrutiyetle birlikte Tarih öğretiminin fonksiyonuna yönelik yeni görüşler ortaya çıkmıştır. Örneğin dönemin en önemli tarih ders kitabı yazarı Ali Reşat'a göre, tarih eğitiminin fonksiyonu, eğitim basamaklarına göre üçe ayrılabilirdi: İlk okulda pedagojik, ortaokulda siyasî ve lisede bilimsel işlev. İlk okulda öğrenci, tarih dersi sayesinde, hiç görmediği dünyaları hayal ederek kendi dar çevresi dışına çıkabilir; ayrıca neden-sonuç ilişkisi kurmayı öğrenerek anlama yeteneğini geliştirir. Orta okulda öğrenci insanlığın nasıl vahşi bir dünya dan uygar bir dünyaya geçtiğini, ortaçağda tiranların elinde tutsak olan halkların özgürlük ve egemenliklerini nasıl kazandıklarını öğrenerek siyasî bilincini geliştirir. Liseye gelen öğrenci için ise artık tarih sadece hakikatlere dayanan bir bilimdir. Bu dönemde öğrenci sosyolojik olguları, insanlığın inkişafının ve ilerlemelerinin nedenlerini öğrenir. Bu dönemin yetiştirdiği kişilerden biri olan Ali Reşat'ta evrensel ilerleme inancı son derece güçlüdür ve bu nedenle Ali Reşat herhangi bir siyasî güç, hatta herhangi bir ülke lehine yazılan ve öğretilen tarihi de reddeder. (Reşat, 1912:50-55)

1915 tarihinde yani II. Meşrutiyet döneminin sonlarına doğru tarih eğitimi içeriğinin yeniden değişikliğe uğradığını görülmektedir. Bu dönemdeki programda göze çarpan ilk değişiklikler, genel olarak tarih dersinin sayısının (artık tarih dersi ilkokul ikinci sınıftan itibaren her yıl okutulmaktadır) ve özel olarak da bu dersler içinde Türk ve İslâm tarihinin sayıca oranının artmasıdır. Bu durum özellikle ilk okul için geçerlidir. O yıllarda bir şekilde eğitim imkânı bulan insanların çok büyük bölümünün yalnızca ilkokulu okuyabildikleri düşünülürse, önemli bir değişiklikte karşı karşıya kalındığı söylenebilir. Artık Osmanlı Devleti, vatandaşlarının kendilerini her şeyden önce Türk ve Müslüman hissetmelerini istiyor, küçük bir azınlığın Avrupa'dan ve dünya dan haberdar olmasını, evrensel değerleri benimseme ihtimalini yeterli görüyordu. Bu değişiklikte o dönemde Avrupa devletleriyle savaş hâlinde olmanın etkisinin olmasının yanı sıra İttihat ve Terakki Partisi'nin büyük ölçüde benimsediği Türkçülüğün de rolü vardır.

II. Meşrutiyetin başında dünya tarihi lehine değişen tarih öğretimindeki denge sonuna doğru Türk-İslâm tarihi lehine değişmiştir. Bu mevcut program 1922 yılına kadar devam etmiştir. Bu tarihten (1922) sonra ise hem İstanbul hem de Ankara hükümeti yeni müfredat programlarını yürürlüğe koymuştur. (Aksoy, 2003:7)

Osmanlı Devleti'nin programında 1915 öncesi döneme, yani liberal ve evrenselci eğitim anlayışına bir dönüş olmasına karşın, programında Türkçülüğün izlerini de görmek mümkündür. Beşinci sınıfta Osmanlı tarihine “Türklerin Kökeni” ve İslâm öncesi Türk hükümetleri ile başlaması ya da Osmanlılar yerine “Osmanlı Türkleri” ifadesinin kullanılması buna örnektir.

Ankara'nın programı İstanbul'unkine göre 1915 müfredatına daha yakındır; ancak, Türk tarihine vurgu ondan çok daha fazladır. İslâmiyet öncesi Türklerle ilgili bölümler daha ayrıntılıdır. Bu programda göze çarpan en önemli yenilik, ilk kez başlangıcından şimdiki zamana kesintisiz bir biçimde gelen bir Türk tarihi anlayışının ortaya çıkarmasıdır. Ayrıca Cengiz, Timur, Babür gibi şahsiyetler artık Moğol değil Türk olarak anlatılmaktadır. (Kaya, 2002:45)

Modern anlamda “Türk tarihçiliği/tarih yazımı” olarak ağırlıklı olarak kastedilen, Cumhuriyet döneminde verilmiş eserlerdir. Bugün artık Osmanlı ile Cumhuriyet arasında kesin bir kopuş olduğu fikrinin yerine, kademeli olarak gelişen, devamlılık anlayışı daha doğru bir tespit olacaktır. Bu açıdan Ahmet Cevdet Paşa, Abdurrahman Şeref, gibi ilim ve devlet adamları modern tarihçiliğin, Süleyman Paşa, Mehmet Tevfik, Necip Asım (Yazıksız) gibi şahsiyetleri de “Türk” tarihçiliğinin öncüleri sayılabilir. Fakat bu sayının oranı Cumhuriyet dönemine nazaran ciddi bir çoğunluk arz etmemektedir.

Eğitim tarihimizde öğretmen yetiştirmede nitelik arayışları da yaşanmıştır. Bu konudaki ilk nitelik arayışı Darulmuallimin Müdürü Ahmet Cevdet Efendi'nin bu okul için bir nizamname yapması ile görülür. Ahmet Cevdet Efendi daha çok yeni (1848) açılmış Darulmuallimin'in temellerini bu nizamname ile sağlamlaştırmak istemiş ve öğretimi düzenli, etkili hâle getirmiştir. O, “öğretmenin saygınlığı” gibi yepyeni bir düşüncüyü ileri sürerek, Darulmuallimin'i medresenin etkisinden, öğrencileri de medreselerin tutum ve davranışlarından korumaya çalışmıştır.

Öğretmen yetiştirmede ikinci nitelik arayışı, Satı Beyin 1909-1912 yılları arasında Darulmuallim'in müdürü iken yapmış olduğu girişimlerdir. Toplumda yaygın kanının aksine, herkesin öğretmen olamayacağını, öğretmenliğin bir takım yetenekler ve bilgiler gerektirdiğini savunmuştur. Ona göre öğretmenler asıl eğitim ve öğretimi çok iyi bilmelidirler. Her iki eğitim adamının da niteliğin hazırlıksız, plânsız, acele ile çok sayıda öğrenci ile sağlanamayacağını söylemişler, öğrenci sayısını azaltıp, onlara nitelikli bir eğitim vermişler ve daha iyi imkânlar sağlamışlardır. (Akyüz, 1996:7) Zaman zaman basit siyasî düşünceleri de öğretmen yetiştirmede hâkim olmuştur. Oysa öğretmenlik çok önemli bir meslektir ve öğretmenlerin yetiştirilmesinde yalnız ve yalnızca gerçek millî amaçlar, ülke ihtiyaçları ve nitelik arayışı göz önünde tutulmalıdır.

Türkiye'de tarih öğretimi 19. yüzyılın sonlarından bu yana modernizasyon, millî devlete geçiş, millî devlet ve millî kimlik inşası süreçlerinin bir parçası olarak ele alındı, icapları yüklendi. Bu durum yine aynı yıllarda askerî okullarda tarih dersinin ihdas edilmesiyle başlar. İlk tarih ders kitapları Avrupa ders kitaplarından uyarlanarak askerî okulları için yazılmıştır. Genel olarak 19. yüz yıl her yerde diplomatik ve askerî tarihin, devlet tarihinin, yukarıdan aşağıya ön plânda olduğu bir dönemdir ama Osmanlı askerî okulları için yazılan ilk modern tarih kitapları tamamen böyledir, çünkü askerî öğrenciler için yazılmıştır.

Batılı Türkologların çalışmaları sonucu Türklerin, bir millî topluluk olduğu, dünyanın çeşitli yerlerine dağılmış olmalarından tarih, dil ve kültürlerinin zenginliği ortaya çıkmıştır. Böylece Türklerin tarihini Osmanlı tarihinden ibaret görmeyip İslâm öncesi devirlere kadar götüren Türkçü anlayışın teşekkülünde Batıdaki Türkoloji çalışmalarının büyük etkisi olmuştur. Bu çalışmalardan etkilenen Osmanlı aydınları, dillerini, tarihlerini, imparatorluk dışında yaşayan diğer soydaşlarını tanımaya yönelmiştir. Sonuçta bu Türkologların eserlerindeki bilgiler ideolojik arayış içinde bulunan ve yıkılışa karşı çare arayan Türk aydınları arasında Türklük şuurunun uyanmasında önemli roller oynamıştır. (Sarıay, 1994:52-53)

Türkçülük ülke içerisinde millî şuurun gelişmesine yardım etmesi bakımından önemlidir. Türk dilinin sadeleşmesi ve Türk tarihinin derinlik kazanması bilhassa okul çevrelerinde ve gençlik arasında millî benliği ortak bir şuur hâline getirmiştir. Osmanlı Devleti'nin yıkılmasıyla kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde Türkçülük ve onun etrafında geliştirilen tezler, yeni devletin fikrî temellerini oluşturdu. Millî devleti hazırlayan

Türkçülük fikri, kademeli olarak gerçekleştirilen lâik inkılâpların da zeminini hazırlaması bakımından büyük önem taşır.

Osmanlı tarih yazıcılığının Cumhuriyet dönemi tarihçilerine doğrudan yansıyan en önemli özelliği “tarihin siyasal meşruluk için yazılmış” olmasıdır. Meşruluğu sağlamanın en kısa ve sağlam yolu ise tarihi yapanla yazanın aynı kişiler olmalarıdır. Osmanlı tarih yazıcılığının olumlu olan zengin olan özellikleri Cumhuriyet tarihçiliğine pek yansımamış oysa olumsuz olanları, özellikle siyasal çözümleme düzeyinde genç cumhuriyet tarihçiliğinde devamlılık göstermiştir. (Behar, 1992:58-59)

Avrupa’da tarih, önceden hükümdar namzetlerini idarecilik sanatına hazırlayan bir disiplin olarak görüldü. Özellikle, tarih uzun bir süre klasik dillerin öğretimi için gerekli materyali sağlayan bir yardımcı araç olarak kaldı. 16. yüzyıldan sonra, dini metinleri daha iyi anlamada gerekli tarihsel çerçeveyi sağladığı için tarih öğretiminin vurgulandığı dikkati çekmektedir. Tarihin bir bilim olarak edebiyattan kopuşu ve okullara bir ders olarak konması, siyasal milliyetçilik anlayışının yükselmesi ile eşzamanlı olarak 19. yüzyılda gündeme gelmiştir. Türkiyede’de Osmanlı İmparatorluğu döneminde Avrupa ülkeleri ile hemen hemen paralel bir dönemde tarih dersinin okul müfredatına girdiği görülmektedir (Safran, 2002:936).

Osmanlı Devleti’nde 1848 yılına kadar öğretmen yetiştirme ile ilgili hiçbir gelişme yaşanmamıştır. Osmanlı Devleti’nin eğitim sistemini oluşturan okul kademelerinin yüzyıllar boyunca değişmeden devam etmesi medreselerdeki yozlaşma ve devletin her alanda gerilemeye başlaması, ilerlemesi için devleti yeni arayışlara yöneltmiştir. Osmanlı Devlet adamları özellikle Avrupa’da gelişmeleri kurtuluş çaresi olarak görmeye başlamışlardır. Devletin batıdaki gelişmelere ayak uyduramadıkça, özellikle orduyu batının savaş teknikleri ile donatıp onların metotları ile eğitmedikçe, yükselmenin hatta ayakta durmanın mümkün olamayacağı anlaşılmıştır ( Koçer, 1991: 22).

Bu durum Osmanlı Devleti’nin 18. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren batılılaşma ve modernleşme çabaları içine girmesine neden olmuş, önce askeri alanda daha sonraları sivil alanda yeni okullar açılmaya başlamıştır (Duman, 1991: 8).

19. yüzyıl Osmanlı aydını reformu, bir dünya görüşü değişikliği geçirdiği için yapmamıştır. Zaruri olan askeri, mali ve idari reformlar nedeniyle yavaş yavaş bir

dünya görüşü değişikliğine girmiş, eğitimde değişim idari, mali ve askeri ıslahatlar için yapılmıştır. (Ortaylı, 1996:462)

1838’de Askeri okullara öğrenci hazırlamak amacıyla Rüşdiyelerin açılması bu okulların öğretmen ihtiyacını gündeme getirmiş, başlangıçta öğretmen ihtiyaçları çeşitli kaynaklardan sağlanmıştır. Sayıları çok az olan Rüşdiyelerin öğretmenleri medreseden, tekkeden, memur ve askerden derme çatma muallimler arasından sağlanmıştır (Ergin, 1977:1470).

Saffet Paşa döneminde hazırlanan 1869 tarihli Maarif-i umumiye Nizamnamesi’nin öngördüğü üzere 4 yıllık Sıbyan okullarına “Muhtasar Tarih-i Osmani” ve Rüşdiye’ye de “Tarih-i Umumi” ve “Tarih-i Osmani” isimli tarih dersleri konmuştur. Osmanlı İmparatorluğunda tarih dersleri, Türk tarihi bilgisi vermesinin ötesinde Tanzimat Fermanı anlayışıyla gündeme gelen Osmanlı vatandaşı kimliğini inşa etmek gibi bir amaç benimsediği için programın bel kemiğini hanedan tarihi oluşturmaktaydı. Bununla birlikte, 1860’lardan sonra okul tarih kitaplarına tam olarak yansımaya da Türklerin tarihine ilişkin çeviri ve telif eserler görülmeye başladı. Ahmet Vefik Paşa, Ebulgazi Bahadır Han’ın Secere-i Türki ‘sini, Türkiye Türkçesine çevirdi. Mahmut Celaleddin Paşa (1869) Eski ve Yeni Türkler’i yayımladı. Bu ikincisinde, Batı uygarlığını yaratmış, kavimler ile Türklerin aynı kökenden geldiği öne sürülmüştü. Süleyman Paşa’da yalnız birinci cildi yayımlanan Tarih-i Aleminde (1876) Deguignes ‘in kitabını büyük ölçüde kullanmıştı. Bunun yanı sıra Leon Cahun’nun çalışmaları çevrilmiş ve bu gençler arasında derin etkiler bırakmıştı. II.Abdülhamid döneminde tarih dersleri, sıbyan okullarından kaldırıldı. Rüşdiyelerde de milletleri, hükümdarlarına karşı isyana teşvik eden Fransız İnkılabının etkisini gençler arasında azaltmak için Tarih-i Umumi’nin çıkarıldığı görülmektedir.(Safran, 2002:936-937)

Tanzimat döneminde yeni tarih yazma yöntemleri benimsendiğinden geleneksel tarih anlayışından pragmatik yönetime geçiş oldu. Ahmet Cevdet Paşa, tarihin sadece olayların kronolojik bir sıralaması değil insanoğlunun tecrübesinin, kaynakların tenkidi değerlendirilmesi yoluyla incelenmesi gerektiğini kavrayan ilk Osmanlı tarihçilerinden biri olarak “Tarih-i Devlet-i Aliyye” (Cevdet Tarihi) adlı eserini yazdı. (Ortaylı, 1986:163-164)

Ahmet Mithat'ın "Tarih-i Osmani" Mustafa Nuri Paşa'nın "Netayic-ül Vukuat" adlı eserleri, popüler tarih ve halk için yazılmış eserlerin başında gelmektedir. Şemsettin Sami, modern araştırma yöntemlerini kullanarak Türklerin Tarihi üzerine çalıştı. Namık Kemal, Evrak-ı Perişan adlı eserini bir tarihi biyografi olarak kaleme aldı. Eserinde milliyetçilik ve kahramanlık duygularını dile getirdi. Selahaddin Eyyübi, Fatih ve Yavuz gibi önde gelen kahramanları seçerek bunların şahsında din, millet ve ahlak kavramları üzerinde görüşlerini yansıttı. Necip Asım, Türk Tarihini yazdı. Tanzimat döneminin sonlarına doğru sosyal bilimler yüksek öğretim alanına girdi. Tarih yazıcılığı, ders kitaplarının yazımı ile yerleşmeye başladı. Yenileşme-Batılılaşma döneminin devlet adamlarından Ahmet Vefik Paşa "Tarih Felsefesi" derslerini vermeye başladı. 1872'de Maarif Bakanı oldu. Fransız tarzında "Fezleke-i Tarih-i Osmani" adlı ders kitabını yazdı. (İstanbul 1869) Eserinde, Osmanlı Devleti'nin tarihini, tarihin safhalarına tekabül edecek biçimde 6 bölüme ayırmış, dil, bilim ve tarih çalışmalarında milli şuurun gelişmesine özel önem vermiştir. Yine Ahmet Vefik Paşa, 1860 ve 1870'lerde hem erkek hem kızlar için orta dereceli okulların açılması üzerine bunlar için ilk tarih ders kitabını yazdı. Daha sonraları ilk tarih profesörü olarak Darülfununda derslere girmeye başladı. Derslerinde son resmi tarihçi Abdurrahman Şeref'in genel tarih kitabı olan "Hikmet-i Tarih" i takip etti. Abdurrahman Şeref ise orta dereceli okullarda okutulmak üzere iki ciltlik "Tarih-i Devlet-i Osmaniye" yi yazdı." (Koçak,1998:18)

#### 2.1.1.1. Darülmuallimin

Osmanlı İmparatorluğu'nda bugünkü anlamda öğretmen yetiştiren kurumların kuruluşuna zemin hazırlayan sivil eğitim sisteminin temelleri, Sultan II. Mahmut tarafından atılmıştır. (Öztürk, 1996:2)

Kendisinden önce sadece askeri alanla sınırlı kalan eğitimdeki modernleşme hareketleri sürecinde önemli bir değişiklik yaparak bunları sivil alana da taşıyan Sultan II.Mahmut döneminde **Meclisi-i Umur-ı Nafia** (Bayındırlık İşleri Meclisi) kurulmuş (1838), böylece medrese ve ulemanın nüfuzundan uzak bir eğitim için ilk adımlar atılmaya başlamıştır. (Kodaman, 1988:4)

Bu yeni meclisin hazırladığı layiha'ya göre ilk defa sıbyan ve mahalle mekteplerinin üstünde “selatin-i izam mektepleri” adıyla “sınıf-ı sani” derecesinde, yüksek öğretime öğrenci yetiştirecek yeni bir öğretim kademesinin açılması öngörülmüş; aynı tarihte Mekatib-i Rüşdiye Nezareti kurulmuştur. Ne var ki, bu konuda yapılan teşebbüsler, yeni oluşmaya başlayan Bab-ı Ali bürokrasisine memur yetiştirmek amacıyla, Mekteb-i Maarif-i Adliye (1838) ve Mekteb-i Ulum-ı Edebiye (1839)’nın açılmasından öteye gidememiştir. (Öztürk, 1996:3)

Eğitim alanındaki bu sonuçsuz girişimler üzerine, Sultan Abdülmecid’in, 1845 yılında yayımladığı Hatt-ı Humayun’da “Tanzimat Fermanı’nın öngördüğü reformların başarıyla gerçekleştirilebilmesi için eğitim işlerine daha fazla önem verilmesi gerektiği” vurgulanmış ve eğitim alanında yapılacak reformları düzenlemek amacıyla aynı yıl Muvakkat Meclis-i Maarif kurulmuştur. (Lewis, 1988-113)

Bu meclisin 1846 yılında sunduğu bir Layiha’da “sıbyan ve Rüşdiye okullarının üstünde bir Darülfünun kurulmak suretiyle”, Avrupa’da olduğu gibi üçlü bir eğitim ve öğretim sistemini ve sürekli bir Meclis-i Maarif-i Umumiye’yi önermiştir. (Kodaman, 1988:11-12)

Bu öneri doğrultusunda 1846 yılında Meclis-i Maarif-i Umumiye kurulmuş, bunu takiben hem bu meclisin aldığı kararları uygulamak hem de Evkaf Nezaretine bağlı okulları ayrı bir yönetime kavuşturmak amacıyla Mekatib-i Umumiye Nezareti kurulmuştur. Böylece yeni açılacak okulların medresenin nüfuzuna girmesi engellenmiştir. (Kodaman, 1988:34-36)

1846 tarihli layihada belirtilen rüşdiyelerin kurulmasına da aynı tarihlerde başlanmıştır. Mekatib-i Umumiye Nezareti Başkanı Esat Efendi’nin halefi olan Kemal Efendi’nin de gayretleriyle usul-i cedid’e göre eğitim yapan ilk rüşdiye 1847’de Davut Paşa mektebinde açılmış ve bu okulun eğitiminden başarılı sonuçlar alınınca Rüşdiyelerin sayısı beşe çıkarılmıştır. (Ayas, 1948:231)

Ancak Rüşdiyeler, ilk kuruldukları zaman sıbyan mekteplerinin daha iyi eğitim veren üst sınıfları olarak düşünülmüş ise de kısa bir süre sonra genel orta öğretimin en alt düzeyindeki okullar haline gelmiştir. (Unat, 1964:43)

Mamafih yeni açılan bu eğitim kurumlarındaki muallimler medrese kökenlidir. Oysa buralarda görev yapacak muallimlerin de modern bir eğitimle yetişmiş olmaları gerekmektedir. Bu sebeple öğretmenleri bir meslek okulundan yetiştirmek için 16 Mart 1848 tarihinde “Darülmualimin” adıyla İstanbul’un Fatih semtinde bir okul açılmıştır. Bu açılış, Türk Eğitim tarihinde ve Tazminat Döneminin sivil okullar açılması atılımında çok önemli bir olaydır. Sonraları bu kuruluşa Darülmualimin-i Rüşdi’de denmiştir. (Akyüz, 2004:162)

1850 yılında okul müdürlüğüne getirilen meşhur devlet adamı, hukukçu ve tarihçi Ahmed Cevdet Paşa, (1822-1895) Darülmualimin-i Rüşdi’nin ilk nizamnamesini hazırlayarak (1851) bu okulun eğitim, öğretim ve teşkilat bakımından kurumlaşmasında çok önemli bir rol oynamıştır. Bu nizamnameye göre okutulacak dersler şunlardı: Usul-ı ifade ve Talim, Farsça, Riyaziyattan Fenn-i Hesap, Hendese, Mesaha, Heyet ve Coğrafya. Okula girebilmek için Arapça bilmek önşarttı (Öztürk, 1996:5)

1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi, öğretmen okulları ve onların programları konusunda çok ayrıntılı hükümler getirmiştir. Nizamname’ye göre mükemmel muallimler yetiştirmek üzere Rüşdiye, İdadiye ve Sultaniye şubelerinden oluşan bir “Darülmualimin-i Kebir” kurulacak ve her şubenin biri Edebiyata öteki Ulum ve Fünun’a mahsus iki bölümü olacaktır. Darülmualimin-i Sıbyanın da bu büyük Darülmualimin parçası olacağını belirtir; her birinin derslerini de gösterir. Fakat nizamnamenin uygulanmayan maddeleri arasında bu hükümlerde yer almış, İdadiye şubesi ancak idadiler açıldıktan iki yıl sonra 1847’de Sıbyan ve Rüşdiye şubelerini de kapsayarak açılabilmiştir. Öğrenci almak için 1874’de yayınlanan resmi bir ilandan yararlanarak Darülmualiminin şubeleri ve derslerine ilişkin şu tablo düzenlenmiştir. (Akyüz, 2004:165)

**Tablo 1.** 1874 ‘te İstanbul Darülmuallimini Şubeleri ve Dersleri

| Darülmuallimin-i Sıbyan                                                                                                                                                                                            | Darülmuallimin-i Rüşdiye                                                                                                                                                 | İdadiye Şubesi                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Müddet-i tahsiliyesi 2 yıl<br>Dersleri<br>Usul-i Tedrisiye<br>Lisan-ı Türki ve İmla<br>Tenasübe kadar Hesap<br><b>Muhtasar Tarih-i Osmani</b><br>Muhtasar Coğrafya<br>Mebadi-i Hendese ve Mesaha<br>Farisi<br>Yazı | Müddet-i tahsiliyesi 3 yıl<br>Dersleri<br>Maa Tercüme, Arabi<br>Farisi<br>Hesap<br>Cebir<br>Hendese<br><b>Tarih</b><br>Coğrafya<br>İmla<br>İnşa<br>Rik’a (Yazı)<br>Resim | Müddet-i tahsiliyesi 3 yıl<br>Dersleri<br>Hesap<br>Muamelat ve Usul-i Defteri<br>Cebir<br>Mantık<br><b>Tarih-i Umumi ve Osmani</b><br>Lisan-ı ecnebi<br>Hüsni Hat<br>Resim<br>İnşa-ı Türki<br>İlm-i Belagat<br>Hendese<br>Müsellesat-ı Müsteviye<br>Kozmografya<br>Mebadi-i Ulum-ı Tabiiyye<br>Hıfzıssıhha |

1891 yılında Muarif-i Umumiye Nizamnamesi’nin okula ait hükümlerini değiştiren yeni bir “Darülmuallimin-i Aliye Nizamnamesi” hazırlandı. Bu nizamname II.Meşrutiyetin ilanına kadar değiştirilmemiştir. II. Meşrutiyetin ilanından kısa bir süre sonra iptidaiye şubesi, Darülmualliminden ayrılmış ve müstakil bir okul olarak eğitim-öğretim hayatına devam etmiştir. Darülmualimin-i Aliye öğrencileri ise derslerinin bir kısmını Darülfünun’da almaya başlamıştır. 1909’da bu şube kapatılmış ve öğrenciler Darülfünuna’a nakledilmiştir. 1910’da yeniden açılan Aliye şubesinde dersler, eskiden olduğu gibi kısmen kendi bünyesinde, kısmen Darülfünun’da yapılmaya devam etmiştir. (Öztürk, 1996:25-26)

Darülmuallimin-i Aliye’nin II. Meşrutiyetten sonra geçirdiği reformların en önemlisi 1915 tarihli Darülmuallimin ve Darülmuallimat Nizamnamesi’nin yürürlüğe girmesidir. Bu yeni düzenlemeye göre, Darülmuallimin; iptidai, ihzari ve ali kısımlardan oluşmaktadır. İptidai kısımda ilkokul öğretmenleri, ihzari kısımda ise iptidailere öğretmen ve ilköğretim müfettişi yetiştirilmektedir. Okulun Rüşdiye kısmı kapatılmıştır. Rüşdiye öğretmenlerinin Ali kısımda yetiştirildikleri anlaşılmaktadır. (Uçgun, 2006:20)

Darülmuallimin-i Aliye’nin Ali kısmında Darülfünun dersleri okutulmakta, öğrenciler bunu Darülfünun’da takip etmektedir. Üç yıl boyunca alan derslerini burada gören öğrenciler, son sınıfta tatbikat devresine tabi tutulmuştur. Bu programla eğitim-

öğretim hayatına devam eden okul, 1924 yılında Yüksek Muallim Mektebi'ne dönüştürülmüştür. (Uçgun, 2006:21-22)

### 2.1.1.2. Darülmualimat

1847 yılında ilk rüşdiye'nin açılmasından sonra, sıranın kızların eğitimine geldiği düşünülmüş ve 1859'da kızlar için İstanbul'da Cevri Kalfa İnas Rüşdiyesi açılmıştır. Sultan Ahmed Kız Rüşdiyesi de denilen bu okulun taşrada yaygınlaştırılması, bayan öğretmen bulunmamasından dolayı çok yavaş gerçekleşmiştir. Hatta ilk açıldığı dönemlerde kız rüşdiyelerinde erkek öğretmenlerin görev yapmasından dolayı aileler, kızlarını bu okullara göndermek istememişlerdir. Kız rüşdiyelerinde çalışacak bayan öğretmen yetiştirebilmek için 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nde İstanbul'da bir darülmualimat açılması uygun görülmüş, bu karar ancak 1870 yılında hayata geçirilebilmiştir (Uçgun, 2006:22).

Nizamnameye göre darülmualimatlar sıbyan ve rüşdiye şubelerine ayrılacak, bu şubelerde Müslim ve Gayri Müslim sıbyan mektepleri ve rüşdiyelerine öğretmen yetiştiren iki kısım bulunacaktır. Öğrenim süresi üç yıl olan darülmualimat rüşdiye şubesinde şu dersler okutulmuştur:

- Mevaddı-ı Ulum-ı Diniye
- Kavaid-i Lisani Osmani ve İnşa
- Arabi ve Farisi
- İlm-i Ahlak
- Tedbir-i Menzil (Ev İdaresi)
- Tarih ve Coğrafya
- Mebadi-i Ulum-ı Riyaziye ve Tabiiyye
- Resim
- Musiki
- Enva-i Ameliyat-ı Hiyatiye (Dikiş ve Nakış)
- Her Cemaatin Kendi Lisani (Öztürk,1996:11)

Ancak Nizamname'de öngörülen bu derslerden bazıları darülmualimat programında yer almamıştır, buna karşılık Nizamname'de bulunmadığı halde programa

konulan birkaç yeni ders vardır. 1870 yılında açılan darülmuallimatın ilk ders programına göre okulda şu dersler okutulmaktadır:

- Mebadi-i Ulum-ı Diniyye ve Ahlak
- Kavaid-i Lisan ve İnşa
- Hesap
- Nakış ve Ameliyat-ı Hiyatiyye
- Resim
- Hatt-ı Sülüs ve Nesih
- Tarih-i Osmani
- Coğrafya (Öztürk, 1996:13).

Aynı Dönemde kız rüşdiyelerinde şu dersler okutulmaktadır:

- Mebadi-i Ulum-ı Diniye
- Lisan-ı Osmani Kavaidi
- İmla ve İnşa
- Mebadi-i Kavaid-i Arabiyye ve Farisiyye
- Müntehabat-ı Edebiyye
- Tedbir-i menzil
- Muhtasar Tarih ve Coğrafya
- Hesap ve Defter Tutmak Usulü
- Nakşa medar olacak derecede Resim ve Ameliyat-ı Hiyatiye
- Musiki (Mecburi değil) (Akyüz, 2004:152)

1895 yılında darülmuallimatlar için yeni bir talimatname yayımlanmıştır. 1898 yılına ait kayıtlara göre bu Talimatname'den sonra öğrenim süresi üç yıl olan darülmuallimatın programı ve haftalık ders programı şöyledir: (Akyüz, 2004:227)

**Tablo 2.** Darülmualimat Programı

| <b>Dersler</b>                          | <b>I. Sınıf</b> | <b>II. Sınıf</b> | <b>III. Sınıf</b> |
|-----------------------------------------|-----------------|------------------|-------------------|
| <b>Kuran-ı Kerim ve Tecvid</b>          | 2               | 1                | 1                 |
| <b>Ulum-ı Diniyye</b>                   | 2               | 2                | 2                 |
| <b>Arabi</b>                            | 2               | 2                | 2                 |
| <b>Farisi</b>                           | 1               | 1                | 1                 |
| <b>Kavaid-i Osmaniyye ve Müntehabat</b> | 1               | 1                | 1                 |
| <b>Kitabet ve Tatbikatı</b>             | 1               | 1                | 2                 |
| <b>Hüsn-i Hat</b>                       | 1               | 1                | 1                 |
| <b>Usul-i Tedris</b>                    | 2               | 1                | 1                 |
| <b>Ahlak</b>                            | -               | 2                | 1                 |
| <b>İlm-i Eşya</b>                       | 1               | 1                | 1                 |
| <b>Mevalid ve Ulum-ı Tabiiyye</b>       | -               | 1                | 1                 |
| <b>Hıfzıssıhha</b>                      | -               | 1                | 1                 |
| <b>İdare-yi Beytiyye</b>                | 1               | 2                | 2                 |
| <b>Hesap</b>                            | 2               | 1                | 1                 |
| <b>Hendese</b>                          | 1               | 1                | 1                 |
| <b>Resim</b>                            | 1               | 1                | 1                 |
| <b>Coğrafya</b>                         | 2               | 1                | 1                 |
| <b>Tarih</b>                            | 1               | 1                | 1                 |
| <b>Musiki</b>                           | 1               | 1                | 1                 |
| <b>El Hünelerleri</b>                   | 4               | 3                | 3                 |
| <b>Toplam</b>                           | <b>26</b>       | <b>26</b>        | <b>26</b>         |

Darülmualimat programına da Usul-i Tedris dersinin konması, öğretmen adaylarına meslek bilgisi kazandırabilme konusunun ciddi bir şekilde tekrar ele alınmaya başlandığının bir göstergesidir. Darülmualimatlar'da bütün branş öğretmenleri tek programda yetiştirilmiştir. Programda dini derslerin ağırlığı artırılmıştır. Kavaid-i Osmanî dersinde ele alınacak Müntehabat, Osmanlıca ders ve okuma kitaplarının incelenmesine yöneliktir ve bu özelliği itibarıyla bugün Eğitim Fakültelerinde okutulan “Konu Alanı Kitabı İncelemesi Dersi'nin” temelini oluşturmaktadır. Ayrıca Kitabet (Yazı) dersine Tatbikat (Uygulama) ifadesinin eklenmiş

olması da derste kullanılacak yöntem hakkında bilgi vermesi bakımından son derece önemlidir. Darülmuallimat öğrencilerinin de alan derslerini İnas Darülfünunu'nda görecekleri belirtilmiştir. Darülmuallimattan yetişen öğretmenler de alan derslerini üniversite seviyesinde almıştır. 2 Kasım 1922 tarihinde Maarif Vekaletine bağlanan okul, 1924 yılında İstanbul Kız Muallim Mektebi adını almıştır (Öztürk, 1996:16-17).

### **2.1.1.3. Mülkiye Mektebi**

1848'de İptidai ve Rüşdiye Mekteplerine muallim yetiştirmek üzere ilk Darülmuallimin açılmıştı. 1851'de bütün bu mekteplerde okutulacak kitapları telif veya tercüme suretiyle hazırlamak üzere kırk aslı azadan mürekkep bir (Encümen-i Danış) kuruldu. Bu encümende Sadrazam Reşid Paşa, Şeyhülislam Arif Hikmet Bey ve Hariciye Nazırı meşhur Ali Paşa bulunmaktaydı. Bütün bu adam yetiştirme teşebbüs ve hareketlerini 1856 da (Maarif-i Umumiye Nezareti) ünvanı ile yeni bir nezaret teşkili takip etti; Nazırlığa da Abdurrahman Sami Paşa tayin edildi. Bu suretle, İmam Zade Es'ad Efendi ile başlayan (Mektepler Nazırlığı) Sami Paşa ile Maarif Nezaretine çevrilmiş bulunuyordu. Islahat Fermanında da memleketin içinde bulunduğu perişanlığın sebebi olarak maarif, ilim ve garp zihniyetinden mahrum oluş gösterilmekteydi. İşte bu dönemde yeni nizamı yürütecek idareci elemanları yetiştirmek amacıyla, Sultan Abdulmecid devrinde, Maarif Nazırı Hayrullah Efendi (Abdülhak Hamid'in babası) zamanında 28 Ocak 1859 da Mekteb-i Mülkiye açılmıştır (Çankaya, 1954:4-5).

Mülkiye Mektebi'nin amacı, kaymakamlık ve müdürlük gibi idari görevler yapacak memurlara kaynaklık etmektir. Çünkü, Tanzimat döneminde iyi yöneticilere büyük ihtiyaç vardı. Başlangıçta öğretim süresi 2 yıl idi ve Bab-ı Ali dairelerindeki katiplerin yeteneklileri ve medreselerde mukaddimat-ı ulumu görmüş olanlardan sınavla öğrenci alınmıştı. Mevcudu, her sınıfta 50 kişi olarak toplam 100 idi. İlk programındaki dersler şöyle idi: Fenn-i Tarih ve Coğrafya, Hesap, Ekonomi Politik, Nizamat-ı Cedide ve Muahadat-ı Saltanat-ı Seniyye. Okul ilk mezunlarını 1861'de verdi. 1867'de 4 yıla çıkarıldı ve yeni dersler eklendi: Umumi Devletler Hukuku, Usul-i Defteri ve Muhasebe, Fransızca. Okul, sayıları gittikçe artan Rüşdiye mezunlarını da almaya başlamıştı. Mülkiye mezunlarından bir kısmı, 1873'lerden sonra açılan idadilerde yöneticilik ve öğretmenlik görevlerine de tayin edilmiştir. Böylece Mülkiye Mektebi,

Türk eğitim tarihinde bir aydın öğretmen ve yönetici kaynağı da olmuştur. (Akyüz, 2004:156-157)

1876 yılına gelindiğinde dersler sınıflara göre şöyle taksim edilmiştir:

**Birinci Sene:**

Arabi, Hesap, Coğrafya, **Tarih**, İnşa Rik’a, Resim.

**İkinci Sene:**

Arabi, Farisi, Hesap, Coğrafya, Cebir, İnşa, Rik’a, Resim.

**Üçüncü Sene:**

Mecelle, Arabi, Farisi, Hendese, Coğrafya, **Tarih**, Hikmet ve Kimya, İnşa, İlm-i Servet ve Muahedat, Kanun-ı Ticaret, Usül-i Defter, Rik’a Resim.

1877’de Şura-yı Devlet’de yapılan müzakereler neticesinde Mektebin her hususunu ihtiva eden kanun tasarısı hazırlanmış; “**Tarih-i Umumi, Coğrafya-i Umumi, İlm-i Hukuk-ı Milel, Riyaziyyat, Fenn-i Tedbir-i Memleket, İlm-i Asar-ı Atika, Mebadi-i Ulum-ı Tabiiyye derslerinin münhasıran Fransızca ve kalan derslerin de lisan-ı Osmani üzere**” okutulması kabul edilmiş ise de teklif ve kanun layihası (Meclis-i Mahsus-ı Vükela) ya gelince, derslerin Fransızca okutulması öğrenci için güçlük doğuracağı, esasen bu derslere ait kitapların hemen hepsinin tercüme edildiği cihetle kabul edilmemiştir. İstişare ve müzakerelerden sonra Mekteb-i Mülkiye Nizamnamesi ile (Cedid Mekteb-i Mülkiye-i Şahane Nizamname-i Dahilisi) kat’i şeklini almıştır.

Nizamnamelere göre:

1. Mektep, her sınıf mülkiye memuru yetiştirecek bir yüksek tahsil müessesesidir.
2. Süresi, 3 yıl idadi, 2 yıl ali olmak üzere 5 senedir.
3. Tahsil süresi 5 yıl olmakla beraber bu müddet içinde gösterilecek derslerin bir kısmı idadi dersleri mahiyetinde bulunduğundan tedrisata ayrı, ayrı esas dahilinde başlanacaktır. Bunların bir kısmı, 1.sınıftan başlayarak, 5.sene sonunda şahadetname alacak olanlar; diğer kısmı da Mektebi Sultani

(Galatasaray) mezunlarından teşkil edilmek üzere 4. sınıftan tedrisata başlayarak 2 senede tahsillerini ikmal ile şahadetname alacak olanlardır.

4. Mektebe alınacak talebenin yaşı 18'den aşağı 35'ten yukarı olmayacak ve hüsnü ahlak sahibi bulunacaklardır.
5. Mezunlar, kaza Kaymakamlıklarına, hükümet merkezlerindeki kalemlerle vilayetlerdeki kalemler reisliklerine, Şurayı Devlet mülazımlıklarına, sefaret katipliklerine ve şehbenderliklere tayin olabileceklerdir.
6. Mezunların, ihzar edecekleri kaza kaymakamlıkları valiliklere, sefaret katiplikleri sefirliklere, kalem reislikleri nezaret müsteşarlıklarına, Şura'yı Devlet mülazımlığı azalığına, Divan-ı Muhasebat katiplikleri aynı yer reisliklerine ve bütün bu memuriyetlerin hepsi de Meclis-i Ayan azalığına çıkma imkanı verecekler; hakkı ihlal edilen mezunlar bu hususta idari dava açabileceklerdir (Çankaya, 1954:33-34)

Yine o sıralarda Osmanlı'da ilk parlamento üyeleri seçimi yapılmış 19 Mart 1877'de Meclis-i Mebusan açılmıştır. Açılış töreninde konuşan Sultan II.Abdulhamid, Mekteb-i Mülkiye'ye verdiği önemi özellikle vurgulamıştır. 1 Aralık 1877 tarihinde yapılan törenin ardından ekonomi-maliye hocası Ohannes Efendi'nin açılış dersiyle "Mekteb-i Mülkiye-i Şahane" öğrenime açılmıştır. (Yavuziğit, 1999:41)

1913-1914 öğretim yılından itibaren eğitim süresi 4 yıla çıkarılıp, son iki sınıfta eğitimin idari, mali ve siyasi olmak üzere 3 şubeye ayrılarak verilmesi kararlaştırıldı. 1915 yılında ödenek yetersizliğinden bir müddet Darülfünuna bağlanan Mülkiye, 9 Mart 1918'de öğretim süresi 3 yıl olarak içişleri bakanlığına bağlandı. 1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılması, 4 Kasım 1922'de ise İstanbul'un yönetimine TBMM'nin el koyması sonrası Mülkiyede TBMM Hükümeti Maarif Bakanlığına bağlandı. Bu tarihten sonra Cumhuriyet Hükümetlerinin Cumhuriyetin sivil yöneticilerini yetiştirecek bu okuldan büyük beklentileri olduğunu ve Okul için hiçbir fedakarlıktan kaçınmadığını müşahade etmekteyiz. (Yavuziğit, 1999:111-112)

Tanzimat sonrasından itibaren, Rüşdiye, İdadi veya Mülkiye mezunu hemen herkes imtihanda yeterliliği ispatlandığında okullarda tarih öğretmenliği yapabiliyordu. Abdurrahman Şeref, Mizancı Murat, İhsan Şerif (Saru), Osman Nuri Peremeci, bunlara örnek sayılabilecek ünlü tarih öğretmenleridir. İlk üçü bürokrat veya siyasi kimliği ile

de karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Mekteb-i Mülkiye mezunlarının tarih öğretmeni olarak istihdam edildiği görülmektedir (Ata, 2002:18-19).

#### 2.1.1.4. Darülfünun

Türkiye’de yeni bir yüksek öğretim müessesesi kurma teşebbüsleri XIX. Yüzyılın ortalarına doğru başlamıştır. Bu asrın başlarından itibaren Osmanlılarda görülen bilimde Doğu’dan Batıya olan yöneliş ve eğitim anlayışında meydana gelen değişimler, Tanzimat döneminde medrese dışında yeni bir yüksek öğrenim müessesesinin kurulması yolunda teşebbüslerin doğmasına vesile olmuştur (İhsanoğlu, 1993:521).

Eski müesseselerin reformu yerine Avrupa tipi yeni bir müessese kurulması çalışmalarına başlanmıştır. Batıdaki Üniversitenin karşılığı olarak tesis edilmeye çalışılan Darülfünun teşebbüsleri, ancak II. Abdülhamid zamanında (1900 yılında) daimi bir hale gelmiştir. Darülfünun-ı Şahane denilen bu müessese 1933 yılına kadar devam etmiştir ve aynı yıl üniversite adını almıştır. Batılı manadaki üniversitenin Türkiye’deki ilki konumunda olan bu müessese bugünkü İstanbul Üniversitesi’dir. (Arslan, 1995: 9).

Bu müesseseye “fen evi” manası anlamına gelen “darül-fünun” adının verilmesi, o günün şartlarında medreseden ayrı bir kurum olduğunu çarpıcı bir şekilde ortaya koyma düşüncesinden doğmuştur. “Fen” kelimesi geç devir Arap edebiyatında “bir bilimin ayrıldığı dal” çoğulu “fünun” değişik bilim dalları anlamında, Osmanlıcada ise “cins, tür, hal, bilim dalı” manalarında kullanılmıştır. XIX. yy.da müşahede ve ispata dayalı bilimlere fen denilmiştir. Fünun kelimesi hemen her zaman “ulum ve funun” terkinde kullanılırken ulum kelimesinden (daha çok dini bilimler) ayırt edilerek darülfünun terkinde tek başına kullanılmıştır. Bu da müessesenin Batı kaynaklı yeni bilimlerin eğitiminin yapılacağı bir kurum şeklinde düşünüldüğünü göstermektedir (İhsanoğlu, 1993:521).

Bir Darülfünun kurulması 1846’da kararlaştırılmış ve o tarihte bu kurum için bir binanın temeli atılmıştır. Ancak, böyle bir kurum 1863’te açılabilmiştir. Darülfünun, 13 Ocak 1863 günü kimyager Derviş Paşa’nın konuşmasıyla açıldı. O, Mühendishanede okumuş sonra Avrupa’ya gönderilen öğrenciler arasında yer almıştı. Derviş Paşa,

Darülfünunu açış konuşmasında, fizik ve kimya bilimlerinin önemi üzerinde durmuştur. Sonra, halka açık bir ders halinde (ders-i amm) fizik ve kimyanın konularını, amaçlarını, havanın özelliklerini, elektrik kuvveti ile bazı fiziki mesele ve konularını halkın anlayacağı biçimde ele almış ve ilgili deneylere yapmıştır. Bu ilk dersi 500'e yakın kişi ilgiyle izlemiştir. Dershanede yer bulamayıp dışarıda kalanlar olmuştur. Bu dersleri hekim başı Salih Efendinin Biyoloji, **Ahmet Vefik Efendi'nin Tarih Felsefesi**, bir yıl sonrada Mehmet Cevdet Efendi'nin Tabii Coğrafya, Münemcimbaşı Osman Saip Efendi'nin Heyet'e ilişkin konferansları izlemiştir. Sadrazam ve Nazırlar da bazen dinleyici olarak katılmışlar bu da derslere olan ilgiyi arttırmıştır. Derviş Paşa'nın 2 yıl boyunca sürdürdüğü Fizik derslerini izleyen birçok kişi bir sınavdan geçerek başarılı olanlara diplomaları verilmiştir. Kendisi için yapılan büyük bir binadan kısmen yararlanmakta olan Darülfünun, Nisan 1865 de binadan taşınarak bir konağa kira ödemek şartı ile yerleştirilmiştir. Fakat, Eylül 1865'de konak 4000 kitap ile beraber yanınca, Darülfünun ortandan kalktı. (Akyüz, 2004:154-155).

İlk Darülfünun, müfredat ve teşkilat bakımından nizamnamesiz ve plansız olarak gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Ancak 1865 yılında konferanslara son verildiğinde Darülfünun kurma fikrinin sona ermediği anlaşılmaktadır. 1865'de inşaatına başlanan 2. Darülfünun binası 1869'da tamamlanabilmiştir. Bu arada medrese ve askeri okullar dışındaki hemen hemen bütün eğitim-öğretim kurumlarını Maarif nezareti çatısı altında toplayan merkezileşmesini ve düzenli işlemlerini sağlayan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi hazırlanmıştır. Bu Nizamnamenin esas mimarı Şura-yı Devlet Maarif Dairesi Başkanlığı Başmuavini Sadullah Paşadır. Yardımcıları ise daire başkanı Kemal Paşa, Dadyan Artin Efendi, Recaizade Ekrem Bay, Mahmud Mansur Efendi ve Dragon Çankof Efendidir (Arslan, 1995:29).

Bu heyet 1789'dan o güne kadar Fransız eğitim sisteminin geçirmiş olduğu evreleri inceleyerek Osmanlılar için uygulanabilir bir Maarif Sistemi hazırlamaya çalışmışlardır. Artin Efendi Fransa'da yapılanları Sadullah Paşa'ya aktararak yardımcı olmaya çalışmıştır. Maarif-i Umumiye nizamnamesi ile ilmi, idari, mali ve hukuki durumu belirlenen bir Darülfünunun kurulmasına karar verilmiştir. Buna göre İlk, Orta ve Yüksek öğretim Fransız modeline göre teşkilatlandırılıyordu. Hatta 1867'de Fransa Eğitim Bakanı Victor Duruy'nun Osmanlı eğitim müesseselerinin sistemleştirilmesi için hazırladığı ve içinde Fen, **Tarih**, Hukuk ve İdare branşlarının bulunacağı bir

üniversitenin kurulmasını ihtiva eden taslağı 1861 Maarif-i Umumiye Nizamnamesinin hazırlanmasında etkili olmuştur.(Berkes, 2002: 236-237).

1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi, İstanbul'da bir Darülfünü-ı Osmanî kurulacağını söylemekte ve çok ayrıntılı hükümler getirmektedir. Darülfünün Hikmet ve Edebiyat, İlm-i Hukuk, Ulum-ı Tabiiye ve Riyaziyye şubelerinden oluşacak her şubenin öğretim süresi 3 yıl, müderris olacaklar için 4 yıl olacaktır. 16 yaşından küçük olmayanlar bir sınavla okula kabul edileceklerdir. Dersler halkada açık olacaktır. Buna göre Hikmet ve Edebiyat şubesinin dersleri şöyledir: (Akyüz, 2004:155)

- İlm-i Terki-i Vücut-ı İnsan
- İlm-i Ahval-i Nefs
- Mantık Ve Maani
- Beyan
- İlm-i Kelam
- İlm-i Ahlak
- Hukuk-i Tabiiye
- İlm-i Tarih
- Mükemmel Arabi
- Farisi
- Türki
- Fransızca
- Yunan ve Latince
- İlm-i Aruz
- **Tarih-i Umumi**

- Asar-ı Atika
- İlm-i Meskukat .

Maarif-i Umumiye Nizamnamesinden sonra hemen Darülfünun-ı Osmanî'nin açılması çalışmalarına başlanmıştır. Daha önce Darülfünuna öğretmen olarak yetiştirilmek üzere Paris'e gönderilmiş olan Hoca Tahsin Efendi 8 Nisan 1869 da Darülfünun müdürlüğüne tayin edilmiştir. Darülfünun Mayıs 1869 da açılması tasarlanmış fakat bu gerçekleştirilememiştir. 9 Ekim 1869'dan itibaren 1000 den fazla öğrencinin giriş sınavı yapılmış ve 450'den fazlası Darülfünuna kabul edilmiş ancak kabul edilenlerin çoğunluğunun medrese öğrencilerinden oluşması ve bunların (Receb, Şaban, Ramazan) aylarında taşraya cerre çıkarılması dolayısıyla Darülfünunun açılışı öğrencilerin dönüşüne kadar ertelenmiştir. (Arslan, 1995:34-35).\*

Darülfünun-i Osmanî, 20 Şubat 1870 de Sadrazam Ali Paşa, Maarif Nazırı Saffet Paşa ve diğer ileri gelen devlet adamlarının da hazır bulunduğu büyük bir törenle açılmıştır. Müdürlüğüne de 1857 yılında Paris'teki Mekteb-i Osmanî'de hocalık yapmış olan Tahsin Efendi getirilmiştir. Ancak nizamnamenin aksine ders programı yeniden düzenlenip 3 şubenin de aynı programı takip etmesi yoluna gidilmiş ve böylece fiilen şubeler kaldırılarak tek tip ders yapılmıştır. Darülfünun, Ağustos ayına kadar sürecek olan 1870 yılı I. Sınıf ders programı ve Hocaları 2 Şubat 1870 tarihli Takvimi Vekayi'de şöyle gösterilmiştir:

- Edebiyat: Selim Efendi
- Fransızca: Konstantini Efendi
- **Tarih-i Umumi: Mahmud Efendi**
- Coğrafya: Halid Bey
- Hikmeti Tabiye (Fizik): Aziz Efendi
- Hesap (Matematik): Tevfik Bey

---

\* Cerre çıkmak: Medrese öğrencilerinin 3 aylarda; halka ibadetlerine yardımcı olması ve bu hizmetleri karşılığında verilen zekat, sadaka ve ücret ile gelir sağlanmasıdır.

- Resim: Mösyö Giz
- İlmi Hukuk: Ahmed Kamil Efendi
- Mantık: Kerim Efendi

Birinci ders yılı sonunda öğrenciler sınav yapılarak başarılı olanlara birer diploma verilmiştir. İkinci ders yılı başlamadan önce, Ramazan ayı olması münasebetiyle ders yapılmadığından, halka açık konferanslar düzenlenmiştir. Fakat o tarihte İstanbul’da bulunan Cemalettin Efgani’nin sanat hakkında konferans verirken, peygamberliği sanattan sayması sebebi ile halk büyük tepki göstermiştir. Böylece konferanslar iptal edilmiş ve Darülfünun müdürü Tahsin Efendi görevden alınmıştır. Dersler 1872-73 öğretim yılına kadar devam etmişse de sonrası gelmemiştir. Darülfünun-ı Osmanî’nin niçin ve nasıl kapatıldığı da tam olarak anlaşılamamıştır (İhsanoğlu: 1993:523).

Ülkenin batı tarzında bir üniversite ihtiyacı bulunduğu inanan yöneticiler, başarısız iki teşebbüsten sonra farklı bir tavrıla Darülfünunu kurma gayretlerini sürdürdüler. 1873’de dönemin Maarif Nazırı Saffet Paşa, Galatasaray’daki Mekteb-i Sultani Müdürü Sava Paşa’yı hazineye yük olmamak şartıyla yeni bir Darülfünun kurmakla görevlendirmiştir. Kurulması tasarlanan Darülfünun, bu defa 1868’den beri faaliyette bulunan ve bir orta öğretim kurumu olan Galata Sarayı Mekteb-i Sultanisi temeli üzerine oturtulmaya çalışılmıştır. Darülfünun-ı Sultani adıyla anılan bu yeni kurum Hukuk, Fen ve Edebiyat Yüksek Okullarından oluşmakta ve yazışmalarda üçüne birden “Mekatib-i Aliye” denilmektedir. 1874-75 öğretim yılında eğitim-öğretime başlayan Darülfünun-ı Sultani ilk açıldığında Hukuk ve Mühendisini Mülkiyye (Fen mektebi yerine) Mekteplerinden meydana geliyordu. Mühendisin-i Mülkiyye Mektebi’nin adı I. Öğretim yılı sonunda Turuk u Maabir Mektebi olarak değiştirilmiştir. Darülfünun-ı Sultanide 4 yıllık öğretim süresi sonunda bir tez hazırlayıp başarı ile savunan öğrenciler “Doktor” ünvanı ile mezun olacak ve ihtisaslarına göre ya Adliye Nezaretinde veya Nafia Nezaretinde istihdam edileceklerdi. Tez hazırlamayanlar ise doktoradan daha kolay bir sınava tabi tutulacak ve bunlardan Hukuk Mektebi mezunları dava vekilliği, Turuk u Maabir Mektebi mezunları Kondüktörlük, Edebiyat Mektebi mezunları da öğretmenlik yapabileceklerdi. Osmanlı Devletinde 1900 yılına kadar ülkenin ilim ve eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması çalışmaları arasında yeni bir

Darülfünun kurma teşebbüsüne rastlanmamıştır. İlk ve Orta öğretim kurumları sayıca artmış ve eğitim seviyeleri yükselmiş; bunun yanında devletin ihtiyaçlarına cevap vermek üzere mülkiye, tıp, hukuk, ticaret, sanayi, mühendislik ve mimarlık sahalarında ihtisaslaşmaya yönelik yüksek öğrenim okulları açılmıştır (İhsanoğlu: 1993:523).

**Tablo 3.** Darülfünun 1900’de tekrar açılmıştır. Şubeler ve dersler şöyledir.

| <b>Ulum-i Aliye-i<br/>Diniye Şubesi<br/>Müddet-i Tahsiliyesi=4 yıl</b> | <b>Edebiyat Şubesi<br/>Müddet-i Tahsiliyesi = 3 yıl</b>                 | <b>Ulum-i Riyaziye ve Tabiye Şubesi<br/>Müddet-i Tahsiliyesi = 3 yıl</b> |
|------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|
| Tefsir                                                                 | Edebiyat-ı Osmaniye                                                     | Cebr-i Ala                                                               |
| Hadis                                                                  | Edebiyat-ı Arabiye                                                      | Hendese-i Halliye                                                        |
| Usul-i Hadis                                                           | Edebiyat-ı Farasiye                                                     | Hesap-ı Tamami ve Tefazuli                                               |
| Fıkıh                                                                  | Edebiyat-ı Fransviye                                                    | Hesabı ihtimali                                                          |
| Usul-i Fıkıh                                                           | <b>Tarih-i Osmani</b>                                                   | Hikmet-i Tabiiye                                                         |
| İlm-i Kelam                                                            | <b>Tarih-i Düvel</b>                                                    | İlm-i Ahval-i Cevviye                                                    |
| Tarih-i Din-i İslam                                                    | Coğrafya’yı Umumi ve Osmani ve Umrani                                   | Kimya-yı Uzur                                                            |
|                                                                        | İlm-i Asar-ı Atika                                                      | Kimya-yı Hayati                                                          |
|                                                                        | Usul-i Terbiye ve Tedris                                                | İlm-i Hayvanat                                                           |
|                                                                        | Hikmet-i Nazariye (İlm-i Ahval-i, Nefs, Mantık, Ahlak, Hikmet-i Bedayi) | İlm-i Teşrih (mücmel)                                                    |

Darülfünun-ı Şahane adıyla açılan bu kurumun o yıllarda yüksek tahsil çağına gelmiş birçok gencin yasağa rağmen Avrupa üniversitelerine kaçıp gitmelerini önlemek için bir tedbir olarak açıldığı anlaşılmaktadır. Okul, 1859’da açılan Mekteb-i Mülkiye-i Şahane binasına yerleştirilmiş, yönetimi de bu okulun müdürüne bırakılmıştır (Akyüz, 2004: 217).

II. Meşrutiyet döneminin hürriyet ortamında fakültelerin kendi kendilerini yönetme istikametinde önemli bir adım atılarak, 1911 yılı sonlarında Darülfünun şubelerinde birer Meclis-i Muallimin kurulması Maarif-i Umumiye Nezareti tarafından İstanbul Darülfünununa bildirilmiştir. II. Meşrutiyet yönetimi müfredat bakımından da Darülfünun’da düzenlemeler yapılması için çalışmalar başlatmıştır. Maarif Nezareti 23 Nisan 1912 tarihli yazısı ile Darülfünun Edebiyat ve Şeriye Şubeleri için yeni bir programın tertip edilmesini istemiştir. Bundan sonra ortak olarak toplanmaya başlayan Edebiyat ve İlahiyat fakülteleri meclisinin başkanlığını Abdurrahman Şeref Bey

yapmaya başlamıştır. Bu çerçevede Edebiyat ve Şeriye Fakültelerinin meclisleri ortak olarak toplanarak biri İlahiyat Fakültesi diğeri ise Edebiyat Fakültesi olmak üzere iki ayrı encümen seçmiştir. Bu encümenler gerekli incelemeleri yaptıktan sonra hazırlayacakları raporu iki fakültenin ortak olarak toplanacak meclisine sunacaklardı. Edebiyat Şubesi; Hüseyin Daniş Bey, Mehmet Akif Bey (Ersoy), Ahmed Naim Bey, Ahmed Midhad Bey, Efdal Bey, Ahmed Hikmet Bey ve Hamdullah Suphi Bey (Tanrıöver)'den seçilen kuruldan oluşmaktaydı. Edebiyat Şubesinin ilk ders programında **Tarih-i Osmani ve Tarih-i Düvel**, Coğrafya-yı Umumi ve Osmani ve Umrani ile İlm-i Asar-ı Atika dersleri tarihle ilgili idi. 1902-1903 öğretim yılında programa Etnografya dersi de eklenmiştir (Arslan, 2004:5-6).

Bu dönemde Darülfünun'da henüz bölümler oluşmamıştır. Mezun olan öğrenciler diplomalarını Edebiyat (Fakültesinden) şubesinden alıyorlardı. Yani Tarih bölümü kendi adına diploma veremiyordu. II. Meşrutiyet dönemi başlangıcında, 1908-1909 öğretim yılında Edebiyat fakültesi birinci sınıftaki Tarih-i Düvel dersi Daire-i İlmiye azasından Şuayıp; ikinci sınıftaki Tarih-i Düvel dersi Şauyip, Tarih-i Osmani Amedi Divan-ı Humayun Hulefasından Efdalüddin; Üçüncü sınıftaki Tarih-i Düvel dersi Şuayıp, Tarih-i Osmani dersi Defter-i Hakani Nazırı Abdurrahman Şeref tarafından verilmekteydi. II. Meşrutiyet döneminde her fakültenin öğretim üyelerinden oluşan meclisler kurulmuştur. Fakülte Meclisi, her ders yılı sonunda bir sonraki ders yılının programını hazırlayarak Darülfünun Meclisi'ne teklif ederdi. Her dönem görülecek derslerin kaç saat olacağı, Fakülte Meclisi tarafından tespit edilirdi. Edebiyat Fakültesi Meclisinin 10 Haziran 1912 tarihli toplantısında alınan kararla Edebiyat Fakültesi'nde tedrisat 3 yıl olacak ve Fakülte üç bölümden oluşacaktı. Bunlar Tarih-Coğrafya, Felsefe ve Lisan kısmı idi. (Arslan,2004:6-7)

**Tablo 4.** Hazırlanan Projeye Göre Tarih- Coğrafya Kısmı'nın Ders Programı

| Esami-i Dürus                  | Birinci Sene | İkinci Sene | Üçüncü Sene | Yekün | Mülahazat |
|--------------------------------|--------------|-------------|-------------|-------|-----------|
| <b>Tarih-i Umumi</b>           | 4            | 2           | 2           | 8     |           |
| <b>Asr-ı Hazır Tarihi</b>      | 0            | 0           | 2           | 2     |           |
| <b>Tarih-i Medeniyet</b>       | 0            | 2           | 2           | 4     |           |
| <b>Bizans Tarihi</b>           | 0            | 1           | 0           | 1     |           |
| <b>Düvel-i İslamiye Tarihi</b> | 2            | 2           | 2           | 6     |           |
| <b>Tarih-i Osmani</b>          | 0            | 2           | 2           | 4     |           |
| <b>Arkeolajya</b>              | 0            | 1           | 0           | 1     |           |
| <b>Etnoğrafya</b>              | 2            | 0           | 0           | 2     |           |
| <b>Usul-ı Tarih</b>            | 1            | 0           | 0           | 1     |           |
| <b>Coğrafya</b>                | 2            | 1           | 1           | 4     |           |
| <b>Lisan-ı Arabi</b>           | 3            | 3           | 3           | 9     |           |
| <b>Lisan-ı Fransevi</b>        | 3            | 3           | 3           | 9     |           |
|                                | 17           | 17          | 17          | 51    |           |

1912'de hazırlanan nizamnamede şube yerine Fakülte tabiri kullanılmıştır. 1912'de Balkan Savaşları sırasında Darülfünun taburları oluşturulmuş ve bu yüzden birkaç ay öğretime ara verilmiştir. 1913 yılı başlarında tekrar öğretime başlanmıştır. 1911 yılında Darülfünun 5 şubeye ayrılmıştır.

- Ulum-ı Şeriye
- Ulum-ı Hukukiye
- Ulum-ı Tıbbiye
- Fünun
- Ulum-ı Edebiye

Eczacılık ve Dişçilik mektepleri, Tıp şubesine bağlandığı gibi vilayetlerdeki Tıbbiye ve Hukuk mektepleri de Darülfünuna bağlanmıştır. Ulum-ı Edebiye Şubesi Felsefe, Tarih ve Coğrafya, Ulum-i İctimaiye, Edebiyat ve El sine olarak 5 kısma ayrılmıştır. Öğretim süresi 3 yıldır. İstanbul Darülfünun’da 1912-13 öğretim yılında Edebiyat şubesinde 23 öğretim elemanı, 228’i Müslüman, 15’i Rum, 13’ü Musevi ve 10’u Ermeni olmak üzere 266 öğrenci bulunuyordu (Arslan, 1995: 56-57).

İsmail Hakkı Uzunçarşılı Darülfünun’daki öğrencilik anılarını şöyle ifade etmiştir: “ Darülfünun Edebiyat şubesi şimdiki gibi müteaddid kısımları mevcut değildi. Ahmet Mithat Efendi, Abdurrahman Şeref Bey, Ali Ekrem Bey, İzmirli İsmail Hakkı Bey, İzmirli Ziyaeddin Efendi, Hüseyin Daniş Bey, Şehbender-zade Hilmi Bey, Ahmet Hikmet Bey, Hamdullah Suphi Bey gibi değerli hocalardan ders gördük. Hepsi konularına hakim idiler. Dersler not halinde idi. Bazı hocalarımız takrirlerini yazarak tape edilmek üzere verirlerdi. Takrirlerden bir kısmı bazı arkadaşlarımız tarafından bastırılmış olup küçük bir bedel mukabilinde alınabilirdi. Hocaların derslerinde bulunarak fazla bilgi edinmek açısından önemliydi sınavlarda bunun faydaları görülürdü. Derse devamsız olanlara bazı hocalar dikkat eder, sıkıştırıp bırakırlardı. Bazı hocalar öğrenciye sınavda, ben sizi dersimde hiç görmedim diye yüzüne karşı söylerlerdi. Darülfünun’da sınıf geçtikçe, idadideki muallim olup kürsüye çıkmak arzusu gönlümde ateşli olarak devam ediyordu. Tahsilimi tamamladıktan sonra tarih ve felsefe hocamız merhum Ahmed Midhat Efendi bize konferans vererek siz şimdi hoca olacaksınız, fakat daha işin başındasınız, bir şey oldum sanmayınız. Yalnız müretteb olan tahsili gördünüz, asıl çalışmanız bundan sonra olacak, adım adım mesleğinizde yükseleceksiniz. Şunu bilin ki sizden sonra gelecekler sizleri geçer. Onların sizi geçmemeleri için sizin mütemadiyen çalışıp ilerlemeniz lazımdır. Size hocanız olarak nasihatim budur, demişti.” Mezun olduktan sonra Maarif Nezaretine müracaat eden İsmail Hakkı Uzunçarşılı 600 kuruş maaşla Kütahya’ya Tarih- Coğrafya öğretmenliğine tayin edilmiştir (Uzunçarşılı’ya Armağan, 1988:14-15).

1912 yılında Edebiyat Şubesi’nin ders programı şöyledir:

- Edebiyat-ı Türkiye,
- Tarih-i Edebiyat-ı Türkiye,

- Edebiyat-ı Arabiye,
- Edebiyat-ı Farsiye,
- Felsefe ve Tarih Felsefesi,
- **Tarih-i Umumi,**
- **Tarih-i Osmani,**
- Coğrafya, İktisad ve Ulum-ı İçtimai (Arslan, 1995:61-62).

Maarif Nazırı Emrullah Efendi zamanında 1912’de Darülfünunda yeni bir ıslahat programı uygulanmıştır. Bu dönemde Eczacı ve Dişçi Mektepleri Tıp fakültesine bağlanırken Şam vilayetindeki Tıbbiye Mektebi’de İstanbul Darülfünununa bağlanarak; şubeler Fakülte adını aldı ve muallimlere Müderris ünvanı verildi. I. Dünya Savaşı yıllarında Avrupa’dan gelen çok sayıdaki yabancı öğretim elemanının da çalışmalarıyla Darülfünun önemli gelişmeler gösterdi ve modern bir üniversite fonksiyonu icra etmeye başlamıştı. Darülmesai adıyla çeşitli alanlarda Enstitüler kuruldu, bunlar için kütüphaneler ve laboratuvarlar hazırlanmıştı. Darülfünun binası yeterli gelmediği için yeni binalar kiralandı, ilmi yayın faaliyetine girildi. Ayrıca 1914’de hazırlanan Islah-i Medaris Nizamnamesi ile İstanbul medreseleri Darülhilafeti’l- Aliyye adıyla tek bir medrese haline getirilmiş ve Darülfünun bünyesindeki Ulum-i Aliye-i Diniyye şubesi kapatılarak öğrencileri Darülhilafe’nin Aliye Kısımına devredilmiştir. 12 Eylül 1914’de kız öğrenciler için Edebiyat, Riyaziyat ve Tabiiyyat şubelerinden oluşan İnas Darülfünunu kuruldu. 1917’de İlk mezunlarını veren İnas darülfünunu 1920’de ortadan kaldırıldı. Bunun üzerine 1921’den itibaren önce Edebiyat ve Fen Fakültelerinde, ardından da Hukuk Fakültesi ile Tıp Fakültesinde birer yıl olarak ilk karma eğitime geçildi. Milli Mücadele yıllarında (1918- 1923) ülkedeki bütün kurumlar gibi Darülfünun’ da da ciddi sıkıntılar yaşanmıştır. 1918-1919 öğretim yılı başında yabancı hocalar ülkelerine dönmüşlerdir. Bütçe tasarrufları sebebiyle fakülteler için kiralanmış binaların hemen hepsi boşaltıldı; savaş sonunda terhis edilen öğrencilerin dönmesiyle geniş ölçüde yer ve hoca sıkıntısı ortaya çıkmıştır. 11 Ekim 1919 tarihli nizamname ile Fakültelere “Medrese” denmeye başlanmış ve önemli bir gelişme olarak da Darülfünunun ilmi muhtariyeti tasdik edilmiştir. Ayrıca Darülfünunun başına Müderrislerin seçtiği bir Darülfünun Emininin getirilmesi ve bu Eminin başkanlığında

Fakülte reislerinin temsilcilerinden oluşan bir Darülfünun divanının kurulması sağlanmıştır. Aynı zamanda “devre-i deraiyye” (Sömestr) usulü uygulamaya konulmuştur (İhsanoğlu, 1993: 524).

Özerk Darülfünun’un kurulması ile ilgili ilk ciddi çabalar Edebiyat Fakültesi hocaları tarafından ortaya konulmuştur. Özellikle Ziya Gökalp ile İsmail Hakkı Baltacıoğlu, ilmin ancak, ilim adamlarına hür bir ortamın sağlanmasıyla ortaya çıkacağını ve Darülfünuna yapılacak müdahalelerin ilmi çalışmaları engelleyeceğini savunuyorlardı. 10 Mayıs 1916’da Darülfünun’un özerk olması hususundaki mazbata Edebiyat Fakültesi Muallimler Meclisinde kabul edilerek Darülfünun yönetimine gönderildi. 1919 tarihli Darülfünun-ı Osmanî Nizamnamesi ile Türkiye’de üniversite tarihinde ilmi özerklik verilirken fiili özerk yönetim kurulmuştur. Bu düzenleme ile Edebiyat Medresesi (Fakültesi)’nde okutulacak dersler; Akvam-ı Kadime-i Şarkîye, Kurun-ı Vustada Şark Akvamı Tarihi, İslam Tarihi, Osmanlı Tarihi, Son Asırlarda Avrupa ve Devlet-i Osmaniye Tarihleri ve Siyasi Tarih. Nizamname ile tespit edilen derslerin ehemmiyeti ve genişliğine göre “kürsü ve derslere” ayrılmıştır. Mevcut derslerin birleştirilmesi veya “zümrelere taksimi”; medreselerin “meslek şubelerine tefriki” Meclis-i Müderrissin teklifi Divan’ın tasvibi ve Maarif Nezareti’nin kabulünden sonra uygulamaya girmiştir. (Aslan, 2004:8)

**Tablo 5.** Edebiyat Şubesi Ders Cetveli

|                            | 1.Sene   | 2.Sene   | 3.Sene                        | Yekün    |
|----------------------------|----------|----------|-------------------------------|----------|
| Edebiyat-ı Türkiye         | 2        | 2        | 2                             | 6        |
| Tarih-i Edebiyat-ı Türkiye | 1        | 1        | 1                             | 3        |
| Felsefe                    | 3        | 3        | 3                             | 9        |
| <b>Tarih-i Felsefe</b>     | 0        | 1        | 1                             | 2        |
| Terbiye                    | 0        | 2        | 0                             | 2        |
| İktisad                    | 0        | 1        | 1                             | 2        |
| İlm-i Mahasin              | 2        | 0        | 0                             | 2        |
| <b>Tarih-i Umumi</b>       | <b>3</b> | <b>3</b> | <b>2 (Asr-ı hazır tarihi)</b> | <b>8</b> |
| <b>Tarih-i Osmani</b>      | <b>2</b> | <b>1</b> | <b>1</b>                      | <b>4</b> |
| Coğrafya                   | 2        | 1        | 1                             | 4        |
| Tarih-i Edebiyat-ı Garbiye | 0        | 0        | 2                             | 2        |
|                            | 15       | 15       | 14                            | 18       |
| Arabi Lisan ve Edebiyatı   | 6        | 6        | 6                             |          |
| Farisi lisan ve Edebiyatı  | 3        | 3        | 3                             | 9        |
| Fransızca                  | 6        | 6        | 6                             | 18       |

1915-1918 yılları arasında Edebiyat Fakültesinde 10 Alman öğretim üyesi görev yapmıştır ve bunlardan üçünün alanı tarih idi:

**Dr. Lehmann- Havpt: Eskiçağ Tarihi**

**Dr. Mordtmann: Tarih Metodolojisi**

**Dr. Unger: Arkeoloji ve Eski Paralar** (Arslan, 2004: 9-10).

Milli mücadele sürerken İstanbul'u işgal eden İtilaf devletlerinin tutumları Darülfünun'un zor yıllar geçirmesine sebep olmuştur. Buna rağmen Darülfünun milli dava karşısında ilgisiz kalmamıştır. Paris Konferansı'nda İstanbul ve Boğazların tarafsız bir statüye dönüştürülmesi çalışmaları sırasında Darülfünun için bir muhtıra hazırlanmıştır. Bu muhtırada yapılmak istenen istilacıların haksız olduğu ve İstanbul'suz bir Türkiye'nin bağımsız kalamayacağı vurgulanmıştır. İzmir'in Yunan işgaline uğraması Darülfünun'da büyük bir tepkiyle karşılanmıştır. Darülfünun'da binlerce kişinin katıldığı protesto toplantısı yapıldı ve her medrese adına birer hoca konuşma yaptı. 1922 yılında Edebiyat Medresesi'nden birkaç hocanın tutumları ve zararlı faaliyetleri yüzünden Osmanlı'dan günümüze uzanan dönemde Türkiye ilk üniversite boykotu ile tanıştı. Hüseyin Daniş adlı hoca, dersinde Hazreti Ömer dönemi İslam ordusunu "Çapulcular sürüsü" olarak vasıflandırdığı gibi Türkleri'de "Her türlü feyz ve Kabiliyetten mahrum bir derbeder ve gelip geçici bir müstevli" olarak değerlendirmiştir. Ali Kemal'in Mondros Antlaşmasından sonra İngiliz mandasını isteyenlerden olduğu yayılmıştı. Rıza Tevfik, I. Murat için "Şerefsiz ve Kıymetsiz" ifadelerini kullanmış, bayrağı da "Masumların kanıyla boyanmış kanlı bir bez parçası olarak tavsif etmiştir. Cenap Şehabettin Darülfünun'daki derslerinde öğrencilere Fransız egoizmini aşıyor, Türklerin medeniyete katkısı olmayan bir millet olduğunu yaymaya çalışıyordu. Yine Edebiyat Medresesi İngiliz Edebiyatı Tarihi muallimi Ermeni Barsamyan'da milli menfaatler aleyhine çalışmakta ve fikirler yaymakta idi. Öyleki Barsamyan'ın gazetelerde yazdığı yazılar itilaf devletleri temsilcileri tarafından bile çok aşırı bulunarak sansür ediliyordu (Arslan, 1995: 73-74).

Edebiyat Medresesi'nden beş hocanın bu faaliyetleri üzerine Edebiyat Medresesi Talebe cemiyeti 12 Nisan 1922 de ittifakla aldığı kararla bu şahısları istenmeyen hoca ilan etti. Darülfünun divanı, işgal dönemi olması ve bu şahıslardan bazılarının hükümetin içinde yer alması dolayısıyla bu konuya ilgi gösteremedi. Bu arada Edebiyat Medresesi öğrencileri dersleri boykot ettiler. Fen Medresesi öğrenci cemiyeti de destek verdi. Maarif Nezareti tedbir olarak 25 Nisan 1922 tarihinde geçici olarak Darülfünun'un kapatılması kararını verdi. Ankara TBMM Hükümeti Maarif Vekaleti ise 17 Nisan 1922 de Darülfünun talebe cemiyetini telgraf çekerek; öğrencilerin gösterdikleri "ulvi heyecan" takdir edilmiştir. Nihayet 2 Haziran 1922 de Darülfünun tekrar açılmış ve bu beş hocanın görevine son verilmiştir (Arslan, 1995:74-75).

12 Ağustos 1922’de Tevfik Paşa’nın sadareti devrinde yürürlüğe giren bir kararname ile Darülfünuna “Şahsiyet-i Hükmiye” (tüzel kişilik ) verilmiştir. Böylece Darülfünün ilk defa idari özerkliğe de kavuşmuş oluyordu. 1922-1923 öğretim yılında Edebiyat Medresesi Tarih şubesinde şu dersler okutulmaktaydı:

- Tarih-i Siyasi
- Türk Tarihi
- Akvam-ı İslamiye Tarihi
- Türkiye Tarihi
- Avrupa-Türkiye Münasebatı Tarihi
- Kurun-ı Vusta’da Şark Akvam-ı Tarihi
- Akvam-ı Şarkıyye-i Kadimiye tarihi
- Yunan-ı Kadim ve Roma Tarihi.

Tarih, Edebiyat, Felsefe ve Coğrafya şubelerinin kütüphanelerindeki eser sayısı 20.833’tür. Edebiyat Şubesinde 53, Felsefe Şubesinde 58, Tarih şubesinde 48 ve Coğrafya Şubesinde 38 olmak üzere Edebiyat Medresesinde 196 öğrenci vardır. Müderris ve Muallimlerin toplam sayısı 27’dir (Arslan,2005:83-84).

Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e kadar tarih öğretmeninin en önemli kaynağı Darülfünün Edebiyat Fakültesi olmuştur. Bir yandan Yüksek Muallim Mektebi’ne giderken öte yandan Darülfünün Edebiyat Fakültesi’ne devam eden gençler, Osmanlı Döneminde Sultanilere tayin edildiği gibi Cumhuriyet döneminde de liselere tarih öğretmeni olarak tayin edildi. İsmail Hakkı Uzunçarşılı ve Zekai Konrapa, Darülfünün Edebiyat Kolu mezunudur. Edebiyat mezunlarının hem tarih hem coğrafya öğretmeni olarak görev almaları Alman Pedagojisinin Darülfünün programındaki etkisi olarak değerlendirilebilir (Ata, 2002:19).

Türkiye Cumhuriyeti kuruluncaya kadar Darülfünün bu hüviyeti ile eğitim ve öğretim faaliyetlerini sürdürmüştür. Lozan antlaşmasından hemen sonra İngilizlerin boşalttığı Harbiye Nezareti binası (bugün, İstanbul Üniversitesi merkez binası)

Darülfünuna tahsil edilerek yer aldığı büyük ölçüde halledilmiştir. 1923'te Ankara'da toplanan I. İlmi heyette Darülfünun ve Yüksek okullar ele alınmıştır. 3 Mart 1924 tarihinde yürürlüğe giren Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile ortadan kaldırılan medreselerin yerine İlahiyat Fakültesi kurulmuş ve 1 Nisan 1924'te TBMM Darülfünuna hükmi şahsiyet tanıyarak katma bütçe ile idare edilmesine karar verilmiştir. Böylece Darülfünun ilmi, idari ve mali bakımından muhtar bir hüviyet kazanmıştır. Bu kanuna dayanarak vekiller heyetinin 21 Nisan 1924 tarihinde kabul ettiği şekil ve esaslar, Darülfünun ortadan kaldırılıp İstanbul Üniversitesi'nin kurulduğu 1933 yılına kadar yürürlükte kalmıştır.

## 2.2. Cumhuriyet Dönemi

Öğretmen yetiştirme sisteminde de yeni Türk Devleti'nin amaçlarına uygun düzenlemelere gidilmiştir. Amaç Atatürk'ün belirttiği ve hükümet programlarında açıklandığı gibi halkı eğitmek ve Cumhuriyeti yaşatacak yeni nesiller yetiştirmektedir. Ancak mevcut okullar programlar, öğretmenler ve diğer kaynakların bu amacı gerçekleştirecek sayı ve nitelikte olmadığı belirlenerek çeşitli hukuki düzenlemelere gidilmiştir (Duman, 1991:26).

7 Haziran 1924 tarihinde Yüksek Mualim Mektebi yönetmeliği çıkarılarak öğretim faaliyetleri sağlam bir zemine oturtulmuştur. (Ergün, 1997:99)

1920 öncesi Türkiye'sinde tarih öğretimi ile ilgili genel olarak "Türk Maarifi" hakkında yapılmış iki tespiti kaydetmek ve o günden bugüne kadar nereden nereye gelebildiğimizi göstermek açısından iki belgeye ışık tutmak gerekmektedir.

Muhtacız?" başlıklı bir yazıda şöyle denilmektedir: "*Umumî tarih bilgilerine gelince bundan ne maksat gözetilmiştir? Bir müverrih gözü ile mi bakılmıştır? Yoksa maksat tarih vakaları içinden millet kahramanları çıkarmak mıdır? Bu da bizde tayin edilmiş işlerden biri değildir. Tarihçinin yaratacağı tip ne olacaktır? Acaba biraz olsun düşünülmüş müdür? Hayır! Bilakis bir sürü rakamlar, adam isimleri, nihayet bir takım saray entrikaları sayılır, dökülür; bir çok serdarlar ya kazanır ya mağlup olurlarmış. İşte bizim tarih bu kadar. Mazi bu mudur?...Netice olarak diyebilirim ki, sultanilerde*

*nispet bilgilerden ziyade ilimcilik esası hakim oluyor. Ve tamamıyla yarım kalıyor. Hars sahasında ise hiçbir şey yapılmıyor, yerinde sayıyor. Bunları düzeltmek lâzımdır.”*

Türk Eğitim sisteminin o zamanki genel durumu hakkında ise 10 Mart 1921 tarihinde, Maarif Vekili Hamdullah Suphi Bey’in yine Hakimiyet-i Milliye gazetesinde yayınlanan mülakatında şu cümleler yer almıştır: *“Şimdiye kadar memlekette çok az ilmin intişarına yardım etmiş olan Maârif Teşkilatımızın bence en belli başlı sıfatı tamamıyla nazari olması ve yalnız “Efendi” yetiştirmesidir... Çocuklarımızın ailelerine karşı tamamıyla gafil yetişmeleri memleketin münevverleri ile asıl halk tabakaları arasında bugün tamamıyla anlaşılmış bir uçurum açtı. Maarifin vazifesi bu uçurumu doldurmak, çocuk ile babası, köyü ve muhiti arasındaki rabıtayı kuvvetlendirmek ve mensup olduğu milletin hakikâtini tamamıyla idrâk edebilecek surette onu ortada mevcut maddî ve manevî ihtiyaçlardan haberdar kılmaktır.”*

1920 yılında o zamana kadar ki tarih öğretimimiz hakkında yapılan değerlendirme ile 1921 yılı başlarında eğitimimizin genel durumu hakkında yapılan tespit bunlardır. (Genç, 1984:57)

Bugünlerde ise durumumuzun ne olduğu tarih ve eğitim konuları ile meşgul olanların az çok malumdur.

Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk müfredat programı 1924 tarihlidir. 1926 ve 1927 yıllarındaki küçük değişikliklerle 1930’lu yılların başında tarih eğitimi “Türk Tarih Tezi”ne göre yeniden biçimlendirilene kadar yürürlükte kalmıştır. Yapılan değişikliklerle birlikte bu programlara bakıldığında, değişen siyasî koşulların yansımalarını görmek mümkündür. Özellikle ilköğretim programları oldukça politize

Türkiye’de 1920’ye gelinceye kadarki tarih öğretimi konusunda Hakimiyet-i Milliye gazetesinin 1 Kasım 1920 tarihli ve 72. nüshasındaki “Sultanilere Niçin edilmiştir. Amaç öncelikle yeni rejimi yani cumhuriyeti sevdirmektir. Bu yüzden eski rejim yani padişahlık eleştirilir. Bunların yapılmasındaki diğer bir amaç ise öğrenciye güçlü bir millî bilinç kazandırmaktır. Dolayısıyla Türk tarihinin oranı özellikle ilköğretim aşamasında artırılır (1926-27 de yapıldığını söylediğimiz değişikliklerin temel amacı da budur).

Osmanlı Devletinden miras kalan tüm kurum ve kuruluşlarda başlatılan yeniden düzenleme çabaları, öğretmen yetiştirme sisteminde de önemli değişimleri gerçekleştirmiştir. Türk Milli Eğitim Sisteminde on yıllık bir gelişmeyi hedef alan “Maarif Teşkilatı Hakkında Layiha” başlığı altında yayımlanan bir tasarı da; eğitim sisteminin kökten reformize edilmesi, öğrencilerin ve öğretmenlerin yetiştirilmesi konusu yer almıştır (Ataüenal, 1977: 41-42).

Türk tarih yazıcılığı, Osmanlı kökenleri ile başlayan, güçlü bir imparatorluk geleneği ile beslenip gelişen ve Tanzimat ile birlikte modern batılı kavramlarla yeniden üretilip değişen bir geçmiş üzerine Türkiye Cumhuriyeti’nin siyasî iktidarının tarihle kurduğu yakın işbirliği sonucu kendisini, daha resmî ve geniş olarak ifade etme olanağı bulmuştur. Anadolu coğrafyasının sınırları içinde başlayıp Orta Asya bozkırlarına uzanan ve tekrar Türkiye Cumhuriyeti sınırları içine karşılık gelen ve özünde etnik merkezli bir tarih anlayışı taşıyan Türk Tarih Tezi, Cumhuriyet’in ideolojik yapısına önemli katkılar sağlamıştır. Türk toplumunun büyüklüğüne, Anadolu’nun ezelden beri Türk yurdu olduğuna ve Türk milletinin medeniyet kurucu ve götürücü vasıflarının bulunduğu duyulan kesin inancın toplamı olan Türk Tarih tezi, millî tarih yazıcılığına bir yön ve hız kazandırmıştır.

Osmanlı sistem ve geleneği ile geniş çaplı bir hesaplaşmaya giren Cumhuriyet kadroları, Türk Tarihini İslâm-Osmanlı egemenliğinden kurtarmayı ve geçmişi daha spekülatif kıymetlendirebilecek antik ve İslâm öncesi Türk tarihi ile bağlantılı hale getirmeyi radikal ve kesin bir çözüm yolu olarak görmüşlerdir. Devletin rejim, sistem ve inkılâplarının heyecanının yavaşladığı ya da oturduğunda, daha sağlıklı ve Osmanlı geçmişine olumlu bir gözle bakıldığını, 1940-50’li yıllardan başlayarak yazılan tarih çalışmalarını incelendiğinde görmek mümkündür. Türk Tarih Tezi, Türk Tarih Kurumu ve I. Türk Tarih Kongresi (1932) ile başlayan Türk tarih yazıcılığı ve öğretimi, Türk Tarih çalışmalarına hem bir ideolojik üslûp hem de bunu almaya hazır bir kitle kazandırmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında hayli ideolojik, Orta Asya Merkezli Türk Tarih Tezi ve Güneş-Dil teorisiyle biçimlendirilmiş atmosferi zamanla yumuşamış, fakat bununla birlikte zamanla Anadolu-öncesi Türk tarihine ilgi de sınırlanmıştır. Cumhuriyet dönemi tarih araştırmalarına Üniversitelerin tarih bölümü yanı sıra, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüleri ve Tarih Kurumu kurulmuştur.

Türk tarihinin ağırlığı artırılırken aynı oranda da İslâm tarihinin ağırlığı azaltılır. İslâm tarihi tedrisatta hâlâ vardır. Ama artık İslâm tarihi olmaktan çok bir Arap tarihi olarak ve daha siyasî bir bakışla ele alınmaktadır. Dört Halife, Emevi, Abbasi dönelerdirmesine “İslâmda cumhuriyet- İslâmda mutlakıyet” döneulerdirmesi eklenmektedir. Cumhuriyetçilik ve milliyetçiliğin 1920’lerin tarih programlarına damgasını vurduğu söylenebilir. Bu dönemde tarih ümmetçilik anlayışından milliyetçilik anlayışına çekilmeye çalışılmaktadır. Ancak en milliyetçi noktalarında bile cumhuriyetin bu ilk programları evrensel ilerleme perspektifini korurlar. Birincisi, ilk öğretimden sonra özellikle lise döneminde dünya tarihinin önemli bir ağırlığı vardır. İkincisi hem millî hem de evrensel tarih ilerlemeci bir tarih anlayışı ile ele alınmaya çalışılmaktadır. Diğer taraftan 1930’ların başında formüle edilerek “Türk Tarih Tezini”nin habercisi bazı işaretleri de bu programlara göre yazılmış ders kitaplarında bulmak mümkündür. Örneğin Ahmet Refik’in 1926 tarihli Türkiye Tarihi kitabında Altay dağlarından göç eden bazı Türklerin İran’dan geçerek Mezopotamya’ya geldiklerini, burada Elam ve Sümer Devletlerini kurduklarını hatta bir kısmının da Anadolu’ya girerek Hitit Devleti’ni meydana getirdiklerini okumaktayız. 1924 müfredatından bir yıl önce basılan ve Fuat Köprülü imzalı bir ders kitabında da biraz daha bilimsellik kokan bir tonda da olsa, benzer ifadelere yer verilmektedir.

Orta Asya Anadolu çizgisinde bir millî tarih sürekliliği İslâmiyet öncesi Orta Asya göçebe bozkır devletlerinin, ders müfredatına girmesi daha meşrutıyet döneminde oluşturulmuş gibiydi. Oysa Anadolu’nun 1071 öncesi tarihi, ilkçağ uygarlıkları ve Bizans olarak hâlâ millî tarihin dışında kalıyordu. Ahmet Refik’in ya da Köprülü’nün kitaplarında görülen bu satır aralarındaki ifadeler durumdan duyulan rahatsızlığı dile getiriyordu. 1930’ların başına bu rahatsızlık resmî bir boyut kazanacak ve Türk Tarih Tezi olarak müfredata da girecektir. Ancak bu tez tarih eğitiminin içeriğinde çok önemli değişikliklere yol açmayacaktır. Bunlardan yola çıkarak ilkçağ Sümer uygarlığının Türkler tarafından kurulduğu söylendikten sonra Sümerler eskiden anlatıldığı biçimde anlatılmaya devam edecektir. Aynı durum diğer ilkçağ uygarlıkları için de geçerlidir. Ne Avrupa ve ne de dünya tarihinin müfredattaki payı azalacak ne de Türk ya da İslâm tarihininki artacaktır. Cumhuriyetin millî ve evrensel karakteri eğitimdeki perspektifini koruyacaktır.

Türk toplumunun sahip olduğu çok özellikli tarihi coğrafya ve Türk'ün hakimiyet sahalarının geçmişin bir olgusu olarak zihninde canlanması ve onunda ötesine geçerek Türk toplumlarının canlı bağlantı kurması Tarih ilminin değerini arttırmıştır. Tarih ilmi ve bilincinin böyle bir hava ile ortaya çıkması “tarih”e bakışı da sadece siyasî devlet sınırlarına bağlı kalmadığını göstermiştir.

XIX. yüzyılın pozitivizm, lâiklik, milliyetçilik, liberalizm ve ihtilâlcî akımlarının derin etkisi ve Osmanlı devlet ve toplumunun iç yapısının ürettiği problemlerin biçimlendirdiği Türk milliyetçi hareketinin 1900’lerin başında kendini göstermeye başlaması, Türk tarih yazıcılığının modern ve millî tarzda ortaya çıkmasına yol açmıştır. Pozitivist ve idealist Batılı etkiler karmasının Osmanlı son döneminde Türkçü düşünce akımını içinde aldığı tavır, Türk tarih anlayışının fikri temellerini anlamlı kılmaktadır.

Fransızların pozitivist ve ahlâkî tarihçiliği ile Almanların idealist ve devletçi tarihçiliği Türk tarih yazımı üzerinde 1930’larda ikili ve güçlü etkisini sürdürdü. (Behar, 1992:23)

Romantizm, pozitivizm ve Alman tarihçiliği cumhuriyet dönemi tarih yazımının ilk on yılına esin kaynağı olmuştur. Romantizm, tarihçilerin millî ülkülerini geliştirmeleri için bir moral güç yaratıyordu; pozitivizm kısa vadeli siyasetin faydacı ve lâik hedefleri için gerekliydi ve nihayet Alman tarihçiliği “ideal-devlet-iktidar” özdeşliğini kafalarda yaratmak için çok uygundu.

Cumhuriyet dönemi Türkiyesinde milliyetçi tarihçilikteki romantik akımların etkisi tarih yazımında ve öğretiminde, oldukça önemlidir. Romantikler genel olarak devrimciliğe karşıydılar ve tarihte evrimciliğe inanıyorlardı. Romantik dönemin tarihçilerde iki yönlü etkisi olmuştur; birincisi romantikler, geçmişi olduğu gibi ve sempati ile karşılayarak ele alıyorlardı. Geçmişi içeriden çalışmak istiyorlardı. İkincisi, *ulusal kişilik* kavramını tarih eğitimine ve yazımına katan da romantiklerdir.

Millî kimlik ve kendine güven için geriye özlemle bakmak bir başka deyişle nostalji de bu akımla başlayan başka bir eğilimdi.

Cumhuriyet döneminde Türk tarihçiliği arka arkaya alınan kararlarla ileri sayılacak bir seviyeye getirilmiştir. Yeni tarih anlayışı şu esasları getiriyordu: (Turan;1998:68-76)

- Türk tarihinin kaynaklarına inilmesi ve bu kaynakların değerlendirilmesi
- Türk tarihinin Osmanlı Devleti öncesinin de ele alınması
- Dünya tarihi içinde Türklerin yerinin ayrı olarak belirlenmesi ve ona göre çalışmalar yapılması. Bunu bazı araştırmacılar tarih çalışmalarının millilik kazanması olarak nitelendirmişlerdir.
- Türk tarihinin Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde kalmayıp, zaman içinde Türklerin yaşadığı bütün mekânları kapsanması
- Türk tarihinin devamlılık ve bütünlük arz ettiği tezinden hareket edilmesi
- Tarih içinde siyasî ve askerî olayların yanı sıra medeniyet tarihinin de ele alınması
- Tarih öğretiminde resim, harita, kroki, v.b. araç ve gereçlerin geliştirilmesi ve kullanılması
- Türk İstiklâl Savaşının ve Türkiye Cumhuriyeti tarihinin ayrı bir ders programı olarak ele alınması ve okutulması

Benimsenen bu esaslara rağmen cumhuriyet dönemi tarih öğretiminde aşağıdaki şu hususlar tenkit edilen aksaklıklar olarak dikkat çekmektedir.

- “Tarihten evvelki zamanlar” adıyla verilen ilkçağ dönemleri tarihleri önemine göre daha geniş hacimde yer aldı
- Eski Yunan, Roma ve Avrupa tarihlerine yeterinden fazla ağırlık verildi.
- Siyasî, askerî tarih konuları kültür ve medeniyet tarihi konularına göre çok geniş yer aldı.
- Özellikle Osmanlı Tarihine yönelik ideolojik ve siyasî yaklaşım sonucu verilen abartılı ve yanlış bilgiler kullanıldı.

Tarih öğretimindeki bu aksaklıklar, sonraki dönemlerde zaman zaman akademik zaman zaman da siyasî boyutta ele alınarak tartışıldı ve sonuçta Millî Eğitim

Bakanlığının “Talim ve Terbiye Kurulu” önderliğinde alınan kararlarla programlar geliştirilmeye çalışıldı.

Cumhuriyet dönemi eğitim politikamız çeşitli evrelere ayrılmaktadır. 1923-38 millileştirme politikası ile 1938-50 arasında görülen hümanistleştirme politikalarıdır. İlk dönem adından da anlaşıldığı üzere eğitimin millî yönünü ön plânda tutan, bakış açısı millî olan bir eğitim politikasıdır. Cumhuriyetin henüz yeni kurulduğu, eğitim öğretim müesseselerinin temellerinin atıldığı, millî kültürümüzü ortaya koyma gayretlerinin yoğun olduğu bir dönemdir. Bu dönemde Atatürk’ün gerek eğitim gerekse de tarih öğretimi ile doğrudan ilgilenmesi, daha sonra devam eden çalışmaları bizzat takip etmesi 1928 yılı başlarına rastlamaktadır. Bu sırada okuduğu bir tarih kitabında Türkler aleyhinde bazı ifadeler görmesi onda Türk tarihinin araştırılması zarureti olan inancını doğurmuştur. (Orhonlu, 1967:27)

İlk olarak Türk ocağına bağlı olarak kurulan “Türk Tarih Heyeti”ne Türkler’in dünya üzerindeki yeri ve oynadığı önemli rolü ortaya çıkarmak üzere “Türk Tarihinin Ana Hatları” adlı (1930) bir eser hazırlamaları için emir vermiş ve de çalışmalara da bizzat iştirak ederek katkıda bulunmuştur. Hazırlanan bu eserde biraz önce bahsettiğimiz gibi millî tarihimizin temeli daha öncelere gitmekte ise de, Ziya Gökalp’in “Türkçülük” ideali, millî tarih görüşümüzün temelini oluşturmuştur. Bu tarih heyetinin çalışma amaçları şöyle tanımlanmaktadır. (Karal, 1946:62) “...*Büyük devletler kuran ecdadımız, büyük ve şümullü medeniyetlere sahip olmuştur. Bunu aramak, tetkik etmek, Türklüğe ve dünyaya bildirmek bizler için bir borçtur. Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.*” İşte bu görüş ve arzuya paralel olarak liselerde okutulmak üzere dört ciltlik, “Türk Tarih Tetkik Cemiyeti” tarafından hazırlanan tarih kitapları hazırlanmıştır.

Birinci (1932) ve ikinci (1937) yılında toplanan Türk Tarih Kongrelerinin ağırlık noktasını “Türk Tarih Tezi” oluşturmuştur. (Akçura, 1932:590-591)

Bu tez ile Türklerin tarih öncesi çağlardan beri medeni bir millet olarak varlıklarını korudukları ve dünyanın her tarafına medeniyet yaydıkları işlenmektedir. Medeniyet ortaya koyma hususunda Türklerin geri olduğunu ileri süren batı aleminin iddialarını çürütmek maksadıyla Türk tarihinin aralıksız M.Ö. II. yüzyıla kadar götürebileceğini ve daha önceki medeniyetlerle bağlantısını tespit etmek için yoğun bir

çalışma dönemi yaşanmıştır. Türk Tarih Tezi geniş akisler uyandırmış, millî benliğin idrakine büyük tesirleri olmuştur.

Atatürk, tarih öğretiminin lüzum ve önemini şu sözleri ile ifade eder; *“YetiŖecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekləri tahsilin hududu ne olursa olsun, en evvel her Ŗeyden evvel, Türkiye’nin istikbâline, kendi benliğine ve an’ânat-ı millîyesine düşman olan bütün anasır-ıla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir. Beynelmilel vaziyet-i cihana göre, böyle bir cidalin istilzam eylediğı anâsır-ı ruhiye ile mücehhez olmayan fertlere ve bu mahiyette fertlerden mürekkep cemiyetlere hayat ve istiklâl yoktur.”* (TBMM Zabıt Ceridesi C.18:8)

Atatürk devri gençliğinin sağlam bir millî Ŗuurla yetiŖmelerinde takip edilen bu eğitim politikasının rolü büyüktür.

Mevcut tarih tezini aşırı milliyetçi bulanlar, Orta Asya menŖeli bütün kavimleri Türk saymak gibi fikirleri mübalağalı ve romantik bulanlar çıkmıştır. Fakat Türk Tarih Tezi, Orta Asya’dan göç eden bütün kavimlerin Türklüğünden çok, belli bir ırka bağlanamayan Orta Asya’dan gelmiş kavimlerin Türk asıllı olmaları hususu üzerinde birleşmesidir. Yine belli fasılalarla bu teze karşı bazı hücumlar olmuştur. Nitekim, Anadolu halkının Grek ve Latinler’in devamı olduğunu, Türkiye tarihinin başka sahalardan ilgili kurumlardan kendi devreleri içinde ve bir bütün olarak incelenmesi savunanlarda çıkmıştır.

İkinci devre olarak nitelendirilen (1938-1950) hümanistleştirme dönemi Rönesans kültürü ile eş anlamlı ele alınmıştır. Hümanistleştirme: Avrupa ülkelerinin “Yunan ve Roma” uygarlıklarının üzerine kurdukları modern uygarlığın bir benzerinde Türkiye’de kurulmasını amaçlayan dönemdir. Bu dönemin kültür politikası Atatürk’ün kültür politikasından ayrılmaktadır. (Yuvalı, 1990:255)

Çünkü Atatürk kültür politikasını Türk tarihi ve dili üzerine kurmuş, eski Anadolu uygarlıklarından Hititler’e ve Sümerler’e önem vermekteydi. (Güler, 1983:25)

Eğitim ile kültür arasındaki bağ sonucu hümanist politika hümanist eğitimi doğuracaktır. Böylece eğitimimizde ve özellikle tarih öğretiminde Yunan ve Roma tarih ve uygarlığının öğretilmesi Türk tarih ve uygarlığının öğretilmesinde öne geçmekte gecikmeyecektir. Bu eğitim politikasının kurucusu ve uygulayıcılarından olan devrin

Millî Eğitim Bakan'ı bu hususta şunları söylemektedir. “Kültür anlayışımızda milliyetçiliğin tecellisinden birisi de Cumhuriyetin ilk zamanlarından Arapça ve Farsça'yı kaldırmamız olmuştur. Bu boşluğu o anda seneler sonra ve bu yakınlarda Latince ve Yunanca ile doldurmaya başladık.” Hümanist anlayışın izahı ise şöyle yapılmaktaydı. “Milliyetçilik bize yeni bir hümanizma getirdi, garplılardan daha geniş olarak, nerede insan zekasının eseri varsa, içine alan bir hümanizmayı kurma yolundayız.” (Güler, 1983:26) Bu gayretkeşlik ve eğilimin Türk aydınları üzerinde bıraktığı tesirde ayrı bir tartışma konusudur.

1935-60 yıllar arasında öğretim kurumları dışında Halkevleri de tarih öğretiminde önemli bir misyon üstlenmiştir. Türk Ocaklarının 1930'lardaki siyasi gelişmeler ve idareye karşı muhalif bir tavır sergilemesi karşısında 10 Nisan 1931'de kendisini kapatmıştır. Bu kapatmanın ardında bütün mal varlığını CHF'ye devrettiğini bildirmiştir. 19 şubat 1932'de CHF'nin ideolojisini halka yaymak maksadı ile Halkevleri kurulur. Her iki kurumda tarih öğretimi görevini informal bir şekilde etkili olarak kullanmışlar fakat bunu yaparken tamamıyla birbirlerinden farklı metodlar kullanmışlardır. 1931'e kadar etnosantirik ve dinî öğeleri ön plânda tutan tarihi milliyetçilik esasına dayalı bir anlatım tarzı benimser iken Halkevleri daha liberal sayılabilecek soft bir tarih öğretimi anlayışını benimsemiştir. Bu karakteri Atatürk'ün ölümünden sonra daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Cumhuriyet döneminde uygulanan bu hümaniter eğitim anlayışı tarih öğretiminde münhasıran kendini gösterecektir. 15-21 Şubat 1943 tarihleri arasında toplanan II. Millî Eğitim Şurası'nda alınan kararların içeriğinde bunu görmekteyiz. Burada; “garp medeniyetine olan alakamız dolayısıyla garp milletleri tarihi üzerinde durmalıyız” gibi ifadeler rastlamaktayız. Bu eğilimin sonucu olarak 1947 yılında hazırlanan ve aralıksız olarak 1976 yılına kadar ders kitabı olarak okutulan, 1978'de iki yıllık bir aradan sonra tekrar ders kitabı olarak okutulmasına karar verilen Lise I Tarih ders kitabı 35 yıl okullarda okutulmuştur. Sözü edilen kitapta yer alan konular hümanist eğitim politikası ile tıpa tıp örtüşmektedir. Adeta Atatürk'ün millileştirme politikasına karşı hümanist politikanın bu konudaki bir tepkisi gibi ortaya çıkmıştır. Bu ders kitabında (Oktay-Akşit, 1983)

Konulara göre dağılım yüzdesi şöyledir; (Yuvalı, 1990:256) Türk Tarihi %4, Eski Anadolu Tarihi %8, Yunan Tarihi %40, Roma Tarihi %40, diğer konular %8'dir.

İçeriğine bakıldığında ise, Roma ve Yunan tarihlerinin MÖ. XII. yüzyıldan itibaren ele alınarak işlendiği, Roma ve Yunan uygarlığının bütün yönleri ile ele alınmasına karşılık Türk eski çağı yok farz edilmektedir. Burada ilginç olan durum hiç şüphesiz bu dönem aydınının Osmanlı Devleti'nin eğitim sistemini Arap ve İslâm kültürünün tesiri altında kalmasını ağır bir şekilde eleştirmesidir. Fakat bunu yaparken öte yandan kendileri Batı Medeniyetini hiç sorgulanmadan alınması ve benimsemesidir. Üstelik bu zaman zarfında varılan ilmî sonuçlar ders kitaplarına yansıtılmayarak adeta kültürel yozlaşma sürecini tetiklemişlerdir. Yapılan eleştirilere de tahammülsüz ve şiddetli tepkiler göstermiştir.

Bu arada cumhuriyet dönemi Türk eğitimine sistem kavramını, 14 Haziran 1973'te kabul edilen 1739 sayılı "Millî Eğitim Temel Kanunu" getirmiştir. Bu tarihe kadar olan stratejileri esas alarak Türk eğitim sistemi yasalaştırılmıştır.

1976 yılında Lise I. Sınıflar için hazırlanmış ve 1978 yılına kadar okutulmuş olan tarih ders kitabında (Kafesoğlu-Deliorman, 1976) adeta Atatürk dönemi gündeme getirilmeye çalışılmıştır. Bu kitabın konuları ise; Türk Tarihi %60, Roma Tarihi %14, Adalar Denizi Tarihi %14, Eski Anadolu %6, diğer konular %6 dır. Bu iki yıllık zaman zarfından sonra yine eski sisteme dönmüştür.

12 Eylül 1980 darbesinin ardından her biri sahalarında otorite addedilen tarihçiler tarafından içeriği zenginleştirilmiş yeni bir Tarih ders kitabı hazırlanmıştır. 8 Temmuz 1983 tarih ve 109 sayılı Talim ve Terbiye Dairesi Başkanlığı ile Tebliğler Dergisinde yayınlanmış yeni müfredata göre Liseler için hazırlanan tarih ders kitabında; Türk Tarihi % 42, İslâm Tarihi %25, Anadolu, Mezopotamya % 20, Ege-Yunan % 5, diğer konular % 8 dir. Bu programa dikkat edilecek olursa Atatürk döneminde hazırlanan programa denk ağırlık konularını içermektedir.

Yunanistan kadar olmasa da diğer komşu ülkelerin ders kitaplarında Türkiye ve Türkler hakkında genellikle menfi ifadeler kullanılmaktadır. Günümüzde ülkeler çoğunlukla kültür derslerinde karşılıklı pazarlıklara varan bir anlayış içerisinde birbirlerinin tarih ve coğrafyasını objektif ölçüde yer vermek için karşılıklı anlaşmalar yapmaktadırlar. Oysa ki, başta komşu ülkeler olmak üzere uzak yakın bir çok ülkenin tarih ve coğrafyası objektif olarak öğretilmelidir. Tarih ders kitaplarında Türkiye ve Türkler hakkında doğru bilgi veren çok az ülke vardır. Komşu ülkelerin Türk tarihinden

ve coğrafyasından bu denli kaçmalarının bir sebebi de hemen hepsinde sayıları hayli fazla olan Türk azınlığının bulunmasıdır. Bu yüzden Türkiye ve Türkler hakkında doğru bilgi vermeleri onları iç politikaları yönünden tedirgin etmektedir. Oysa ki, UNESCO ve Avrupa Konseyi toplantılarında varılan sözleşme ve tavsiye kararlarına komşu ülkelerden çoğu, “milletlerin birbirine düşmanlık aşılatabilecek, aşağılayıcı öğretim programları düzenlememeleri hususunda” imza atmış olmalarına rağmen söz konusu Türkiye ve Türkler olduğunda atmış oldukları bu imzalara sahip çıkmamaktadırlar. (Unat, 1960:695-707)

Eğitim sisteminin reformize çalışmaları için yabancı uzmanların da görüşlerine başvurulmuştur. Ülkeye davet edilen ilk yabancı uzman olan John Dewey’de eğitim-kalkınma ilişkisi için görüşüne başvurulmuş kişidir. Dewey, Milli Eğitim Teşkilatının yürütülmesinin öğretmenlere bağlı olduğunu; öğretmenlerin mesleki bakımdan noksansız yetiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. (Akkutay, 1996:25-31)

Cumhuriyet yönetimi Darülmualimin-i Ali’yi devraldığında okulun öğrencileri alan derslerini Darülfünun’da görüyorlar, mesleki formasyonda almıyorlardı, okulun görünümü pansiyondan farklı değildi. 1923-1924 ders yılı başında Darülmualimin ve Darülmualimat’a birer orta kısım ilave edilmiş, bu suretle İstanbul darülmualimin’in ilk, orta ve lise kısımları bir çatı altına toplamıştır. 1924 yılında okula yeni şekil verilerek orta Darülmualimin ve Darülmualimat kaldırılmış, ilk kısımlarının adları değiştirilmiştir. İlk kısımlarının adları İstanbul Erkek Muallim Mektebi ve İstanbul Kız Muallim Mektebine, harp inkılabından sonra da erkek ve kız öğretmen okuluna dönüştürülmüştür. (Konpara, 1966:8-9)

1926 yılında çıkarılan 789 sayılı Maarif Teşkilatına dair kanun ile Milli Eğitim hizmetinde asıl olanın öğretmenlik olduğu belirtilerek, öğretmenlerin de; ilk, orta ve yüksek öğretim öğretmenleri olarak sınıflaması yapılmıştır. Kanunun 7.maddesinde “Yüksek Muallim Mektebi liselere, Orta Muallim Mektebi de Orta Mekteplerle ilk ve köy muallim mekteplerinin muallimlerini ve ilk tedrisat müfettişleriyle tatbikat müfettişlerini yetiştir” hükmü yer almıştır. Bu madde hükmüne göre iki orta öğretmen okulu kurulmuştur. Bunlar Gazi Orta Öğretmen Okulu ile Balıkesir Orta Öğretmen Okulu’dur. (Gelişli, 2006:16-17)

Darülfünun, Cumhuriyet rejiminin önem verdiği bir yüksek öğretim kurumu olmuştur. Devrin Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi, Darülfünun’a yaptığı bir ziyaretinde (Haziran 1925) bunu açıkça belirtir ve görevlerini gösterir: “Darülfünunumuz bazen gizli bazen açık memleketin üzerinde hala mevcut olan hurafe ve delalet kuvvetlerine karşı inkılap fikirlerinin bir mücadele aracıdır. Kanunlarla kurulan müesseseler hakikatte tesis edilmemiştir. Müesseseler kalplerin içinde ne vakit yıkılırsa o zaman tamamen yıkılmıştır, kalplerde ne vakit dayanak bulursa o zaman tesis edilmiştir. Cumhuriyeti kuranlar Cumhuriyetçiyi yetiştirmeyi sizden bekliyor.” (Akyüz, 2004:325-326)

Ancak Darülfünun kendisinden beklenen görevleri yerine getirmediği kabul edilmekte ve başlıca iki eleştiride bulunmaktadır. Bunlar:

1. Darülfünun, inkılaplara karşı olumsuz tavır takınmıştır.
2. Darülfünun’da ciddi, topluma yararlı, bilimsel çalışmalar yapılmıştır.

Kurumun Islahı için hükümet 1932’de İsviçre’den Profesör Albert Malche’i çağırması ve onun önerileri üzerine meşhur 1933 reformu yapılmıştır. Mayıs 1933’de 2252 sayılı Kanunla Darülfünun kaldırılmış. Eğitim Bakanlığı İstanbul Üniversitesi’ni kurmakla görevlendirilmiştir. (Akyüz, 2004:326)

Bizce Darülfünun tasfiyesinin en önemli sebeplerinden birisi olarak eski Osmanlı eğitim sistemini devam ettirmesi, Atatürk’ün inkılap hareketlerine ayak uyduramaması ve bunun sonucunda öğrencilerin inkılapları yürütecek donanımına sahip olamamasıdır. Hocalar inkılaplara kayıtsız kaldığından üniversite kurulduktan sonra bir kısmı tekrar görev alamamıştır.

Atatürk, ülke ve milletin tarihindeki misyonunu tamamlamış, hemen bütün büyük kişiler gibi tarihi, tam bir isabetle yorumlamış ve onun verilerinden çok yararlanmıştır. O, tarihe büyük bir ilgi duymuştur. Cumhuriyeti kurduktan sonra, ülkemizde tarih bilimine olan ihtiyaç, kendisinde özel bir ilgi alanı olarak ortaya çıkmış, bunun için tarih araştırmalarının kurumlaşmasına çalışmıştır. Nitekim adı doğrudan “Tarih” olan bir fakülte ile akademik bir kariyer taşıyan “Türk Tarih Kurumu” onun bir eseri ve özel malvarlığının bir ürünüdür.

Tarih yazmak ve öğretmek, ayrı ayrı sorunlardır, ayrı nitelikler gerektirir. Tarih yazarlığı, geniş araştırmalar, incelemeler, analizler, tarih bilgisi gerektirir. Yazarlar, genellikle nakli, öğretici, neden nasılcı veya sosyal, yani tarih olayların arkasına gizlenmiş tarihi konuları yansıtmak (Togan, 1985:3) yöntemleriyle yapıtlarını verirler. Tarih yazarlarına düşen görevi Atatürk'ün “Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa, değişmeyen hakikat insanı şaşırtacak bir hâl alır.” (Karal, 1981:101) sözü, en iyi şekilde belirtmektedir.

Tanzimat dönemine kadar tarih öğretimine pek önem verilmemişti. Öğretim kurumlarında tarih dersleri belli konular etrafında anlatılır ve ezbere dayalı bir eğitim yapıldı. Türk tarih öğretiminde ilk ve son reform Atatürk tarafından yaptırılmış ve ders programları da dört esas göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Bunlar, lâiklik, çağdaşlaşma, pozitif bilimler ve millî bütünlük ilkeleridir. (Varış, 1983:199) Bu prensipler aynı zamanda Atatürk'ün Tarih anlayışının dayandığı temel unsurlardır.

Atatürk'ün millî kültürü savunduğu bir gerçektir. Millî kültürün temelleri, millî tarihte bulunur. Tarihi incelemek ve tarih çalışmalarına önem vermek, kültürü geliştirmek ve daha ileriye götürmek için zorunluluktur. Atatürk, tarihin millî bilinci gerçekleştirmede en önemli rolü oynayacağını bilmekteydi. Bu açıdan zengin Türk tarihinin, genç kuşaklara ilham kaynağı olacağı, onlara güç verecek olaylarla dolu olduğu kuşkusuzdur. Hatta “Eğer bir millet büyükse kendini tanımakla daha büyük olur. Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.” demiştir. Tarihin eğitimle başlaması da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Bu gerçeği kavrayan Atatürk, bu konuda şöyle demektedir. “*Türk kabiliyet ve kudretinin tarihteki başarıları meydana çıktıkça, bütün Türk çocukları, kendileri için gerekli olan atılım kaynağını tarihte bulabileceklerdir. Türk çocukları bu tarihten bağımsızlık fikrini kazanacaklar, o büyük başarıları düşünecekler, harikalar yaratan adamları öğrenecekler, kendilerinin aynı kandan olduklarını düşünecekler ve kabiliyetle kimseye boyun eğmeyeceklerdir.*” der. (Atatürkçülük, 1983:146) Daha okul sıralarından tarihe meraklı olan Mustafa Kemal: “*Tarih, bir milletin nelere istidadı olduğunu ve neler başarmağa muktedir bulunduğunu gösteren en doğru bir kılavuzdur... Bizim yolumuzu çizen, içinde yaşadığımız yurt, bağrından çıktığımız Türk Milleti ve bir de milletler tarihinin bin bir fâcia ve ıstırap kaydeden yapraklarından çıkardığımız neticelerdir... Biz Türkler, ruhen demokrat doğmuş bir milletiz.*” demiştir.

Atatürk'ün tarih görüşünü siyasî ve bilimsel olmak üzere iki kategoride ele alınabilir. Siyasal açıdan değerlendirdiğimizde Atatürk'ün tarih görüşü pragmatik tarih görüşüne uygun düşer. Atatürk'ü bu denli yoğun biçimde tarih araştırmalarına sevk eden sebeplerin başında Yunanlılar'ı destekleyen ve Anadolu'nun eski çağlardan beri Yunanlıların ana yurdu olduğunu ileri süren bir kısım Avrupa devletlerine tarihsel bir cevap verme hak ve ihtiyacından gelmekte idi. Bundan dolayı M.Ö. VII. yüzyıldan beri eski Yunanlılara ait olduğu, Büyük İskender'in seferinden sonra da bir Helen ülkesi olduğu biçimindeki iddialara karşılık Atatürk tarih görüşünü M.Ö. 2000'li yılların öncesine götürerek, Hititlerin, Sümerlerin ve onlarla birlikte gelen bazı eski çağ kavimlerinin Türk olduğunu ve Türklerin soyundan ileri geldiğini ileri sürerek bu topraklara olan sahipliğimizi yine onların yöntemi ile ispat ve iddia edebilmiştir. İşte onun tarih tezine bu gözle bakıldığında siyasî amaç güden bir anlayışın, pragmatik tarih anlayışına uygun düştüğü görülür. Atatürk'ün pragmatik tarih anlayışının bir başka yönü de Türk tarihinin başlangıç devirlerini Osmanlı ve Selçuklu yerine Orta Asya'ya, Hunlar'a ve Göktürkler'e kadar götürmesidir. O bu anlayışla yıkılmakta olan bir imparatorluğun arkasından düşman işgaline maruz kalan Anadolu halkına moral değer ve millî heyecan kazandırmak için millî tarihin ne kadar derin olduğunu hissettirerek geçmişten güç almalarını sağlamaya çalışmıştır. Bunun bir çok faydalarını görmüş onun sağlığında Türk milleti “yedi düvel ile başa çıkabilecek” bir moral değer kazanmıştır.

Atatürk'ün bir diğer tarih anlayışı ise araştırmacı (génétique) tarih anlayışıdır. Devlet yönetim biçimi hususunda idarî yenilikleri yaptıktan sonra 1930'lu yıllarda sosyal alandaki inkılâplarına başlamıştır. Bu çalışmaları sırasında tarihe özel bir önem veren Atatürk bütün tarihçileri Türk tarihinin araştırılması için seferber etmiştir. Atatürk'ün direktifleri sonucunda yapılan bu çalışmalar olumlu sonuçlar vermiş Anadolu'da yapılan pek çok arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan dokümanlar eski Anadolu uygarlığını bütün dünyaya tanıtmış tarih kurumunca yayınlanan ve yazma eserlerimiz ile arşiv malzemesine dayanan kaynak çalışmaları tarihçilerin birinci elden referans kitapları hâline gelmiştir.

Atatürk modern bir Türkiye için hızlı değişimi amaçlamaktaydı. Yapacağı köklü değişikliklere bilimsel bir zemin hazırlamak için tarih çalışmalarına girişti. Osmanlı Devleti'nde olduğu gibi “ümmeî” tarih anlayışı yerine “millî” tarih anlayışını benimsedi. Tarihin gerçeğe aykırı olarak biçimlendirilen çerçevesini bu dar kalıplardan

kurtarmıştır. Bir yandan Anadolu'nun kadim toplumları ile Türk Milletinin bağlantısını tespiti çalışmıştır. Bunun yanında Türk tarihinin bir çadır halkının serüveni veya bir aşiret hayatı ile başlamayacağı inancı ile onun köklerini Orta Asya'nın en eski tarihi ile bağlantısının incelenmesine önem vermiştir. Dolayısıyla Atatürk'ün tarih anlayışı, “pragmatik” ve “araştırmacı” anlayışlarını kapsayan, bu görüşlerden yola çıkarak Türk tarihine yönelen düşünsel ve bilimsel bir çaba olarak ifade edilebilir. (Akpınar, 1991:185)

İstanbul'da reform çalışmaları yapılırken, Ankara'da 1925 yılında Hukuk Mehtebi, 1930'da Ziraat Enstitüsü, 1935'te Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, 1943'te Fen fakültesi, 1945'te Tıp Fakültesi, 1949'da ilahiyat Fakültesi kurulmuştur. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nin adını Atatürk vermiş böylece onun bir Edebiyat Fakültesi değil hem daha geniş, hem de hedefleri daha belirli bir kurum olmasını istemiştir. (Akyüz, 2004:326)

Ankara'daki bu Fakülteler başta Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi olmak üzere, Hukuk, Ziraat, Fen ve Tıp Fakülteleri 1946'da kurulan Ankara Üniversitesi bünyesine katılmıştır.

Bugün ülkemizde ÖSYS 2008 kılavuzuna göre 115 adet devlet ve özel üniversite mevcuttur. 2008 yılında hükümet tarafından çıkarılan kanunla her ile üniversite açılması kararlaştırılmıştır. Bunlardan Fen-Edebiyat, Edebiyat ve DTCF'ne bağlı 59 adet tarih bölümü programı bulunmaktadır. 8 Eğitim Fakültesinde ise tarih öğretmenliği programı devam etmektedir.

### **2.2.1. Yüksek Öğretmen Okulu**

16 Mart 1848 Türkiye'de doğrudan doğruya muallim, meslek ve ihtisas adamları yetiştirmek anlayışının müesseseleştiği gündür. Bu tarihte o yılların ortaokulları sayılan Rüşdiye Mektepleri'ne hoca yetiştirmek için ilk defa, yüksek dereceli Muallim Mektebi açılmıştı. Çocuk denilen canlı cevheri işleyerek, onu vatanına milletine ve bütün medeniyete faydalı, kültürlü bir insan olarak yetiştirme sanatının bu ilk yüksek okulu'nu törenle ve vatanseverlikle açmak, hiç şüphesiz Tanzimat devrinin en medeni hareketlerindendir (Banarlı, 1973: 3).

Rüştiyelere (ortaokullara) öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulan “Darümuallimin” bir müddet sonra ilk, orta ve yüksek derece olmak üzere yeniden düzenlenmiş ve 1874’te bunun idadiye (veya aliye) adı altında yüksek kısmı da faaliyete geçmiştir. 1908’de mektep “Dar-ül Muallimin-i Aliye” adıyla yeniden teşkilatlandırılmış ve 1914’te ayrıca “Dar-ül- muallimat-ı Aliye” yani “Kız Yüksek Öğretmen Okulu” da kurulmuştur (Timurtaş, 1973:5).

Cumhuriyetten önceki yapısı ile devralınan Darümuallimin-i Aliye’nin durumu, Cumhuriyet henüz kurulmadan, 15 Temmuz 1923 tarihinde toplanan Birinci Heyet-i İlmiye (Bilim Kurulu) toplantısında ele alınmıştır (Ergün, 1987: 27-29).

1923-24 Öğretim yılında okulun ilk, orta ve liselere öğretmen yetiştiren kısımları bir çatı altında toplanmışsa da bu uygulamadan bir yıl sonra vazgeçilerek, orta okullara öğretmen yetiştiren bölümleri kapatılmıştır (Konrapa, 1966: 9).

23 Nisan 1924’de toplanan İkinci Heyet-i İlmiye toplantısında okulun durumu yeniden ele alınmıştır. Alınana karara göre Darümuallimn-i Aliye’sinin Ali kısmı, diğer kısımlardan ayrılarak Darülfünuna bağlanmıştır (Öztürk, 1996:170).

Okul ayrı bir kurum olarak şimdiki Fen Fakültesinin yerinde bulunan Zeynep Hanım Konağının üst katına taşınmıştır. Bu tarihten sonra okulun adı Yüksek Muallim Mektebi olarak değiştirilmiş ve okulun bu isim altındaki ilk müdürlüğüne psikoloji profesörü Şekip Tunç atanmıştır. Yüksek Muallim Mektebi’nin bu durumu uzun sürmemiş, Darülfünun ile Maarif Vekâleti arasındaki yetki sürtüşmesi eğitime yansiyarak öğrencilerin disipline edilmesinde zorluk çekilmiştir. Bu gelişme, okul müdürünün istifasına yol açmış ve boşalan müdürlüğe sırasıyla Şemsettin Günaltay ve Hilmi Bey atanmıştır (Tamir, 1973:2).

Okulun daha istikrarlı bir yapıya oturmasını sağlamak üzere, 7 Haziran 1925’te, Yüksek Muallim Mektebi Yönetmenliği Çıkarılmıştır. 45 Maddeden oluşan yönetmenliğin ilk maddesinde ; “Orta tahsil müesseselerinin muallim yetiştirmek üzere, İstanbul’da Maarif Vekaletine bağlı müstakil bir Yüksek Muallim Mektebi teşkil olunmuştur” denilerek okulun konumu iyice belirgin hale getirilmiştir. Parasız yatılı ve karma eğitim yapan bir kurum olan Yüksek Muallim Mektebi ile ilgili diğer hususlar, anılan yönetmenliğe göre şöyledir:

- Okul, Edebiyat, Felsefe, Tarih, Kimya, Tabiat ve Güzel Sanatlar bölümlerinden oluşmaktadır.
- Okulun eğitim süresi dört yıldır. Bunun ilk üç yılı meslek dersleri ve branş dersleri için, son yılı da staj için ayrılmıştır.
- Branş dersleri üniversitenin ilgili bölümlerinde, meslek dersleri ise okul bünyesinde görülür (Dilaver, 1994:41).

Bu dönemde okulda görülen dersler şunlardır: Eğitim Öğretim metodu, Mektepler Hıfzıssıhhası, Yabancı Dil (Fransızca, Almanca, İngilizce). Ayrıca bu derslere ilave olarak, okulda; öğrencinin meslek bilgisini genişletmek ve mesleğe ilgisini artırmak için farklı konularda konferanslarda düzenlenmiştir (Eşme, 2003: 37).

Yüksek Muallim Mektebi yönetmenliğine göre öğrencilerin üniversitede okuması gereken branş derslerinin isimleri aşağıdaki gösterilmiştir: (Öztürk, 1996:188).

**Tablo 6.** Yüksek Muallim Mektebi'nin Branş Dersleri

| Bölüm           | Dersler                                                                                                                                                          |
|-----------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Matematik;      | Analitik Matematik, Yüksek geometri, Genel Astronomi, Mekaniksel Matematik, Yüksek Analitik, Statik, Olasılık, Analitik Fizik, Tapoğrafya ve Tapu Kadastro.      |
| Fizik- Kimya;   | Genel Matematik, Genel Fizik, Denel Fizik, Mineroloji, Tabii Fizik, Metalurji, Tabii Coğrafya, Elektro Teknik, Meteorolojive Jeofizik                            |
| Tabiat;         | Zooloji, Botanik, Jeoloji, Fizyoloji ve Anatomi, Denel Fizik, Tabii Coğrafya, Elektro Teknik ve Jeofizik                                                         |
| Edebiyat;       | Türk Tarih-i Edebiyatı, Metin Açıklaması, Arap, Acem, İngiliz, Alman Tarih-i Edebiyatından seçilecek iki ders                                                    |
| Felsefe;        | Tarih-i Felsefe, Psikoloji, Mantık, Sosyoloji, Ahlak ve Terbiye                                                                                                  |
| Tarih;          | <b>Eski Çağ Tarihi, Orta Çağ tarihi, Yeni Çağ Tarihi, Türkiye Tarihi, İslam tarihi, Tabii Coğrafya, Türkiye ve İslam Coğrafyası, Beşeri ve İktisadi Coğrafya</b> |
| Coğrafya;       | Tabii Coğrafya, Türkiye ve İslam Coğrafyası, Beşeri ve İktisadi Coğrafya, Eski Çağ tarihi, Orta çağ Tarihi, Yeni Çağ tarihi, Türkiye Tarihi, Türk- İslam Tarihi  |
| Güzel Sanatlar; | Resim, Mimariye Giriş, Modelaj, Resim Eğitim Yöntemi                                                                                                             |

(Öztürk, 1996:188).

Yüksek Muallim Mektebi, 1925 yönetmenliği ile kendisine Fransız Yüksek öğretmen Okulunu kendisine model olarak seçmiştir. Cumhuriyet döneminde Türk Milli eğitimine yön verenlerden olan Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati, göreve başladığı ilk günlerde (20 Aralık 1925), üniversite ile iş birliği halinde okulun geliştirileceğini ifade ederek bu çalışmaların içinde yer almıştır. İyileştirme çalışmaları kapsamında; üniversiteye devam eden öğrencilerin barındığı yurt konumundaki okulun kitaplığı zenginleştirilmiştir. Eğitim etkinliğinde okulun rolünü artırmak ve eğitim kalitesini yükseltmek için, üniversite öğretim üyelerinden bir bölümü müzakereci hoca olarak görevlendirilmiştir. Bu uygulama, 1933 yılındaki üniversite reformundan sonra yurt dışından gelen öğretim üyelerinin yabancı dilde verdikleri derslerin pekiştirilmesinde iyi sonuçlar vermiş, aynı uygulamaya bunu izleyen yıllarda geliştirilerek devam edilmiştir. 1937 yılında 114 öğrencisi bulunan Yüksek öğretmen okulunda İstanbul Üniversitesinin seçkin 15 öğretim üyesi müzakere hocası olarak görev yapmaktadır. 1946 üniversite yasası çıkıncaya kadar görev yapan müzakereci hocalar şunlardır:

- Prof. Dr. Yusuf Şerif Kılıçel: Garp Edebiyatı
- Doç. Dr. Fahir Yeniçay: Fizik
- Doç. Dr. Orhan Alisbah: Riyaziye
- Doç. Dr. Ahmet Hulusi Ardel: Coğrafya
- Doç. Dr. Tevfik Okyay: Astronomi
- Doç. Dr. Tahsin Cemil Dikmen: Kimya (Eşme, 2003:38-41).
- **Doç. Dr. Mükrimin Halil Yinanç\* : Tarih**
- Prof. Dr. Sadrettin Celal Antel: Pedagoji

---

\* 1900'de T.C. Kahramanmaraş ili Elbistan ilçesinin Ceyhan Mahallesi'nde, Hacı Kâmil-Ayşe Yinanç ailesinden 7 aylık iken dünyaya gelen, 1961'de İstanbul Üniversitesi'nde öğrencilerine ders verirken ani bir kalp krizi sonucu vefat eden Mükrimin Halil Yinanç ses kayıt cihazı gibi, okuduğunu anında hafızasına alması ile ünlüdür. O, öyle bir dâhidir ki; Kur'an'ı Kerim'i 7 yaşında ezberleyip hafız olmuştur. Okuduğu okulların sınıflarını bazı yıl çift atlayarak geçip ilim ve tahsilin zirvesi olan İstanbul Üniversitesini bitirdikten sonra aynı üniversitede öğretim görevlisi (Hoca), 1927'de Doçent, 1941'de Profesör, 1957 yılında da Ord. Profesör olan Mükrimin Halil Yinanç, dünyada ender yetişen şahsiyetlerdendir. Okul Müdürü Hüsametdin Yinanç'ın M. E. Bakanlığına teklifi üzerine, Elbistan'da açılan ilk liseye; "Mükrimin Halil Lisesi" adı verilmiştir. (<http://www.unsandigi.com/sandik1/5.asp>) (15 Haziran 2009)

- Doç. Dr. A. Nihat Tarlan: Metin Şerhi
- **Doç. Dr. Z. Fahri Fındıkoğlu \*** : Tarih Felsefesi

Cumhuriyet dönemi boyunca gelişmesini sürdüren okul, “Ecole Normale Supérieure” adlı Fransız Yüksek Öğretmen Okulu’nu kendine model almış, özellikle 1930 ve 1940’lı yıllarda, gerek eğitim şekliyle gerekse yetiştirdiği mezunların niteliği ile, örnek aldığı okulun standartlarına çok yaklaşmıştır. Ancak okul 1949 yılında somut bir neden gösterilmeksizin kapatılmış, iki yıl sonra yeniden açılmışsa da bir daha eski gücünü yakalayamamıştır. (Eşme, 2003:18)

1 Mart 1951 tarihinde dönemin Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri tarafından yeniden öğretime açılan Yüksek Öğretmen Okulu, orta öğretime öğretmen yetiştiren tek

---

\* 1901 yılında Erzurum’un Tortum ilçesinin Çamlıyamaç Köyünde doğmuştur. Asıl adı Ahmet Halil’dir. Fındıkoğulları ailesine mensup Halil Fahri Bey’in oğludur. Halil Fahri Bey 1860 yılında Tortum Çamlıyamaç’ta doğmuş ve çeşitli bölgelerde kadılık yapmış ve 1916 yılında ölmüştür. Annesi Fatma Zehra Hanım 1865 yılında Tortum’un Dikyarlı ilçesinde doğmuştur. İkinci Dünya Savaşı sırasında hac vazifesini yapmak için gittiği Hicaz’da vefat etmiştir. Babasının memuriyeti ve Doğu Anadolu’da o yıllarda savaş ve göç olayları sebebiyle Ziyaeddin Fahri’nin çocukluğu sürekliler değiştirmeler içinde geçmiştir. Fındıkoğlu, babasının memuriyeti sebebiyle ilköğrenimini Erzurum ve Hakkâri’de yapmıştır. Malatya İdadi (Ortaokul) sinden sonra Kayseri Sultani (Lise)sinde başladığı öğrenimine İstanbul Gelenbevi Sultanisinde devam etmiştir. Gelenbevi Lisesinin 10. sınıfında okumakta iken daha büyük yaşta sınıf arkadaşlarının askere alınması sonucu sınıfta kendisi ile birlikte iki arkadaşı kalmıştır. Okul idaresi üç çocuk için sınıfı eğitim faaliyetine devam edemeyeceği gerekçesiyle sınıfı kapatır. O sıralarda Ziyaeddin Fahri, Posta-Telgraf Mektebinin sınavla öğrenci aldığını öğrenir. Vilayetler için posta müdürü yetiştiren bu okulun sınavlarına girer ve kazanır. 1922 yılında Posta –Telgraf Mektebini bitiren Ziyaeddin Fahri, aynı yıl Galatasaray Postahanesi’nde görev alır. Ayrıca Ziyaeddin Fahri Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Felsefe öğrenimine başlar. Geceleri posta hanede çalışıp gündüzleri fakülteye devamederek buradan 1924 yılında mezun olur.

Ziyaeddin Fahri, Edebiyat Fakültesini bitirdikten sonra postahanedeki görevinden ayrılarak Erzurum Lisesi Felsefe Öğretmenliğine atanır (8 Aralık 1924). Bir süre aynı okulda Fransızca Öğretmenliği de yapan Fındıkoğlu 1925 yılı Ekim ayında Sivas Lisesi Felsefe ve Sosyoloji Öğretmenliğine atanır. Fındıkoğlu bir yazısında tarihçi Memduh Turgut’tan bahsederek “Erzurum Lisesi’nde o ders senesinin sonuna doğru vukua gelen bir hareket dolayısıyla Erzurum’dan uzaklaştırıldığımız zaman ben Sivas’a o da Bursa’ya gittik” diyor. Bu konuyla ilgili dipnotta ise şu kaydı düşmüş: “Bu hadise hakkında müşahade ve vesikalara dayalı notların yayımı yararlı olur. Bu nevi yayım eski Erzurum Lisesinin talebe hareketlerine bakmak lazımdır. Ziyaeddin Fahri 1926 yıl’ından sonra da Ankara Erkek Lisesi ve Ankara Kız Lisesi’nde felsefe, sosyoloji ve edebiyat öğretmenliği yapar. Bu görevini 1929 yılı sonuna kadar sürdürür.

1930 yılı başında doktora yaptırmak üzere yurt dışına gönderilecek bir öğrencinin seçimi için yapılan sınavda başarılı olarak Strasbourg Üniversitesi’ne gönderilir. Türkiye’deki lisans öğrenimi geçersiz sayıldığı için Strasbourg Üniversitesinde ikinci felsefe lisansına başlar ve 1933 yılında bu bölümden mezun olur. Fındıkoğlu, daha sonra 23 Ekim 1933 tarihinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde İktisadiyat ve Ahlak Doçentiğine atanır. Bu göreve kısa bir süre devam ettikten sonra Strasbourg’a dönerek hazırlamakta olduğu doktora tezi üzerine çalışmaya koyulur. Ziya Gökalp üzerine olan doktora tezini 1935 yılında tamamlayan Ziyaeddin Fahri, 1936 yılında doktor ünvanı ile İstanbul Üniversitesi doçentlik görevine döner. 1937 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyoloji ve Komün Bilgisi Doçentliğine atanan Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, bu görevini sürdürürken bir taraftan da Prof. Dr. Gerhard Kessler’in tercüme işleriyle uğraşır. 1941 yılında profesör olan Fındıkoğlu, 1944’te İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyoloji ve sosyal siyaset kürsüsüne geçer. Ayrıca Fındıkoğlu 1947-1949 yılları arasında İktisat Fakültesi Dekanlığı görevinde bulunur. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu 1958 yılında da ordinaryüslüğe yükseltilir. 6 Haziran 1973 tarihinde emekli oluncaya kadar bulunduğu fakültede kürsü başkanlığını sürdürür.

Fındıkoğlu ilk ciddi rahatsızlığını 16 Aralık 1971 günü yaşar. Aşırı yorgunluk nedeniyle geçirdiği kriz sonucu bilimsel çalışmalarına ara vermek zorunda kalır. Fındıkoğlu, 1974 yılının 15 Kasım 16 Kasım’a bağlayan gece vefat etmiştir. 18 Kasım Pazartesi günükalabalık bir topluluğun katılımıyla gerçekleşen cenaze töreninden sonra Edirne Kapı Şehitliğinde toprağa verilmiştir. (Güngör, 1991:1-15)

kaynak olmaya devam etmiştir. Ortaöğretime öğretmen yetiştirme ihtiyacı yeterince karşılanamadığından Ankara’da ikinci bir Yüksek Öğretmen Okulu açılması kararlaştırılmıştır. Ankara Yüksek Öğretmen Okulu, Talim Terbiye Kurulu’nun 3.7.1959 tarih ve 209 sayılı kanun ile kurulmuş ve kuruluş kararı, 13 Temmuz 1959 tarihli tebliğler dergisinde yayımlanmıştır. Bu okulun modelinde branş derslerinin Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi ve Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde, eğitim derslerinin de Yüksek Öğretmen Okulunda verilmesi kararlaştırılmıştır. Okulun parasız ve yatılı olması benimsenmiş ve bu hükümler okul yönetmeliğinde de yer almıştır. (Gelişli, 2006:23-24)

1964 yılında Ankara Yüksek Öğretmen Okulu’nun başarılı olması göz önüne alınarak aynı modelde İzmir Yüksek Öğretmen Okulu açılmıştır. (Gelişli, 2006:27)

Böylece üç büyük şehirde eğitimini sürdüren ve yeni öğrenci kaynakları ile Köy Enstitülerinden sonra köye uzanan ikinci önemli atılım durumuna gelen Yüksek Öğretmen Okulları, nitelikte olduğu gibi nicelikte de büyük başarı yakalamışlardır. Yeni yapıları ile giderek güçlenen yüksek öğretmen okulları, 1968 yılından itibaren ülkede başlayan siyasi olaylardan çok etkilenmişlerdir. Okullardaki siyasi kargaşa bahane edilerek 1970 yılından itibaren bu kurumlar kapanma sürecine sokulmuştur. 1974 yılında öğretmen okullarının öğretmen liselerine dönüştürülmesi yüksek öğretmen okullarının kaynağının kurutulmasına yol açmış ve bu gelişme kapanma sürecini hızlandırmıştır. (Eşme, 2003:18-19)

1978 yılına önemli aşamalar kaydeden önce siyasete bulaştırılan, sonra kaynağı kurutulan Yüksek Öğretmen Okulları nihayet beklenen sona gelmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı, üç kişilik müfettişler kurulunun, 31 Mayıs 1978 tarihli ve 85.22.11 sayılı raporundaki talebe uyarak, 18 Temmuz 1978 tarihli ve 405.1.37 sayılı kararı ile Yüksek öğretmen okulları kapatılır. Yüksek Öğretmen Okulları hizmet verdikleri dönemlerde ülkeye saygın eğitimciler yetiştirmişlerdir. Ulaşılan belgelere göre mezunlarının sayısı 6177’dir. Bunların 1200 kadarı Lise çıkışlı 5000’e yakını İlk Öğretmen Okulu kökenlidir. Üniversitelerde bu güne kadar 500’e yakını profesör olmak üzere 700’ün üzerinde Yüksek Öğretmen Okulu çıkışlı akademisyen görev almıştır. Böylece Yüksek Öğretmen Okulları, asıl işlevleri olan lise öğretmeni yetiştirmenin yanında üniversitelerin öğretim üyesi kaynağı da olmuşlardır (Eşme, 2007:368).

Reşat Genç, Kazım Yaşar Koprman, Mücteba İlgürel, Salih Özbaran, Zeki Arıkan gibi pek çok güzide aydın ve tarihçi yüksek öğretmen okulu çıkışlıdır. Türk Tarihinin ve Tarihçiliğinin içeriğine ilişkin meseleleri derinlemesine ele alan kıymetli hocalardan kısaca bahsetmek gerekir.

Kendisini Türk Kültürü ve Tarihçiliğine adanmış olan Prof. Dr. Reşat Genç<sup>\*</sup>,

Türk Tarihçiliğine çok büyük hizmetleri olan Prof. Dr. Kazım Yaşar Koprman<sup>\*</sup>,

---

<sup>\*</sup> 1941 yılında Yozgat'ın Akdağmadeni ilçesinin Dokuz köyünde dünyaya geldi. İlk öğrenimini 1955 yılında adı geçen ilçede tamamladı. Daha sonra Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesinin Pazarören bucağındaki 6 yıllık yatılı Mimar Sinan İlk Öğretmen Okulunun sınavını kazandı. Bu Okulun 5. sınıfının sonunda Ankara Yüksek Öğretmen Okuluna not durumuna göre öğrenci seçildi. Bu okulun hazırlık sınıfında lise son sınıfı okuduktan sonra aynı okul adına 1961 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nin Tarih Bölümüne kayıt oldu. 1965 Haziranında bu fakültenin Orta Çağ Tarihi Kürsüsün den mezun oldu. 1965-1967 yılları arasında Elazığ Ticaret Lisesi Tarih Öğretmenliği ve Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulundu. Daha sonra açılan asistanlık sınavını kazanarak 1967 yılı Ağustosunda mezun olduğu kürsüye asistan oldu. 1970-1971 döneminde, bir öğretim yılı süre ile burslu olarak Bağdat Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yabancılar Dil Okuluna devam etti ve Bağdat Kütüphanelerinde Doktora tezi ile ilgili araştırmalarda bulundu. 1986 yılında Profesör olarak Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesine geçen Reşat Genç Hoca çeşitli idari görevlerde bulunmuştur. Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığı; 1986-1992, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı; 1993-2000, Kırgızistan Manas Üniversitesi Rektörlüğü 2000-2002. 2007 Şubat ayında emekli olan Profesör Doktor Reşat Genç'in bu güne kadar Karahanlılar Dönemi Türk Tarihi, Türk Kültür Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi konularında 7 ve orta öğretimle ilgili Tarih Ders Kitabı (ortak) olarak da 5 olmak üzere 12 kitabı yayınlandı. Ayrıca, çok sayıda ulusal ve uluslararası kongre, panel, sempozyum ve bu gibi bilimsel toplantılara bildirileri ile katıldı. Türk Kültürü ve Tarihi ile Türkiye Cumhuriyeti Tarihi'nin değişik konularında, ulusal ve uluslararası dergi ve ansiklopedilerde 60'tan fazla makalesi ve bildirisi yayınlanmıştır (Yalçın-Ünal, 2007:XI-XII).

<sup>\*</sup> 15 Mart 1944 yılında Akseki'nin Mahmutlu köyünde doğmuştur. Antalya Aksu İlk öğretmen okulunu bitirdikten sonra 1960-1961 döneminde Ankara Yüksek Öğretmen Okulu hazırlık sınıfına intisap etmiş ve 1961-1962 öğretim yılında Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nin Tarih Bölümüne kaydolmuştur. Öğrencilik yıllarında birbirinden değerli hocalardan dersler almıştır. (Prof. Dr. Afet İnan, Prof. Dr. Halil Demircioğlu, Prof. Dr. Halil İncancık, Prof. Dr. Akdes Nimet Kurat, Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal gibi). 30 Haziran 1965 tarihinde D.T.C.F'nin Ortaçağ Tarihi Kürsüsünden mezun olmuştur. Öğretmenlik mesleği kısa süren Koprman, daha sonra öğrencilik yıllarından beri fikri, ilmi ve insani yakınlaşma ve kaynaşma ilişkileri içinde bulunduğu İsmail Aka ve Reşat Genç ile birlikte üniversiteye intisap etmişlerdir. Koprman 1972 yılında Doktor, 1980 yılında Doçent olmuştur. 1982'de YÖK tarafından çıkarılan rotasyon kanunu gereği gönüllü olarak Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne gidip 24 ay öğretim üyeliği yapmıştır. Döndükten sonra A.Ü. DTCF'de öğretim üyeliği ve Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Müdür Yardımcılığı (1985-1987) yaptı. 1989'da Profesör olarak Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne geçerek bu bölümün kurucu başkanlığını 2002 yılına kadar sürdürdü. 1989-1994 yılları arasında MEB Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği yaptı. Bu vazifedeyken bağımsızlıklarını yeni kazanan Türki Cumhuriyetlerinin hepsini ziyaret ederek çeşitli faaliyetlerde bulundu. Lise I ve Lise II Tarih ders kitaplarının kendisinin de içinde bulunduğu bir komisyon tarafından çıkarılmasına ve uzun yıllar liselerde okutulmasına imkan hazırladı. Ayrıca 1989' da Türk Tarih Kurumu Bilim Kurulu üyeliğine seçildi ve bu görevini 2001 Kasım ayına kadar devam ettirdi. 1996'dan 2001 yılı Ağustos ayına kadar 5 yıl Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünü yürüttü. Halen Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölüm Başkanı olarak öğretim

Türkiye’de Tarih Öğretimine yeni bakış açısı ve yaklaşımlar kazandıran Prof.  
Dr. Salih Özbaran<sup>\*</sup>,

Zeki Arıkan<sup>\*</sup>,

---

üyeliğini devam ettirmekte olan Hocamızın 6 kitabı 30 dan fazla tebliğ, makale ve ansiklopedi maddesi bulunmaktadır.(Yalçın-Çetin, 2005:1-5)

<sup>\*</sup> 1940 yılında Turgutlu’da doğmuştur. İlkokul öğretmenlerinin istediği sayesinde ortaokul ve sonra Manisa Lisesi’ni bitirmiştir. 1963 yılında İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümünü bitirmiştir. Özbaran’ın ilgili bir öğrencilik serüveni ve Yüksek Öğretmen Okulu’ndaki rekabet ve dayanışma ortamı, Tarihçilikte uzmanlaşmanın yolunu açmıştır. Tarihçiliği bitmeyen bir münakaşa alanı ve toplum bilimleri için bir hazine statüsünde gören ve onun bilimsel ve sanatsal sıfatlarının değerlerini hiç kaybetmemesini vurgulamaktadır. Tarihi, iktidar çıkarları için hiç kullanmadan, menfaat sağlamada araç yapmadan dinin, ırkın, bölgenin, emperyalizmin söylem ve sınırlarına mahkum etmeden şekillendirilmesi gerektiği konusunda önemle duran Prof. Dr. Salih Özbaran’ın Osmanlı Tarihi ve Tarih Öğretimine ilişkin bir çok kitabı ve makalesi bulunmaktadır. (Eğribel-Özcan, 2007:34-38)

<sup>\*</sup> 1944 yılında Erzincan’da doğmuştur. Eyüp Ortaokulunda (Sonra lise) öğrenimine başlamıştır. Liseyi çok zor koşullarda bitiren Zeki Arıkan Edebiyat Fakültesini kazanınca yatılı olan Yüksek Öğretmen okuluna başvurmuştur. Sınavı kazandıktan sonra okuldaki ortamın ve edindiği arkadaşların (Salih Özbaran, Mücteba İlgürel, Mahmut Şakiroğlu...) büyük etkileri olmuştur hayatında. Isparta’da öğretmenliğe başlayan Zeki Arıkan daha sonra Fransa’ya gönderilmiştir. Yurda döndükten sonra Kazım Karabekir Eğitim Fakültesine atanmış ve daha sonra Gazi Eğitim Enstitüsünde görev yapmıştır. 1979 yılında Salih Özbaran’ın da teşvikiyle Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne geçmiş ve bugüne kadarda öğretim üyeliğine devam etmektedir. Zeki Arıkan, ders, tez yönetimi, seminer, sempozyum dışında bir çok ulusal ve uluslararası toplantılara katılmış ve bir çok araştırmaya imza atmıştır (Eğribel-Özcan, 2007: 39-44).

**Tablo 7.** Ankara Yüksek Öğretmen Okulu Tarih Bölümü (A.Ü.D.T.C.F) Programı (1977-78 Öğretim Yılı) (Gelişli, 2006:152)

| <b>I. SINIF</b>                                                                                                                                                                                                                                       | <b>II. SINIF</b>                                                                                                                                                                            |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Y.Dil<br>Türkçe Kompozisyon<br>Devrim tarihi<br>Pro Seminer<br>Osmanlı Paleografyası<br>Orta Asya Türk Tarihi Giriş<br>Oğuzlar<br>Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi<br>Anadolu Selçukluları<br>Anadolu Beylikleri ve Osmanlı<br>Devletinin Kuruluşu | İlhanlılar<br>Osmanlıca<br>Orta Asya Türk Devletleri Tarihi<br>Büyük Selçuklu İmparatorluğu<br>Anadolu Selçukluları<br>Osmanlı İmparatorluğu<br>İslam Tarihi<br>Garp Tarihi<br>Dünya Tarihi |
| <b>III. SINIF</b>                                                                                                                                                                                                                                     | <b>IV. SINIF</b>                                                                                                                                                                            |
| Osmanlıca<br>Anadolu Selçukluları<br>Göktürk Uygarlığı<br>Türk Kültür tarihi<br>Osmanlı İmparatorluğu<br>Osmanlı İmparatorluğu<br>Büyük Selçuklu İmparatorluğu<br>Farsça Okuma-Yazma                                                                  | Suriye Selçukları<br>Türkiye Selçukluları<br>Bizans Tarihi<br>Genel Seminer<br>Seminer<br>Selçuklu Müesseseleri tarihi<br>Osmanlı Tarihi                                                    |

### 2.2.2. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Cumhuriyet döneminde bütün kurumlar yeniden düzenlenip Cumhuriyet ideali doğrultusunda çalışması sağlanırken İstanbul Darülfünunu da ele alınmıştır. İlk olarak Darülfünunun bir türlü çözülme-yen mekan problemi ele alınmış ve Osmanlı Harbiye Nezareti binası Darülfünuna vermiştir. 21 Nisan 1924 tarihli 394 sayılı kanunla İstanbul Darülfünuna idari ve mali özerklik tanınarak Darülfünun ve Fakültelerinin mülhak bütçe ile yönetilmesi kararlaştırılmıştır. Bu yasanın ruhuna uygun olacak tarzda bir talimatnamenin hazırlanması çalışmaları da tamamlanmıştır. 21 Nisan 1924 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından 52 maddelik bir talimatname kabul edilmiştir. Bu İstanbul Darülfünunu Talimatnamesi ile daha önce parça parça yapılan düzenlemeler bir araya

toplandığı gibi, Cumhuriyet rejiminin istekleri de bu talimatnameye yansıtılmıştır. Darülfünun Emini, Fakülte Reisleri ve Darülfünun Divanı azalarının seçimle tespit edildiği, bu talimatnamede fakültelerin kendi kendilerini yönetmesi benimsenmişti. Darülfünun Maarif Vekâletine bağlı olmakla beraber Maarif Vekili veya Maarif Vekâleti mensuplarının Darülfünuna müdahalesinin önüne set çekilmiştir. Bu talimatname özerklikle uyumlu bir nitelik taşımaktadır (Arslan, 2004:12).

Hükümet, Cumhurbaşkanı Atatürk'ün isteği üzerine Edebiyat Fakültesine bağlı olmak üzere bir Türkiyat Enstitüsü'nü 1924 yılında kurmuştur. Türkiyat Enstitüsü sadece Türk dili ve edebiyatı üzerine değil Türkiyat sahasında araştırmalar yapmak üzere kurulmuştur. Böylece tarih alanında faaliyet gösterecek bir enstitü ortaya çıkmıştır. 1924 Talimatnamesine göre Edebiyat Medresesi /Fakültesinde tarih dersleri:

- Tarih-i Siyasi
- Türk Tarihi
- Akvam-ı İslamiye Tarihi
- Türkiye Tarihi
- Avrupa-Türkiye Münasebatı Tarihi
- Kurun-ı Vusta Tarihi
- Akvam-ı Kadime-i Şarkiye Tarihi
- Yunan ve Roma Tarihleri
- Kurun-ı Cedide Tarihi

Tarih Bölümünde mezuniyet (lisans) veya İcazet (doktora) ile sona eriyordu. 1924 talimatnamesi ile tespit edilen ilimlerin ehemmiyet ve genişliğine göre derslere ayrılması; mevcut derslerin birleştirilmesi veya “zümrelere taksimi ”; “fakültelerde meslek şubeleri İhdası” Fakülte Meclisinin teklifi Divan'ın tasvibi ve Maarif Vekaletinin kabulünden sonra uygulamaya konulacaktır. Bölümlerin yeni “Şuabatın teftiş” görevi 1924 talimatnamesi ile açık bir şekilde belirlenmiş ve bu iş Fakülte Reisi'nin vazifeleri arasında sayılmıştır. Bu düzenleme esasında 1924 düzenlemesi

1919'daki ile aynı niteliktedir. Yanlı burada “kürsü” kavramı talimatnameden çıkarılmış ve sadece ders ve şube kavramlarına yer verilmiştir. Yani bölümlerin nasıl idare edileceği hakkında bir bilgi mevcut değildi.(Aslan, 2004:13)

#### **Tedrisat ve İmtihan Talimatnamesine Göre Tarih Zümresi Dersleri**

- Akvam-ı Kadime-i Şarkiye Tarihi
- Yunan ve Roma Tarihi
- Orta Zamanlar Tarihi
- Yeni Zamanlar Tarihi
- Son zamanlar Tarihi
- Türk Tarihi
- Türkiye Tarihi
- Sanat Tarihi ve Arkeoloji (Konferans) (Arslan, 2004:13-14)

#### **1932-1933 Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde Fiilen Yapılan Dersler ve Hocaları:**

- Akvam-ı Kadime-i Şarkiye: Müderris Avram Galanti
- Roma- Yunan-ı Kadim Tarihi: Müderris Fazıl Nazmi
- Orta Zamanlar Tarihi: Müderris Behçet
- Son Zamanlar Tarihi: Müderris Ali Muzaffer
- Umumi Türkiye Tarihi: Müderris Ahmet Refik
- Türk Tarihi: Muallim Zeki Velidi
- Yeni Zamanlar Tarihi: Muallim Hamit (Arslan, 2004:14).

1929 yılında Tarih Bölümü tarafından Tarih Darülmesaii kurulmuştur. Tarih alanında milli ve milletlerarası tetkik ve neşriyatta bulunmuştur. Kütüphaneye de sahip olan bu merkez gerçek bir ihtisas alanı olma yolunda önemli adımlar atmıştır. Bu araştırma merkezi daha sonra İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünün yayınladığı dergiler için bir basamak olmuştur. 1919'dan Üniversiteye geçildiği 1933 tarihine kadar Tarih Bölümü ders programlarında isim değişikliğine rağmen çağ anlayışına uygun sistemleştirme yoluna gidilmiştir. 1932 yılında Yüksek öğretimde ciddi adımlar atılmıştır. Cenevre Üniversitesi Pedagoji Profesörü Albert Malche Üniversite reformu için Türkiye'ye davet edilmiştir. Malche, 29.05.1932'de raporunu tamamlayarak hükümete sunmuştur. Darülfünunu "zayıf bir randımanla çalışan vasi bir teşekkül" olarak tanımlamış "Darülfünün için ne iyi ne de fena" denilebileceğini belirtmiştir. Malche'ye göre "makineyi sadeleştirmek, mesaisini teksif etmek, bu makineyi işletenlere en mükemmel usulleri tatbik imkanları vermek suretiyle, müteaddit kayıpların önüne geçilmesi" şarttı. (Arslan, 2003:14-15)

Malche, tarih Bölümü için; ilk devir için kitabeler, orta dönemler için vesikalar ve son dönemler için diploması ve diğer vesikalar üzerindeki çalışmalara daha fazla yer verilmesini istemiştir. Malche, Tarih Bölümü için şu kürsüleri teklif etmiştir:

- Eski Medeniyetler: Şark, Yunan, Roma
- Türkiye Tarihi
- Ezmine-i Cedide ve Türkiye ile Avrupa Münasebatı Tarihi
- Şark ve Garp Sanatı Tarihi (Malche, 1939:43)

Malche'nin Tarih Bölümünde birinci el kaynakları kullanılması için yaptığı teklif isabetli olmuştur. Tarih Bölümü için sadece üç kürsü teklifi, Darülfünün döneminde Tarih Bölümünün sağladığı gelişime göre ileri değil daha geri ve dar idi. Çok geniş olan Türk tarihinde ihtisaslaşmaya daha fazla yer verilmesi gerekirken Malche'nin teklifi, esas itibarıyla Türklerin tarihini araştırmaktan ziyade Avrupa ile ilişkileri incelemeyi hedefleyen bir düşünceden kaynaklanıyordu. Bu Atatürk'ün Türklerin tarihini bütün olarak incelemesi gereken tarih anlayışına da zıttır. Malche'nin raporunu değerlendiren hükümet hazırladığı tasarı ile TBMM 31.05. 1933 tarihli oturumda bu kanunu kabul ederek Darülfünün ve buna bağlı olan bütün kurumlarla

beraber Edebiyat Fakültesi'ni de kapatmıştır. Darülfünunun ilga edilmesinden sonra Maarif Vekaleti tarafından Prof. Albert Malche başkanlığında bir ıslahat komitesi oluşturulmuştur. Bu komitenin çalışmaları neticesinde 1 Ağustos 1933'de İstanbul Üniversitesi ve buna bağlı olarak Edebiyat Fakültesine de yeni bir şekil verilmiştir. Disiplin olarak adlandırılan bölümlerin sayısı, Tarih Disiplini dahil, on bire çıkarılması hedeflenmiştir. Bu disiplinler şunlardır: Tarih, Türkoloji, Felsefe, Coğrafya, Romanoloji, Eti-Sümer Filolojisi, Alman, Yunan, İngiliz, Arap-Fars ve Latin Filolojileri öğretim süreleri 3 yıldır ve doktora programları vardır. (Arslan, 2004:15-16)

Atatürk daha Darülfünun zamanında 1932'de Tarih Bölümünün gelişmesi için Türk Tarihini Tetkik Cemiyetine mensup aralarında İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Şemseddin Günaltay \*, Sadri Maksudi (Arsal) \*, Yusuf Akçura\* gibi ilim adamlarını

\* 1883 yılında Erzincan'ın Kemaliye ilçesinde doğdu. Yüksek Öğretmen Okulu Fen Şubesinden mezun olduktan sonra Lozan Üniversitesi Tabiiyat Bölümünü bitirdi. Özel olarak **Arapça, Farsça ve Fransızca** öğrendi. Kıbrıs İdadisi'nde öğretmenlik, **Midilli İdadisi, İzmir ve Gelenbevi Liseleri müdürlüklerinde** bulundu. 1915 yılında İstanbul Darülfünun Edebiyat Fakültesi Türk Tarihi ve İslâm Kavimleri Tarihi Müderrisi tayin edildi. Süleymaniye Medresesi'nde **Dinler Tarihi ve İslâm Felsefesi** okuttu. 1924 yılında **İlahiyat Fakültesi**'nin kuruluşunda bu fakültenin başına getirildi. 1915 yılında Ertuğrul Sancağı (Bursa)'ndan Bilecik Mebusu seçilerek siyasi hayata atılmıştır. Mütareke günlerinde İstanbul Darülfünun'u'nda millî davayı kuvvetle savunan ve gençlere yol gösteren hocalardan biri olmuştur. Ankara'da millî hükümet kurulduktan sonra, İstanbul Belediye Meclisi'nde üyelik ve başkan vekilliği yaptı. Bu arada, **Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti**'nde görev aldı. 1923-1950 yılları arasında Sivas, 1950-1954 yılları arasında **Erzincan Milletvekili** yapan Şemsettin Günaltay, 1949'da Hasan Saka'nın istifası üzerine 18. T.C. Hükümetini kurmuş ve **Demokrat Parti** iktidarına kadar da **Başbakanlık** görevini sürdürmüştür. **Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul İl Başkanlığı ve Kurucu Meclis Üyeliği** de yapan Günaltay, 1961 yılında **İstanbul Senatörü** seçildi, ancak aynı yıl vefat etti. 1941'den ölümüne kadar **Türk Tarih Kurumu**'nun Başkanlığını yapan Günaltay, evli ve 2 çocuk babasıdır. (<http://www.kimkindir.gen.tr/kimkindir.php?id=3595>) (15 Haziran 2009)

\* Duma'da uzun süre Kazanlıların ve Rusya Müslümanlarının Temsilcisi olan Sadri Maksudi, "Türklerle Türklüğü öğretiler" diye nitelendirilen "Dış Türkler"dendir. Bugün Rusya Federasyonu içindeki özerk Tataristan Cumhuriyeti'nin başkenti Kazan'ın yakınlarındaki Taşsu köyünde Sadreddin Nizamettin Maksudov olarak doğdu. "Arsal" Türkiye'de soyadı kanunu çıkınca kendi seçtiği bir addı. Rus Öğretmen Okulunda okuduktan sonra Paris'te Sorbonne Üniversitesinde Hukuk Fakültesini bitirdi. 1906 yılında Rusya'ya döndüğünde 1905 Rusya ihtilali sonrası hareketlenen siyasi ortamda Rusya Çarlık idaresinde Rusya Türklerinin haklarının savunulmasında faal bir rol oynadı. Rusya'da meşrutî idarenin kurulması ile liberal eğilimli Kadet Partisi'nden seçilerek 1907 – 1912 yılları arasında II. ve III. Duma'da, çok genç yaşta milletvekiliği yapmıştır. Hem kendi milletinin hem de Rusya'daki bütün Müslüman toplulukların temsilcisi olarak bulunduğu Duma Meclisi'nde heyecanlı konuşmaları ile dikkatleri çekmiş ve Başkanlık Divanı üyeliğine seçilmiştir. 1909 yılında İngiltere'ye giden parlamento heyetine dâhil edildiğinde gözlemlerini aktardığı makaleler daha sonra İngiltere'ye Seyahat başlığıyla Kazan'da yayınlanmıştır. 1920'li yıllarda Paris'te Sorbonne Üniversitesinde Türk Kavimleri Tarihi dersini vermiş, Atatürk'ün kendisini Türkiye'ye davet etmesi üzerine Paris'ten ayrılarak Ankara'ya gelmiştir. Paris Hukuk Fakültesi mezunu olan Sadri Maksudi, 1925'te kurulan ve daha sonra Ankara Hukuk Fakültesine dönüşecek olan Ankara Hukuk Mektebi'nin ilk hocalarındandır. Uzun yıllar bu fakültede ve daha sonra da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde ders vermiştir. Hukuk Tarihi Dersleri (1938), Hukukun Umumi Esasları (1937), Umumi Hukuk Tarihi (1941), Hukuk Felsefesi Tarihi (İstanbul 1946), Türk Tarihi ve Hukuk (İstanbul 1947) adlı eserleri ile hukuk eğitiminin gelişmesinde değerli katkılarda bulunmuştur. Ancak en önemli katkısı Türk Hukuk Tarihi disipliniyi kurmuş olmasıdır. Bugün ülkemizde hukuk eğitiminin standart öğesi olan bu dersi dünyada ilk defa kendisi vermiş, temelini atmıştır. Sadri Maksudi, Türk Dilini Tetkik Cemiyetinin kuruluşunda olduğu gibi Türk Tarihini Tetkik Cemiyeti'nin kuruluşunda da öncü bir rol oynamıştır. 1930'da yayınlanan ve devrin resmi tarih tezini içeren Türk Tarihinin Ana Hatları kitabının yazarlarındandır. Dil devrimi konusunda ise Türk Dili İçin (1930) adlı eseri kaleme almıştır. Atatürk'ün, bir "forum" gibi kullandığı sofrasının müdâvimlerinden, bir başka deyişle Atatürk'ün fikirlerine danıştığı kişilerden biri olan Sadri Maksudi; 1931 ile 1935 yılları arasında Şebinkarahisar, 1935-1939 yılları arasında ise Giresun milletvekiliği yapmıştır. Bu tarihten sonra kendini ilmi çalışmalara veren Sadri Maksudi'nin son siyaset deneyimi 1950–1954 yılları arasında Demokrat Parti'den Ankara milletvekiliğidir. Sadri Maksudi'nin son çalışması, "Manevi vasiyetim" dediği ve 1955 yılında yayımladığı Milliyet Duygusunun Sosyolojik Esasları adlı eserdir. Bu eserde yılların birikimini değerlendirerek milliyetçilik kavramını tartışmış ve modern bir milliyetçilik nazariyesi ortaya koymuştur. Kitabında "zamanımızın milliyetçiliğinin rasyonelleşmesini ve şovenizmden uzaklaşmasını" savunur. O, Türk milliyetçiliğinin aşırı uçlarındaki yaygın haması söylemden daima uzak durmuştur. Sadri Maksudi, 1957 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. (Ayda, 1991:1-7)

\* Türkçülük akımının öncülerinden tarihçi ve siyaset adamı Yusuf Akçura 11 Mart 1935'de İstanbul'da öldü. 1876'da Rusya'nın Kazan'a bağlı Simbirsk kentinde doğan Akçura, babasının ölümü üzerine ailesiyle birlikte İstanbul'a göç etti. (1883) Harbiye'deki öğrenimini bitirdi ve kurmay sınıfa ayrıldı. Bu sırada Jön Türklerle ilişkisi olduğu gerekçesiyle tutuklandı ve Fizan'a sürülmek üzere Trablusgarp'a gönderildi (1897); daha sonra serbest bırakıldı ve rütbesi iade edildi. Bir süre Trablusgarp'ta çalıştıktan sonra 1899'da Tunus üzerinden gittiği Paris'te "Ecole Libre des Sciences Politiques"ı bitirdi. Jön Türklerin çıkardığı Şurayü Ümmet ve Fransızca yayınlanan Meşveret'te makaleler yayımladı. 1903'te Kazan'a gitti, Rusya'daki Türklerin düzenlediği siyasal ve kültürel etkinlikler içinde yer aldı; Rusya Müslümanları Hareketi'ne katıldı (1905). Kazan Muhbiri adlı gazeteyi, Ulum ve Tarih adlı kitabını yayımladı. (1906) II. Meşrutiyet'in ilanından sonra İstanbul'a döndü (1908). İstanbul'da kurulan Türkçülük ile ilgili derneklerin hemen hemen tümünde kurucular arasındaydı. Türk Yurdu Cemiyeti'nin yayın organı olan Türk Yurdu dergisini yönetti (1911-1917), Türk Ocakları'nın kurucuları arasında yer aldı. İstanbul Üniversitesi'nde ve Harp Okulu'nda tarih dersleri verdi; Müslüman Türk-Tatar Halkları Koruma Komitesi üyesi olarak İsviçre'deki Milletler Konferansına katıldı. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Türk eserlerin değişimi için, Kızılay tarafından çeşitli Batı ülkelerine ve Rusya'ya gönderildi. (1917-1919). İstanbul'a döndükten sonra Milli Mücadele'ye katılmak üzere Anadolu'ya geçti (1920). Milli Eğitim bakanlığında ve Doğu Cephesi komutanı Kazım Karabekir Paşa'nın karargahında çalıştı. 1924'te İstanbul milletvekili olarak girdiği meclisteki yerini ve 1932'de seçildiği Türk Tarih kurumu başkanlığı görevini ölümüne değin sürdürdü. İstanbul Üniversitesi'nin yeniden yapılması sırasında Yakıncı Tarihî profesörü olarak görevlendirildi (1934). Siyasi tarihe ilişkin birçok yapıtı olan Akçura, Üç Tarz-ı Siyaset (makale olarak ilk yayımlanışı 1904, basımı 1913), Muasır Avrupa'da Siyasi ve İhtimai Fikirler ve Fikir Cereyanları (1923) ve Siyaset ve İktisat hakkında Birkaç Hitabe ve Makale (1924) adlı kitaplarında, Osmanlılık fikrinin sağlam bir dayanakten yoksun olduğunu halk içindeki ırk ve topluluklarla uzlaşma olanağı bulunmadığını, Türk milliyetçiliği dışında hiçbir kurtarıcı fikrin olamayacağını savundu. Özellikle Üç Tarz-ı Siyaset adlı kitabındaki görüşleriyle Türkçülük akımını bembeyenlerce "Pantürkizmin babası" olarak nitelendi. (Temir, 1987:9-76)

ders vermek üzere Edebiyat Fakültesi'nde görevlendirmiştir. 1934 tarihli İ.Ü. Ed.Fak. nizam defterine göre 1934-1935 ders yılında Tarih Bölümünde şu dersler verilmekteydi.

- M.Ö. IV asırdan M.S. VIII. Asır sonlarına kadar Orta Asya ve Çin Türkleri Tarihi (Sadri Maksudi Bey)
- Orta Asya'nın coğrafi tahavvülatı ve göçler (Şemseddin Bey)
- İslam Devrine kadar Avrupa'da Türk Devletleri- Garbi Hun, Hazar ve Bulgar Devletleri (Sadri Maksudi Bey)
- Selçukluların Zuhurundan önce Türkistan, İran, Anadolu, Irak, Suriye ve Mısır'da Müslüman Türk Devletleri (Şemseddin Bey)
- Cengiz İmparatorluğunun Teessüsü- Harezmşahlarla temasa kadar. (Sadri Maksudi Bey)
- Çingiz İmparatorluğu- Harezmşahlarla temastan itibaren, bu imparatorluğun parçalanması (Şemseddin Bey)
- Altınordu, Çin'de Çingizler (Sadri Maksudi Bey)
- Çağataylar, İlhanlılar (Şemseddin Bey)
- Altınordu Devleti parçalandıktan sonra İdil, Kırım, Kafkasya'da Türk Devletleri (Akçora Yusuf Bey) (Özcan, 2004:130)

1933 tarihli nizam defterine göre ise; İsmail Hakkı Bey (Uzunçarşılı) şu dersleri okutmuştur.

- Büyük Selçuklu İmparatorluğu
- Anadolu Selçukluları, Anadolu Beylikleri, Osmanlı Devleti (II. Mehmed'e kadar) (Merçil, 2004:56)

### **2.2.3. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi**

Türkiye'de 1933 yılında İstanbul Üniversitesi adıyla kurulmuş olan ilk modern üniversiteden sonra, 1935 yılında başkentte Ankara Üniversitesi'nin temeli 1935 yılında

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesiyle atılmıştır. Atatürk, DTCF'ni Türkiye Cumhuriyeti felsefesinin bilimsel temellerini oluşturacak bir Milli Akademi olarak düşünmüştür.

Türk Milletine kendi tarihinin, kültürünün, yani kişiliğinin bilincini kazandırmak; kendine en uygun yeni bir yaşayış işleyiş biçimi ile, ilerleme gelişme yolu hazırlamak amacıyla, her alanda tarihi gelişimi açıklamaya yönelik araştırmalar yapılması şart idi. Bunun için, Türk Tarihinin ana hatlarının ortaya koyan çalışmalar, arkeolojik araştırmalar, Türklerin devlet ve kültür yarattığı her bölgenin bilimsel yöntemlerle incelenmesi heyecanla gerçekleştiriliyordu. Dil, bir toplumun sinir sistemi, aynı zamanda kültür ve medeniyet göstergesi sayıldığından; medeniyetin temel ifade vasıtasıdır. Türklerle ilişkili çevrelerin ve dünya medeniyetlerinin aydınlatılıp kavranılması uğruna; Türk Dili ve diğer diller, üç esas araştırma ve öğretim alanının önde geleni idi. Başta yurdumuz olmak üzere, bütün bu dil ve kültürlerin ortaya çıkıp geliştiği fizik ortam, coğrafya, iyice incelenip anlaşılacak zorundadır. Nereden, nasıl gelip nelerle kaynaşıp bugünkü değer ölçülerimize ve benliğimize kavuştuğumuzu bunlara dayanarak kaderimizi nasıl elimize alacağımızı en doğru geleceği nasıl kurabileceğimizi, tabiat gerçeklerine bağlı olarak ortaya koyacak olan bir çeşit milli akademi, bu sebeplerden dolayı DTCF adını almıştır (Süslü, 1986: 1-5).

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin başkentte kurulma projesi Mustafa Kemal tarafından planlanmış ve uzun bir olgunluk devresinde olgunlaşmıştır. Plan ilk meyvelerini 1931'lerde Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti ve 1932'lerde Dil kurumuyla vermiştir. Bu iki kurumun ilk yıllardaki çalışmaları umulanın üzerinde yarar sağlamakla beraber bu sahalara yetişmiş eleman sağlamak ve Türk tarih, coğrafya ve dilini yabancı etkisinden kurtarıp yabancı dillerde de eserler vermek amacıyla Atatürk 11 Mart 1935'te Kültür Bakanı Abidin Özmen'e Ankara'da bir fakülte kurulması emrini vermiştir (Süslü, 1986:7).

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi ilk öğrenim yılına kiralanan Evkaf Apartmanının Gençlik Parkına bakan kısmındaki daireler de başlamış ve bugünkü yeni bina inşaatının tamamlanmasına kadar dört yıl bu ilk binada öğretimi sürdürmüştür. Fakülte yeni binasına 1940 Şubatında taşınmaya başlamış ve 4 Kasım 1940'da burada öğretime başlamıştır. Fakültenin ilk dekanlığını Profesör Muzaffer Göker, Dekan Vekilliğini de Hasan Cemil Çambel yapmış olup, Fakültenin hem kuruluş, hem de ilk öğretim çalışmalarını yürütmüşler ve Afet İnan'ın yardımı ve Atatürk'ün de desteğiyle

1935-1936 dünya üniversitelerinin programları da gözden geçirilmek suretiyle yeni bir eğitim-öğretim sistemi geliştirilmiştir. Fakültenin öğretim kadrosuna, yurt dışında ihtisaslarını tamamlamış Türklerin yanı sıra, birçok yabancı profesör, bilahare Hitler Almanya'sından kovulan ilim adamları, sözleşmeli olarak getirilmiştir. Başlangıçtaki yabancı profesör sayısı, Türk öğretim elemanların yetişmesi ve yurt dışına gönderilen öğrencilerin dönmesiyle, yavaş yavaş azalmıştır. İlmin yurt, millet ve insanlık hizmetinde olduğunu göstermek isteyen Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi çalışma ve araştırmalarını sadece kendi öğrencilerine değil, Fakülte dışındaki yurttaşlara da duyurmak amacıyla ilk yıllardan itibaren inceleme ve araştırma gezileri \* ve konferanslar tertiplemiş ve halka açılmayı bilmiştir. Bu sebeple Tarih, Antropoloji, Coğrafya, Arkeoloji, Klasik Filoloji, Türk Dili Ve Edebiyatı Enstitüleri öğretim üye ve yardımcıları başkanlığında ve öğrenci gruplarıyla birçok geziler tertiplemiş; Fakülte öğretim elemanları seri konferanslar düzenlemiş ve bütün bu çalışmalar yayınlanmıştır (Süslü, 1986: 33).

Dört yıllık bir eğitim-öğretim sistemini ihtiva eden Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, “Tarih, Coğrafya, Dil- Edebiyat alanlarında öğrenci yetiştirmek, bu konularda araştırmalar yapmak ve bunları yaymak üzere kurulmuştur. Bir taraftan öğrenci yetiştirilirken diğer taraftan da inceleme, araştırma ve kazılar yapılmıştır. Açılışında Fakültenin hangi hedefe varmak istediğini devrin Maarif Bakanı Saffet Arıkan şöyle açıklamıştır:

“Sayın Arkadaşlar,

....Bütün bir ulusun varlık belgesi olması gereken tarih kitaplarımız, batı tarihçilerinin siyasal etkiler ve erekler altında yazmış oldukları tarihlerin Osmanlıcaya çevrilmişinden başka bir şey değildir. Atalarımızın da bunda çok büyük bir ihmal payı vardır. Mesela Osmanlılar ve Selçuklular, bu topraklara geldikleri zaman, dedelerinin kurdukları varlıklar içine girdikleri ve kendilerini kucaklayanların aynı ırktan kardeşler olduklarını düşünmediler bile. Kendilerinin bin bir hadise karşısında yerleşmelerinin ana sebeplerini anlamakta büyük bir ihmalcilik içinde kaldılar, çünkü bu Türkler, eski

---

\* “Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi adına, asitan ve öğrencilerden 12 kişilik grupla bir tarih gezisi programı hazırladık. Yol uğrak yerlerimiz Kayseri, Sivas, Amasya, Samsun illeri olacaktır. Dönüşte de Çorum ili üzerinden Pazarlı, Alacahöyük, Alışar, Boğazkale kazı merkezleri ziyaret edilerek Yerköy veya Çelikliden Ankara'ya ulaşacaktık. Bu son yerlere sellerin yolları bozması ve vasıta bulmanın üçlüğü yüzünden gidemedik. 17 gün süren bu seyahatte amaç Anadolu'nun orta ve kuzey bölgelerindeki tarihi abideleri öğrencilere tanıtmak ve eski çağlardan beri yerleşme yerlerinin ne suretle yayılmış olduğunu göstermekti. (İnan, 1947:119)

atalarını, onların yaptıklarını unutmuş gibiydiler. Batı, bu ihmali temel tutarak yürüdü, bilgisizlik büsbütün koyulaştı. Bu söylediklerim, tarihin bütün kültürlü uluslarınca bilinmektedir. XVI. Asra kadar bütün insanlığın, bilgi, ahlak gibi bütün yüksek anlamlar ile kültür bakımından durumu göz önüne getirilsin, bütün ulusların üstünde buluna ulus kimdi? Eğer tarih bir misal değil de bir hakikat ise, dünya tarihinin XVI. Asrında insanlığın bütün yüksek değerlerinin doruğu olarak ve bir güneş gibi dünyanın gözünü kamaştırarak en yüce katlarda parlayan varlık, Türk ulusu idi. Arkadaşlar,

Bu tarih dönümünden önceki çağları nasıl Türklüğe özgü bir kıvançla söylüyorsam bundan Atatürk'ün, ulusumuzun kara bahtını yenerek Türk tarihine yeni bir devir açtığı güne varıncaya kadar geçen zamanları da içim yanarak, beynim tutuşarak anıyorum. Bu son devrin tarihi, yüce Türk ulusunun uçuruma yuvarlanmasının çok acıklı bir destanıdır. Bu mutlu günde bunları söylemekteki amacım, sizin bu acılarınızı tazelemek değil, uyanıklığın gerekliliğini hatırlatmaktır. Bugün, o karanlık ve acı günlerden çok uzağız, mutluyuz ve bunu da büyük kurtarıcımız Atatürk'e borçluyuz" (Süslü, 1986: 37).

Fakülte, 1936-1937 yıllarında öğretime 195 öğrenciyle başlamış bu sayı 1945-1946 yıllarında ise 343'ü bulmuştur. Bu on yıllık dönemde Fakülteye kaydolan öğrenci sayısı 589 olmuştur. Çok ciddi tutulan öğretim sonunda görüldüğü üzere, yaklaşık dört öğrenciden ancak biri mezun olabilmıştır. Fakülte açıldığı zamanki zümreler (kursüler) ise şunlardır: Türk Dili ve Edebiyatı, **Tarih**, Coğrafya, Antropoloji, Sümer, Akad, Hitit, Macar, Hint, Çin, Yunan, Latin Dil ve Edebiyatları, 1937 yılında da Arkeoloji tedrisatına başlamıştır. 1939 yılında ise programa "Felsefe zümresini alakadar eden dersler konulmuştur. Lisans öğretiminin yanı sıra, Fakültede Doktora öğretimine 1940 tarihinde başlanmıştır. 1942 yılında, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü'nün yanı sıra, Doğu Anadolu Araştırmaları Enstitüsü ve Batı Anadolu Araştırmaları Enstitüsü kurulmuştur. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, kuruluşundan 13 Haziran 1946 'ya kadar Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışmış, bu tarihten itibaren 4936 sayılı Üniversiteler kanunuyla Milli Eğitim Bakanlığından ayrılarak Hukuk, Fen ve Tıp Fakülteleriyle birlikte, Ankara Üniversitesi bünyesinde yerini almıştır (Süslü, 1986:39).

Yüksek öğretim mezunu az bulanan o devirde, Çin dili ve kaynaklarına, Sümer-Hitit kültürlerine kadar yönelen, ayrıntılı birimler meydana getirilmiş; yerli eleman bulunmayan alanlarda, yurt dışından çok değerli uzmanlar getirilip büyük ilerlemeler

kaydedilmiştir. Bu şekilde gelişen Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi bugüne kadar, otoritesini uluslar arası çevrelere kabul ettirmiş birçok ünlü bilim adamı çıkıştır. Uluslararası bilim çevrelerinde aranan, değer verilen pek çok araştırma ve yayın yapılmıştır. Cumhuriyetimizin ihtiyaçları doğrultusunda beyin yetiştiren bir ocak niteliğini de sürdürmüş olan bu Fakülteden pek çok öğretmen, yazar, idareci, aydın insan çıkıp bütün Türkiye'ye dağılmıştır. Aynı zamanda diğer yüksek öğretim kurumlarını besleyen bir kaynak olmuş; diğer öğretim kurumlarına ders için öğretim üyesi yollamaktan Dekan- Rektör yollamaya kadar her türlü bilimsel ve idari desteği sağlamıştır. 1935'ten 1980'lere kadar DTCF'nın bilim dallarında birçok değişiklikler olmuştur. 1935-1936 öğretim yılında birer-ikişer kürsülük 16 bölüm varken, bir sayı 1946-1947 öğretim yılında 20 bölüm ve 22 kürsü'ye 1970-1971 öğretim yılında ise 21 Bölüm ve 40 Kürsüye ulaşmıştır. DTCF Tarih Bölümüne öğrenciler kürsü sistemine göre (Eskiçağ Tarihi, Ortaçağ Tarihi, Yeniçağ Tarihi, Yakınçağ Tarihi, Genel Türk Tarihi) öğrenci almaktaydı. Bu sistem 1981 yılında çıkarılan YÖK kanunuyla kaldırılmış, Tarih öğrencileri diğer üniversitelerle beraber tek bir bölüm olarak (1982-1983 öğretim yılından itibaren) öğrenci alamaya devam etmişlerdir.

**Tablo 8.** DTCF Tarih Bölümü Lisans Öğretim Programı  
(1997-1998 Öğretim Yılı) (A.Ü. Kataloğu, 1998:43-44)

| Dersin Kodu            | Dersin Adı                                             | Kredi |
|------------------------|--------------------------------------------------------|-------|
| <b>Birinci Yarıyıl</b> |                                                        |       |
| TA 1011                | Eski ve Grek Uygarlığı                                 | 4     |
| TA 1021                | Orta Asya Türk Tarihi                                  | 4     |
| TA 1031                | Ortaçağ Avrupa Tarihi                                  | 4     |
| TA 1041                | İslam tarihi                                           | 4     |
| TA 1051                | Osmanlı Paleografyasına Giriş                          | 4     |
|                        |                                                        |       |
| <b>İkinci Yarıyıl</b>  |                                                        |       |
| TA 2011                | Roma Devleti Siyasi Tarihi                             | 4     |
| TA 2021                | Büyük Selçuklu İmparatorluğu                           | 4     |
| TA 2031                | Karadenizin Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devl. Tarihi | 4     |
| TA 2041                | Tarih Metodolojisi                                     | 4     |
| TA 2051                | Osmanlı Paleografyası                                  | 4     |
|                        |                                                        |       |
| <b>Üçüncü Yarıyıl</b>  |                                                        |       |
| TA 3011                | Anadolu Selçukluları Tarihi                            | 4     |
| TA 3021                | Beylikler ve Osmanlı Devletinin Kuruluşu               | 4     |
| TA 3031                | Osmanlı Tarihi                                         | 4     |

|                         |                                                       |   |
|-------------------------|-------------------------------------------------------|---|
| TA 3041                 | Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Tarihi                     | 4 |
| TA 3051                 | Osmanlıca Tarihi Metinler                             | 4 |
|                         |                                                       |   |
| <b>Dördüncü Yarıyıl</b> |                                                       |   |
| TA 4011                 | Osmanlı Diplomatiği                                   | 4 |
| TA 4021                 | Osmanlı Tarihi                                        | 4 |
| TA 4031                 | Avrupa Tarihi                                         | 4 |
| TA 4041                 | Türk Çağdaşlaşma Hareketinin Fikri Temelleri          | 4 |
| TA 4051                 | Türkiye Cumh. Oluşum Sürecinde Türk Dış Politikası    | 4 |
|                         |                                                       |   |
| <b>Beşinci Yarıyıl</b>  |                                                       |   |
| TA 5012                 | Eskiçağ Ege ve Grek Uygarlığı Siyasi Tarihi           | 4 |
| TA 5022                 | Eski Anadolu Kültür Tarihi I                          | 4 |
| TA 5032                 | İslam Tarihi                                          | 4 |
| TA 5042                 | Büyük Selçuklular Tarihi                              | 4 |
| TA 5062                 | Eski Türklerde Şehircilik                             | 4 |
| TA 5072                 | Eski Türk Düşüncesi                                   | 4 |
| TA 5082                 | Orta Asya Türk Tarihinin Kaynakları                   | 4 |
| TA 5102                 | Oğuzlar                                               | 4 |
| TA 5112                 | 15-18 Yüzyıl Türk Dünyası Tarihi                      | 4 |
| TA 5122                 | Osmanlılar ve İtalyan Devletleri                      | 4 |
| TA 5132                 | 13-16 Yüzyıl Anadolu'sunda Fikir Hayatı ve Kaynakları | 4 |
| TA 5142                 | Osmanlı Tarih Yazıcılığı                              | 4 |
| TA 5152                 | Fikir Hareketleri Semineri                            | 4 |
| TA 5162                 | Dünya Tarihi                                          | 4 |
| TA 5172                 | Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Tarihi Semineri            | 4 |
| TA 5182                 | Osmanlı İmparatorluğunda Eğitim Kurumları Semineri    | 4 |
| TA 5192                 | Çağdaş Dünyanın Siyasal Gelişimi ve Oluşumu           | 4 |
| TA 5202                 | Çağdaş Türk Dünyası Tarihi                            | 4 |
| TA 5212                 | Türkiye Cumhuriyetiyle İlgili Kaynak Çatışması        | 4 |
|                         |                                                       |   |
| <b>Altıncı Yarıyıl</b>  |                                                       |   |
| TA 6012                 | İlkçağ Anadolu'sunda Yazının Tarihi                   | 4 |
| TA 6022                 | Roma Devleti Sosyal tarihi                            | 4 |
| TA 6032                 | Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi                   | 4 |
| TA 6042                 | Osmanlı Arşiv Metinleri Semineri                      | 4 |
| TA 6052                 | Büyük Selçuklu Tarihi Semineri                        | 4 |
| TA 6062                 | 20. Yüzyıl Türk Dünyası Tarihi                        | 4 |
| TA 6072                 | Karahanlılar Gazneliler                               | 4 |
| TA 6082                 | Osmanlı Tarihi Semineri                               | 4 |
| TA 6092                 | 9.-10. Yüzyıl Türk İlleri                             | 4 |
| TA 6102                 | 20. Yüzyıl Türkiye Dış Türkler Tarihi                 | 4 |

|                          |                                                               |   |
|--------------------------|---------------------------------------------------------------|---|
| TA 6112                  | Altınordu Hanlığı                                             | 4 |
| TA 6122                  | Osmanlı Teşkilat Tarihi                                       | 4 |
| TA 6132                  | Osmanlı Diplomasi Tarihi                                      | 4 |
| TA 6142                  | Osmanlı İmparatorluğunda Yenileşme Hareketleri                | 4 |
| TA 6152                  | Türkiye Cumhuriyetinin Oluşum Süreci                          | 4 |
| TA 6162                  | Osmanlı İmparatorluğundan Ulusal Devlete                      | 4 |
| TA 6172                  | Cumhuriyet Dönemi Kültür Hareketi                             | 4 |
| TA 6182                  | Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Dönemi Türkiye (1918-1938)      | 4 |
| <b>Yedinci Yarıyıl</b>   |                                                               |   |
| TA 7012                  | Eski Anadolu Kültür Tarihi                                    | 4 |
| TA 7032                  | Türk Kültür tarihi                                            | 4 |
| TA 7042                  | Osmanlı Devleti ve Rusya                                      | 4 |
| TA 7052                  | Türkiye Selçukluları Semineri                                 | 4 |
| TA 7062                  | Uygur Tarihi                                                  | 4 |
| TA 7072                  | Türkiye Cumhuriyeti Tarihi                                    | 4 |
| TA 7082                  | Anadoluda Türk Aşiretleri                                     | 4 |
| TA 7092                  | Osmanlı Teşkilat Tarihi Semineri                              | 4 |
| TA 7102                  | Osmanlı İmparatorluğunda Siyasi Akımlar ve Anayasa            | 4 |
| TA 7112                  | Yenileşme Hareketi Semineri                                   | 4 |
| TA 7122                  | Osmanlı Siyasi Tarihi                                         | 4 |
| TA 7132                  | Osmanlı Dönemi Türk Siyasi Yaşamı                             | 4 |
| TA 7142                  | Uluslararası Kuruluşlar ve Türkiye                            | 4 |
| TA 7152                  | Cumhuriyet Dönemi Tarih Anlayışı                              | 4 |
| TA 7162                  | Cumhuriyet Dönemi Sosyo-Ekonomik Gelişmeler Tarihi            | 4 |
| TA 7172                  | II. Meşrutiyet Dönemi Siyasi Olayları                         | 4 |
| <b>Sekizinci Yarıyıl</b> |                                                               |   |
| TA 8012                  | Esi Mezopotamya Tarihi ve Kültürü                             | 4 |
| TA 8032                  | Osmanlı Arşiv Metinleri                                       | 4 |
| TA 8042                  | Osmanlılarda Hukuk                                            | 4 |
| TA 8052                  | Eski Türk Sosyal Teşkilatı                                    | 4 |
| TA 8062                  | Anadolu Selçuklu Müesseseleri Tarihi                          | 4 |
| TA 8072                  | Harzemşahlar                                                  | 4 |
| TA 8082                  | Türkiyenin Sosyal ve Ekonomik Tarihi                          | 4 |
| TA 8092                  | Osmanlı İmparatorluğunda Siyasi Akımlar ve Anayasa Semineri   | 4 |
| TA 8102                  | Osmanlı İmparatorluğunda Eğitim-Öğretim Kurumları             | 4 |
| TA 8112                  | Türk Kültür Tarihi                                            | 4 |
| TA 8122                  | Fikir Hareketleri                                             | 4 |
| TA 8132                  | Cumhuriyet Dönemi Türk Siyasal Yaşamı                         | 4 |
| TA 8142                  | II. Dünya Savaşı ve Türkiye                                   | 4 |
| TA 8152                  | I.-II. Dünya Savaşı Dönemi Türkiyesinin Karş. İktisadi tarihi | 4 |

#### 2.2.4. Gazi Orta Muallim Mektebi

Orta okullara öğretmen yetiştirmek için önce 1926'da Konya'da kurulan Gazi Orta Muallim Mektebi, 1927-1928 öğretim yılı başında Ankara'ya taşınmıştır. 1928'de ihzari (hazırlık) sınıfı açıldı. Bu sınıf, o yıllarda ilkokul mezunlarını alan ve süreleri 4-5 yıl olan ilköğretmen okullarından gelen öğrencileri lise mezunu yapıyordu. Bina temini içinde devrin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey, Mimar Kemalleddin'e milli tarzda bir eğitim müessesesi kurulması için direktif verdi. Milli bir mimari anlayışla Ağustos 1927'de temeli atılan Gazi Orta Muallim Mektebi (Bugün, Gazi Üniversitesi Rektörlük binası) 1929 yılı sonbaharında bitirildi. Orta Muallim Mektebi, bir ilk Muallim Mektebi ile beraber, Kasım 1929'da bu tarihi binaya taşındı ve adı Gazi Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü oldu. 1932'de Gazi İlk Öğretmen Okulu kaldırıldı. (Bunun yerine İstanbul Galatasaray Lisesi örneğinde ancak İngilizce öğretim yapan paralı ve yatılı Gazi Lisesi açıldı. 1936-1937 yılında Gazi Lisesi adıyla kendi binasına nakledildi. İngilizce öğretimden de vazgeçildi.) okulun yeni ismi Gazi Orta Muallim ve Terbiye Enstitüsü oldu. (Akyüz, 2004:349)

Gazi Sosyal Bilgiler bölümü, "Tarih-Coğrafya Şubesi" adıyla 1930-31 öğretim yılında açıldı. 2 yıllık ihzari sınıf (hazırlık sınıfı) üzerine oturan Tarih-Coğrafya Bölümü, ilk öğrencilerini 1,5 yılda (3 yarıyıl), ondan sonrakileri 2 yılda mezun etti. 1934 yılında ihzari sınıflar kaldırıldı ve bölüm 2 yıl süreli olarak kaldı. 1946 yılında, Tarih-Coğrafya Bölümü, öteki genel kültür bölümleri ile kapatılarak onların tümünün yerine geçecek Toplu Dersler Bölümü açıldı. Bu bölüm Tarih-Coğrafyayı (Sosyal Bilgiler) da okutacak nitelikte ortaokul sınıf öğretmeni yetiştiriyordu. 1948 öğretim yılında Toplu Dersler Bölümü; Edebiyat ve Fen Bölümlerine ayrılınca, Sosyal Bilgiler (Tarih-Coğrafya) öğretmeni yetiştirme ödevi Edebiyat Bölümüne verildi. Edebiyat Bölümünün süresi de 2 yıldır. 1966-67 öğretim yılında Edebiyat Bölümü "Türkçe" ve "Sosyal Bilgiler" bölümlerine ayrıldı. Bu düzenlemede her iki bölümünde öğretim süresi 2 şer yıl olarak belirlendi. 1967-68 öğretim yılında, Enstitünün tüm 2 yıllık bölümleriyle birlikte bu bölümün öğretim süresi de 3 yıla çıkarıldı. Bu süre 1978 yılında 4 yıla çıkarıldı.

Bakanlıkça, 1971 yılında Eğitim ve Türkçe Bölümleriyle kapatılan sosyal Bilgiler bölümü, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü'nün 25.2.1974 tarih ve 4519

sayılı yazısında “1974-1975 öğretim yılından itibaren Enstitünün Türkçe, Sosyal Bilgiler, Eğitim Bölümleri yeniden ihdas edilmiştir.” Denilerek yeniden açıldı. GEE, 1980-81 Öğretim yılında “Yüksek Öğretmen Okulu”na dönüştürülünce, Sosyal Bilgiler Bölümü yerine, Edebiyat Fakültesi Tarih ve Coğrafya Bölümleri taklit edilerek “Tarih-Coğrafya”, “Coğrafya-Tarih” gibi bölümler oluşturuldu. (Altunya, 389)

Gazi Eğitim, Temmuz 1982 yılında kurulan Gazi Üniversitesine adını vermiş, bunun içindeki Gazi Eğitim Fakültesinin temelini oluşturmuştur.

Cumhuriyet Döneminde İstanbul Üniversitesine ek olarak 1926 yılında Gazi Orta Muallim Mektebi’nin ve 1935 yılında Ankara Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi’nin açılmasıyla tarih öğretmeni yetiştirmeye yönelik iki yeni kaynak daha ortaya çıkmıştır. Bilindiği gibi ortaokullara öğretmen ihtiyacını karşılamaya yönelik Gazi Muallim Mektebi’nden pek çok değerli tarihçi ve tarih öğretmeni yetişmiştir. Mezun yıllıkları incelendiğinde bunların Tarih-Coğrafya Bölümü mezunu olarak kabul edildiği görülmektedir. Çağatay Uluçay, Gazi terbiye mezunlarından biri olarak Manisa’da tarih öğretmenliğine başlamıştır. Tarihçi Çağatay Uluçay, Gazi Muallim Mektebi çıkışlı olması itibarıyla, eğitimci kimliği ile de karşımıza çıkmaktadır (Ata, 2002:18-19).

**Tablo 9.** GEE Tarih-Coğrafya Bölümü Ders Dağıtım Çizelgesi (1931)  
(Altunya, 2006:391)

| <b>DERSLER</b>                    | <b>SÖMESTR</b> |           |            |
|-----------------------------------|----------------|-----------|------------|
|                                   | <b>I</b>       | <b>II</b> | <b>III</b> |
| 1. Tarih                          | 3              | 3         | 3          |
| 2. Türk tarihi                    | 3              | 3         | 3          |
| 3.Sanat Tarihi                    | -              | 1         | 1          |
| 4. Coğrafya                       | 3              | 3         | 3          |
| 5. İctimaiyat                     | -              | 1         | 1          |
| 6. Jeoloji                        | -              | -         | 1          |
| 7. Kozmoğrafya (Gökbilim)         | -              | -         | 1          |
| 8. Hıfzıssıhha (Sağlık Bilgisi)   | 1              | -         | -          |
| 9. Ecnebi Lisan (Yabancı Diller)  | 1              | -         | -          |
| 10. Ecnebi Lisan (Yabancı Diller) | 6              | 6         | 6          |
| 11. Resim                         | 2              | 2         | 1          |
| 12. Elishleri                     | 2              | 2         | 1          |
| 13.Musiki İlimleri                | 1              | 1         | 1          |
| 14. Pedagoji                      |                |           |            |
| • Terbiye                         | 2              | 2         | 2          |
| • Mantık                          | 2              | -         | -          |
| • Umumi Usul-i Tedris             | -              | 2         | -          |
| • Hususi Usul-i Tedris            | -              | -         | 1          |
| • Tatbikat                        | -              | 1         | 3          |
| <b>TOPLAM</b>                     | <b>26</b>      | <b>28</b> | <b>29</b>  |

**Tablo 10.** Tarih-Coğrafya Şubesinin Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesi (1941)  
(Altunya, 2006: 392)

| <b>DERSLER</b>                                                           | <b>BİRİNCİ SINIF</b> | <b>İKİNCİ SINIF</b> |
|--------------------------------------------------------------------------|----------------------|---------------------|
| Umumi Tarih                                                              | 8                    | 7                   |
| Türkiye Cumhuriyeti Tarihi                                               | -                    | 2                   |
| Umumi Coğrafya                                                           | 2                    | -                   |
| Türkiye Coğrafyası                                                       | 2                    | -                   |
| Ülkeler Coğrafyası                                                       | -                    | 2                   |
| Jeoloji                                                                  | 1                    | -                   |
| Coğrafya Tatbikat ve Gezintileri                                         | 2                    | 2                   |
| Ders Kitapları Üzerinde Çalışmalar                                       | -                    | 3                   |
| Pedagoji ve Umumi Öğretim Usulu (1)                                      | 1                    | -                   |
| Tarih, Coğrafya ve Yurtbilgisinin Hususi Öğretim Usulü ve Ders Tatbikatı | -                    | 1                   |
| Felsefe (1)                                                              | 1                    | 1                   |
| Sosyoloji                                                                | 1                    | 1                   |
| Sanat Tarihi (1)                                                         | 2                    | 1                   |
| Resim-İş                                                                 | 2                    | -                   |
| Yabancı Dil (1)                                                          | 4                    | 4                   |
| Askerlik (Teorik)                                                        | 2                    | 2                   |
| Askerlik (Pratik)                                                        | 2                    | 2                   |
| <b>TOPLAM</b>                                                            | <b>30</b>            | <b>28</b>           |

**Tablo 11.** Tarih-Coğrafya Şubesinin Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesi (1944)  
(Altunya, 2006:393)

| <b>DERSLER</b>                              | <b>BİRİNCİ SINIF</b> | <b>İKİNCİ SINIF</b> |
|---------------------------------------------|----------------------|---------------------|
| Umumi Tarih                                 | 8                    | 7                   |
| Yurt Bilgisi                                | -                    | 2                   |
| Umumi Coğrafya                              | 2                    | -                   |
| Türkiye Coğrafyası                          | 2                    | -                   |
| Ülkeler Coğrafyası                          | -                    | 4                   |
| Jeoloji                                     | 1                    | -                   |
| Coğrafya Tatbikat ve Gezintileri            | 2                    | 2                   |
| Orta Okul Ders Kitapları Üzerine Çalışmalar | 2                    | 2                   |
| Eğitbilim ve Umumi Öğretim Metodu (1)       | 1                    | -                   |
| Tarih, Coğrafya ve Yurtbilgisinin Hususi    | -                    | 1                   |
| Öğretim Usulü ve Ders Tatbikatı             |                      |                     |
| Felsefe (1)                                 | 1                    | 1                   |
| Toplumbilim                                 | 1                    | 1                   |
| Resim-İş                                    | 2                    | -                   |
| Yabancı Dil (1)                             | 4                    | 4                   |
| Türk İnkılap Tarihi Ve Türkiye Cumhuriyeti  | -                    | 2                   |
| Rejimi                                      |                      |                     |
| Askerlik (Teorik)                           | 2                    | 2                   |
| Askerlik (Pratik)                           | 2                    | 2                   |
| <b>TOPLAM</b>                               | <b>30</b>            | <b>30</b>           |

**Tablo 12.** Sosyal Bilgiler Bölümü Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesi (1966)  
(Altunya, 2006:393)

| <b>DERSLER</b>              | <b>BİRİNCİ SINIF</b> | <b>İKİNCİ SINIF</b> |
|-----------------------------|----------------------|---------------------|
| Türk Tarihi                 | 4                    | -                   |
| Türkiye Tarihi              | -                    | 6                   |
| Genel Tarih                 | 4                    | 4                   |
| Devrim Tarihi               | -                    | 2                   |
| Fiziki Coğrafya             | 6                    | -                   |
| Beşeri ve Ekonomik Coğrafya | 4                    | -                   |
| Türkiye Coğrafyası          | -                    | 4                   |
| Ülkeler Coğrafyası          | -                    | 4                   |
| Sosyal İlimlere Giriş       | 3                    | 2                   |
| Seminer ve Uygulama         | 2                    | 2                   |
| <b>TOPLAM</b>               | <b>23</b>            | <b>24</b>           |
| <b>Meslek Dersleri</b>      |                      |                     |
| • Eğitim Psikolojisi        | 4                    | -                   |
| • Değerlendirme             | -                    | 1 1/2               |
| • Eğitim sosyolojisi        | -                    | 1 1/2               |
| • Öğretim Bilgisi           | -                    | 2                   |
| Kompozisyon                 | 2                    | -                   |
| Yabancı Dil                 | 3                    | 3                   |
| <b>GENEL TOPLAM</b>         | <b>32</b>            | <b>32</b>           |

**Tablo 13.** G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi (1993-1994 Öğretim Yılı)  
Ders Programı G.Ü. Kataloğu (1993:33-34)

### BİRİNCİ YIL

TA 101 Orta Asya Türk Tarihi I  
TA 102 Büyük Selçuklu Tarihi  
TA 103 Osmanlı Tarihi I  
TA 104 Osmanlı Paleografyası  
TA 105 Eski Çağ Tarihi  
TA 106 Eski Çağ Medeniyetleri  
TA 107 Doğu Avrupa Türk Kavimleri Tarihi  
TA 108 Türkiye Coğrafyası I  
GS 100 Güzel Sanatlar (Beden Eğitimi)  
GS 100 Güzel Sanatlar (Resim-İş)  
GS 100 Güzel Sanatlar (Müzik)  
GS 100 Güzel Sanatlar (Sanat Tarihi)

### İKİNCİ YIL

TA 201 Orta Asya Türk Tarihi II  
TA 202 Anadolu Selçuklu Tarihi  
TA 203 Osmanlı Tarihi II  
TA 204 Osmanlı Paleografyası  
TA 205 Anadolu Beylikleri Tarihi  
TA 206 Roma ve Bizans Tarihi  
TA 207 İslam Tarihi  
TA 208 Türkiye Coğrafyası II  
TA 209 T.C. Anayasası ve Vatandaşlık

### ÜÇÜNCÜ YIL

TA 301 Osmanlı Müessese ve Medeniyet Tarihi I  
TA 302 Selçuklu Müessese ve medeniyeti Tarihi  
TA 303 Osmanlı Tarihi III  
TA 304 Osmanlı Arşiv Vesikaları  
TA 305 İlk Müslüman Türk Devletleri  
TA 306 Yeni Çağda Türk Dünyası  
TA 307 İslam Medeniyeti Tarihi  
TA 308 Yeni ve Yakın Çağda Avrupa Tarihi  
TA 309 Türkiye Cumhuriyeti Tarihi  
TA 310 20. Yüzyıl Dünya Tarihi  
TA 311 İngilizce  
TA 311 Almanca  
TA 311 Fransızca  
TA 311 Arapça  
TA 311 Farsça

**DÖRDÜNCÜ YIL**

- TA 401 Osmanlı Müessesese ve Medeniyet Tarihi II
- TA 402 Türk Kültür Tarihi
- TA 403 Osmanlı Tarihi IV
- TA 404 Türk Yenileşme Tarihi
- TA 405 Türkiye Tarihi Semineri
- TA 406 Yakın Çağda Türk Dünyası
- TA 409 Seçmeli Ders (Sosyoloji)
- TA 410 Seçmeli Ders (Yabancı Dil Tarihi Metinleri Tercüme)
- TA 411 Seçmeli Ders (Arapça)
- TA 412 Seçmeli Ders (Türk Eğitim Tarihi)
- TA 413 Seçmeli Ders (Türk İktisat Tarihi)
- TA 414 Seçmeli Ders (Tarihi Coğrafya)
- TA 415 Tez Çalışması

### 2.3. Üniversitelerdeki Tarih Öğreniminin Bugünkü Durumu

#### 2007-2008 ÖĞRETİM YILI

##### 2.3.1. Fen Edebiyat Fakülteleri Zorunlu Dersler

**Tablo 14.** FEF Zorunlu Dersler Tarih Metodolojisi

| TARİH METODOLOJİSİ (DÖNEM)                        | FREKANS |
|---------------------------------------------------|---------|
| Tarih Metodolojisi (1-2)                          | 30      |
| Osmanlı Tarihi Metinleri (3-4)                    | 16      |
| Osmanlı Diplomatikası (5-6)                       | 11      |
| Tarih Semineri (5-6)                              | 8       |
| Tarih Metodolojisi (3-4)                          | 7       |
| Tarihe Giriş (1)                                  | 5       |
| Osmanlı Tarihi Metinleri (1-2)                    | 5       |
| Tarih Metodolojisi (1)                            | 5       |
| Arşiv Vesikaları (5-6)                            | 4       |
| Osmanlı Tarihi Semineri (5-6)                     | 4       |
| Osmanlı Tarihi Metinleri (7-8)                    | 4       |
| Osmanlı Tarihi Semineri (5)                       | 3       |
| Tarih Metodolojisi ve Bibliyografyası (5-6)       | 3       |
| Osmanlı Arşiv Belgeleri (7-8)                     | 3       |
| Tarih Yazımı (7-8)                                | 3       |
| T.C. Tarihin Kaynakları (7)                       | 3       |
| Tarih Araştırma Yöntemleri (1)                    | 2       |
| Genel Türk Tarihi Semineri (2)                    | 2       |
| Tarih Metodolojisi (2)                            | 2       |
| Sosyal Bilimler ve Disiplinlerarası İlişkiler (2) | 2       |
| Tarihe Giriş (1-2)                                | 2       |
| Tarih Bibliyografyası (1-2)                       | 2       |
| Ortaçağ Tarihi Semineri (3)                       | 2       |
| Osmanlı Diplomatikası (4)                         | 2       |
| Osmanlı Diplomatikası (3-4)                       | 2       |
| Tarihi Bibliyografya (4)                          | 2       |
| Tarih Araştırmaları ve Bibliyografya (3-4)        | 2       |
| Türk Tarihinin Kaynakları (3-4)                   | 2       |
| Yeniçağ Tarihi Kaynakları (5)                     | 2       |
| Tarih Öğrenimi ve Yazımı (5-6)                    | 2       |
| Yeniçağ Tarihi Semineri (5-6)                     | 2       |
| Osmanlı Diplomatikası (7-8)                       | 2       |

|                                                     |   |
|-----------------------------------------------------|---|
| Yakınçağ Tarihi Semineri (7-8)                      | 2 |
| Eskiçağ Tarihi Metodu ve Kaynakları (1)             | 1 |
| Türk Tarihinin Coğrafya ve Kronolojisi (1)          | 1 |
| Tarihsel Yöntem ve Kuram (1-2)                      | 1 |
| Genel Bibliyografi (1)                              | 1 |
| Tarihte Okumalar (2)                                | 1 |
| Tarih Yazımına Giriş (1-2)                          | 1 |
| Genel Türk Tarihi Semineri (1-2)                    | 1 |
| Osmanlı Tarih Metinleri (2)                         | 1 |
| Tarihte Okumalar (1-2)                              | 1 |
| Tarih Yazıcılığı (2)                                | 1 |
| Eskiçağ Tarihi Kaynakları (2)                       | 1 |
| Türk Tarihçiliği ve Tarihçileri (3-4)               | 1 |
| Eski Türk Tarihi Semineri (3-4)                     | 1 |
| Ortaçağ Tarihi Semineri (3-4)                       | 1 |
| Osmanlı Tarih Yazıcılığı ve Osmanlı Tarihçileri (4) | 1 |
| Tarih Metodolojisi (4)                              | 1 |
| Tarih Bilimine Giriş (4)                            | 1 |
| Orta Asya Türk Tarihinin Kaynakları (4)             | 1 |
| Osmanlı Tarihi Kaynakları (3-4)                     | 1 |
| Tarihte Usul (3-4)                                  | 1 |
| Osmanlı Tarihi Metinleri (3)                        | 1 |
| Proseminer (3)                                      | 1 |
| Osmanlı Epigrafyası (4)                             | 1 |
| Proseminer (4)                                      | 1 |
| Osmanlı Arşivciliği ve Arşiv Kaynakları (4)         | 1 |
| Osmanlı Tarihi Bibliyografyası (3)                  | 1 |
| Osmanlı Tarihi Metinleri (3)                        | 1 |
| Osmanlı Diplomatiği (6)                             | 1 |
| Osmanlı Diplomatiği (5)                             | 1 |
| T.C. Tarihi Kaynakları (5)                          | 1 |
| Ortaçağ Tarihi Kaynakları (5)                       | 1 |
| Yeniçağ Tarihi Bibliyografyası (6)                  | 1 |
| Yakınçağ Tarihi Kaynakları (5)                      | 1 |
| Kadın Tarihi Çalışmaları (5)                        | 1 |
| Osmanlı Kurumlar Tarihi Semineri (5)                | 1 |
| Yakınçağ Tarihi Kaynakları (6)                      | 1 |
| Tarih Bibliyografyası (6)                           | 1 |
| Osmanlı Tarihinin Kaynakları (5)                    | 1 |
| Tarih Yazımı (5-6)                                  | 1 |
| Tarihsel Analiz Yöntemleri (6)                      | 1 |

|                                        |   |
|----------------------------------------|---|
| Ortaçağ Tarihi Kaynakları (6)          | 1 |
| Bilimsel Araştırma Yöntemleri (5)      | 1 |
| Eskiçağ Tarihi Kaynakları (5)          | 1 |
| Araştırma Yöntemleri (6)               | 1 |
| Bilimsel Araştırma Teknikleri (5-6)    | 1 |
| Yeniçağ Tarihi Semineri (5-6)          | 1 |
| Tarih Semineri (7-8)                   | 1 |
| Tarih Yazıcılığı ve Sorunları (7)      | 1 |
| Osmanlı Tarihi Yazıcılığı (8)          | 1 |
| Çağdaş Tarih Araştırmaları (7)         | 1 |
| Osmanlı Diplomatiği (7)                | 1 |
| İlmi Araştırma Usulleri (7-8)          | 1 |
| Monografya (7-8)                       | 1 |
| Tarih Yazımı (8)                       | 1 |
| Çağdaş Dünya Tarihi Semineri (8)       | 1 |
| Tarihçilikte Yeni Yaklaşımlar (8)      | 1 |
| Yakınçağ Tarihi Bibliyografyası (7)    | 1 |
| Tarih Öğrenimi ve Yazımı (7-8)         | 1 |
| Arşiv ve Tarih (7)                     | 1 |
| Arşiv ve Tarih (7)                     | 1 |
| Çağdaşlaşma Tarihi Semineri (7)        | 1 |
| Edebi Metinler Aracılığı ile Tarih (7) | 1 |
| Cumhuriyet Tarihi Semineri (7)         | 1 |
| Cumhuriyet Tarihi Semineri (7-8)       | 1 |
| Tarihte Eleştirel Okuma (8)            | 1 |
| Araştırma Teknikleri (7)               | 1 |
| T.C. Tarihin Kaynakları (7-8)          | 1 |
| İslam Tarihi Semineri (7-8)            | 1 |
| T.C. Tarihin Kaynakları (8)            | 1 |
| Çanakkale Savaşları Semineri (8)       | 1 |

Tablo 14'e göre üniversitelerimize bağlı Fen-Edebiyat Fakültelerindeki Tarih bölümlerinde 71 tane zorunlu ders okutulmaktadır. Fen-Edebiyat Fakültelerinin tarih bölümlerinin birinci ve ikinci dönemlerinde ağırlıklı olarak öğrencileri alanın araştırma yöntemlerini, metodolojisini, bibliyografyasını tanıtmaya yönelik olarak programa konan Tarih Metodolojisi, Tarihe Giriş, Osmanlı Tarihi Metinleri, Tarih Metodolojisi, Tarih Araştırma Yöntemleri, Tarih Bibliyografyası, Eskiçağ Tarihi Metodu ve Kaynakları, Tarihsel Yöntem ve Kuram, Genel Bibliyografi, Tarih Yazımına Giriş,

Tarihte Okumalar, Tarih Yazıcılığı, Eskiçağ Tarihi Kaynakları gibi dersler yer almaktadır.

Bu dersler bazı üniversitelerde daha sonraki dönemlerde de verilmektedir. Bununla birlikte çoğunlukla üçüncü ve dördüncü yıllarda verilen Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Araştırma Yöntemleri, Bilimsel Araştırma Teknikleri, İlmi Araştırma Usulleri, Araştırma Teknikleri gibi derslerde öğrencileri bilimsel çalışmalar yapmaya hazırlama konusunda önem arz etmektedir.

Fen Edebiyat Fakültelerinin Tarih bölümlerinin programlarında yer alan seminer dersleri Tarih Semineri, Genel Türk Tarihi Semineri, İslam Tarihi Semineri, Ortaçağ Tarihi Semineri, Yeniçağ Tarihi Semineri, Yakınçağ Tarihi Semineri, Osmanlı Tarihi Semineri, Osmanlı Kurumlar Tarihi Semineri, Çağdaşlaşma Tarihi Semineri, Cumhuriyet Tarihi Semineri, Çanakkale Savaşları Semineri, Çağdaş Dünya Tarihi Semineri şeklindedir.

Fen-Edebiyat Fakültelerinin tarih Programlarında yer alan Osmanlı Devleti Tarihi ile ilgili dersler ise Osmanlı Tarihi Metinleri, Osmanlı Diplomatiği, Osmanlı Tarihi Semineri, Osmanlı Arşiv Belgeleri, Osmanlı Diplomatiği, Osmanlı Tarih Yazıcılığı ve Osmanlı Tarihçileri, Osmanlı Tarihi Kaynakları, Osmanlı Epigrafiği, Osmanlı Arşivciliği ve Arşiv Kaynakları, Osmanlı Tarihi Bibliyografyası, Osmanlı Diplomatiği, Osmanlı Kurumlar Tarihi Semineri, Osmanlı Tarihinin Kaynaklarıdır.

**Tablo 15.** FEF Zorunlu Dersler Türk Tarihi

| <b>TÜRK TARİHİ (DÖNEM)</b>                               | <b>F</b> |
|----------------------------------------------------------|----------|
| Osmanlı Tarihi (5-6)                                     | 43       |
| Orta Asya Türk Tarihi (1-2)                              | 40       |
| İslam Tarihi (1-2)                                       | 37       |
| Osmanlı Tarihi (3-4)                                     | 33       |
| T.C. Tarihi (7-8)                                        | 31       |
| Büyük Selçuklu Tarihi (3-4)                              | 20       |
| İslam Tarihi ve Medeniyeti (3-4)                         | 18       |
| Osmanlı Sosyo-Ek. Tarihi (7-8)                           | 18       |
| Osmanlı Tarihi (7-8)                                     | 17       |
| Büyük Selçuklu Devleti Tarihi (3)                        | 14       |
| Osmanlı Teşkilat Tarihi (5-6)                            | 13       |
| Çağdaş Türk Dünyası Tarihi (7-8)                         | 13       |
| Türk Kültür ve Medeniyeti Tarihi (3-4)                   | 12       |
| Osmanlı Tarihi (7)                                       | 12       |
| Osmanlı Tarihi I (1-2)                                   | 11       |
| İlk Müslüman Türk Devletleri Tarihi (3)                  | 11       |
| Osmanlı Tarihi (4)                                       | 11       |
| Anadolu Beylikleri Tarihi (4)                            | 11       |
| Osmanlı-Türk Yenileşme Tarihi (7-8)                      | 11       |
| Selçuklu Med. ve Mues. Tarihi (4)                        | 10       |
| Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi (5-6)                  | 10       |
| Osmanlı Tarihi (5)                                       | 10       |
| Osmanlı Mues. ve Med. Tarihi (5-6)                       | 10       |
| T.C. Tarihi (5-6)                                        | 10       |
| Selçuklu Tarihi (2)                                      | 8        |
| Orta Asya Türk Tarihi (1)                                | 8        |
| Türk Kültür Tarihi (3)                                   | 8        |
| Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi (6)                    | 8        |
| Türk Kültür Tarihi (5-6)                                 | 8        |
| Türk-Osmanlı Yenileşme ve Fikir Hareketleri Tarihi (5-6) | 8        |
| İslam Tarihi (1)                                         | 7        |
| Büyük Selçuklu Tarihi (1-2)                              | 7        |
| Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi (4)                      | 7        |
| Osmanlı Teşkilat Tarihi (6)                              | 7        |
| Türkiye’de Çağdaşlaşma Hareketleri Tarihi (7-8)          | 7        |
| Türk Demokrasi Tarihi (8)                                | 7        |
| İslam Tarihi (2)                                         | 6        |

|                                                   |   |
|---------------------------------------------------|---|
| Osmanlı Yenileşme ve Fikir Hareketleri Tarihi (6) | 6 |
| T.C. Dış Politikası (8)                           | 6 |
| Türk Dünyası Tarihi (20.yy) (7-8)                 | 6 |
| Mili Mücadele Tarihi (7)                          | 6 |
| Türk İslam Devletleri Tarihi (4)                  | 5 |
| Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi (3)               | 5 |
| Osmanlı Tarihi (3)                                | 5 |
| İslam Medeniyeti Tarihi (3)                       | 5 |
| İlk Müslüman Türk Devletleri Tarihi (3-4)         | 5 |
| Anadolu Beylikleri (3-4)                          | 5 |
| Osmanlı Teşkilat Tarihi (5)                       | 5 |
| T.C. Tarihi (8)                                   | 5 |
| Türk Kültürü ve Uygarlık Tarihi (7-8)             | 5 |
| T.C. Dış Politikası (7-8)                         | 5 |
| Siyasi Tarih (XX.yy) (7-8)                        | 5 |
| Çağdaş Türk Dünyası Tarihi (7)                    | 5 |
| T.C. Sosyal ve Ekonomik Tarihi (7-8)              | 5 |
| İlk Müslüman Türk Devletleri Tarihi (1-2)         | 4 |
| Osmanlı Tarihi (4)                                | 4 |
| İslam Medeniyeti Tarihi (5-6)                     | 4 |
| Türk Demokrasi Tarihi (7-8)                       | 4 |
| Orta Asya Türk Tarihi (2)                         | 3 |
| İslam Öncesi Türk Kültür Tarihi (2)               | 3 |
| Anadolu Beylikleri (1-2)                          | 3 |
| İlk Müslüman Türk Devletleri Tarihi (1)           | 3 |
| İlk Müslüman Türk Devletleri Tarihi (2)           | 3 |
| Türk Kültür Tarihi (1-2)                          | 3 |
| Osmanlı Teşkilat Tarihi (4)                       | 3 |
| İslam Tarihi (4)                                  | 3 |
| Selçuklu Mues. ve Med. Tarihi (3-4)               | 3 |
| T.C. Tarihi (3-4)                                 | 3 |
| İslam Öncesi Türk Tarihi (3-4)                    | 3 |
| Doğu Avrupa Türk Kavimleri Tarihi (4)             | 3 |
| Türk İktisat Tarihi (5-6)                         | 3 |
| Türkiye Selçukluları Tarihi (5-6)                 | 3 |
| Selçuklu Teşkilat Tarihi (5-6)                    | 3 |
| Anadolu Beylikleri Tarihi (5-6)                   | 3 |
| Anadolu Beylikleri (5)                            | 3 |
| Osmanlı Çağdaşlaşma Tarihi (6)                    | 3 |
| Modern Türkiye Tarihi (6)                         | 3 |
| T.C. İktisat Tarihi (7)                           | 3 |

|                                                      |   |
|------------------------------------------------------|---|
| Osmanlı Sosyo-Ek. Tarihi (7)                         | 3 |
| Osmanlı Mües. Tarihi (7-8)                           | 3 |
| Türk İstiklal Harbi (7-8)                            | 3 |
| T.C. Sosyal ve Ekonomik Tarihi (8)                   | 3 |
| Osmanlı Devletinde Yenilik Hareketleri (7)           | 3 |
| Çağdaş Türk Dünyası Tarihi (8)                       | 3 |
| Büyük Selçuklu Tarihi (2)                            | 2 |
| Genel Türk Tarihi (2)                                | 2 |
| İslam Medeniyeti Tarihi (1-2)                        | 2 |
| Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi (3-4)                | 2 |
| Türk Hukuk Tarihi (4)                                | 2 |
| Osmanlı Teşkilat Tarihi (3-4)                        | 2 |
| Milli Mücadele Tarihi (3-4)                          | 2 |
| Türk-Moğol Tarihi (3-4)                              | 2 |
| Türkistan Tarihi (4)                                 | 2 |
| Anadolu Beylikleri (3)                               | 2 |
| Osmanlı İktisat Tarihi (4)                           | 2 |
| Çağdaş Türk Dünyası Tarihi (3-4)                     | 2 |
| Türk Dünyası Tarihi(Yeni ve Yakın Çağlarda)<br>(3-4) | 2 |
| Osmanlı Taşra Teşkilatı (3-4)                        | 2 |
| Osmanlı Merkez Teşkilatı (3-4)                       | 2 |
| Oğuzlar (3)                                          | 2 |
| Seçuklu Mües. ve Med. Tarihi (5-6)                   | 2 |
| Çağdaş Türk Dünyası Tarihi (5-6)                     | 2 |
| Yakındoğu Türk Devletleri Tarihi (6)                 | 2 |
| Yeni ve Yakınçağda Türk Dünyası Tarihi (5)           | 2 |
| Türk Demokrasi Tarihi (5-6)                          | 2 |
| İlk Müslüman Türk Devletleri Tarihi (5-6)            | 2 |
| Osmanlı Tarihleri ve Tarihçileri (5)                 | 2 |
| Çağdaş İslam Devletleri Tarihi (5)                   | 2 |
| Yeni ve Yakınçağ Türk Devletleri Tarihi (5)          | 2 |
| Orta Asya Türk Tarihi (5-6)                          | 2 |
| Modern Türkiye'nin Doğuşu (7)                        | 2 |
| Türkiye'de Çağdaşlaşma Dönemi (7)                    | 2 |
| Türk Kültür Tarihi (7)                               | 2 |
| Siyasi Tarih (XX.yy) (7)                             | 2 |
| Çağdaş İslam Devletleri Tarihi (8)                   | 2 |
| Yakındoğu Türk Devletleri Tarihi (7)                 | 2 |
| T.C. Siyasi Tarihi (7)                               | 2 |
| T.C. Sosyal ve Ekonomik Tarihi (7)                   | 2 |

|                                                     |   |
|-----------------------------------------------------|---|
| Orta Asya Türk Tarihi (7-8)                         | 2 |
| Türk Düşünce ve Demokrasi Tarihi (1-2)              | 1 |
| Türk-İslam Devletleri Tarihi (1-2)                  | 1 |
| Rusya ve Kafkasya Tarihi (1)                        | 1 |
| Müslüman Türk Dünyası (2)                           | 1 |
| İslam Öncesi Türk Kültür Tarihi (1-2)               | 1 |
| T.C. Tarihine Giriş (2)                             | 1 |
| Osmanlı Mües. ve Med. Tarihine Giriş (2)            | 1 |
| Anadolu Selçuklu Tarihi (2)                         | 1 |
| Osmanlı Tarihi (2)                                  | 1 |
| Hun Tarihi (1)                                      | 1 |
| Selçuklu Tarihi (4)                                 | 1 |
| Türk Hukuk Tarihi (3)                               | 1 |
| Osmanlı Ekonomik ve Toplumsal Tarihi (4)            | 1 |
| Selçuklu Mües. ve Med. Tarihi (3)                   | 1 |
| İlk Müslüman Türk Dev. Tarihi (4)                   | 1 |
| İlhanlılar Tarihi (3)                               | 1 |
| Karakoyunlular ve Akkoyunlular (3-4)                | 1 |
| Timurlular Tarihi (3-4)                             | 1 |
| Timurlular Tarihi (4)                               | 1 |
| Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri Tarihi (3)     | 1 |
| Türkiye Tarihi (3-4)                                | 1 |
| İslam Öncesi Türk Devleti Tarihi (3-4)              | 1 |
| Osmanlı Mües. ve Med. Tarihi (3-4)                  | 1 |
| Moğol Tarihi (4)                                    | 1 |
| Müslüman Türk Dünyası (3)                           | 1 |
| Osmanlı Devletinde Siyasal Yapı (3)                 | 1 |
| Osmanlı Devletinde Siyasal Yapı (3-4)               | 1 |
| Osmanlı Öncesi Türk Sosyal ve Ekonomik Tarihi (3-4) | 1 |
| Osmanlı Sosyo Ekonomik Tarihi (3)                   | 1 |
| Osmanlı Devletinin İskan Politikası (3-4)           | 1 |
| Ortaçağ Devlet Teşkilatı (3-4)                      | 1 |
| Ortaçağ Türk Devletleri Kurumlar Tarihi (3)         | 1 |
| Osmanlı Kurumları (4)                               | 1 |
| Türk Teşkilat Tarihi (3)                            | 1 |
| Osmanlı Yenileşme Hareketleri (3-4)                 | 1 |
| Yakınçağ Osmanlı İktisat Tarihi (3)                 | 1 |
| T.C. Tarihi (4)                                     | 1 |
| Osmanlı İmp.da Merkezi Düzen (3)                    | 1 |
| Milli Mücadelenin Sosyal Tarihi (4)                 | 1 |
| Milli Mücadele Tarihi (3)                           | 1 |

|                                                  |   |
|--------------------------------------------------|---|
| Göktürkler (4)                                   | 1 |
| Doğu Avrupa Türk Kavimleri Tarihi (3)            | 1 |
| Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi (4)          | 1 |
| Cengizhan'dan XX. yy'a Avrasya Tarihi (3-4)      | 1 |
| Türk Kültür Tarihi (5)                           | 1 |
| Türk İktisat Tarihi (6)                          | 1 |
| Türk İktisat Tarihi (5)                          | 1 |
| Türk Hukuk Tarihi (5-6)                          | 1 |
| Osmanlı Modernleşme Tarihi (5-6)                 | 1 |
| Osmanlı Kanunnameleri ve Toprak Hukuku (5)       | 1 |
| Tanzimat Döneminde Toplum ve Ekonomi (5-6)       | 1 |
| Tanzimat Dönemi Osmanlı Kurumları (6)            | 1 |
| Osmanlı Askeri Teşkilatı (6)                     | 1 |
| Osmanlı Liman Kentleri (6)                       | 1 |
| Osmanlı Mües. ve Med. Tarihi (5)                 | 1 |
| Türkiye Selçukluları Tarihi (6)                  | 1 |
| Türkiye Selçukluları Tarihi (5)                  | 1 |
| İslam Medeniyeti Tarihi (5)                      | 1 |
| Osmanlı Devletinde Çağdaşlaşma Hareketleri (5)   | 1 |
| Osmanlı Devletinde Çağdaşlaşma Hareketleri (5-6) | 1 |
| T.C. Tarihi (6)                                  | 1 |
| Selçuklu Mües. Tarihi (6)                        | 1 |
| Çağdaş Türk Dünyası Tarihi (6)                   | 1 |
| Osmanlı Devletinde Merkezi Düzen (5-6)           | 1 |
| Osmanlı-Ortadoğu İlişkileri (5-6)                | 1 |
| Türk-İslam Medeniyeti Tarihi (5-6)               | 1 |
| Türk-Moğol İmp. Tarihi (5-6)                     | 1 |
| Moğollar ve İlhanlılar (6)                       | 1 |
| Hindistan Türk Devletleri Tarihi (5-6)           | 1 |
| Oğuzlar (5-6)                                    | 1 |
| Atatürk ve Dış Türkler (6)                       | 1 |
| Atatürkçü Düşünce Tarihi (6)                     | 1 |
| Milli Mücadele Tarihi (5-6)                      | 1 |
| Milli Mücadele Tarihi (6)                        | 1 |
| Milli Mücadele Tarihi (5)                        | 1 |
| T.C. Dış Politikası (5)                          | 1 |
| T.C. İktisat Tarihi (5)                          | 1 |
| T.C. İktisat Tarihi (5-6)                        | 1 |
| Osmanlı Tarihçileri ve Yazarları (5-6)           | 1 |
| Osmanlı İmp. da Azınlıklar ve Milletler (6)      | 1 |
| Uygurlar (5)                                     | 1 |

|                                                    |   |
|----------------------------------------------------|---|
| Timurlular Tarihi (6)                              | 1 |
| Suriye'deki Türk Devletleri tarihi (5)             | 1 |
| Mısır'da Kurulan Türk Devletleri Tarihi (6)        | 1 |
| İslam Dünyasının Meseleleri (6)                    | 1 |
| XX.yy. Türk Siyasi Tarihi (5-6)                    | 1 |
| Anadolu Selçuklu Tarihi (5-6)                      | 1 |
| Türkiye ve Balkanlar (5-6)                         | 1 |
| Osmanlı Diploması Tarihi (5-6)                     | 1 |
| Osmanlı Devletinde Araplar (19-20 yy)              | 1 |
| İmparatorluktan Ulus Devlete (5-6)                 | 1 |
| T.C. de Ekonomik ve Toplumsal Yaşam (8)            | 1 |
| Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Türk Aydınları (7)    | 1 |
| Osmanlı Kültürü (8)                                | 1 |
| Türk Demokrasi Tarihi (7)                          | 1 |
| Osmanlı İmp. da Siyasal Akımlar (7)                | 1 |
| AB ve Türkiye (7)                                  | 1 |
| Seçme Tarih Konuları (7)                           | 1 |
| Osmanlı Tarihi (8)                                 | 1 |
| T.C. İç Politikası (7-8)                           | 1 |
| Osmanlı İktisat Tarihi (7-8)                       | 1 |
| Türk İktisat Tarihi (8)                            | 1 |
| Türk Dış Politikası (7)                            | 1 |
| Siyasi Tarih (XX.yy) (8)                           | 1 |
| İslam Ülkeleri Tarih ve Coğrafyası (7-8)           | 1 |
| Türk Dünyası Tarihi (20.yy) (8)                    | 1 |
| Osmanlı Sosyo-Ek. Tarihi (8)                       | 1 |
| Osmanlı Fikir Hareketleri (7-8)                    | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Türk Siyasi Tarihi (8)           | 1 |
| XIX.yy İslam Dünyası Tarihi (7-8)                  | 1 |
| Osmanlı Yenileşme Hareketleri (8)                  | 1 |
| Osmanlı Devletinde Deniz Ticareti (7-8)            | 1 |
| Türk Basın Tarihi (7-8)                            | 1 |
| Osmanlı İlmiye Teşkilatı (7-8)                     | 1 |
| Yenileşme Tarihi Semineri (7)                      | 1 |
| Çağdaş Türkiye Tarihi (7-8)                        | 1 |
| Çağdaş Türkiye Tarihi (7)                          | 1 |
| T.C. Diploması Tarihi (7)                          | 1 |
| T.C. Diploması Tarihi (8)                          | 1 |
| Yeni ve Yakınçağlarda Türk Devletleri Tarihi (7-8) | 1 |
| Türkiye ve Kafkaslar (7)                           | 1 |
| Osmanlı Diploması Tarihi (7)                       | 1 |

|                                                     |   |
|-----------------------------------------------------|---|
| Avrupa Diplomasisi ve Osmanlı Tarihi (8)            | 1 |
| Osmanlı Toplumsal Yapısı (7)                        | 1 |
| Orta Asya Türk Tarihi (8)                           | 1 |
| Yakınçağ Tarihi (7)                                 | 1 |
| Osmanlı Askeri Teşkilatı (7)                        | 1 |
| Türk Hukuk Tarihi (8)                               | 1 |
| T.C. Teşkilat Tarihi (8)                            | 1 |
| Türkiye ve Balkanlar (7-8)                          | 1 |
| Osmanlı Taşrasındaki Sosyal ve Ekonomik Değişim (8) | 1 |
| İslam Uygarlıkları Tarihi (7-8)                     | 1 |
| Türk İdare Tarihi (7)                               | 1 |

Tablo 15'e göre üniversitelerimizin Fen-Edebiyat Fakülteleri Tarih bölümlerinde Türk Tarihi başlığı altında 144 tane ders yer almaktadır. Bu durum Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih bölümü programlarının ağırlığını Türk Tarihi ile ilgi derslerin oluşturduğu şeklinde yorumlanabilir.

**Tablo 16.** FEF Zorunlu Dersler Dünya Tarihi

| <b>DÜNYA TARİHİ (DÖNEM)</b>     | <b>FREKANS</b> |
|---------------------------------|----------------|
| İlkçağ Tarihi (1-2)             | 23             |
| Yeniçağ Avrupa Tarihi (5)       | 16             |
| Yakınçağ Avrupa Tarihi (6)      | 14             |
| Avrupa Tarihi (5-6)             | 13             |
| Ortaçağ Avrupa Tarihi (3)       | 12             |
| Çağdaş Dünya Tarihi (7-8)       | 11             |
| Yeniçağ Avrupa Tarihi (3-4)     | 10             |
| Eski Anadolu Tarihi (1-2)       | 8              |
| Ortaçağ Avrupa Tarihi (4)       | 8              |
| Roma-Bizans Tarihi (3)          | 7              |
| Çağdaş Dünya Tarihi (8)         | 7              |
| Eskiçağ Tarihi (1-2)            | 6              |
| Yakınçağ Avrupa Tarihi (5)      | 6              |
| Bizans Tarihi (3-4)             | 6              |
| Bizans Tarihi (3)               | 5              |
| Yeniçağ Avrupa Tarihi (4)       | 5              |
| Roma-Bizans Tarihi (3-4)        | 5              |
| Ortaçağ Avrupa Tarihi (3-4)     | 5              |
| Ortaçağ Avrupa Tarihi (2)       | 4              |
| İlkçağ Medeniyeti Tarihi (1-2)  | 4              |
| Yeniçağ Avrupa Tarihi (3)       | 4              |
| Bizans Tarihi (4)               | 4              |
| Balkan Tarihi (6)               | 4              |
| XX.yy. Dünya Tarihi (7)         | 4              |
| Grek Roma Tarihi (2)            | 3              |
| Eski Çağ Tarihine Giriş (1)     | 3              |
| Roma ve Bizans Tarihi (1-2)     | 3              |
| İlkçağ Medeniyeti Tarihi (1)    | 3              |
| Roma Siyasi Tarihi (2)          | 3              |
| Eski Anadolu Tarihi (3-4)       | 3              |
| Eski Anadolu Tarihine Giriş (3) | 3              |
| Bizans Tarihi (6)               | 3              |
| Balkan Devletleri Tarihi (5)    | 3              |
| Ortadoğu Tarihi (6)             | 3              |
| Ortadoğu Tarihi (5-6)           | 3              |
| Çağdaş Dünya Tarihi (5-6)       | 3              |
| Sömürgecilik Tarihi (5)         | 3              |
| İlkçağda Anadolu (1)            | 2              |

|                                         |   |
|-----------------------------------------|---|
| İlkçağda Akdeniz (2)                    | 2 |
| Ortaçağ Tarihi (1-2)                    | 2 |
| Helen Tarihi (1)                        | 2 |
| Antik Çağda Anadolu (2)                 | 2 |
| Bizans Tarihi (2)                       | 2 |
| İlkçağda Anadolu (1-2)                  | 2 |
| Yakınçağ Avrupa Tarihi (4)              | 2 |
| Orta ve Yakındoğu Tarihi (5-6)          | 2 |
| Ortadoğu Tarihi (5)                     | 2 |
| Modern Avrupa Tarihi (5)                | 2 |
| Sömürgecilik Tarihi (5-6)               | 2 |
| Avrupa Tarihi (7-8)                     | 2 |
| Avrupa Tarihi (8)                       | 2 |
| Eskiçağ Tarihi (7-8)                    | 2 |
| Balkan Tarihi (8)                       | 2 |
| Sömürgecilik Tarihi (8)                 | 2 |
| Sömürgecilik ve Emperyalizm (7)         | 2 |
| Rusya Tarihi (7-8)                      | 2 |
| Eski Önasya Tarihi (1)                  | 1 |
| Eski Önasya Tarihi (1-2)                | 1 |
| Grek Roma Tarihi (1-2)                  | 1 |
| İlkçağda Akdeniz (1)                    | 1 |
| Eski Doğu Tarihi (1)                    | 1 |
| Eski Batı Tarihi (2)                    | 1 |
| Yeniçağ Tarihi (1-2)                    | 1 |
| Yeniçağ Tarihine Giriş (1)              | 1 |
| Yakınçağ Tarihi (1-2)                   | 1 |
| Ortaçağ Tarihine Giriş (1)              | 1 |
| Eski Anadolu ve Yakındoğu Tarihi (1)    | 1 |
| Ege ve Yunan Dünyası (2)                | 1 |
| Yakınçağ Tarihine Giriş (2)             | 1 |
| Modern Dünyanın Oluşumu (1-2)           | 1 |
| Roma ve Bizans Tarihi (2)               | 1 |
| Çağdaş Dünya Tarihi (1)                 | 1 |
| Bizans Tarihi (1)                       | 1 |
| Mısır Tarihi (1)                        | 1 |
| Ege ve Yunan Tarihi (1-2)               | 1 |
| Prehistorya (1-2)                       | 1 |
| İlk ve Ortaçağ Siyasi Coğrafyası (1)    | 1 |
| XII.yy'da Akdeniz Ticareti (4)          | 1 |
| Çağdaş Ortadoğu Devletleri Tarihi (3-4) | 1 |

|                                                   |   |
|---------------------------------------------------|---|
| Eskiçağ Tarihi (3-4)                              | 1 |
| Yakınçağ Tarihi (3-4)                             | 1 |
| Akdeniz ve İslam Medeniyeti (3)                   | 1 |
| Yunan ve Roma Tarihi (3-4)                        | 1 |
| İlkçağ Avrupa Tarihi (3-4)                        | 1 |
| Eskiçağ Tarihi (3-4)                              | 1 |
| Dünya Uygarlığı (3-4)                             | 1 |
| Zengiler-Eyyübiler ve Haçlılar (3)                | 1 |
| Hindistan Tarihi (3)                              | 1 |
| Avrupa Ekonomi Tarihi (3)                         | 1 |
| Amerikan Tarihi (4)                               | 1 |
| Rusya Tarihi (4)                                  | 1 |
| Rusya Tarihi (3)                                  | 1 |
| Ege ve Yunan Tarihi (3)                           | 1 |
| Yakındoğu Tarihi (3)                              | 1 |
| Eskiçağ Tarihi (5-6)                              | 1 |
| Bizans Tarihi (5-6)                               | 1 |
| Mezopotamya Tarihi (5-6)                          | 1 |
| Modern Dünya Tarihi (5)                           | 1 |
| Roma Tarihi (5)                                   | 1 |
| Çağdaş Avrupa ve Amerika Tarihi (5)               | 1 |
| Modern Avrupa Tarihi (6)                          | 1 |
| Antikçağda Gündelik Yaşam (5)                     | 1 |
| Rusya Tarihi (5)                                  | 1 |
| Rusya Tarihi (6)                                  | 1 |
| Önasya Kültür Tarihi (6)                          | 1 |
| Yakınçağ Avrupa Sosyal ve Ekonomik Tarihi (6)     | 1 |
| Uzakdoğu Tarihi (5)                               | 1 |
| İlkçağda Toplamlar ve Medeniyetler (5)            | 1 |
| Amerika Tarihi (6)                                | 1 |
| Grek-Roma Tarihi (5-6)                            | 1 |
| Sömürgecilik Tarihi (6)                           | 1 |
| Batı-Doğu İlişkileri Tarihi( Karşılaştırmalı) (6) | 1 |
| Kafkas Tarihi (6)                                 | 1 |
| Haçlı Seferleri Tarihi (5)                        | 1 |
| Ortadoğu Tarihi(20.yy.) (7-8)                     | 1 |
| Ortadoğu Tarihi (8)                               | 1 |
| Yakınçağ Avrupa Tarihi (7)                        | 1 |
| XX.yy. Dünya Tarihi (7-8)                         | 1 |
| Uzakdoğu Siyasi-Ekonomik Tarihi (8)               | 1 |
| Balkan Tarihi (7)                                 | 1 |

|                                      |   |
|--------------------------------------|---|
| Sömürgecilik Tarihi (7-8)            | 1 |
| Çağdaş Balkan Devletleri Tarihi (8)  | 1 |
| Soğuk Savaş Dönemi (1945-1990) (8)   | 1 |
| Amerika Tarihi (8)                   | 1 |
| Afrika Tarihi (7)                    | 1 |
| 21.Yüzyıla Doğru Dünyanın Gidişi (8) | 1 |
| XX. yy. Avrasya Tarihi (8)           | 1 |
| Rusya Tarihi (8)                     | 1 |
| Yakınçağ Medeniyeti (8)              | 1 |

Tablo 16'ya göre üniversitelerimizin Fen-Edebiyat Fakülteleri tarih bölümlerinde dünya tarihine ilişkin 77 adet ders yer almaktadır. Bu sayı programların içinde dünya tarihine ayrılan payın da önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

**Tablo 17.** FEF Zorunlu Dersler Diğer Disiplinler

| <b>DİĞER DİSİPLİNLER (DÖNEM)</b>             | <b>F</b> |
|----------------------------------------------|----------|
| Sosyolojiye Giriş (1)                        | 4        |
| Tarih Felsefesi (5-6)                        | 4        |
| Türk Tefekkür Tarihi (5-6)                   | 3        |
| Tarih Felsefesi (7)                          | 3        |
| Psikolojiye Giriş (1)                        | 2        |
| İslam Dünyası Tarihi Coğrafyası (1-2)        | 2        |
| Ekonomiye Giriş (3)                          | 2        |
| Felsefeye Giriş (2)                          | 2        |
| Tarih Felsefesi (3-4)                        | 2        |
| Türk Düşünce Tarihi (3)                      | 2        |
| Osmanlı Düşünce Tarihi (4)                   | 2        |
| Siyasal Düşünce Tarihi (5-6)                 | 2        |
| Siyasal Düşünce Tarihi (6)                   | 2        |
| Türk Siyasi Düşünce Tarihi (5-6)             | 2        |
| Türk Siyasi Düşünce Tarihi (6)               | 2        |
| Tarihi Coğrafya (4)                          | 2        |
| Türkiye ve Türk Dünyası Jeopolitiği (6)      | 2        |
| Türk Düşünce Tarihi (6)                      | 2        |
| Uluslararası Bölge Oluşumları ve Türkiye (7) | 2        |
| Epigrafya (7-8)                              | 2        |
| Türk Düşünce Tarihi (7-8)                    | 2        |
| İslam Dünyası Tarihi Coğrafyası (1)          | 1        |
| Sosyolojiye Giriş (2)                        | 1        |
| Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası (1)            | 1        |
| Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası (2)            | 1        |
| İktisat Tarihi (2)                           | 1        |
| Tarihi Coğrafya (2)                          | 1        |
| Tarih Sosyolojisi (2)                        | 1        |
| Ekonomiye Giriş (1-2)                        | 1        |
| Sosyolojiye Giriş (4)                        | 1        |
| Sosyolojiye Giriş (3)                        | 1        |
| Psikolojiye Giriş (2)                        | 1        |
| Lineer Cebir ve Hesap (1-2)                  | 1        |
| Sayısal Metodlara Giriş (2)                  | 1        |
| Temel-İleri Yazma Teknikleri (1-2)           | 1        |
| Sonlu Matematik (1)                          | 1        |
| Anlatı ve Kompozisyon (1)                    | 1        |

|                                                         |   |
|---------------------------------------------------------|---|
| Felsefeye Giriş (1)                                     | 1 |
| Sosyal Psikolojiye Giriş (2)                            | 1 |
| Tarihi Coğrafya (1-2)                                   | 1 |
| Jeopolitik (2)                                          | 1 |
| Siyasal Düşünceler Tarihi (3)                           | 1 |
| Sosyal Bilimler İçin İstatistik (3-4)                   | 1 |
| Ortaçağ Düşünce Tarihi (3)                              | 1 |
| Ekonomi Politiğin Temel Kavramları (3)                  | 1 |
| Jeopolitik (3)                                          | 1 |
| Siyasal Düşünceler Tarihi (4)                           | 1 |
| İktisadi ve Siyasi Düşünce Tarihi (3-4)                 | 1 |
| İstatistik (3)                                          | 1 |
| XX.yy da Siyasal Değişimler (4)                         | 1 |
| Felsefe ve Çağdaş Düşünce (4)                           | 1 |
| Tarih Felsefesi (3)                                     | 1 |
| Ekonominin Temel Kavramları (4)                         | 1 |
| Dinler ve Mezhepler tarihi (3)                          | 1 |
| Türk Eğitim Tarihi (4)                                  | 1 |
| Psikolojiye Giriş (3)                                   | 1 |
| Epigrafi (5-6)                                          | 1 |
| Osmanlı Hukuk Yapısı (5)                                | 1 |
| Tarih Felsefesi (5)                                     | 1 |
| Ortadoğu'da Misyonerlik Faaliyetleri (5-6)              | 1 |
| Türk Tarihinin Sosyolojisi (5)                          | 1 |
| Jeopolitik (5-6)                                        | 1 |
| Jeopolitik (6)                                          | 1 |
| Diplomasi Tarihi (6)                                    | 1 |
| Türk Eğitim Tarihi (5-6)                                | 1 |
| Türk Eğitim Tarihi (5)                                  | 1 |
| Önasya Dilleri Tarihi (5)                               | 1 |
| Demokrasi Tarihi (5)                                    | 1 |
| Yazı ve Tarih (6)                                       | 1 |
| Epigrafya ve Paleografya (5-6)                          | 1 |
| Psikolojiye Giriş (6)                                   | 1 |
| Epigrafya ve Paleografya (7-8)                          | 1 |
| Tarihte Din Devlet İlişkileri (Teokrasi ve Laisizm) (7) | 1 |
| Epigrafya (7)                                           | 1 |
| Siyasi ve İktisadi Doktrinler Tarihi (8)                | 1 |
| Tarih ve Ötekiler (7)                                   | 1 |
| Türk Düşünce Tarihi (8)                                 | 1 |
| Tarih Felsefesi (8)                                     | 1 |

|                                         |   |
|-----------------------------------------|---|
| Karşılaştırmalı Toplumsal Yapılar (7-8) | 1 |
| Çağdaş Fikir Akımları (7)               | 1 |
| İktisat Tarihi (7-8)                    | 1 |
| Modern Dünyada Kadın (7)                | 1 |
| İktisat Tarihi Metinleri (7)            | 1 |
| Türkiye’de Tüketici Kültürü (7)         | 1 |

Tablo 17’ye göre Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih bölümlerinde diğer disiplinlerden 54 tane ders yer almaktadır. Bu dersler içinde felsefe, iktisat, sosyoloji, jeopolitik, düşünce tarihi gibi dersler ağırlıklı olarak yer almaktadır.

**Tablo 18.** FEF Zorunlu Dersler Dil Dersleri

| <b>DİL DERSLERİ (DÖNEM)</b> | <b>F</b> |
|-----------------------------|----------|
| Osmanlı Paleografyası (1-2) | 50       |
| İngilizce (1-2)             | 42       |
| Osmanlı Paleografyası (3-4) | 28       |
| İngilizce (3-4)             | 12       |
| Osmanlı Paleografyası (5-6) | 9        |
| Osmanlı Paleografyası (3)   | 5        |
| İngilizce (5-6)             | 5        |
| Arapça (5-6)                | 5        |
| Arapça (3-4)                | 4        |
| Farsça (3-4)                | 4        |
| Farsça (5-6)                | 4        |
| İngilizce (7-8)             | 4        |
| Arapça (7-8)                | 3        |
| Farsça (7-8)                | 2        |
| Arapça (1-2)                | 1        |
| Osmanlıca (1)               | 1        |
| Arapça (1)                  | 1        |
| Farsça (2)                  | 1        |
| Osmanlı Paleografyası (4)   | 1        |
| Rusça (3-4)                 | 1        |
| İngilizce (3)               | 1        |
| İngilizce (5)               | 1        |
| Osmanlı Paleografyası (5)   | 1        |
| Rusça (5-6)                 | 1        |
| Rusça (7-8)                 | 1        |

Tablo 18'e göre Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih bölümlerinde 6 adet dil dersi yer almaktadır. Bu dersler Osmanlı Paleografyası, Osmanlıca, İngilizce, Arapça, Farsça ve Rusça'dır. Bu dersler içinde Osmanlı Paleografyası ve İngilizce ağırlıklı olarak yer almaktadır.

**Tablo 19.** FEF Zorunlu Dersler Genel Kültür

| <b>GENEL KÜLTÜR (DÖNEM)</b>                            | <b>F</b> |
|--------------------------------------------------------|----------|
| Bilgisayar (1-2)                                       | 13       |
| Bilgisayar (3-4)                                       | 7        |
| Temel Bilgi Teknolojileri (2)                          | 5        |
| Güzel Sanatlar (1)                                     | 5        |
| Temel Bilgi Teknoloji Kullanımı (1)                    | 5        |
| Bilgisayar (3)                                         | 5        |
| Bilgisayar (5-6)                                       | 4        |
| Resim (1-2)                                            | 3        |
| Müzik (1-2)                                            | 3        |
| Bilim Tarihi (3)                                       | 3        |
| Uygarlık Tarihi (1)                                    | 2        |
| Uygarlık Tarihi (1-2)                                  | 2        |
| Sanat Tarihi (1-2)                                     | 2        |
| Beden Eğitimi ve Spor (1-2)                            | 2        |
| Bilgisayar (4)                                         | 2        |
| Mitoloji (1)                                           | 1        |
| Bilim Dünyası (2)                                      | 1        |
| İnsanlık Tarihine Giriş (2)                            | 1        |
| Beden Eğitimi ve Spor (1)                              | 1        |
| Mitoloji (4)                                           | 1        |
| Şehircilik Tarihi (3-4)                                | 1        |
| Kültür ve medeniyet tarihi (3-4)                       | 1        |
| Osmanlılarda Eğitim ve Bilim (3)                       | 1        |
| Bilim ve Uygarlık Tarihi (4)                           | 1        |
| Avrupa’da Rönesans ve Reform (3)                       | 1        |
| Bilim Tarihi (5)                                       | 1        |
| Türk-İslam Sanat Tarihi (5-6)                          | 1        |
| Sanat ve Uygarlık Tarihi (5-6)                         | 1        |
| Türk Bilim Tarihi ve Atatürk’ün Bilim Politikası (5-6) | 1        |
| Çağdaş Sanat Tarihi (5-6)                              | 1        |
| Uygarlık Tarihi (7-8)                                  | 1        |
| Türk sanat Tarihi (7-8)                                | 1        |
| Bilgisayar ve Tarih (7)                                | 1        |
| Ortadoğu ve Türkiye’de Kadın (7)                       | 1        |
| Uluslararası Kurumlar ve Türkiye (7)                   | 1        |
| Türkiye’de Çağdaşlaşma Döneminde Kadın (8)             | 1        |
| Osmanlı Bilim Tarihi (8)                               | 1        |
| Bilim Tarihi (8)                                       | 1        |

Tablo 19’a göre Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih bölümlerinde 28 tane genel kültür dersi yer almaktadır. Bu dersler içinde bilgisayar ve temel bilgi teknolojileri önemli bir yer tutmaktadır.

**Tablo 20.** FEF Zorunlu Dersler Yerel Tarih

| <b>YEREL TARİH (DÖNEM)</b>                       | <b>F</b> |
|--------------------------------------------------|----------|
| Yerel Tarih Araştırmaları (7)                    | 2        |
| İzmir Tarihi (2)                                 | 1        |
| Antalya Bölgesi Tarihi (4)                       | 1        |
| Yerel Yönetimler ve Taşra Seçkinleri (5)         | 1        |
| Yerel Tarih Çalışmaları (5)                      | 1        |
| Çukurova'nın Sosyo-ekonomik ve Siyasi Tarihi (6) | 1        |
| Bölgesel Araştırmalar (7)                        | 1        |
| Yerel Tarih Çalışmaları ve İçel Tarihi (8)       | 1        |

Tablo 20'ye göre 9 üniversitemizin Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünde yerel tarih araştırmalarına yönelik dersler yer almaktadır.

### 2.3.2. Fen Edebiyat Fakülteleri Seçmeli Dersleri

**Tablo 21.** FEF Seçmeli Dersler Tarih Metodolojisi

| <b>TARİH METODOLOJİSİ (DÖNEM)</b>                              | <b>FREKANS</b> |
|----------------------------------------------------------------|----------------|
| Osmanlı Diplomatiği (5-6)                                      | 8              |
| Osmanlı Tarihinin Kaynakları (5-6)                             | 5              |
| Diplomatika (6)                                                | 4              |
| Osmanlı Diplomatiği (7-8)                                      | 4              |
| T.C. Tarihinin Kaynakları (8)                                  | 4              |
| Osmanlıca Tarih metinleri (3-4)                                | 3              |
| Orta Asya Türk Tarihinin Kaynakları (1-2)                      | 2              |
| Osmanlıca Tarihi Metinler (3)                                  | 2              |
| Arşivcilik Bilgisi ve Arşivler (3)                             | 2              |
| Tarih Yazıcılığı (5)                                           | 2              |
| Sözlü Tarih (5)                                                | 2              |
| Osmanlı Tarihinin Kaynakları (5)                               | 2              |
| Arşivcilik (6)                                                 | 2              |
| Yeniçağ Tarihi Semineri (6)                                    | 2              |
| Yeniçağ Osmanlı Yazma Eserleri ve Arşiv Belgeleri (6)          | 2              |
| Osmanlı Tarihinin Kaynakları (8)                               | 2              |
| Haçlı Seferleri Semineri (8)                                   | 2              |
| Osmanlı Arşiv Vesikaları (7-8)                                 | 2              |
| Tarih'te Araştırma Metotları (7)                               | 2              |
| Akdeniz Tarihi Semineri (7)                                    | 2              |
| Osmanlı İmparatorluğunda Eğitim-Öğretim Kurumları Semineri (7) | 2              |
| T.C. Tarihinin Kaynakları (7-8)                                | 2              |
| Tarih Semineri (Güncel Olaylar Üzerinde Tartışma) (7-8)        | 2              |
| T.C. Dış Politikası Semineri (8)                               | 2              |
| Tarih İncelemeleri (1-2)                                       | 1              |
| Eskiçağ Tarihinin Kaynakları (1)                               | 1              |
| İslam Tarihinin Kaynakları (1-2)                               | 1              |
| Türk Tarihinin Bizans Kaynakları (1-2)                         | 1              |
| Osmanlıca Metinler (2)                                         | 1              |
| Sözlü Tarih (1-2)                                              | 1              |
| Tarih İncelemeleri (3-4)                                       | 1              |
| Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (4)                     | 1              |
| Çağdaş Tarih Araştırmaları (4)                                 | 1              |

|                                                               |   |
|---------------------------------------------------------------|---|
| Beylikler ve Osmanlı Devletinin Kuruluş Dönemi Kaynakları (3) | 1 |
| Osmanlı Tarihi Kaynakları (3)                                 | 1 |
| Ortaçağ Tarihi Kaynakları (3)                                 | 1 |
| Yeniçağ Osmanlı Tarihi Metinleri (3-4)                        | 1 |
| Eskiçağ Tarihinin Kaynakları (3-4)                            | 1 |
| Yakınçağ Tarihi Kaynakları (3-4)                              | 1 |
| Umumi Türk Tarihi Semineri (3-4)                              | 1 |
| Yeniçağ Tarihi Semineri (3-4)                                 | 1 |
| Osmanlı Dönemi Akdeniz Tarihi Semineri (3-4)                  | 1 |
| Selçuklu Tarihinin Kaynakları (4)                             | 1 |
| İslam Tarihi Kaynakları (3)                                   | 1 |
| Osmanlı ve T.C. Devleti Salnameleri (4)                       | 1 |
| Osmanlı Arşiv Metinleri (4)                                   | 1 |
| Yeniçağ Tarihi Kaynakları (4)                                 | 1 |
| Türkiye Tarihinin Kaynakları (4)                              | 1 |
| Osmanlı Tarih Yazıcılığı (5)                                  | 1 |
| Yakınçağ Tarihi Kaynakları (5)                                | 1 |
| Tez Sanatı ve Tarih Araştırma Yöntemleri (5)                  | 1 |
| Ortaçağ Tarihi Semineri (5)                                   | 1 |
| Ortaçağ Tarihi Semineri (5-6)                                 | 1 |
| T.C. Tarihi Semineri (5-6)                                    | 1 |
| Yakınçağ Tarihi Semineri (5-6)                                | 1 |
| T.C. Tarihinin Kaynakları (5-6)                               | 1 |
| Ortaçağ Tarihi Kaynakları (6)                                 | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Tarihçiliği (6)                             | 1 |
| Eski Batı Tarihi Bilimine Giriş (6)                           | 1 |
| Helenlerde Tarih Yazımı (6)                                   | 1 |
| Eski Doğu Tarihi Bilimlerine Giriş (6)                        | 1 |
| Osmanlı Tarih Yazıcılığı (6)                                  | 1 |
| T.C. Tarihi Kaynakları (6)                                    | 1 |
| Eskiçağ Tarihi Semineri (6)                                   | 1 |
| Tarih İncelemeleri (5-6)                                      | 1 |
| Tarih Metin Tahlilleri (6)                                    | 1 |
| Ortaçağ Tarihi Semineri (6)                                   | 1 |
| Yakınçağ Tarihi Semineri (6)                                  | 1 |
| Arşiv Belgeleri Üzerinde Çalışmalar (5-6)                     | 1 |
| Osmanlıca metin Tahlilleri (5-6)                              | 1 |
| Tarih Bibliyografyası (5-6)                                   | 1 |
| Yeniçağ Osmanlı Tarihi Metinleri (5-6)                        | 1 |
| Türklerde Arşivcilik (5)                                      | 1 |

|                                                                   |   |
|-------------------------------------------------------------------|---|
| Osmanlı Diplomatası (5)                                           | 1 |
| Osmanlıca Tarih Belgeleri (5-6)                                   | 1 |
| Osmanlı Devlet Teşkilatı Belgeleri (6)                            | 1 |
| Araştırma Yöntemleri (5-6)                                        | 1 |
| Osmanlı Şer'iyye Sicil Defteri (16-17. yy.) (5)                   | 1 |
| Kadın Tarih Çalışmaları (5)                                       | 1 |
| Müslümanlarda Tarih ve Coğrafya Yazıcılığı (6)                    | 1 |
| Osmanlı Tarihi Semineri (6)                                       | 1 |
| T.C. Tarihinin Kaynakları (7)                                     | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Tarih Anlayışı (7)                              | 1 |
| Osmanlı Kaynakları Semineri (7)                                   | 1 |
| Türk Şehir Tarihçiliği (7)                                        | 1 |
| Eski Doğu Tarihi Bilimlerine Giriş (7)                            | 1 |
| Bizans Tarihi Semineri (7)                                        | 1 |
| Hellenizm Tarihi Semineri (7)                                     | 1 |
| Türkiye Tarihi Semineri (XIII.yy) (7)                             | 1 |
| Selçuklu Tarihi Semineri (7)                                      | 1 |
| Kapitülasyonlar Semineri (7)                                      | 1 |
| Osmanlı'da Yenileşme ve Fikir Hareketleri (7-8)                   | 1 |
| Çin Kaynaklarında Türkler (7-8)                                   | 1 |
| Atatürk Bibliyografyası (7)                                       | 1 |
| Ortaçağ Tarihi Semineri (7)                                       | 1 |
| Modern Avrupa Tarihi Semineri (7-8)                               | 1 |
| Günümüzde ve Türkiye'de Tarih Araştırmaları (7)                   | 1 |
| Tarih İncelemeleri (7-8)                                          | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Tarih Anlayışı (7-8)                            | 1 |
| Araştırma Teknikleri (7-8)                                        | 1 |
| Tarih Yazıcılığı (7-8)                                            | 1 |
| Modern Türkiye Araştırmaları (7-8)                                | 1 |
| Osmanlı Tarihinin Görsel Kaynakları (8)                           | 1 |
| Bizans Tarihi Semineri (8)                                        | 1 |
| Osmanlı Tarihinin Kaynakları (7-8)                                | 1 |
| Yeniçağ Osmanlı Tarihinin Arşiv Kaynakları (7-8)                  | 1 |
| Yeniçağ Osmanlı Tarihinin Arşiv Belgeleri (7-8)                   | 1 |
| Arşiv ve Arşiv Belgeleri (7-8)                                    | 1 |
| Osmanlı Tarihi Metinleri İnceleme (7-8)                           | 1 |
| Osmanlı Tarihi Semineri (7-8)                                     | 1 |
| Yakınçağ Tarihi Semineri (7)                                      | 1 |
| Osmanlı Teşkilat Tarihi Semineri (7)                              | 1 |
| Osmanlı İmparatorluğunda Siyasi Akımlar ve Anayasa Semineri (7-8) | 1 |

|                                                 |   |
|-------------------------------------------------|---|
| T.C. Tarihi Semineri (8)                        | 1 |
| Tarih Yazımı (8)                                | 1 |
| Roma Tarihi Semineri (8)                        | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Tarih Anlayışı (8)            | 1 |
| Ortaçağ Tarih Yazıcılığı (7)                    | 1 |
| Modern Tarih Yazımı (7)                         | 1 |
| Yakınçağ Osmanlı Diplomatiği (7)                | 1 |
| Yakınçağ Osmanlı Arşiv Vesikaları (7)           | 1 |
| Yeniçağ Osmanlı Arşiv Vesikaları (8)            | 1 |
| Siyasi Tarih Metinleri Üzerine İncelemeler (8)  | 1 |
| Osmanlı Vakıf Belgeleri (7)                     | 1 |
| Osmanlı Şerhiye Sicil Defterleri (19-20.yy) (8) | 1 |
| Atatürk Bibliyografyası (8)                     | 1 |
| T.C. Tarihinin Kaynakları (7-8)                 | 1 |
| Osmanlı Tarihçiliği ve Tarihçileri (7)          | 1 |
| Ortaçağ Tarihi Semineri (8)                     | 1 |
| Tarih Semineri (8)                              | 1 |

Fen Edebiyat Fakültelerinin Tarih bölümlerinde tarih metodolojisine ilişkin 98 tane seçmeli ders okutulmaktadır. Bu dersler dil dersleri, metin tahlilleri, seminer, diplomatika, tarihsel kaynakların analizi başlıkları altında değerlendirilebilir.

**Tablo 22.** FEF Seçmeli Dersler Türk Tarihi

| <b>TÜRK TARİHİ (DÖNEM)</b>                                 | <b>FREKANS</b> |
|------------------------------------------------------------|----------------|
| Cumhuriyet Dönemi Türk Dış Politikası ve Diplomasisi (7-8) | 7              |
| Cumhuriyet Dönemi Eğitim ve Kültür Tarihi (8)              | 6              |
| Çağdaş Türk Devletleri Tarihi (7)                          | 5              |
| Türk Kültür Tarihi (1-2)                                   | 4              |
| Oğuzlar (Türkmenler) (1-2)                                 | 4              |
| Türk Dış Politikası (Cumhuriyet Dönemi) (7)                | 4              |
| Türkler ve İslamiyet (1-2)                                 | 3              |
| Türk Kültür Tarihi (3-4)                                   | 3              |
| Selçuklu Kültür ve Med. Tarihi (3-4)                       | 3              |
| Osmanlı Dış Politikası (5-6)                               | 3              |
| Osmanlı Devletinin Sosyo-Ekonomik Tarihi (5-6)             | 3              |
| Osmanlı Teşkilat Tarihi (6)                                | 3              |
| Osmanlıda Sosyal Yapı (7)                                  | 3              |
| Türk Demokrasi Tarihi (8)                                  | 3              |
| Türk Demokrasi Tarihi (7)                                  | 3              |
| Avrupa Hunları Tarihi (1)                                  | 2              |
| Altınordu Devleti Tarihi (2)                               | 2              |
| Doğu Avrupa Türk Devletleri Tarihi (3-4)                   | 2              |
| Türk-Moğol Tarihi (3)                                      | 2              |
| İslam Tarihi ve Medeniyeti (3-4)                           | 2              |
| Beylikler Tarihi (3-4)                                     | 2              |
| Anadolu Beylikleri (3)                                     | 2              |
| Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi (3)                    | 2              |
| Karahanlılar (3)                                           | 2              |
| Timurlar (4)                                               | 2              |
| Karakoyunlu ve Akkoyunlular Tarihi (4)                     | 2              |
| Karadenizin Kuzeyindeki Türk Devletleri Tarihi (3-4)       | 2              |
| Türk İktisat Tarihi (5-6)                                  | 2              |
| Osmanlılarda Mali Sistem (5)                               | 2              |

|                                                                  |   |
|------------------------------------------------------------------|---|
| T.C.'nin Oluşumu Sürecinde Türk Dış Politikası (6)               | 2 |
| Çağdaş Türk Dünyasının Oluşumu (6)                               | 2 |
| Akkoyunlar-Karakoyunlar Devletleri Tarihi (5)                    | 2 |
| Türk Hukuk Tarihi (5)                                            | 2 |
| İlhanlar-Timurlar Tarihi (5)                                     | 2 |
| T.C. Tarihi Semineri (6)                                         | 2 |
| Osmanlı Dış Politikası (Yakınçağ) (6)                            | 2 |
| İslam Medeniyeti Tarihi (5-6)                                    | 2 |
| Tarihten Seçilmiş Konular (5-6)                                  | 2 |
| Türk Kültür Tarihi (5)                                           | 2 |
| Türk Demokrasi Tarihi (5-6)                                      | 2 |
| Osmanlı Yenileşme Tarihi (5-6)                                   | 2 |
| Hindistan Türk Devletleri Tarihi (6)                             | 2 |
| Oğuzlar (5)                                                      | 2 |
| Memlukler (5)                                                    | 2 |
| Türk Tarihi ve Seyahatnameler (5)                                | 2 |
| Anadolu Beylikleri (6)                                           | 2 |
| Türkiye’de Siyasi Yapı ve Gelişimi (8)                           | 2 |
| Türkiye’de Siyasal Partiler (7-8)                                | 2 |
| Türkiye ve Ortadoğu (7)                                          | 2 |
| Osmanlı Şehir Tarihi (7)                                         | 2 |
| Anayasa Hareketleri ve Demokratikleşme (7)                       | 2 |
| Çağdaş İslam Dünyası Tarihi (7)                                  | 2 |
| Türk Demokrasi Tarihi (7-8)                                      | 2 |
| T.C. İktisat Tarihi (8)                                          | 2 |
| Türk Basın Tarihi (7)                                            | 2 |
| Karadeniz’in Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri Tarihi (7) | 2 |
| Osmanlı Toplumunda sosyal Hayat (8)                              | 2 |
| Türk Dünyası Tarihi (20.yy) (7-8)                                | 2 |
| Cumhuriyet Dönemi Sosyo-Ekonomik Tarihi (7)                      | 2 |
| Türk Basın Tarihi (8)                                            | 2 |
| T.C. Dönemi Kurumları (8)                                        | 2 |

|                                                   |   |
|---------------------------------------------------|---|
| Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Tarihi (7-8)           | 2 |
| Osmanlı Fikir Hareketleri (Yeniçağ) (7)           | 2 |
| Osmanlı Fikir Hareketleri (Yakınçağ) (8)          | 2 |
| II. Meşrutiyet Dönemi Siyasi Olayları (7)         | 2 |
| 20.yy. Siyasi Tarihi (7-8)                        | 2 |
| T.C. Tarihi (7)                                   | 2 |
| Bozkır Kavimleri Tarihi (1-2)                     | 1 |
| Moğol Tarihi (1)                                  | 1 |
| Türk Hukuk Tarihi (1-2)                           | 1 |
| Karadenizin Kuzeyindeki Türk Kavimleri Tarihi (1) | 1 |
| Türk-Moğol İmparatorluğu Tarihi (2)               | 1 |
| Selçuklu Teşkilat Tarihi (3)                      | 1 |
| Selçuklu Sosyo-Ekonomik Tarihi (4)                | 1 |
| İpek Yolları ve Türkler (3)                       | 1 |
| Osmanlı Denizciliği (4)                           | 1 |
| Anadolu Halk Hareketleri (4)                      | 1 |
| İslam Uygarlığı (4)                               | 1 |
| Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri (4)           | 1 |
| Osmanlılarda Millet Sistemi (4)                   | 1 |
| Osmanlılarda Ayaklanmalar (4)                     | 1 |
| Büyük Selçuklular Tarihi (3)                      | 1 |
| Kök Türk Tarihi (3)                               | 1 |
| Oğuzlar (3)                                       | 1 |
| Anadolu Selçuklu Tarihi (3)                       | 1 |
| Türk Çağdaşlaşma Hareketlerinin Temelleri (4)     | 1 |
| Karahanlılar-Gazneliler ve Harzemşahlılar (4)     | 1 |
| IX-X yy. Türk İlleri (4)                          | 1 |
| T.C.'nin Oluşum Süreci (4)                        | 1 |
| Türk Kültür Tarihi (4)                            | 1 |
| Anadolu Selçuklu Müesseseleri Tarihi (4)          | 1 |
| Türk Basın Tarihi (3)                             | 1 |
| Balkan Milliyetçilik Hareketleri (3)              | 1 |
| Türk Hukuk Tarihi (3)                             | 1 |

|                                                    |   |
|----------------------------------------------------|---|
| Karahanlı ve Gazneliler (3)                        | 1 |
| Emevi ve Abbasi Devletleri Tarihi (3)              | 1 |
| Türk-Ermeni İlişkileri Tarihi (3)                  | 1 |
| Balkanlarda Türk İskanı (3-4)                      | 1 |
| Osmanlı Denizcilik Tarihi (3-4)                    | 1 |
| Yakındoğu Türk Devletleri Tarihi (4)               | 1 |
| Osmanlı Askeri Teşkilatı (4)                       | 1 |
| Selçuklu Teşkilat Tarihi (4)                       | 1 |
| Moğol Tarihi (4)                                   | 1 |
| Karadenizin Kuzeyindeki Türk Devletleri Tarihi (4) | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Türk Dış Politikası (4)          | 1 |
| Balkanlarda Milliyetçilik Hareketleri (3-4)        | 1 |
| İlhanlı Tarihi (4)                                 | 1 |
| Timur Devleti Tarihi (3)                           | 1 |
| Altınordu Devleti Tarihi (3)                       | 1 |
| Türkistan Tarihi (16-17. yy.) (3-4)                | 1 |
| Safevi Devleti Tarihi (4)                          | 1 |
| İslam İktisat Tarihi (3-4)                         | 1 |
| İlhanlılar (3)                                     | 1 |
| Suriye-Irak ve Kirman Selçuklu Tarihi (3)          | 1 |
| Atabeylikler (3-4)                                 | 1 |
| Karadenizin Kuzeyindeki Türk Kavimleri Tarihi (3)  | 1 |
| Çağataylılar (4)                                   | 1 |
| İlk Müslüman Türk Devletleri Tarihi (3-4)          | 1 |
| Türk Denizcilik Tarihi (3-4)                       | 1 |
| Atatürkçü Düşünce Sisteminin Temelleri (3-4)       | 1 |
| Osmanlı Para Tarihi (3)                            | 1 |
| Babür Devleti Tarihi (4)                           | 1 |
| Türk-Moğol Tarihi (3-4)                            | 1 |
| İslam Öncesi Türk Kültür Tarihi (3)                | 1 |
| Selçuklulardan Önce Anadolu'da Türkler (4)         | 1 |
| Memlukler (4)                                      | 1 |
| İslam Devletlerinde Teşkilat (4)                   | 1 |

|                                                        |   |
|--------------------------------------------------------|---|
| Osmanlı Medeniyet Tarihi (4)                           | 1 |
| Osmanlı Şehircilik Tarihi (4)                          | 1 |
| Selçuklu Teşkilat Tarihi (3-4)                         | 1 |
| Osmanlı Fetih ve İskan Siyaseti (4)                    | 1 |
| Osmanlı Derbent ve Menzil Teşkilatı (4)                | 1 |
| Altınordu Tarihi (4)                                   | 1 |
| Ortadoğu Türk Devletleri (3-4)                         | 1 |
| Türk İdare Tarihi (3)                                  | 1 |
| Osmanlı Tarihi ve Tarihçeleri (5)                      | 1 |
| Osmanlı Balkan Eyaletleri (5)                          | 1 |
| Osmanlı Ticaret Tarihi (6)                             | 1 |
| Doğu Sorunu ve Oryantalizm (6)                         | 1 |
| Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Tarihi (5)                  | 1 |
| Osmanlı Sosyal Kurumları (5)                           | 1 |
| Osmanlı Ekonomisi (18-20. yy) (5)                      | 1 |
| Osmanlı Diplomasisi (6)                                | 1 |
| Osmanlılarda Basın (6)                                 | 1 |
| Osmanlı Uygarlığı (6)                                  | 1 |
| Osmanlı Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı (6)      | 1 |
| Türk Dünyası Tarihi (15-18. yy) (5)                    | 1 |
| Osmanlılar ve İtalyan Devletleri (5)                   | 1 |
| Osmanlı Taşra Yönetimi (5)                             | 1 |
| Osmanlı Devletinde Müslüman Olmayan Topluluklar (5)    | 1 |
| Türkistan Hanlıkları (16-19 YY.) (5)                   | 1 |
| Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi (6)                | 1 |
| Türk Dünyasının Meseleleri (XX.yy) (6)                 | 1 |
| Altınordu Hanlığı (6)                                  | 1 |
| Osmanlı Diplomasi Tarihi (6)                           | 1 |
| Osmanlı İmparatorluğunda Yenileşme Hareketleri (6)     | 1 |
| Osmanlı İmparatorluğundan Ulusal Devlete (6)           | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Kültür Hareketleri (6)               | 1 |
| İslamiyet Öncesi Türklerde Sosyal ve Kültürel Yapı (6) | 1 |

|                                                       |   |
|-------------------------------------------------------|---|
| Osmanlı İmparatorluğunda Eğitim-Öğretim Kurumları (6) | 1 |
| Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik tarihi (14-18.yy) (6)  | 1 |
| Klasik Dönem Osmanlı Devlet Anlayışı (5-6)            | 1 |
| Son Dönem Osmanlı Tarihi (5)                          | 1 |
| Türk Toplulukları Tarihi (5-6)                        | 1 |
| T.C. Tarihi (6)                                       | 1 |
| Yeniçağ Türk Dünyası Tarihi (5)                       | 1 |
| Yeniçağ Türk Dünyası Tarihi (6)                       | 1 |
| Suriye ve Mısır'da Kurulan Türk Devletleri Tarihi (6) | 1 |
| Osmanlı-Memluk Münasebetleri (5-6)                    | 1 |
| Osmanlı-Safevi Münasebetleri (5-6)                    | 1 |
| Milli Mücadele Tarihi (5-6)                           | 1 |
| Osmanlı İdaresinde Balkanlar (XIX.yy) (5)             | 1 |
| Anadolu Beylikleri Teşkilat Tarihi (6)                | 1 |
| Türkiye ve Balkanlar (20.yy.) (6)                     | 1 |
| Harem-i Humayun (5)                                   | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Türk Dış Politikası (5)             | 1 |
| Osmanlı Döneminde Ortadoğu Tarihi (5-6)               | 1 |
| Osmanlı Döneminde Akdeniz Adaları (5-6)               | 1 |
| Osmanlı Kentleri (18.yy'a Kadar) (6)                  | 1 |
| Ortaçağ Tarihi İncelemeleri (5-6)                     | 1 |
| Yeniçağ Tarihi İncelemeleri (5-6)                     | 1 |
| Yakınçağ Tarihi İncelemeleri (5-6)                    | 1 |
| Osmanlı Tarihi (5)                                    | 1 |
| T.C. Sosyo-Ekonomik Tarihi (6)                        | 1 |
| İlk Modern İslam Devletleri (6)                       | 1 |
| Osmanlı Kültür ve Medeniyeti Tarihi (5-6)             | 1 |
| Memlukler (5-6)                                       | 1 |
| Orta Asya Türk Hanlıkları Tarihi (5)                  | 1 |
| Karadenizin Kuzeyindeki Türk Hanlıkları Tarihi (6)    | 1 |
| Türkiye ve Balkanlar (5)                              | 1 |
| Türkiye ve Ortadoğu (6)                               | 1 |

|                                                      |   |
|------------------------------------------------------|---|
| Osmanlı –Bizans İlişkileri (5-6)                     | 1 |
| Türkiye Selçukluları (5-6)                           | 1 |
| Osmanlı İlmiye Teşkilatı (5)                         | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi İktisat Politikaları (5-6)         | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları (5-6)          | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Sosyo-Ekonomik Tarihi (5)          | 1 |
| Türk İktisat Tarihi (5)                              | 1 |
| Orta Asya Türk Tarihi (5)                            | 1 |
| Türk Dünyası Tarihi (20.yy.) (6)                     | 1 |
| Kurtuluş Savaşı Cumhuriyet Tarihi (6)                | 1 |
| Karakoyunlu-Akkoyunlu-Timurlar (6)                   | 1 |
| Atabeylikler ve Eyyübler Tarihi (6)                  | 1 |
| Doğu Avrupa Türk Tarihi (6)                          | 1 |
| Osmanlı Sosyo-Ekonomik Tarihi (6)                    | 1 |
| Türk Askeri Teşkilatı (6)                            | 1 |
| Osmanlı Fikir Hareketleri (5)                        | 1 |
| Selçuklu Medeniyeti Tarihi (5)                       | 1 |
| Türkiye ve Rusya (5)                                 | 1 |
| Türkiye Halkları Tarihi (5)                          | 1 |
| Kafkasya Tarihi ve Politikası (5)                    | 1 |
| Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Toplum (5)        | 1 |
| T.C. İktisat Tarihi (6)                              | 1 |
| Ortaçağ Türkiye'sinde Toplum ve Ekonomi (6)          | 1 |
| İslam Medeniyeti Tarihi (6)                          | 1 |
| Ortaçağ'da Müslim Gayrimüslim İlişkileri (6)         | 1 |
| Türk Gümrük Tarihi ve Kapitülasyonlar (6)            | 1 |
| Rusya Türklerinde Fikir Hareketleri (6)              | 1 |
| Osmanlı'dan Cumhuriyet'e İskan ve Göç Politikası (6) | 1 |
| II. Meşrutiyetten Cumhuriyet'e Siyasi Tarih (6)      | 1 |
| Milli Mücadelede Basın (6)                           | 1 |
| Eski Türk Devlet Teşkilatı (5)                       | 1 |
| Anadolu Beylikleri Tarihi (5-6)                      | 1 |
| Karadeniz'in Kuzeyindeki Türk Kavimleri Tarihi (5-6) | 1 |

|                                                          |   |
|----------------------------------------------------------|---|
| Selçuklu Kültür Tarihi (5-6)                             | 1 |
| Osmanlı Merkez Teşkilatı (19.yy) (5-6)                   | 1 |
| Türk Basın Tarihi (5)                                    | 1 |
| Yeniçağ Avrupa’da Türk İmajı (5)                         | 1 |
| Osmanlı Çalışma Tarihi (6)                               | 1 |
| Türkiye’nin Yakındoğu İlişkileri tarihi (5-6)            | 1 |
| Timurlar Tarihi (6)                                      | 1 |
| Çağatay Hanlığı Tarihi (6)                               | 1 |
| Türk Basın Tarihi (5-6)                                  | 1 |
| Osmanlı İlmiye Teşkilatı (6)                             | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Sosyo-Ekonomik tarihi (6)              | 1 |
| Beylikler Devri Türkiye Tarihi (6)                       | 1 |
| Osmanlı’da Günümüze Gayri Müslimler Tarihi (8)           | 1 |
| Karadenizin Kuzeyinde Kurulan Türk Devletleri Tarihi (8) | 1 |
| İslam Medeniyeti Tarihi (7)                              | 1 |
| Tarihte Türk Boyları (7)                                 | 1 |
| Osmanlı Merkez ve Taşra Teşkilatı (8)                    | 1 |
| Yeni Türk Cumhuriyetleri Tarihi (7-8)                    | 1 |
| Atatürkçü Düşünce Sisteminin Temelleri (7-8)             | 1 |
| Yeni Türk Cumhuriyetleri Tarihi (7-8)                    | 1 |
| Osmanlı’da Eğitim ve Öğretim Kurumları (7-8)             | 1 |
| Osmanlı İktisat Tarihi (8)                               | 1 |
| I. Dünya Savaşı ve Cepheleleri (7)                       | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Türk Kültür Tarihi (7)                 | 1 |
| Türkiye ve Kafkaslar (8)                                 | 1 |
| Anayasal Hareketler ve Demokrasi Tarihi (7-8)            | 1 |
| Türkiye’de Çağdaşlaşma (7-8)                             | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Modernleşme İdeolojisi (7-8)           | 1 |
| Türkiye ve Balkanlar (7-8)                               | 1 |
| Yakın Dönem Fikir Hareketleri (7-8)                      | 1 |
| Osmanlı Sosyal Tarihi (7)                                | 1 |
| Anayasa Hareketleri ve Demokrasi (8)                     | 1 |

|                                              |   |
|----------------------------------------------|---|
| Osmanlı Mali Kurumları (7)                   | 1 |
| T.C. İdari Kurumları (8)                     | 1 |
| Müslüman Azınlıklar Tarihi (8)               | 1 |
| Osmanlı Arap Tarihi (8)                      | 1 |
| Türk İnkılaplarının Temelleri (7)            | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Kültür Tarihi (7-8)        | 1 |
| 1. Cihan Harbi ve Türkiye (7)                | 1 |
| 2. Cihan Harbi ve Türkiye (8)                | 1 |
| Atatürk'ün Biyografisi (7)                   | 1 |
| Milli Mücadele Tarihi (7)                    | 1 |
| Atatürk ve Türk Modernleşmesi (7)            | 1 |
| T.C. Tarihi (7-8)                            | 1 |
| Türkiye ve Kafkaslar (7-8)                   | 1 |
| Osmanlı Para Tarihi (7-8)                    | 1 |
| İslam Öncesi Türk Kültür Tarihi (7-8)        | 1 |
| Türk-Bizans Münasebetleri (12.yy) (8)        | 1 |
| Selçuklular Tarihi Semineri (8)              | 1 |
| Memluklar (7)                                | 1 |
| Milli Mücadele Tarihi (8)                    | 1 |
| Milli Mücadele Güney Cephesi (8)             | 1 |
| Türk Yunan İlişkileri (8)                    | 1 |
| Türk İstihbarat Tarihi (8)                   | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Kültür Politikası (7)      | 1 |
| Osmanlı Azınlıkları (7)                      | 1 |
| Türk Dünyası Tarihi (21.yy) (7-8)            | 1 |
| Atatürk'ün Düşünce Yapısı (8)                | 1 |
| Türkiye'de Siyasi Partiler (8)               | 1 |
| Ermeni Sorunu (8)                            | 1 |
| Osmanlı Dönemi Nüfus Hareketleri (8)         | 1 |
| Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (18-19. yy) (7) | 1 |
| Avrupa ve Osmanlı İmparatorluğu (7)          | 1 |
| ABD-Türkiye İlişkileri (7)                   | 1 |
| Tarihten Seçilmiş Konular (7)                | 1 |

|                                                         |   |
|---------------------------------------------------------|---|
| Avrupa-Osmanlı İlişkileri (8)                           | 1 |
| Ortaçağ İslam Dünyasında Vakıf (7)                      | 1 |
| Osmanlı Savaş Sanatı (7)                                | 1 |
| Osmanlı-Anadolu Beylikleri İlişkileri (7)               | 1 |
| Osmanlı Fetih Politikaları ve Balkanlarda Yerleşme (7)  | 1 |
| Osmanlı İmparatorluğunda Bürokrasi (2)                  | 1 |
| Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretler (7)                  | 1 |
| Osmanlı İktisat Tarihi (Yeniçağ) (7)                    | 1 |
| Osmanlı Saray Teşkilatı (7)                             | 1 |
| Osmanlı-Bizans İlişkileri (7)                           | 1 |
| Osmanlı Para Tarihi (7)                                 | 1 |
| Rusya Türklerinde Fikir Hareketleri (7)                 | 1 |
| T.C.'de Siyasi Yapılanma (7)                            | 1 |
| Türk-Ermeni İlişkileri (7)                              | 1 |
| Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Meselesi (8)                | 1 |
| Osmanlı Devleti'nde Merkez-Taşra İlişkileri (8)         | 1 |
| Osmanlı Devleti'nin Kuruluşuna Etki Eden Dinamikler (8) | 1 |
| Osmanlı Vakıf Sistemi (8)                               | 1 |
| Osmanlı Bahriye Teşkilatı (8)                           | 1 |
| Osmanlı Devletinde Kültürel Hayat (8)                   | 1 |
| Sarı ve Kara Türgiş Devleti (8)                         | 1 |
| Karluk Devleti (8)                                      | 1 |
| Kırgız ve Oğuz Boyları Toplulukları (8)                 | 1 |
| T.C. ve Dış Türkler (8)                                 | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Fikir Hareketleri (8)                 | 1 |
| AB ve Türkiye (7)                                       | 1 |
| Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri İlişkileri (7)           | 1 |
| Türkiye'de Siyasi Yaşam (7)                             | 1 |
| I. Cihan Harbi ve Türkiye (7-8)                         | 1 |
| Osmanlı Tarihi (7-8)                                    | 1 |
| Osmanlı İktisat Tarihi (7-8)                            | 1 |
| Osmanlı Taşra Teşkilatı (19.yy)(7-8)                    | 1 |

|                                                                  |   |
|------------------------------------------------------------------|---|
| Osmanlı Devleti Diplomasi Tarihi (yakınçağ) (7-8)                | 1 |
| T.C. İktisat Tarihi (7)                                          | 1 |
| Türkiye-Kafkasya İlişkileri Tarihi (7)                           | 1 |
| Türk Yönetim Tarihi (8)                                          | 1 |
| Türkistan Tarihi (19.yy) (7-8)                                   | 1 |
| Doğu Avrupa Türk Tarihi (7-8)                                    | 1 |
| İslam Medeniyeti Tarihi (7-8)                                    | 1 |
| Osmanlı Medeniyeti Tarihi (7-8)                                  | 1 |
| Selçuklu Teşkilat Tarihi (7-8)                                   | 1 |
| Türkiye ve Balkanlar (8)                                         | 1 |
| Osmanlı Devlet İdaresi (7)                                       | 1 |
| Türk Diplomasi Tarihi (8)                                        | 1 |
| Yunan İşgalinde Batı Anadolu (7)                                 | 1 |
| Türkiye’de Siyasal Partiler (7)                                  | 1 |
| Çağdaş Türk Dünyası Tarihi (8)                                   | 1 |
| Batı Anadolu’da Göç ve Göçmenler (8)                             | 1 |
| Doğu Sorunu (7)                                                  | 1 |
| Türk Parlamento Tarihi (7)                                       | 1 |
| Çoklu Partili Dönem (1950-1980) (8)                              | 1 |
| Çağdaş Türk Diplomasi Tarihi (7)                                 | 1 |
| Uygur Tarihi (7)                                                 | 1 |
| Anadolu’da Türk Aşiretleri (7)                                   | 1 |
| 19.yy Osmanlı Toplum Yapısı (8)                                  | 1 |
| Osmanlı İmparatorluğunda Yenileşme Hareketleri (7)               | 1 |
| Türkiye ile Batı Arasındaki Ticari İlişkiler<br>(XII-XV. yy) (8) | 1 |
| Bizans ve Türkler (8)                                            | 1 |
| 2. Dünya Savaşı ve Türkiye (8)                                   | 1 |
| I. ve II. Dünya Savaşı Dönemi Türk İktisat Tarihi (8)            | 1 |
| Tarih Kurumları ve Türk Tarihi (8)                               | 1 |
| Mustafa Kemal ve Büyük Söylevi (7)                               | 1 |
| Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi (7-8)                          | 1 |
| Orta Asya Tarihi (7-8)                                           | 1 |

|                                      |   |
|--------------------------------------|---|
| Atatürkçü Düşüncenin Temelleri (7)   | 1 |
| Çağdaş İslam Devletleri Tarihi (8)   | 1 |
| T.C. İktisat Tarihi (7-8)            | 1 |
| Osmanlı Devletinde Doğal Afetler (8) | 1 |

Fen-Edebiyat Fakültelerinin Tarih bölümlerinde Türk Tarihi ile ilgili 279 tane seçmeli ders okutulmaktadır. Bu sayı öğrencilere Türk Tarihine yönelik çok geniş bir perspektifle çok zengin bir içeriğin sunulduğu şeklinde yorumlanabilir. Seçmeli dersler içinde ağırlığı 77 adet ders ile Osmanlı Devleti ile ilgili dersler oluşturmaktadır.

**Tablo 23.** FEF Seçmeli Dersler Dünya Tarihi

| <b>DÜNYA TARİHİ (DÖNEM)</b>             | <b>FREKANS</b> |
|-----------------------------------------|----------------|
| Ortaçağ Avrupa Tarihi (3)               | 5              |
| Balkan Tarihi (6)                       | 5              |
| Haçlı Seferleri Tarihi (4)              | 4              |
| Rusya ve Kafkasya Tarihi (5)            | 4              |
| Avrupa Sosyo-Ekonomik Tarihi (5)        | 4              |
| Ortadoğu Tarihi (6)                     | 4              |
| Haçlı Seferleri Tarihi (3)              | 3              |
| Amerikan Tarihi (6)                     | 3              |
| Sömürgecilik Tarihi (6)                 | 3              |
| Yeniçağ Avrupa Tarihi (5)               | 3              |
| Dünya Tarihi (20.yy) (7-8)              | 3              |
| Rusya Tarihi (6)                        | 3              |
| Rusya ve Kafkasya Tarihi (6)            | 3              |
| Rusya Tarihi (7)                        | 3              |
| Roma ve Bizans İmparatorluğu tarihi (3) | 2              |
| Modern Ortadoğu Tarihi (4)              | 2              |
| Rusya Tarihi (4)                        | 2              |
| Endülüs Tarihi (4)                      | 2              |
| Eski Mısır Tarihi (3-4)                 | 2              |
| Balkan Devletleri Tarihi (20.yy) (6)    | 2              |
| Asya Tarihi (5)                         | 2              |
| Uzakdoğu Tarihi (5-6)                   | 2              |
| Yeniçağ Avrupa Tarihi (6)               | 2              |
| İran Tarihi (5)                         | 2              |
| Balkan Tarihi (5-6)                     | 2              |
| Orta ve Yakındoğu Tarihi (5-6)          | 2              |
| Uzakdoğu Tarihi (6)                     | 2              |
| Avrupa'da Endüstri Devrimi Tarihi (6)   | 2              |
| Kafkas Tarihi (7)                       | 2              |
| 20.yy Dünya Tarihi (7-8)                | 2              |
| Doğu Akdeniz ve Adalar Tarihi (8)       | 2              |
| Çağdaş Dünya Tarihi (7-8)               | 2              |
| Sömürgecilik ve Emperyalizm (7)         | 2              |
| Sömürgecilik Tarihi (7-8)               | 2              |

|                                                      |   |
|------------------------------------------------------|---|
| İlkçağ Mister İnançları (2)                          | 1 |
| Frig Uygarlığı (2)                                   | 1 |
| Roma Tarihi (1-2)                                    | 1 |
| Eski Yunan Tarihi (1-2)                              | 1 |
| Rusya ve Kafkasya Tarihi (1-2)                       | 1 |
| Anadolu Uygarlıkları (1)                             | 1 |
| Önasya Medeniyeti (1-2)                              | 1 |
| Eski Anadolu Tarihi (1-2)                            | 1 |
| Haçlı Seferleri Tarihi (2)                           | 1 |
| Afrika Tarihi (3)                                    | 1 |
| Sömürgecilik Tarihi (3)                              | 1 |
| Endülüs Tarihi (3)                                   | 1 |
| Uzakdoğu Tarihi (4)                                  | 1 |
| Avrupalı Gezinlerin Gözüyle Anadolu (3)              | 1 |
| Ege ve Yunan Tarihi (3)                              | 1 |
| Eski Anadolu Kültür Tarihi (3-4)                     | 1 |
| Eski Mısır Tarihi ve Kültürü (3)                     | 1 |
| XIII-XIV. YY. Yakındoğu Tarihi (4)                   | 1 |
| İlk Anadolu Şehirleri (3)                            | 1 |
| Eski Yakındoğu Tarihi (3-4)                          | 1 |
| Ortaçağ Avrupa'sının Sosyal ve Ekonomik Tarihi (3-4) | 1 |
| Balkanlar Tarihi (3)                                 | 1 |
| Roma Tarihi (3)                                      | 1 |
| Bizans Devleti Tarihi (4)                            | 1 |
| Roma Tarihi (3-4)                                    | 1 |
| Mezopotamya ve Mısır Tarihi (3)                      | 1 |
| Eskiçağ Tarihi (3)                                   | 1 |
| Amerika Tarihi (3-4)                                 | 1 |
| Eski Anadolu Tarihi (3-4)                            | 1 |
| Akdeniz Dünyası Tarihi (3-4)                         | 1 |
| Eski İran Tarihi (4)                                 | 1 |
| Haçlı Seferleri Tarihi (3-4)                         | 1 |
| Avrupa Tarihi (3-4)                                  | 1 |
| Eski Anadolu tarihi (3)                              | 1 |
| Balkan Tarihi (3-4)                                  | 1 |
| Avrupa'nın Yakındoğu İlişkileri Tarihi (3-4)         | 1 |
| Avrupa İktisat Tarihi (4)                            | 1 |

|                                                 |   |
|-------------------------------------------------|---|
| Rusya Tarihi (3)                                | 1 |
| Yeni ve Yakınçağ Avrupa ve Amerika Tarihi (4)   | 1 |
| İlkçağ Tarihi Semineri (3-4)                    | 1 |
| Avrupa Toplulukları (3)                         | 1 |
| Avrupa Sosyo-Ekonomik Tarihi (6)                | 1 |
| Yakındoğu Tarihi (5)                            | 1 |
| Eskiçağ ve Grek Uygarlığı (5)                   | 1 |
| Bizans Tarihi (5)                               | 1 |
| Çağdaş Dünyanın Siyasal Gelişimi ve Oluşumu (5) | 1 |
| Roma Devleti Siyasi ve Sosyal Tarihi (6)        | 1 |
| Avrupa Sosyal ve Ekonomik Tarihi (5-6)          | 1 |
| Asya Medeniyetleri Tarihi (5-6)                 | 1 |
| Eski Anadolu Tarihi (5-6)                       | 1 |
| Hitit Tarihi ve Arkeolojisi (5)                 | 1 |
| Ege Tarihi ve Arkeolojisi (5-6)                 | 1 |
| Bizans İmparatorluğu Tarihi (5-6)               | 1 |
| Endülüs Medeniyet ve Tarihi (5-6)               | 1 |
| Batı Anadolu Tarihi (5)                         | 1 |
| Sömürgecilik Tarihi (5)                         | 1 |
| Rusya Tarihi (5)                                | 1 |
| Dünya Tarihi (5)                                | 1 |
| Ege ve Yunan Tarihi (5)                         | 1 |
| Helenizm Tarihi (5)                             | 1 |
| Eski Doğu Akdeniz Tarihi ve Medeniyeti (5)      | 1 |
| İlkçağ Tarihi İncelemeleri (5-6)                | 1 |
| Afrika Tarihi (6)                               | 1 |
| Yeniçağ'da Akdeniz Tarihi (5-6)                 | 1 |
| Bizans İmparatorluğu Tarihi (6)                 | 1 |
| Eski Mezopotamya Tarihi (5-6)                   | 1 |
| Akdeniz-Ege Tarihi (MÖ8-4.YY.) (5)              | 1 |
| Yeniçağ Avrupa Tarihi (6)                       | 1 |
| Roma-Bizans Tarihi (5)                          | 1 |
| Amerika Tarihi (5)                              | 1 |
| Sanayi İnkılabı ve Sonuçları (6)                | 1 |
| Mezopotamya Tarihi (5)                          | 1 |
| Ortadoğu'da Devlet ve Toplum (5)                | 1 |
| Avrupa Tarihi (20.yy) (6)                       | 1 |

|                                              |   |
|----------------------------------------------|---|
| Eski Mısır Tarihi (6)                        | 1 |
| Helenistik Çağ'da Anadolu (6)                | 1 |
| Avrupa'da Rönesans ve Reform (6)             | 1 |
| Modern Ortadoğu Tarihi (6)                   | 1 |
| Kafkasya Tarihi (5)                          | 1 |
| Ortaçağ Avrupa Tarihi (6)                    | 1 |
| Antikçağda Gündelik Yaşam (5)                | 1 |
| Rusya Tarihi (5-6)                           | 1 |
| Ortadoğu Tarihi (5)                          | 1 |
| Sömürgecilik Tarihi (5)                      | 1 |
| Yeniçağ Avrupa Tarihi (5-6)                  | 1 |
| Amerika Tarihi (5-6)                         | 1 |
| Balkan Tarihi (7-8)                          | 1 |
| Avrupa Eğitim Tarihi (7)                     | 1 |
| İlkçağ Anadolu'sunda Yazının Tarihi (7)      | 1 |
| Eski Mezopotamya Tarihi ve Kültürü (8)       | 1 |
| Yeni ve Yakınçağ Ticaret tarihi (7)          | 1 |
| Geç-Antik Çağ Akdeniz Dünyası (8)            | 1 |
| Milliyetçilik ve Emperyalizm (1789-1914) (7) | 1 |
| Çin Tarihi (7-8)                             | 1 |
| Japon Tarihi (7-8)                           | 1 |
| Eski Yakındoğu Tarihi (7-8)                  | 1 |
| Savaş ve Devrim Tarihi (1900-1945) (8)       | 1 |
| Eski Anadolu Tarihi (7-8)                    | 1 |
| Dünya Tarihi (19 ve 20. yy) (7)              | 1 |
| Uzakdoğu Tarihi (8)                          | 1 |
| Balkanlar Tarihi (7)                         | 1 |
| Afrika Siyasi Tarihi (8)                     | 1 |
| Asya Siyasi Tarihi (7)                       | 1 |
| Sömürgecilik Tarihi (8)                      | 1 |
| Ortadoğu Tarihi (8)                          | 1 |
| Balkan Tarihi (8)                            | 1 |
| Roma Tarihi (7-8)                            | 1 |
| Frig Semineri (7)                            | 1 |
| Avrupa Tarihi (7-8)                          | 1 |
| Urartu Semineri (8)                          | 1 |
| Doğu Avrupa Tarihi (8)                       | 1 |

|                                                     |   |
|-----------------------------------------------------|---|
| Avrupa İktisat Tarihi (7)                           | 1 |
| Avrasya Tarihi (XIX.yy) (7)                         | 1 |
| Dünya Savaşları Tarihi (7)                          | 1 |
| Avrupa Tarihi (20.yy) (8)                           | 1 |
| Dünya Tarihi (Yakınçağ) (8)                         | 1 |
| Eski Anadolu Kültür ve Uygarlığı (7-8)              | 1 |
| Moğol ve Tibet Tarihi (8)                           | 1 |
| Asya Tarihinden Seçilmiş Konular (8)                | 1 |
| Karşılaştırmalı Devrim Çalışmaları (7)              | 1 |
| Roma Devrinde Anadolu (7)                           | 1 |
| M.Ö. II. ve I. yy'da Roma-Küçük Asya İlişkileri (7) | 1 |
| Kuzey Afrika ve Endülüs (7)                         | 1 |
| Anadolu'da Urartular ve Persler (8)                 | 1 |
| Doğu Anadolu Tarihi (8)                             | 1 |
| Ortaçağ Avrupa Tarihi (8)                           | 1 |
| Ortaçağ Diplomasi Tarihi (8)                        | 1 |
| Avrupa Sosyo-Ekonomik Tarihi (1789-1830) (7)        | 1 |
| Modern Dünya'nın Kuruluşu (7)                       | 1 |
| Çağdaş Ortadoğu Tarihi (7)                          | 1 |
| Modern Ortadoğu Tarihi (7-8)                        | 1 |
| Uluslararası Örgütler (XX.yy) (8)                   | 1 |
| Dünya Tarihi (19.yy) (7-8)                          | 1 |
| Avrasya Tarihi (7-8)                                | 1 |
| Modern Kafkasya Tarihi (7)                          | 1 |
| Ortaçağ'da Doğal Afetler-Salgın Hastalıklar (8)     | 1 |

Fen-Edebiyat Fakültelerinin Tarih bölümlerinde dünya tarihi ile ilgili 111 tane seçmeli ders okutulmaktadır. Bu sayı öğrencilere alana yönelik çok geniş bir perspektifle zengin bir içeriğin sunulduğu şeklinde yorumlanabilir.

**Tablo 24.** FEF Seçmeli Dersler Diğer Disiplinler

| <b>DİĞER DİSİPLİNLER (DÖNEM)</b>      | <b>FREKANS</b> |
|---------------------------------------|----------------|
| Sosyolojiye Giriş (1)                 | 6              |
| Tarih Felsefesi (5)                   | 5              |
| Tarihi Coğrafya (5)                   | 3              |
| İktisat Tarihi (6)                    | 3              |
| Tarih Felsefesi (8)                   | 3              |
| Türk Eğitim Tarihi (7)                | 3              |
| Tarih Felsefesi (7)                   | 3              |
| Jeopolitik (8)                        | 3              |
| Osmanlı Düşünce Tarihi (8)            | 2              |
| Arkeolojiye Giriş (1)                 | 2              |
| Felsefeye Giriş (2)                   | 2              |
| Psikoloji (1)                         | 2              |
| Hukuk Tarihi (2)                      | 2              |
| İktisat Tarihi (2)                    | 2              |
| Sosyal Antropolojiye Giriş (1)        | 2              |
| Genel Harita Bilgisi (2)              | 2              |
| Felsefi Akımlar (3)                   | 2              |
| Mantık (3)                            | 2              |
| Tarihi Coğrafya (3)                   | 2              |
| Siyaset Bilimine Giriş (5)            | 2              |
| Sosyal Teori ve Tarih (5)             | 2              |
| Tarih Felsefesi (6)                   | 2              |
| Siyasi Düşünce Tarihi (6)             | 2              |
| Siyasi Düşünce Tarihi (5-6)           | 2              |
| Tarihi Coğrafya (5-6)                 | 2              |
| T.C Eğitim Tarihi (8)                 | 2              |
| Osmanlı Devleti Tarihi Coğrafyası (8) | 2              |
| Osmanlı Eğitim Tarihi (8)             | 2              |
| Siyaset Bilimine Giriş (1)            | 1              |
| Hukuka Giriş (1)                      | 1              |
| İktisada Giriş (2)                    | 1              |
| Sanat Tarihine Giriş (2)              | 1              |
| Harita Bilgisi (1)                    | 1              |
| Türkiye Coğrafyası (2)                | 1              |
| Sosyolojiye Giriş (1-2)               | 1              |

|                                                  |   |
|--------------------------------------------------|---|
| Genel Matematik (1)                              | 1 |
| Genel Yerleşme Coğrafyası (2)                    | 1 |
| Tarihi Coğrafya (2)                              | 1 |
| İlkçağ Felsefesi (1)                             | 1 |
| Tarihi Coğrafya (1-2)                            | 1 |
| Genel İktisat (2)                                | 1 |
| Siyaset Bilimine Giriş (2)                       | 1 |
| Siyasal Düşünceler Tarihi (1-2)                  | 1 |
| Beşeri Coğrafya ve Anadolu Coğrafyası (1)        | 1 |
| Demografya ve İstatistik (1)                     | 1 |
| Türk Dünyası Coğrafyası (2)                      | 1 |
| Nümizmatik (2)                                   | 1 |
| Sosyal Psikoloji (3)                             | 1 |
| Türk Düşüncesi Mitolojisi ve Devlet Anlayışı (3) | 1 |
| Dinler Tarihi (3)                                | 1 |
| Arkeolojiye Giriş (3)                            | 1 |
| Düşünce Tarihi (4)                               | 1 |
| Türklerde Din (4)                                | 1 |
| Sosyolojinin Temel Kavramları (4)                | 1 |
| Sosyal Bilimlerde İstatistiğe Giriş (3-4)        | 1 |
| Arkeolojiye Giriş (3-4)                          | 1 |
| Türkiye ve Jeopolitik (4)                        | 1 |
| Sosyolojiye Giriş (4)                            | 1 |
| Siyaset Bilimine Giriş (3)                       | 1 |
| Türkiye Tarihi Coğrafyası (4)                    | 1 |
| Dinler Tarihi (3)                                | 1 |
| Psikolojiye Giriş (3)                            | 1 |
| Felsefeye Giriş (4)                              | 1 |
| Siyasi Düşünceler tarihi (3-4)                   | 1 |
| Türk Dünyası Coğrafyası (3-4)                    | 1 |
| Sosyolojiye Giriş (3)                            | 1 |
| İslam Siyasi Düşünce Hareketleri tarihi (3)      | 1 |
| İktisat'a Giriş (4)                              | 1 |
| İktisat Politikası (6)                           | 1 |
| Osmanlı Siyasi Düşünce Tarihi (6)                | 1 |
| Eğitim Tarihi (6)                                | 1 |
| Nümizmatik (6)                                   | 1 |

|                                                |   |
|------------------------------------------------|---|
| Siyasi Düşünce Tarihi (5)                      | 1 |
| Siyasi Düşünce Tarihi (5-6)                    | 1 |
| Siyasi ve İktisadi Doktrinler tarihi (5-6)     | 1 |
| Osmanlı Hukuk Metinleri (6)                    | 1 |
| Eski Anadolu Sikkeleri (5)                     | 1 |
| Siyasi ve İktisadi Doktrinler Tarihi (5)       | 1 |
| Genel Sosyoloji (5)                            | 1 |
| Türkiye’de Tarih Eğitimi ve Öğretimi (6)       | 1 |
| Devlet-İmparatorluk ve Ulus (6)                | 1 |
| Davranış Bilimleri (5-6)                       | 1 |
| Arkeolojiye Giriş (6)                          | 1 |
| Epigrafi (6)                                   | 1 |
| Türk Eğitim Tarihi (19.yy)                     | 1 |
| Tarih Sosyolojisi (5)                          | 1 |
| Psikoloji Tarihi (6)                           | 1 |
| Osmanlı Devletinde Hukuk (8)                   | 1 |
| Devlet ve Toplum Felsefesi (8)                 | 1 |
| Türk Halk Biliminin Gelişimi (8)               | 1 |
| Halk Bilim ve İlişkili Bilim Dalları (8)       | 1 |
| Genel Matematik (7)                            | 1 |
| Sosyal Antropolojiye Giriş (7)                 | 1 |
| Sosyolojiye Giriş (7)                          | 1 |
| Tarih ve Arkeoloji (7-8)                       | 1 |
| Ekonomik Metodlar Tarihi (7)                   | 1 |
| Para ve Finans Tarihi (8)                      | 1 |
| Düşünce Tarihi (7-8)                           | 1 |
| Dinler Tarihi (8)                              | 1 |
| Denizcilik Tarihi (7)                          | 1 |
| Arkeoloji (8)                                  | 1 |
| Türk Düşünce Tarihi (1865-1980) (8)            | 1 |
| Tarih Sosyolojisi (8)                          | 1 |
| Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Düşünce Tarihi (7-8) | 1 |
| T.C.’de Tarımsal Yapı (7-8)                    | 1 |
| Diplomasi Tarihi (7)                           | 1 |
| Tarihi Coğrafya (7-8)                          | 1 |
| Fikir Hareketleri Tarihi (7-8)                 | 1 |
| Türk Düşünce Tarihi (7-8)                      | 1 |

|                                                            |   |
|------------------------------------------------------------|---|
| Sanayileşme ve Çevre (8)                                   | 1 |
| Sosyoloji (8)                                              | 1 |
| Türk Düşünce Tarihi (7)                                    | 1 |
| Türk Toplum Yapısı (8)                                     | 1 |
| Toplumsal Cinsiyet, Kültür ve Politika (7)                 | 1 |
| İdeolojiler Tarihi: Milliyetçilik, Sosyalizm ve Faşizm (8) | 1 |
| Eskiçağ'da Eğitim ve Öğretim (7)                           | 1 |
| Ortaçağ İslam Dünyasında Eğitim (7)                        | 1 |
| Eskiçağ'da Düşünce Akımları (8)                            | 1 |
| Ortaçağ'da Şehir ve Şehircilik (8)                         | 1 |
| Ortaçağ Türk Nümizmatikliği (8)                            | 1 |
| 19.yy'da İmparatorluk Stratejileri ve Tarihi Coğrafya (8)  | 1 |
| Uluslararası Politika Stratejileri (7)                     | 1 |
| Tarihi Coğrafya (7)                                        | 1 |
| Felsefe Tarihi (7)                                         | 1 |
| Çevre Tarihine Giriş (8)                                   | 1 |
| Uluslararası İlişkilere Giriş (7)                          | 1 |

Fen-Edebiyat Fakültelerinin Tarih bölümlerinde diğer disiplinlerden 91 tane seçmeli ders okutulmaktadır.

**Tablo 25.** FEF Seçmeli Dersler Dil Dersleri

| <b>DİL DERSLERİ (DÖNEM)</b>     | <b>FREKANS</b> |
|---------------------------------|----------------|
| Arapça (5-6)                    | 8              |
| Farsça (5-6)                    | 8              |
| Arapça (3-4)                    | 7              |
| Arapça (7-8)                    | 7              |
| İngilizce (3-4)                 | 6              |
| Farsça (7-8)                    | 6              |
| Farsça (3-4)                    | 4              |
| Rusça (5-6)                     | 4              |
| İngilizce (5-6)                 | 4              |
| İngilizce (7-8)                 | 4              |
| Osmanlıca (1-2)                 | 3              |
| Rusça (3-4)                     | 3              |
| İngilizce Tarihi Metinler (5-6) | 3              |
| Rusça (7-8)                     | 3              |
| Arapça (4)                      | 2              |
| Farsça (4)                      | 2              |
| Osmanlı Türkçesi (3)            | 2              |
| Farsça (5)                      | 2              |
| Arapça (5)                      | 2              |
| Latince (5-6)                   | 2              |
| Farsça Tarihi Metinler (5-6)    | 2              |
| Osmanlı Paleografyası (5-6)     | 2              |
| Arapça (5)                      | 2              |
| Yunanca (7-8)                   | 2              |
| Arapça (7)                      | 2              |
| Rusça (1-2)                     | 1              |
| Almanca (1-2)                   | 1              |
| Fransızca (1-2)                 | 1              |
| Osmanlıca (1)                   | 1              |
| İngilizce (2)                   | 1              |
| Fransızca (3-4)                 | 1              |
| Almanca (3-4)                   | 1              |
| Yunanca (3-4)                   | 1              |
| İngilizce Tarih Metinleri (3-4) | 1              |

|                                   |   |
|-----------------------------------|---|
| Arapça Tarih Metinleri (3-4)      | 1 |
| Arapça (3)                        | 1 |
| Grekçe (3-4)                      | 1 |
| Kazakça (3-4)                     | 1 |
| Özbekçe (3-4)                     | 1 |
| Uygurca (3-4)                     | 1 |
| Türkmençe (3-4)                   | 1 |
| Osmanlı Türkçesi (3-4)            | 1 |
| Eski Yunan Dili (4)               | 1 |
| Farsça Tarih Metinleri (3-4)      | 1 |
| İngilizce Tarih Terminolojisi (3) | 1 |
| Fransızca (5-6)                   | 1 |
| Almanca (5-6)                     | 1 |
| Yunanca (5-6)                     | 1 |
| Çince (5-6)                       | 1 |
| Yunanca (5-6)                     | 1 |
| Hititçe (5-6)                     | 1 |
| Çağdaş Türk Lehçeleri (6)         | 1 |
| İngilizce (5)                     | 1 |
| Kazak Türkçesi (5-6)              | 1 |
| Özbek Türkçesi (5-6)              | 1 |
| Uygur Türkçesi (5-6)              | 1 |
| Türkmen Türkçesi (5-6)            | 1 |
| Hellence (6)                      | 1 |
| Latince (6)                       | 1 |
| Arapça (6)                        | 1 |
| Farsça (5)                        | 1 |
| Fransızca (7-8)                   | 1 |
| Almanca (7-8)                     | 1 |
| Latince (7-8)                     | 1 |
| Hititçe (7-8)                     | 1 |
| Azeri Türkçesi (7-8)              | 1 |
| Türkmen Türkçesi (7-8)            | 1 |
| Kırgız Türkçesi (7-8)             | 1 |
| Kazak Türkçesi (7-8)              | 1 |
| İngilizce (7)                     | 1 |
| Hellence (7-8)                    | 1 |

|                              |   |
|------------------------------|---|
| Latince (7-8)                | 1 |
| Modern Arapça (7)            | 1 |
| Farsça Tarihi Metinler (8)   | 1 |
| Arapça Tarihi Metinler (7-8) | 1 |

Fen-Edebiyat Fakültelerinin Tarih bölümlerinde 31 tane seçmeli dil dersi okutulmaktadır. Bu dersler içinde Avrupa dilleri, Türk Cumhuriyetleri dillerinin yanı sıra Yunanca, Latince, Hititçe, Uygurca, Arapça, Farsça gibi dil dersleri de yer almaktadır.

**Tablo 26.** FEF Seçmeli Dersler Genel Kültür

| <b>GENEL KÜLTÜR (DÖNEM)</b>                            | <b>FREKANS</b> |
|--------------------------------------------------------|----------------|
| Bilim Tarihi (5)                                       | 7              |
| Türk Sanat Tarihi (6)                                  | 6              |
| Bilgisayar (7)                                         | 3              |
| Bilgisayara Giriş (1)                                  | 2              |
| Mitoloji (4)                                           | 2              |
| Türk Sanat Tarihi (3-4)                                | 2              |
| Bilim Tarihi (3)                                       | 2              |
| Türk Sanat Tarihi (3)                                  | 2              |
| Bilgisayara Giriş (3-4)                                | 2              |
| Bilim Tarihi (3-4)                                     | 2              |
| Türk-İslam Sanatları (5-6)                             | 2              |
| Bilgisayar (6)                                         | 2              |
| Bilim Tarihi (5-6)                                     | 2              |
| Bilgisayar (5-6)                                       | 2              |
| Türkiye ve Uluslararası Kuruluşlar ile İlişkiler (7-8) | 2              |
| Beden Eğitimi (1)                                      | 1              |
| Mitoloji (1)                                           | 1              |
| Kültür Tarihi (1)                                      | 1              |
| Sanat Tarihi (1)                                       | 1              |
| Temel Bilgisayar Teknolojileri Kullanma (1-2)          | 1              |
| Eski Türk Sanatı (2)                                   | 1              |
| Popüler Tarih (3)                                      | 1              |
| Mitoloji (3)                                           | 1              |
| Türk Mitolojisi (3-4)                                  | 1              |
| Bilim ve Teknoloji Tarihi (4)                          | 1              |
| Selçuklu ve Osmanlı Sanatı (4)                         | 1              |
| Eski Türk Edebiyatı ve Tarihi (4)                      | 1              |
| Osmanlılarda Bilim Adamları ve Eserleri (3)            | 1              |
| Eski Türklerde Şehircilik (3)                          | 1              |
| Bilim Tarihine Giriş (4)                               | 1              |
| Görsel Kültür ve Sanat Tarihine Giriş (3)              | 1              |
| Türkçenin Yazım Tarihi (3)                             | 1              |
| İnsan Hakları (3)                                      | 1              |
| Türk Bilim Tarihi (3)                                  | 1              |
| Ortadoğu Dinleri (3)                                   | 1              |
| Asya Dinleri Tarihi (4)                                | 1              |
| Osmanlılarda Bilim (4)                                 | 1              |
| Plastik Sanatlar (3-4)                                 | 1              |

|                                                   |   |
|---------------------------------------------------|---|
| Uygarlık Tarihi (3-4)                             | 1 |
| Türk Edebiyat Tarihi (6)                          | 1 |
| Tanzimat Öncesi Türk Edebiyatı tarihi (5)         | 1 |
| Tanzimat Sonrası Türk Edebiyat Tarihi (6)         | 1 |
| Anadolu'da Ortaçağ Sanat ve Kültür Ortamı (5)     | 1 |
| Batı Sanatı (5)                                   | 1 |
| Osmanlı Mimarisi (5)                              | 1 |
| Yeni Türk Edebiyatı (6)                           | 1 |
| Yeni Türk Edebiyatına Giriş (6)                   | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı (6)                   | 1 |
| Batı Edebiyatı (6)                                | 1 |
| İslam Dünyasında Sanat ve Mimarlık (5-6)          | 1 |
| Ortaçağda Sanat ve Mimarlık (5)                   | 1 |
| Modern Sanat ve Mimarlık tarihi (5)               | 1 |
| Anadolu-Selçuk Sanatı ve Mimarisi (6)             | 1 |
| Rönesans-Barok Sanatı ve Mimarisi (6)             | 1 |
| Akdeniz Dünyasında Mimarlık ve Şehircilik (6)     | 1 |
| Tarih Araştırmalarında Bilgisayar Kullanımı (5-6) | 1 |
| Edebiyat Tarihi (5)                               | 1 |
| Türk Edebiyat Tarihi (5)                          | 1 |
| Türk-İslam Sanat Tarihi (6)                       | 1 |
| Tezhip ve Minyatür (5)                            | 1 |
| İslam Mimarisi (5-6)                              | 1 |
| Osmanlı Mimarisi (5-6)                            | 1 |
| Türk Edebiyat Tarihi (5-6)                        | 1 |
| Uygarlık Tarihi (6)                               | 1 |
| Eski Türklerde Destan ve Efsaneler (5)            | 1 |
| Ortadoğu Dinleri (5)                              | 1 |
| Anadolu Sanatı (5-6)                              | 1 |
| Çağdaş Sanat (5)                                  | 1 |
| Türk Edebiyat Tarihi (6)                          | 1 |
| Amerikan Kültürel Tarihi (5)                      | 1 |
| Türk Tasavvuf Kültürü (6)                         | 1 |
| Mizahın Tarihi (6)                                | 1 |
| Kültürel Miras (7)                                | 1 |
| Türk Tekstil tarihi (8)                           | 1 |
| Kültürün Niteliği ve Kültürel Süreçler (8)        | 1 |
| Uluslararası Kuruluşlar ve Türkiye (7)            | 1 |
| Osmanlı Sanatı ve Mimarlık (7)                    | 1 |
| Sanat ve Mimarlık tarihi Semineri (7)             | 1 |
| Türkiye'de İcra Edilen Sanatlar tarihi (7-8)      | 1 |

|                                              |   |
|----------------------------------------------|---|
| Cumhuriyet Türkiye'sinde Mimarlık (8)        | 1 |
| Sanat Tarihi (7)                             | 1 |
| Müzecilik (7)                                | 1 |
| Uygarlık Tarihi (8)                          | 1 |
| Sosyal Bilgilerde Bilgisayar Kullanımı (7-8) | 1 |
| Müzecilik (8)                                | 1 |
| Türk Edebiyat Tarihi (7)                     | 1 |
| Kültür Tarihi (7)                            | 1 |
| Tarih ve Edebiyat İlişkileri (7)             | 1 |
| Kültürel Tarih (8)                           | 1 |
| Tarih ve Sinema İlişkileri (8)               | 1 |
| Tarihi Eserlerin Korunması (7)               | 1 |
| Ortaçağ'da Bilim ve Düşünce Tarihi (7)       | 1 |
| Keşifler Tarihi (8)                          | 1 |
| Türklerde İnsani Değerler Tarihi (7)         | 1 |
| Tarih ve Mimarlık (7)                        | 1 |
| Tarih ve Şehircilik (8)                      | 1 |
| Uluslararası Kuruluşlar ve Türkiye (7)       | 1 |
| Uluslararası Kuruluşlar ve Türkiye (8)       | 1 |

Fen-Edebiyat Fakültelerinin Tarih bölümlerinde 76 tane seçmeli genel kültür dersi okutulmaktadır. Bu dersler içinde ağırlıklı olarak sanat-tarih ilişkisine yönelik dersler yer almaktadır.

**Tablo 27.** FEF Seçmeli Dersler Yerel Tarih

| <b>YEREL TARİH (DÖNEM)</b>                           | <b>FREKANS</b> |
|------------------------------------------------------|----------------|
| Antalya Bölgesi Tarihi (4)                           | 1              |
| Milli Mücadelede Balıkesir (4)                       | 1              |
| Yerel Tarih Araştırmaları (4)                        | 1              |
| Toros Tarihi Coğrafyası ve Arkeolojisi (3)           | 1              |
| Gelibolu Tarihi Coğrafyası ve Arkeolojisi (3)        | 1              |
| Aydın Tarihi (6)                                     | 1              |
| İzmit Tarihi (5-6)                                   | 1              |
| Çukurova'nın Sosyo-Ekonomik Tarihi (6)               | 1              |
| Ege'de Toprak ve Köylü (8)                           | 1              |
| Aydın Folkloru (8)                                   | 1              |
| Kayseri Şehir tarihi (7-8)                           | 1              |
| Hatay Tarihi (7-8)                                   | 1              |
| Osmanlı İstanbul'una Sosyal ve Kültürel Bakışlar (7) | 1              |

Fen-Edebiyat Fakültelerinin Tarih bölümlerinde 13 tane seçmeli yerel tarih dersi yer almaktadır. Derslerin çoğunluğu üniversitenin yer aldığı bölgenin yerel tarihini ve kültürünü incelemeye yöneliktir.

### 2.3.3. Eğitim Fakülteleri Dersleri

**Tablo 28.** Eğitim Fakültesi Dersleri Tarih Metodolojisi

| <b>TARİH METODOLOJİSİ (DÖNEM)</b>         | <b>FREKANS</b> |
|-------------------------------------------|----------------|
| Tarih Metodolojisi ve Bibliyografya (1-2) | 2              |
| Tarih Metodolojisi (1)                    | 2              |
| Çağdaş Türkiye Tarihi ve Kaynakları (5)   | 2              |
| Osmanlı Tarihi Metinleri (1-2)            | 1              |
| Osmanlı Arşiv Metinleri (5-6)             | 1              |
| Tarih Bilimine Giriş (1)                  | 1              |
| Tarih Çalışma Yöntemleri (4)              | 1              |
| Tarih Metodolojisi (3)                    | 1              |
| Tarih Biliminde Yöntem Bilim (3-4)        | 1              |
| Tarih Semineri (5)                        | 1              |
| Ortaçağ Tarihi Kaynakları (5)             | 1              |
| Yeniçağ Tarihi Kaynakları (5)             | 1              |
| Yakınçağ Tarihi Kaynakları (5)            | 1              |
| Genel Türk Tarihi Kaynakları (5)          | 1              |
| Eskiçağ Tarihi Kaynakları (5)             | 1              |
| Osmanlı Diplomatiği (5)                   | 1              |
| Osmanlı Diplomatiği (5-6)                 | 1              |
| Tarih Metodolojisi (5-6)                  | 1              |
| Araştırma Teknikleri (6)                  | 1              |
| Bilimsel Araştırma Teknikleri (5-6)       | 1              |
| Dünyada Tarihçilik (7)                    | 1              |
| Osmanlı Tarihi Metinleri (3-4)            | 1              |
| Yeniçağ Tarihi Kaynakları (3)             | Seçmeli 1      |
| Yakınçağ Tarihi Kaynakları (4)            | Seçmeli 1      |
| T.C. Tarihi Kaynakları (4)                | Seçmeli 1      |
| Ortaçağ Tarihi Kaynakları (3)             | Seçmeli 1      |
| Tarih Araştırmalarında Metot (5-6)        | Seçmeli 1      |
| Arşiv Belgeleri Üzerinde Çalışmalar (5-6) | Seçmeli 1      |
| Osmanlı Tarihi Belgeleri (5-6)            | Seçmeli 1      |
| Osmanlı Arşiv Vesikaları (6)              | Seçmeli 1      |
| Ortaçağ Tarihi Semineri (6)               | Seçmeli 1      |
| Yeniçağ Tarihi Semineri (6)               | Seçmeli 1      |

|                                         |           |
|-----------------------------------------|-----------|
| Yakınçağ Tarihi Semineri (6)            | Seçmeli 1 |
| T.C. Tarihi Semineri (6)                | Seçmeli 1 |
| Arşiv Belgeleri Üzerinde Çalışmalar (7) | Seçmeli 1 |
| Osmanlı Arşiv Kaynakları (7)            | Seçmeli 1 |
| Selçuklu Tarihi Semineri (7)            | Seçmeli 1 |
| Belgesellerle Tarih Çalışmaları (7)     | Seçmeli 1 |
| Osmanlı Diplomatiği (7)                 | Seçmeli 1 |
| Yakınçağ Türk Tarihinin Kaynakları (10) | Seçmeli 1 |

Tablo 28'ye göre eğitim fakültelerinin tarih bölümlerinde tarih metodolojisi ile ilgili 20 adet zorunlu ders okutulmaktadır. Bu derslerin çoğunluğu ilk üç yıla dağıtılmıştır. Bununla birlikte eğitim fakültelerinin tarih programlarında tarih metodolojisi ile ilgili 17 tane seçmeli ders okutulmaktadır.

**Tablo 29.** Eğitim Fakültesi Dersleri Türk Tarihi

| <b>TÜRK TARİHİ (DÖNEM)</b>                | <b>FREKANS</b> |
|-------------------------------------------|----------------|
| Osmanlı Tarihi (5-6)                      | 7              |
| Orta Asya Türk Tarihi (1-2)               | 6              |
| İslam Tarihi (1-2)                        | 5              |
| Osmanlı Tarihi (3-4)                      | 5              |
| İlk Müslüman Türk Devletleri Tarihi (2)   | 3              |
| Osmanlı Tarihi (1-2)                      | 3              |
| T.C. Tarihi (7)                           | 3              |
| Osmanlı Tarihi (7)                        | 3              |
| Orta Asya Türk Tarihi (1)                 | 3              |
| Büyük Selçuklu Tarihi (1)                 | 2              |
| Büyük Selçuklu Devleti Tarihi (3)         | 2              |
| İslam Tarihi (3-4)                        | 2              |
| İslam Kültür ve Medeniyeti (3)            | 2              |
| Osmanlı Tarihi (4)                        | 2              |
| Anadolu Beylikleri Tarihi (4)             | 2              |
| T.C. Tarihi (3-4)                         | 2              |
| Türk Kültür Tarihi (3-4)                  | 2              |
| Osmanlı Teşkilat Tarihi (5-6)             | 2              |
| Osmanlı Teşkilat Tarihi (5)               | 2              |
| Çağdaş Türk Dünyası Tarihi (7-8)          | 2              |
| İslam Tarihine Giriş (2)                  | 1              |
| Selçuklu Tarihi (2)                       | 1              |
| İlk Müslüman Türk Devleti Tarihi (1)      | 1              |
| Osmanlı Tarihi (2)                        | 1              |
| Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi (1-2) | 1              |
| Türkiye Selçukluları (2)                  | 1              |
| Türkiye Tarihi (3-4)                      | 1              |
| Türkiye Selçuklu Devleti Tarihi (4)       | 1              |
| Anadolu'da Türkler (3)                    | 1              |
| Anadolu Selçuklu Tarihi (3)               | 1              |
| Doğu Avrupa Türk Kavimleri Tarihi (4)     | 1              |
| Selçuklu Mues. ve Medeniyeti Tarihi (3-4) | 1              |
| Türk-İslam Devletleri Tarihi (3)          | 1              |
| Osmanlı Tarihçileri ve Tarihleri (3)      | 1              |
| Selçuklular Tarihi (4)                    | 1              |

|                                                               |   |
|---------------------------------------------------------------|---|
| Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi (3)                       | 1 |
| Orta Asya Türk Kültür Tarihi (3)                              | 1 |
| Anadolu Selçuklu Tarihi (4)                                   | 1 |
| Ortaçağ Türk Devletleri Kurumlar Tarihi (3)                   | 1 |
| Osmanlı Merkez Teşkilatı (3-4)                                | 1 |
| Osmanlı Yenileşme Hareketleri (3-4)                           | 1 |
| Yakınçağ Osmanlı İktisat Tarihi (3)                           | 1 |
| Osmanlı Eyalet Teşkilatı (4)                                  | 1 |
| Osmanlı Siyasi Tarihi (1774-1876)                             | 1 |
| XIX.yy. Türk Dünyası (4)                                      | 1 |
| T.C. Tarihi (4)                                               | 1 |
| Türkiye Selçukluları Devleti Tarihi (3-4)                     | 1 |
| İlk Müslüman Türk Devletleri Tarihi (3-4)                     | 1 |
| Osmanlı Sosyo-İktisat Tarihi (4)                              | 1 |
| Osmanlı Teşkilat Tarihi (3-4)                                 | 1 |
| Türk Tarihi (3-4)                                             | 1 |
| Türk Kültür Tarihi (5-6)                                      | 1 |
| Osmanlı Devletinde Yenilik Hareketleri (6)                    | 1 |
| Yeni ve Yakınçağda Türk Devletleri Tarihi (5-6)               | 1 |
| Anadolu Beylikleri Tarihi (6)                                 | 1 |
| Tazminattan Günümüze Türk İdare Tarihi (6)                    | 1 |
| Osmanlı Sosyo-Ekonomik Tarihi (6)                             | 1 |
| Selçuklu Mues. ve Med. Tarihi (5)                             | 1 |
| Yeni ve Yakınçağda Türk Dünyası Tarihi (6)                    | 1 |
| Türk Denizcilik Tarihi (6)                                    | 1 |
| Osmanlı Siyasi Tarihi (5)                                     | 1 |
| Milli Mücadele Tarihi (5)                                     | 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Dış Politikası (5)                          | 1 |
| T.C. İktisat Tarihi (5)                                       | 1 |
| Osmanlı Sosyo-Ekonomik Tarihi (5)                             | 1 |
| Doğu Avrupa Türk Kavimleri Tarihi (6)                         | 1 |
| Türkiye’de Çağdaşlaşma Hareketleri (5-6)                      | 1 |
| Osmanlı Devleti Kültür Tarihi (5-6)                           | 1 |
| İmparatorluktan Ulusal Devlete (5-6)                          | 1 |
| Türk İktisat Tarihi ve Atatürk’ün<br>İktisat Politikası (5-6) | 1 |
| Osmanlı Sosyal ve İktisat Tarihi (7)                          | 1 |

|                                                    |           |
|----------------------------------------------------|-----------|
| Milli Mücadele Tarihi (7-8)                        | 1         |
| XIX.yy İslam Dünyası Tarihi (8)                    | 1         |
| XX. yy. da Türk Dünyası Tarihi (7)                 | 1         |
| Osmanlı Devletinde Yenilik Hareketleri (7)         | 1         |
| Osmanlı Teşkilat Tarihi (7-8)                      | 1         |
| Türk Yenileşme Tarihi (7)                          | 1         |
| Türk Sosyal ve İktisat Tarihi (8)                  | 1         |
| Türk Kurtuluş Savaşı Tarihi (8)                    | 1         |
| Türk Demokrasi Tarihi (7)                          | 1         |
| Osmanlı Mües. ve Medeniyeti Tarihi (7-8)           | 1         |
| Türk İktisat Tarihi (8)                            | 1         |
| Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi (7)      | 1         |
| Çağdaş Türk Dünyası Tarihi (7)                     | 1         |
| T.C. İç Politikası (7-8)                           | 1         |
| T.C. Dış Politikası (7-8)                          | 1         |
| Siyasi Tarih (XX.yy) (7-8)                         | 1         |
| T.C. Tarihi (9-10)                                 | 1         |
| Cumhuriyet Dönemi Türk Dış Politikası (9)          | 1         |
| 20.yy Türk Dünyası Tarihi (10)                     | 1         |
| Türk Yenileşme Tarihi (10)                         | 1         |
| Türk Demokrasi ve Çağdaşlaşma Tarihi (10)          | Seçmeli 1 |
| XIX. ve XX.yy'da Türk Dış Politikası (10)          | Seçmeli 1 |
| Selçuklu Öncesi Türk Devletleri (3)                | Seçmeli 1 |
| Selçuklu Teşkilat Tarihi (4)                       | Seçmeli 1 |
| Moğol Tarihi (4)                                   | Seçmeli 1 |
| Emevi ve Abbasiler Devleti Tarihi (3)              | Seçmeli 1 |
| Karadenizin Kuzeyindeki Türk Devletleri Tarihi (4) | Seçmeli 1 |
| Belgesellerle Türkiye Tarihi (3-4)                 | Seçmeli 1 |
| Doğu Avrupa Türk Kavimleri Tarihi (4)              | Seçmeli 1 |
| Osmanlı-Memlûk Münasebetleri (5-6)                 | Seçmeli 1 |
| Osmanlı-Safevi Münasebetleri (5-6)                 | Seçmeli 1 |
| Osmanlı Teşkilat Tarihi (6)                        | Seçmeli 1 |
| Milli Mücadele Tarihi (5-6)                        | Seçmeli 1 |
| Osmanlı İdaresinde Balkanlar (XIX.yy) (5)          | Seçmeli 1 |
| Akkoyunlu-Karakoyunlu Devletleri Tarihi (5)        | Seçmeli 1 |
| Çanakkale Savaşları Tarihi (5-6)                   | Seçmeli 1 |
| Anadolu Beylikleri Teşkilat Tarihi (6)             | Seçmeli 1 |

|                                                       |           |
|-------------------------------------------------------|-----------|
| Türkiye ve Balkanlar (6) (xx.yy)                      | Seçmeli 1 |
| Çağdaş Türk Dünyası Tarihi (5)                        | Seçmeli 1 |
| İran’da Türk Devletleri Tarihi (XIII-XX.yy.larda) (6) | Seçmeli 1 |
| XX.yy’da İslam Dünyası (7)                            | Seçmeli 1 |
| Türk Demokrasi Tarihi (9)                             | Seçmeli 1 |
| Yeni Türk Cumhuriyetleri Tarihi (7)                   | Seçmeli 1 |
| Atatürkçü Düşünce Sisteminin Temelleri (7)            | Seçmeli 1 |
| Osmanlılarda Sosyal Yapı (7)                          | Seçmeli 1 |
| Cumhuriyet Dönemi Türk Kültür Tarihi (7)              | Seçmeli 1 |
| Cumhuriyet Tarihi Türk Dış Politikası (7)             | Seçmeli 1 |
| I.Dünya Savaşı ve Cepheler (7)                        | Seçmeli 1 |
| Türkiye ve Ortadoğu (7)                               | Seçmeli 1 |
| Türkiye Tarihi Semineri (13.yy) (7)                   | Seçmeli 1 |
| Türkiye Avrupa İlişkileri (19.yy’dan Günümüze) (7)    | Seçmeli 1 |
| Osmanlı Merkez Teşkilatı (7)                          | Seçmeli 1 |

Tabloya göre eğitim fakültelerinin tarih bölümlerinde Türk tarihi ile ilgili 59 farklı ders okutulmaktadır. Bu dersler farklı üniversitelerde farklı adlarla okutulmaktadır. Bununla birlikte eğitim fakültelerinin tarih bölümlerinde Türk Tarihi ile ilgili 32 tane seçmeli ders okutulmaktadır. Türk tarihi ilgili derslerin sayısı programda Türk Tarihinin önemli bir yer tuttuğu şeklinde yorumlanabilir.

**Tablo 30.** Eğitim Fakültesi Dersleri Dünya Tarihi

| <b>DÜNYA TARİHİ (DÖNEM)</b>          | <b>FREKANS</b> |
|--------------------------------------|----------------|
| Eskiçağ Tarihi (1-2)                 | 4              |
| Eskiçağ Medeniyet Tarihi (1)         | 2              |
| Avrupa Tarihi (3-4)                  | 2              |
| Roma ve Bizans Tarihi (3)            | 2              |
| Yeniçağ Avrupa Tarihi (1-2)          | 1              |
| Yakınçağ Avrupa Tarihi (1-2)         | 1              |
| Çağdaş Dünya Tarihine Giriş (1)      | 1              |
| Ortaçağda Avrupa (2)                 | 1              |
| Eski Anadolu Tarihi (1)              | 1              |
| Eski Mezopotamya Tarihi (2)          | 1              |
| Roma Tarihi (2)                      | 1              |
| Helen Tarihi (1)                     | 1              |
| İlkçağ Doğu Uygarlığı Tarihi (1)     | 1              |
| İlkçağ Batı Uygarlığı Tarihi (2)     | 1              |
| Eskiçağ Tarihi (3-4)                 | 1              |
| Eski Akdeniz Uygarlıkları (3)        | 1              |
| Bizans Tarihi (4)                    | 1              |
| Rusya Tarihi (3)                     | 1              |
| Yeniçağ Avrupa Tarihi (3)            | 1              |
| XX.YY'DA Siyasi Gelişmeler (4)       | 1              |
| Ortaçağ Avrupa Tarihi (3)            | 1              |
| Ortaçağ Avrupa Tarihi (3-4)          | 1              |
| Ortadoğu ve Mısır Tarihi (3-4)       | 1              |
| Avrupa Tarihi (5-6)                  | 1              |
| Yeniçağ Avrupa Tarihi (5)            | 1              |
| Aydınlanma Çağı ve Avrupa (6)        | 1              |
| 20. yy Dünya Tarihi (7)              | 1              |
| Orta ve Yakındoğu Tarihi (10)        | 1              |
| XX.yy. Dünya Tarihi (9)              | 1              |
| Eski Anadolu Kültürleri (6)          | 1              |
| Avrupa'nın Yayılması ve Dünya (6)    | 1              |
| Yeni ve Yakınçağda Avrupa Tarihi (6) | 1              |
| Dünya Tarihi (5-6)                   | 1              |
| 20.yy Dünya Tarihi (7-8)             | 1              |

|                                            |           |
|--------------------------------------------|-----------|
| Sömürgecilik Tarihi (9)                    | Seçmeli 1 |
| 20.yy Ortadoğu Tarihi (7)                  | Seçmeli 1 |
| Yeni ve Yakınçağda Avrupa Tarihi (7)       | Seçmeli 1 |
| Amerika Tarihi (7)                         | Seçmeli 1 |
| Rusya Tarihi (7)                           | Seçmeli 1 |
| Kafkasya Tarihi (7)                        | Seçmeli 1 |
| Dünya Tarihi (5)                           | Seçmeli 1 |
| Ege ve Yunan Tarihi (5)                    | Seçmeli 1 |
| Eski Doğu Akdeniz Tarihi ve Medeniyeti (5) | Seçmeli 1 |
| Eskiçağ Tarihi Semineri (6)                | Seçmeli 1 |
| Helenizm Tarihi (5-6)                      | Seçmeli 1 |
| Ortaçağ Avrupa Tarihi (3)                  | Seçmeli 1 |
| Roma Tarihi (3)                            | Seçmeli 1 |
| Mezopotamya ve Mısır Tarihi (3)            | Seçmeli 1 |
| Anadolu Uygarlıkları Tarihi (3)            | Seçmeli 1 |
| Haçlı Seferleri Tarihi (4)                 | Seçmeli 1 |
| Bizans Devleti Tarihi (4)                  | Seçmeli 1 |
| Roma İmparatorluk Tarihi (4)               | Seçmeli 1 |
| Roma ve Bizans Tarihi (3-4)                | Seçmeli 1 |
| Ortaçağda Avrupa Tarihi (4)                | Seçmeli 1 |

Tabloya göre eğitim fakültelerinin tarih bölümlerinde Dünya tarihi ile ilgili 28 farklı ders okutulmaktadır. Bu dersler farklı üniversitelerde farklı adlarla okutulmaktadır. Bununla birlikte eğitim fakültelerinin tarih bölümlerinde Dünya Tarihi ile ilgili 19 tane seçmeli ders okutulmaktadır. Bu dersler içinde hem tarihi dönemlere göre hem de coğrafyaya göre tasnif edilmiş dersler mevcuttur.

**Tablo 31.** Eğitim Fakültesi Dersleri Diğer Disiplinler

| <b>DİĞER DİSİPLİNLER (DÖNEM)</b>                  | <b>FREKANS</b> |
|---------------------------------------------------|----------------|
| Sosyoloji (6)                                     | 2              |
| Tarih Felsefesi (7)                               | 2              |
| Fiziki Coğrafya Giriş (2)                         | 1              |
| Genel Coğrafya (3)                                | 1              |
| Türkiye Coğrafyası (4)                            | 1              |
| Epigrafi (5-6)                                    | 1              |
| Tarihsel Sosyoloji (6)                            | 1              |
| Siyasi Coğrafya (5)                               | 1              |
| Türk Düşünce Tarihi (7)                           | 1              |
| Toplumsal Tarihin Yeni Boyutları (7)              | 1              |
| Türkiye Coğrafyası (9)                            | 1              |
| T.C. Anayasası ve Vatandaşlık (9)                 | 1              |
| Tarih ve İstatistik (10)                          | 1              |
| Türk Düşünce Tarihi (7)                           | Seçmeli 2      |
| Türkiye Coğrafyası (2)                            | Seçmeli 1      |
| Anadolu'da Nüfus ve Yerleşme (2)                  | Seçmeli 1      |
| Siyasi Düşünce Tarihi (5-6)                       | Seçmeli 1      |
| Nümizmatik (6)                                    | Seçmeli 1      |
| Ülkeler Coğrafyası (5)                            | Seçmeli 1      |
| Tanzimattan Günümüze Siyasi Düşüncenin Evrimi (6) | Seçmeli 1      |
| Türkiye Coğrafyası (5)                            | Seçmeli 1      |
| Tarih Felsefesi (7)                               | Seçmeli 1      |
| Basın Tarihi (7)                                  | Seçmeli 1      |
| Denizcilik Tarihi (7)                             | Seçmeli 1      |
| Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası (7)     | Seçmeli 1      |
| Sağlık Bilgisi (7)                                | Seçmeli 1      |
| Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası (9)     | Seçmeli 1      |
| İktisat Tarihi (10)                               | Seçmeli 1      |

Eğitim Fakültelerinin tarih bölümlerinde diğer disiplinlerden 13 tane zorunlu, 15 tane seçmeli ders okutulmaktadır. Derslerin tarih disipliniyle ilgili farklı alanlardan olması tarihe disiplinler arası bir yaklaşımla bakmaya katkı sağlayabilir.

**Tablo 32.** Eğitim Fakültesi Dersleri Dil Dersleri

| <b>DİL DERSLERİ (DÖNEM)</b>           | <b>FREKANS</b> |
|---------------------------------------|----------------|
| Türk Dili (1-2)                       | 8              |
| İngilizce (1-2)                       | 7              |
| Osmanlıca (1-2)                       | 6              |
| Osmanlı Paleografyası (3-4)           | 5              |
| Fransızca (1-2)                       | 3              |
| Almanca (1-2)                         | 3              |
| Osmanlı Paleografyası (5)             | 1              |
| İngilizce (5-6)                       | 1              |
| Almanca (5-6)                         | 1              |
| Fransızca (5-6)                       | 1              |
| Epigrafya ve Paleografya (5-6)        | 1              |
| Epigrafya ve Paleografya (7-8)        | 1              |
| Osmanlıca Metinler (3-4)              | Seçmeli 1      |
| Mesleki İngilizce (3-4)               | Seçmeli 1      |
| Gerekçe Tarihi Metinlere Giriş        | Seçmeli 1      |
| Rusça (3-4)                           | Seçmeli 1      |
| Arapça (3-4)                          | Seçmeli 1      |
| Farsça (3-4)                          | Seçmeli 1      |
| Osmanlıca Yazı Çalışmaları (5-6)      | Seçmeli 1      |
| Mesleki Yabancı Dil (İngilizce) (5-6) | Seçmeli 1      |
| Rusça (5-6)                           | Seçmeli 1      |
| Arapça (5-6)                          | Seçmeli 1      |
| Farsça (5-6)                          | Seçmeli 1      |
| İngilizce (7-8)                       | Seçmeli 3      |
| Almanca (7-8)                         | Seçmeli 1      |
| Fransızca (7-8)                       | Seçmeli 1      |
| Özbekçe (7-8)                         | Seçmeli 1      |
| Kazakça (7-8)                         | Seçmeli 1      |
| Kırgızca (7-8)                        | Seçmeli 1      |
| Türkmençe (7-8)                       | Seçmeli 1      |

|               |           |
|---------------|-----------|
| Azerice (7-8) | Seçmeli 1 |
| Rusça (7-8)   | Seçmeli 1 |
| Arapça (7-8)  | Seçmeli 1 |
| Farsça (7-8)  | Seçmeli 1 |

Eğitim Fakültelerinin tarih bölümlerinde 7 tane zorunlu, 15 tane seçmeli dil dersi okutulmaktadır. Bu dersler içinde Batılı devletlerin dillerine yönelik dersler olduğu gibi, Türk Cumhuriyetlerinin dilleri ve tarih bilimine kaynaklık eden Grekçe, Arapça, Farsça ve Osmanlıca gibi dillerin öğretimine yönelik dersler de okutulmaktadır.

**Tablo 33.** Eğitim Fakültesi Dersleri Genel Kültür

| <b>GENEL KÜLTÜR (DÖNEM)</b>                               | <b>FREKANS</b> |
|-----------------------------------------------------------|----------------|
| Bilgisayar (1-2)                                          | 2              |
| Bilgisayara Giriş (3)                                     | 2              |
| Bilim Tarihi (2)                                          | 1              |
| Güzel Sanatlar (1-2)                                      | 1              |
| Beden Eğitimi (1-2)                                       | 1              |
| Bilim Tarihi (4)                                          | 1              |
| Temel Bilgisayar Bilimleri (3-4)                          | 1              |
| Türk Bilim Tarihi ve Atatürk'ün<br>Bilim Politikası (5-6) | 1              |
| Çağdaş Sanat Tarihi (5-6)                                 | 1              |
| Bilgisayar (8)                                            | 1              |
| İnsan Hakları ve Demokrasi (7-8)                          | 1              |
| Bilgisayar (7)                                            | 1              |
| Bilim Tarihi (7)                                          | 1              |
| Sanat Tarihi (1-2)                                        | 1              |
| Mitoloji (4)                                              | Seçmeli 1      |
| Tarih Araştırmalarında Bilgisayar Kullanımı (5-6)         | Seçmeli 1      |
| Bilim Tarihi (5-6)                                        | Seçmeli 1      |
| Sanat ve Toplum (5)                                       | Seçmeli 1      |
| Sanat Tarihi (5-6)                                        | Seçmeli 1      |
| Geleneksel Türk El sanatları (5-6)                        | Seçmeli 1      |
| Eskiçağda Keşifler ve Kaşifler                            | Seçmeli 1      |
| Tarih, Kültür ve Medeniyet (7)                            | Seçmeli 1      |
| Güzel Konuşma ve Yazma (7)                                | Seçmeli 1      |
| Türk Sanat Tarihi (9-10)                                  | Seçmeli 1      |
| Türk Musikisi (9-10)                                      | Seçmeli 1      |
| Türk Resimi (9-10)                                        | Seçmeli 1      |
| Sanat ve Toplum (9)                                       | Seçmeli 1      |
| Güncel Tarih (5-6)                                        | Seçmeli 1      |
| Keşifler ve İcatlar Tarihi (3)                            | Seçmeli 1      |
| İnsan Hakları (6)                                         | Seçmeli 1      |

Eğitim Fakültelerinin tarih bölümlerinde 11 tane zorunlu, 16 tane seçmeli genel kültür dersi okutulmaktadır.

**Tablo 34.** Eğitim Fakültesi Dersleri Yerel Tarih

| <b>YEREL TARİH (DÖNEM)</b>                  | <b>FREKANS</b> |
|---------------------------------------------|----------------|
| Bölgesel Tarih Çalışmaları (5)              | 1              |
| Yerel Tarih Araştırmaları (4)               | Seçmeli 1      |
| İzmir ve Çevresi Tarihi (6)                 | Seçmeli 1      |
| Toros Tarihi, Coğrafyası ve Arkeolojisi (3) | Seçmeli 1      |

Eğitim Fakültelerinin tarih bölümlerinde 1 tane zorunlu, 3 tane seçmeli yerel tarih dersi okutulmaktadır. Çağdaş tarih öğretimi yaklaşımları çerçevesinde ileriki yıllarda yerel tarih öğretimine yönelik derslerin sayısında artış olabilir.

**Tablo 35.** Eğitim Fakültesi Dersleri Eğitim Dersleri

| <b>EĞİTİM DERSLERİ (DÖNEM)</b>                   | <b>FREKANS</b> |
|--------------------------------------------------|----------------|
| Öğretmenlik Uygulaması (10)                      | 7              |
| Rehberlik (10)                                   | 6              |
| Okul Deneyimi (9)                                | 5              |
| Özel Öğretim Yöntemleri (9)                      | 5              |
| Özel Öğretim Yöntemleri (8)                      | 5              |
| Eğitim Bilimlerine Giriş (1)                     | 4              |
| Alan Eğitiminde Araştırma Projesi (8)            | 4              |
| Öğretmenlik Mesleğine Giriş (8)                  | 4              |
| Gelişim ve Öğrenme (8)                           | 4              |
| Öğretimde Planlama ve Değerlendirme (8)          | 4              |
| Okul Deneyimi (8)                                | 4              |
| Gelişim Psikolojisi (2)                          | 3              |
| Program Geliştirme ve Öğretim (4)                | 3              |
| Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı (9)   | 3              |
| Sınıf Yönetimi (9)                               | 3              |
| Konu Alanı Ders Kitabı İncelenmesi (10)          | 3              |
| Öğrenme-Öğretme Kuram ve Yaklaşım (3)            | 2              |
| Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme (6) | 2              |
| Sınıf Yönetimi (7)                               | 2              |
| Okul Deneyimi (7)                                | 2              |
| Ölçme ve Değerlendirme (8)                       | 2              |
| Rehberlik (9)                                    | 2              |
| Tarih Eğitim Tarihi (3)                          | 1              |
| Özel Öğretim Yöntemleri (4)                      | 1              |
| Gelişim Psikolojisi (3)                          | 1              |
| Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yöntemi (4)          | 1              |
| Osmanlılarda Eğitim ve Bilim (3)                 | 1              |
| Ölçme ve Değerlendirme (5)                       | 1              |
| Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi (6)         | 1              |
| Türk Eğitim Tarihi (5-6)                         | 1              |
| Özel Öğretim Yöntemleri (5)                      | 1              |
| Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi (5)         | 1              |
| Öğrenme Öğretme Kuram ve yaklaşımları (5)        | 1              |
| Sınıf Yönetimi (5)                               | 1              |
| Tarih Öğretim Yöntemleri (8)                     | 1              |

|                                                |           |
|------------------------------------------------|-----------|
| Tarih Öğretim Yöntemleri (9)                   | 1         |
| Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi (9)          | 1         |
| Öğretim Teknikleri ve Materyal Geliştirme (10) | 1         |
| Proje (9)                                      | 1         |
| Alan Eğitiminde Araştırma Projesi (10)         | 1         |
| Türk Eğitim Tarihi (10)                        | 1         |
| Tarih Eğitiminde Beceri Eğitimi (10)           | 1         |
| Topluma Hizmet Uygulaması (10)                 | 1         |
| Öğretmenlik Mesleğine Giriş (9)                | 1         |
| Gelişim ve Öğrenme (9)                         | 1         |
| Öğretimde Planlama ve Değerlendirme (9)        | 1         |
| Türk Eğitim Tarihi (7)                         | Seçmeli 1 |
| Yaratıcı Drama Eğitimi (5)                     | Seçmeli 1 |
| Müze Eğitimi (8)                               | Seçmeli 1 |

Eğitim Fakültelerinin tarih bölümlerinde 24 tane zorunlu, 3 tane seçmeli eğitim bilimi dersi okutulmaktadır. Eğitim bilimi derslerinin tüm dönemlere dağıtıldığı görülmektedir.

### 2.3.4. 2007 ve 2008 ÖSYS Kılavuzlarına Göre Tarih Bölümleri Öğrenci Kontenjan ve Puan Tablosu

**Tablo 36.** 2007 ve 2008 ÖSYS Kılavuzlarına Göre Tarih Bölümleri Öğrenci Kontenjan ve Puan Tablosu

|     | ÜNİVERSİTE                      | FAKÜLTE      | BÖLÜM        | 2007-2008<br>KONTENJANI | PUAN (Sözel-2)<br>2007-2008 |
|-----|---------------------------------|--------------|--------------|-------------------------|-----------------------------|
| 1.  | Abant İzzet Baysal Üniversitesi | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 40-50                   | 306.396-308.484             |
| 2.  | Adnan Menderes Üniversitesi     | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 40-50                   | 305.787-308.125             |
| 3.  | Afyon Kocatepe Üniversitesi     | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 60-70                   | 304.737-307.097             |
|     | Afyon Kocatepe Üniversitesi     | Fen-Ed. Fak. | Tarih (İ.Ö.) | 40-70                   | 303.078-304.335             |
| 4.  | Ahi Evran Üniversitesi          | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 40-50                   | 305.130-307.251             |
|     | Ahi Evran Üniversitesi          | Fen-Ed. Fak. | Tarih (İ.Ö.) | - -50                   | - - -                       |
| 5.  | Akdeniz Üniversitesi            | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 50-60                   | 308.003-310.023             |
| 6.  | Anadolu Üniversitesi            | Ed. Fak.     | Tarih        | 60-70                   | 308.443-310.516             |
| 7.  | Ankara Üniversitesi             | DTCF         | Tarih        | 70-80                   | 309.020-311.299             |
| 8.  | Atatürk Üniversitesi            | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 80-90                   | 304.608-306.506             |
|     | Atatürk Üniversitesi            | Fen-Ed. Fak. | Tarih (İ.Ö.) | 40-90                   | 304.350-305.082             |
| 9.  | Balıkesir Üniversitesi          | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 60-70                   | 307.286-309.602             |
|     | Balıkesir Üniversitesi          | Fen-Ed. Fak. | Tarih (İ.Ö.) | 40-70                   | 303.536-305.082             |
| 10. | Beykent Üniversitesi            | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | - - 40+4(B)             | - - -                       |
| 11. | Boğaziçi Üniversitesi           | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 40-45                   | 330.315-336.623             |
| 12. | Bozok Üniversitesi              | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 60-70                   | 303.407-305.418             |
|     | Bozok Üniversitesi              | Fen-Ed. Fak. | Tarih (İ.Ö.) | - -70                   | - - -                       |
| 13. | Celal Bayar Üniversitesi        | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 60-70                   | 306.532-308.740             |
|     | Celal Bayar Üniversitesi        | Fen-Ed. Fak. | Tarih (İ.Ö.) | 50-70                   | 303.341-304.878             |
| 14. | Cumhuriyet Üniversitesi         | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 50-60                   | 304.820-307.236             |

|     |                                                                            |                              |                       |                                  |                                    |
|-----|----------------------------------------------------------------------------|------------------------------|-----------------------|----------------------------------|------------------------------------|
| 15. | Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi<br>Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi | Fen-Ed. Fak.<br>Fen-Ed. Fak. | Tarih<br>Tarih (İ.Ö.) | 50-60<br>40-60                   | 306.495-308.968<br>303.694-305.507 |
| 16. | Dokuz Eylül Üniversitesi                                                   | Fen-Ed. Fak.                 | Tarih                 | 40-50                            | 310.721-312.049                    |
| 17. | Dumlupınar Üniversitesi<br>Dumlupınar Üniversitesi                         | Fen-Ed. Fak.<br>Fen-Ed. Fak. | Tarih<br>Tarih (İ.Ö.) | 60-70<br>50-70                   | 304.472-306.658<br>303.165-304.454 |
| 18. | Ege Üniversitesi                                                           | Edebiyat Fak.                | Tarih                 | 70-80                            | 310.821-312.404                    |
| 19. | Erciyes Üniversitesi<br>Erciyes Üniversitesi                               | Fen-Ed. Fak.<br>Fen-Ed. Fak. | Tarih<br>Tarih (İ.Ö.) | 80-90<br>60-90                   | 306.479-308.645<br>303.191-304.766 |
| 20. | Eskişehir Osmangazi Üniversitesi<br>Eskişehir Osmangazi Üniversitesi       | Fen-Ed. Fak.<br>Fen-Ed. Fak. | Tarih<br>Tarih (İ.Ö.) | 60-70<br>50-70                   | 305.983-308.533<br>303.944-305.700 |
| 21. | Fatih Üniversitesi                                                         | Fen-Ed. Fak.                 | Tarih                 | 34- 34<br>10(Burslu)- 10(Burslu) | 280.493-283.064<br>323.202-316.988 |
| 22. | Fırat Üniversitesi<br>Fırat Üniversitesi                                   | Fen-Ed. Fak.<br>Fen-Ed. Fak. | Tarih<br>Tarih (İ.Ö.) | 60-70<br>60-70                   | 304.760-306.826<br>302.854-304.138 |
| 23. | Gazi Üniversitesi<br>Gazi Üniversitesi                                     | Fen-Ed. Fak.<br>Fen-Ed. Fak. | Tarih<br>Tarih (İ.Ö.) | 80-90<br>50-90                   | 309.803-311.214<br>306.779-309.113 |
| 24. | Gaziantep Üniversitesi                                                     | Fen-Ed. Fak.                 | Tarih                 | 40-50                            | 305.542-307.990                    |
| 25. | Gaziosmanpaşa Üniversitesi                                                 | Fen-Ed. Fak.                 | Tarih                 | 60-70                            | 303.988-305.729                    |
| 26. | Giresun Üniversitesi<br>Giresun Üniversitesi                               | Fen-Ed. Fak.<br>Fen-Ed. Fak. | Tarih<br>Tarih (İ.Ö.) | 40-50<br>- -50                   | 304.028-305.859<br>- - -           |
| 27. | Hacettepe Üniversitesi                                                     | Edebiyat Fak.                | Tarih                 | 60-70                            | 314.067-315.458                    |
| 28. | Harran Üniversitesi<br>Harran Üniversitesi                                 | Fen-Ed. Fak.<br>Fen-Ed. Fak. | Tarih<br>Tarih (İ.Ö.) | 40-50<br>- -50                   | - - -                              |
| 29. | İnönü Üniversitesi                                                         | Fen-Ed. Fak.                 | Tarih                 | 40-50                            | 306.402-308.729                    |
| 30. | İstanbul Bilgi Üniversitesi                                                | Fen-Ed. Fak.                 | Tarih                 | 20-15<br>10(Burslu)- 15(Burslu)  | 268.781-270.672<br>321.163-325.047 |

|     |                                 |               |              |                     |                   |
|-----|---------------------------------|---------------|--------------|---------------------|-------------------|
| 31. | İstanbul Üniversitesi           | Edebiyat Fak. | Tarih        | 120-120             | 312.080-313.628   |
| 32. | Kafkas Üniversitesi             | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | 50-60               | 303.552 - 304.981 |
|     | Kafkas Üniversitesi             | Fen-Ed. Fak.  | Tarih (İ.Ö.) | - -60               | - - -             |
| 33. | K.Maraş Sütçü İmam Üniversitesi | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | 50-60               | 304.700-306.529   |
|     | K.Maraş Sütçü İmam Üniversitesi | Fen-Ed. Fak.  | Tarih (İ.Ö.) | 40-60               | 303.751-305.330   |
| 34. | Karadeniz Teknik Üniversitesi   | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | 60-70               | 306.742-309.168   |
|     | Karadeniz Teknik Üniversitesi   | Fen-Ed. Fak.  | Tarih (İ.Ö.) | 50-70               | 303.751-305.330   |
| 35. | Kastamonu Üniversitesi          | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | 40-40               | 303.863-305.802   |
| 36. | Kırıkkale Üniversitesi          | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | 50-60               | 304.442-306.177   |
|     | Kırıkkale Üniversitesi          | Fen-Ed. Fak.  | Tarih (İ.Ö.) | 40-60               | 302.986-304.318   |
| 37  | Kilis 7 Aralık Üniversitesi     | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | - -30               | - - -             |
| 38. | Kocaeli Üniversitesi            | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | 30-40               | 308.928-310.965   |
| 39. | Koç Üniversitesi                | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | 8-8                 | 291.965-295.181   |
|     | Koç Üniversitesi                | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | 4(Burslu)-4(Burslu) | 335.160-343.502   |
| 40. | Marmara Üniversitesi            | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | 60-70               | 314.654-316.035   |
| 41. | Mersin Üniversitesi             | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | 40-50               | 307.542-309.766   |
| 42. | Mimarsinan G.S.Ü.               | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | 50-60               | 310.190-312.162   |
| 43. | Muğla Üniversitesi              | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | 50-60               | 305.778-308.076   |
| 44. | Mustafa Kemal Üniversitesi      | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | 30-40               | 305.318-307.591   |
| 45. | Nevşehir Üniversitesi           | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | - -30               | - - -             |
| 46. | Niğde Üniversitesi              | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | 50-60               | 304.465-306.277   |
|     | Niğde Üniversitesi              | Fen-Ed. Fak.  | Tarih (İ.Ö.) | - - 60              | - - -             |
| 47. | Ondokuz Mayıs Üniversitesi      | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | 50-60               | 306.535-309.091   |
| 48. | Ordu Üniversitesi               | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | 30-40               | 304.272-305.992   |
| 49. | ODTÜ                            | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | 30-35               | 321.558-330.254   |
| 50. | Pamukkale Üniversitesi          | Fen-Ed. Fak.  | Tarih        | 60-70               | 306.049-308.451   |

|     |                               |              |              |                       |                 |
|-----|-------------------------------|--------------|--------------|-----------------------|-----------------|
|     | Pamukkale Üniversitesi        | Fen-Ed. Fak. | Tarih (İ.Ö.) | 50-70                 | 303.654-305.183 |
| 51. | Sakarya Üniversitesi          | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 80-90                 | 305.651-307.991 |
|     | Sakarya Üniversitesi          | Fen-Ed. Fak. | Tarih (İ.Ö.) | 60-90                 | 303.602-305.045 |
| 52. | Selçuk Üniversitesi           | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 60-70                 | 308.032-310.251 |
|     | Selçuk Üniversitesi           | Fen-Ed. Fak. | Tarih (İ.Ö.) | 50-70                 | 304.612-306.317 |
| 53. | Süleyman Demirel Üniversitesi | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 60-70                 | 304.735-307.048 |
|     | Süleyman Demirel Üniversitesi | Fen-Ed. Fak. | Tarih (İ.Ö.) | 40-70                 | 303.048-304.353 |
| 54. | TOBB ETÜ.                     | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 10(Burslu)-10(Burslu) | 314.678-328.308 |
| 55. | Trakya Üniversitesi           | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 60-70                 | 304.344-306.850 |
|     | Trakya Üniversitesi           | Fen-Ed. Fak. | Tarih (İ.Ö.) | 50-70                 | 303.181-304.544 |
| 56. | Uludağ Üniversitesi           | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 60-70                 | 308.697-310.733 |
|     | Uludağ Üniversitesi           | Fen-Ed. Fak. | Tarih (İ.Ö.) | 50-70                 | 305.105-307.468 |
| 57. | Uşak Üniversitesi             | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 40-50                 | 304.575-306.552 |
|     | Uşak Üniversitesi             | Fen-Ed. Fak. | Tarih (İ.Ö.) | - - 50                | - - -           |
| 58. | Yeditepe Üniversitesi         | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 15-20                 | 271.557-269.050 |
|     |                               |              |              | 15(Burslu)+10(Burslu) | 305.888-308.189 |
| 59  | Yüzüncü Yıl Üniversitesi      | Fen-Ed. Fak. | Tarih        | 50-60                 | 305.163-306.937 |

Tabloya göre 59 üniversitemizin Fen-Edebiyat Fakültesinde Tarih bölümü yer almaktadır. 2007 yılında 19 üniversitenin fen-edebiyat fakültesinin tarih bölümüne ikinci öğretim öğrencisi alınmıştır. Bu bölümlere 2007 yılında alınan öğrenci sayısı 3836'dır. Bu öğrencilerden 2877 tanesi normal öğretim, 910 tanesi ikinci öğretim öğrencisidir. Özel üniversitelerin tarih bölümlerine 49 tane burslu öğrenci alınmıştır.

2007 yılında Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümlerine en yüksek puanla öğrenciyi 335.160 ile Koç Üniversitesi almıştır. Bu puan burslu öğrencilerin yer aldığı 4 kişilik kontenjan dahilindedir. Bunu sırasıyla 330.315 puanla Boğaziçi Üniversitesi ve 323.202 puanla Fatih Üniversitesi'nin burslu programı izlemektedir. Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih bölümleri içinde en düşük puanla öğrenci alan üniversiteler ise 268.781 puanla İstanbul Bilgi Üniversitesi, 271.557 puanla Yeditepe Üniversitesi ve 280.493 ile Fatih Üniversitesi'dir.

2008 yılında 59 üniversitemizin Fen-Edebiyat Fakültesinde Tarih Bölümü eğitime devam etmiştir. Bununla birlikte ikinci öğretim program sayısı 19'den 26'ya çıkmıştır. Bu bölümlere 2008 yılında alınan öğrenci sayısı 5160'dır. Bir yıl önceki kontenjana 1324 kişilik ilave yapılmıştır. Bu öğrencilerden 3337 tanesi normal öğretim, 1770 tanesi ikinci öğretim öğrencisidir. Özel üniversitelerin tarih bölümlerine 53 tane burslu öğrenci alınmıştır.

2008 yılında Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümlerine en yüksek puanla öğrenciyi 343.502 ile Koç Üniversitesi almıştır. Bu puan burslu öğrencilerin yer aldığı 4 kişilik kontenjan dahilindedir. Bunu sırasıyla 336.623 puanla Boğaziçi Üniversitesi ve 330.254 puanla ODTÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih bölümü takip etmektedir. 2008 yılında Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih bölümleri içinde en düşük puanla öğrenci alan üniversiteler ise 269.050 puanla Yeditepe Üniversitesi, 270.672 puanla İstanbul Bilgi Üniversitesi ve 283.064 puanla Fatih Üniversitesi'dir.

### 2.3.4. 2007 ve 2008 Ösys Kılavuzlarına Göre Tarih Öğretmenliği Anabilim Dalları Öğrenci Kontenjan ve Puan Tablosu

**Tablo 37.** 2007 ve 2008 Ösys Kılavuzlarına Göre Tarih Öğretmenliği Anabilim Dalları Öğrenci Kontenjan ve Puan Tablosu

|    | ÜNİVERSİTE                | FAKÜLTE                   | BÖLÜM              | 2007-2008<br>KONTENJANI | PUAN (SÖZEL-2)<br>2007-2008 |
|----|---------------------------|---------------------------|--------------------|-------------------------|-----------------------------|
| 1. | Atatürk Üniversitesi      | Kazım Karabekir Eğt. Fak. | Tarih Öğretmenliği | 40-50                   | 316.456-317.153             |
| 2. | Çanakkale Onsekiz Mart Ü. | Eğitim Fakültesi          | Tarih Öğretmenliği | - - 30                  | - - -                       |
| 3. | Dicle Üniversitesi        | Ziya Gökalp Eğt. Fak.     | Tarih Öğretmenliği | 30-40                   | 315.373-315.111             |
| 4. | Dokuz Eylül Üniversitesi  | Buca Eğitim Fakültesi     | Tarih Öğretmenliği | 50-60                   | 320.558-321.216             |
| 5. | Gazi Üniversitesi         | Gazi Eğitim Fakültesi     | Tarih Öğretmenliği | 60-70                   | 319.384-320.743             |
| 6. | Marmara Üniversitesi      | Atatürk Eğitim Fakültesi  | Tarih Öğretmenliği | 30-30                   | 323.156-325.756             |
| 7. | Selçuk Üniversitesi       | Ahmet Keleşoğlu Eğt. Fak. | Tarih Öğretmenliği | 40-50                   | 318.239-319.191             |
| 8. | Yüzüncüyıl Üniversitesi   | Eğitim Fakültesi          | Tarih Öğretmenliği | 30-30                   | 314.812-314.586             |

Tabloya göre 2007 yılında ülkemizdeki üniversitelerin eğitim fakültelerinin 7 tanesinde tarih öğretmenliği bölümüne öğrenci alınmıştır. 2007 yılında eğitim fakültelerinin tarih öğretmenliği bölümlerine alınan öğrenci sayısı 280 kişidir. 2008 yılında ise Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde de tarih öğretmenliği programı açılmıştır. 2008 yılında tarih öğretmenliği bölümlerine alınan öğrenci sayısı 360 kişiye çıkmıştır. Eğitim Fakültelerinin tarih öğretmenliği programlarında ikinci öğretim uygulaması yoktur. 8 bölümün ÖSS puan sıralamasına göz attığımızda en yüksek puan ile öğrenci alan yerin olan yer Marmara Üniversitesi olduğunu bunu sırasıyla Dokuz Eylül Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi'nin takip ettiğini görmekteyiz. Tarih öğretmenliği bölümüne girişte kullanılan ÖSS puanlarının en yüksek puan ile alan üniversite ile en düşük puan ile alan üniversite arasındaki farkın 2007 yılında 9, 2008 yılında 11 puan olması 8 üniversitenin de tarih öğretmenliği programının bu anlamda homojen bir yapı gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

### III. BÖLÜM

#### 3. YÖNTEM

##### 3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırmanın yürütülmesinde *genel tarama modeli* kullanılmıştır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir(Karasar, 2003, s.79). Genel tarama modelindeki bu araştırma ile, Türkiye Cumhuriyeti'ndeki üniversitelerdeki tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunları değerlendirilmektedir. Değerlendirme tarih bölümündeki öğretim elemanları ve bu bölümde öğrenim gören öğrencilerin görüşlerine dayalı olarak yapılmıştır.

##### 3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini, Türkiye'deki üniversitelerdeki tarih bölümlerinde görev yapan öğretim elemanları ve bu bölümlerde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenine dâhil olan öğretim elemanı ve öğrenci sayısının fazla olması nedeniyle, araştırma için bir örneklem grubu belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Balıkesir Üniversitesi'nin tarih bölümlerinde görev yapan 70 öğretim elemanı ve bu bölümlerde öğrenim gören 300 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde, evrenin temsil edilebilirliği yanında ulaşım, maliyet, zaman ve kolaylık ölçütleri dikkate alınmıştır. Tablo 38'de örneklem içerisinde yer alan öğretim elemanlarının bulundukları üniversiteler ile sayıları, Tablo 39'da öğrencilerin bulundukları üniversiteler ve sayıları, Tablo 40'de öğretim elemanlarının, Tablo 41'de öğrencilerin özelliklerine ilişkin istatistiki bilgiler verilmektedir.

**Tablo 38.** Örnekleme Yeri Alan Öğretim Elemanlarının Bulundukları Üniversiteler ve Sayıları

| Üniversite             | N  | %     |
|------------------------|----|-------|
| Gazi Üniversitesi      | 18 | 25,7  |
| Marmara Üniversitesi   | 7  | 10,0  |
| Balıkesir Üniversitesi | 14 | 20,0  |
| İstanbul Üniversitesi  | 10 | 14,3  |
| Ankara Üniversitesi    | 10 | 14,3  |
| Hacettepe Üniversitesi | 11 | 15,7  |
| Toplam                 | 70 | 100,0 |

**Tablo 39.** Örnekleme Yeri Alan Öğrencilerin Bulundukları Üniversiteler ve Sayıları

| Üniversite             | N   | %     |
|------------------------|-----|-------|
| Gazi Üniversitesi      | 44  | 14,7  |
| Marmara Üniversitesi   | 33  | 11,0  |
| Balıkesir Üniversitesi | 69  | 23,0  |
| İstanbul Üniversitesi  | 57  | 19,0  |
| Ankara Üniversitesi    | 44  | 14,7  |
| Hacettepe Üniversitesi | 53  | 17,6  |
| Toplam                 | 300 | 100,0 |

**Tablo 40.** Örneklemde Yer Alan Öğretim Elemanlarına İlişkin İstatistikî Bilgiler

| <b>Cinsiyet</b>             | <b>N</b> | <b>%</b> |
|-----------------------------|----------|----------|
| Bayan                       | 18       | 25,7     |
| Bay                         | 52       | 74,3     |
| Toplam                      | 70       | 100,0    |
| <b>Kıdem</b>                | <b>N</b> | <b>%</b> |
| 1-5                         | 14       | 20,0     |
| 6-10                        | 9        | 12,9     |
| 11-15                       | 16       | 22,9     |
| 16-20                       | 31       | 44,2     |
| Toplam                      | 70       | 100,0    |
| <b>Mezun Olunan Fakülte</b> | <b>N</b> | <b>%</b> |
| Eğitim Fakültesi            | 10       | 14,3     |
| Edebiyat Fakültesi          | 14       | 20,0     |
| Fen Edebiyat Fakültesi      | 26       | 37,1     |
| DTCF                        | 20       | 28,6     |
| Toplam                      | 70       | 100,0    |
| <b>Uzmanlık Alanı</b>       | <b>N</b> | <b>%</b> |
| Eskiçağ Tarihi              | 2        | 2,9      |
| Ortaçağ Tarihi              | 9        | 12,9     |
| Yeniçağ Tarihi              | 14       | 20,0     |
| Yakınçağ Tarihi             | 16       | 22,9     |
| T.C. Tarihi                 | 18       | 25,7     |
| Tarih Eğitimi               | 2        | 2,8      |
| Genel Türk Tarihi           | 9        | 12,8     |
| Toplam                      | 70       | 100,0    |
| <b>Görevi</b>               | <b>N</b> | <b>%</b> |
| Okutman                     | 5        | 7,2      |
| Arş.Gör.                    | 19       | 27,2     |
| Öğr.Gör.                    | 5        | 7,1      |
| Yrd.Doç.Dr.                 | 22       | 31,4     |
| Doç.Dr.                     | 8        | 11,4     |
| Prof.Dr.                    | 11       | 15,7     |
| Toplam                      | 70       | 100,0    |

**Tablo 41.** Örneklemde Yer Alan Öğrencilere İlişkin İstatistiki Bilgiler

| <b>Cinsiyet</b>               | <b>N</b> | <b>%</b> |
|-------------------------------|----------|----------|
| Kız                           | 135      | 45,0     |
| Erkek                         | 165      | 55,0     |
| Toplam                        | 300      | 100,0    |
| <b>Sınıf</b>                  | <b>N</b> | <b>%</b> |
| 1                             | 2        | ,7       |
| 2                             | 97       | 32,3     |
| 3                             | 19       | 6,3      |
| 4                             | 139      | 46,3     |
| 5                             | 43       | 14,3     |
| Toplam                        | 300      | 100,0    |
| <b>Mezun Olunan Lise Türü</b> | <b>N</b> | <b>%</b> |
| Süper Lise                    | 20       | 6,7      |
| Düz Lisesi                    | 230      | 76,7     |
| Anadolu Lisesi                | 43       | 14,3     |
| Meslek Lisesi                 | 7        | 2,3      |
| Toplam                        | 300      | 100,0    |
| <b>Öğretim Şekli</b>          | <b>N</b> | <b>%</b> |
| Normal Öğretim                | 250      | 83,3     |
| İkinci Öğretim                | 50       | 16,7     |
| Toplam                        | 300      | 100,0    |

### 3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE GELİŞTİRİLMELERİ

Bu araştırmada 2 tür veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunlar; Öğretim Elemanları Görüş Anketi ve Öğrenci Görüş Anketi'dir.

Veri toplama araçlarının geliştirilmesi aşamasından önce, araştırmanın temellendirilmesi ve belirlenen amaçlara ulaşabilmesi için konuyla ilgili İngilizce ve Türkçe literatür (tez, makale, bildiri, kitap, bilimsel araştırma vb.) incelenmiştir. Literatür incelemesinden elde edilen veriler yardımıyla veri toplama araçlarının kavramsal yapısı ve ana çerçevesi belirlenmiştir.

### 3.3.1. Öğretim Elemanları Anketi:

Bu anket Türkiye Cumhuriyeti'ndeki üniversitelerin tarih bölümlerini temsil eden örneklem grubunda yer alan öğretim elemanlarının tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına ilişkin görüşlerini belirleyebilmek için hazırlanmıştır. Anket 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretim elemanlarının kişisel özelliklerine yönelik sorular yer almıştır. Anketin ikinci bölümünde tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarını belirlemeye yönelik 57 ifade yer almıştır. Anketin üçüncü bölümünde ise öğretim elemanlarının tarih derslerinde kullandıkları öğretim yöntemlerini belirlemeye yönelik 13 ifade yer almaktadır.

Anketin ikinci ve üçüncü bölümleri beşli likert ölçeklerden oluşmuştur. Her maddeye verilecek cevap kodları 1,00 ile 5,00 arasında değişmektedir. Ölçeklerde yer alan aralıkların eşit olduğu (4/5) varsayımından yola çıkılarak, elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıkları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

|   |           |                                       |
|---|-----------|---------------------------------------|
| 5 | 4,20-5,00 | Tamamen katılıyorum / Her Zaman       |
| 4 | 3,40-4,19 | Katılıyorum / Sık sık                 |
| 3 | 2,60-3,39 | Kararsızım / Bazen                    |
| 2 | 1,80-2,59 | Katılmıyorum / Çok seyrek             |
| 1 | 1,00-1,79 | Kesinlikle katılmıyorum /Hiçbir zaman |

Ölçeğin kapsam geçerliliğini belirlemek amacıyla uzman görüşü alınmıştır. Verilerin faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity testi ile incelenmiştir. KMO'nun .60'dan yüksek, Barlett testinin anlamlı çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2003, s.120) . Anketin KMO katsayısı .714 olarak belirlenmiştir. Bu durum anketin faktör analizi için uygun olduğu göstermektedir.

Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanları anketinin yapı geçerliliğini belirlemek için yapılan ön uygulamadaki veriler 54 kişilik benzer bir örneklemde elde

edilmiştir. Bu analizde .45 faktör yükü ve bir maddenin faktörlerdeki yük değerlerinin arasındaki farkın en az .10 olması dikkate alınmıştır. Faktör yükü düşük olan 3 madde ölçekten çıkartılmıştır.

Varimax dönüştürme tekniği kullanılarak yapılan analiz sonucunda 1 ve üzerinde olan tek faktör belirlenmiştir. Bu faktör toplam varyansın % 30.240'ını açıklamaktadır.

Testin alt ölçeklerinin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alpha ile belirlenmiş; bu değer .704 bulunmuştur. Bu sonuçlar ölçeğin geçerli ve güvenilir olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

Anketten elde edilen sonuçlar SPSS 15.0 for Windows programında analiz edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde, Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanları görüşlerine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma, cinsiyet, kıdem, mezun olunan program, uzmanlık alanı ve görev değişkenlerine göre farklılık olup olmadığının belirlenmesinde ise t testi ve varyans analizi uygulanmıştır. Tablo 42'de ölçeğe yönelik faktör analizi sonuçları verilmiştir.

**Tablo 42.** Öğretim Elemanları Ölçeğine Yönelik Faktör Analizi Sonuçları

| Maddeler | Faktör Yüğü |
|----------|-------------|
| m1       | ,839        |
| m2       | ,817        |
| m3       | ,817        |
| m4       | ,825        |
| m5       | ,788        |
| m6       | ,792        |
| m7       | ,793        |
| m8       | ,772        |
| m9       | ,702        |
| m10      | ,872        |
| m11      | ,752        |
| m12      | ,724        |
| m13      | ,716        |
| m14      | ,816        |
| m15      | ,835        |
| m16      | ,692        |
| m17      | ,797        |
| m18      | ,865        |
| m19      | ,886        |
| m20      | ,803        |
| m21      | ,828        |
| m22      | ,711        |
| m23      | ,719        |
| m24      | ,841        |
| m25      | ,809        |
| m26      | ,803        |
| m27      | ,799        |
| m28      | ,878        |
| m29      | ,844        |
| m30      | ,798        |
| m31      | ,832        |
| m32      | ,718        |
| m33      | ,771        |
| m34      | ,799        |
| m35      | ,843        |

|     |      |
|-----|------|
| m36 | ,874 |
| m37 | ,819 |
| m38 | ,779 |
| m39 | ,720 |
| m40 | ,750 |
| m41 | ,755 |
| m42 | ,805 |
| m43 | ,912 |
| m44 | ,920 |
| m45 | ,851 |
| m46 | ,867 |
| m47 | ,762 |
| m48 | ,719 |
| m49 | ,839 |
| m50 | ,763 |
| m51 | ,866 |
| m52 | ,823 |
| m53 | ,827 |
| m54 | ,881 |
| m55 | ,866 |
| m56 | ,809 |
| m57 | ,766 |
| y1  | ,844 |
| y2  | ,788 |
| y3  | ,744 |
| y4  | ,808 |
| y5  | ,806 |
| y6  | ,792 |
| y7  | ,855 |
| y8  | ,741 |
| y9  | ,827 |
| y10 | ,835 |
| y11 | ,837 |
| y12 | ,781 |
| y13 | ,817 |

---

---

### 3.3.2. Öğrenci Anketi:

Bu anket Türkiye Cumhuriyeti'ndeki üniversitelerin tarih bölümlerini temsil eden örneklem grubunda yer alan öğrencilerin tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına ilişkin görüşlerini belirleyebilmek için hazırlanmıştır. Anket 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilerin kişisel özelliklerine yönelik sorular yer almıştır. Anketin ikinci bölümünde tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarını belirlemeye yönelik 64 ifade yer almıştır. Anketin üçüncü bölümünde ise öğretim elemanlarının tarih derslerinde kullandıkları öğretim yöntemlerini belirlemeye yönelik 13 ifade yer almaktadır.

Anketin ikinci ve üçüncü bölümleri beşli likert ölçeklerden oluşmuştur. Her maddeye verilecek cevap kodları 1,00 ile 5,00 arasında değişmektedir. Ölçeklerde yer alan aralıkların eşit olduğu (4/5) varsayımından yola çıkılarak, elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıkları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

|   |           |                                       |
|---|-----------|---------------------------------------|
| 5 | 4,20-5,00 | Tamamen katılıyorum / Her Zaman       |
| 4 | 3,40-4,19 | Katılıyorum / Sık sık                 |
| 3 | 2,60-3,39 | Kararsızım / Bazen                    |
| 2 | 1,80-2,59 | Katılmıyorum / Çok seyrek             |
| 1 | 1,00-1,79 | Kesinlikle katılmıyorum /Hiçbir zaman |

Ölçeğin kapsam geçerliliğini belirlemek amacıyla uzman görüşü alınmıştır. Verilerin faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity testi ile incelenmiştir. KMO'nun .60'dan yüksek, Barlett testinin anlamlı çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2003, s.120) . Anketin KMO katsayısı .741 olarak belirlenmiştir. Bu durum anketin faktör analizi için uygun olduğu göstermektedir.

Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğrenci anketinin yapı geçerliliğini belirlemek için yapılan ön uygulamadaki veriler 165 kişilik benzer bir örneklemden elde edilmiştir.

Bu analizde .45 faktör yükü ve bir maddenin faktörlerdeki yük değerlerinin arasındaki farkın en az .10 olması dikkate alınmıştır. Faktör yükü düşük olan 6 madde ölçekten çıkartılmıştır.

Varimax dönüştürme tekniği kullanılarak yapılan analiz sonucunda 1 ve üzerinde olan tek faktör belirlenmiştir. Bu faktör toplam varyansın % 33.345'ini açıklamaktadır.

Testin alt ölçeklerinin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alpha ile belirlenmiş; bu değer .704 bulunmuştur. Bu sonuçlar ölçeğin geçerli ve güvenilir olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

Anketten elde edilen sonuçlar SPSS 15.0 for Windows programında analiz edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde, Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğrenci görüşlerine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma, cinsiyet, sınıf, mezun olunan lise, öğrenim şekli değişkenlerine göre farklılık olup olmadığının belirlenmesinde ise t testi ve varyans analizi uygulanmıştır. Tablo 43'de ölçeğe yönelik faktör analizi sonuçları verilmiştir.

**Tablo 43.** Öğrenci Anketine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

| Maddeler | Faktör Yüğü |
|----------|-------------|
| m1       | ,655        |
| m2       | ,625        |
| m3       | ,739        |
| m4       | ,697        |
| m5       | ,651        |
| m6       | ,550        |
| m7       | ,647        |
| m8       | ,654        |
| m9       | ,625        |
| m10      | ,682        |
| m11      | ,568        |
| m12      | ,609        |
| m13      | ,600        |
| m14      | ,652        |
| m15      | ,657        |
| m16      | ,575        |
| m17      | ,610        |
| m18      | ,584        |
| m19      | ,579        |
| m20      | ,621        |
| m21      | ,584        |
| m22      | ,595        |
| m23      | ,608        |
| m24      | ,606        |
| m25      | ,585        |
| m26      | ,602        |
| m27      | ,664        |
| m28      | ,692        |
| m29      | ,639        |
| m30      | ,650        |
| m31      | ,676        |
| m32      | ,671        |
| m33      | ,694        |
| m34      | ,637        |
| m35      | ,634        |
| m36      | ,633        |
| m37      | ,651        |
| m38      | ,734        |
| m39      | ,626        |

|     |      |
|-----|------|
| m40 | ,583 |
| m41 | ,537 |
| m42 | ,648 |
| m43 | ,625 |
| m44 | ,539 |
| m45 | ,540 |
| m46 | ,680 |
| m47 | ,675 |
| m48 | ,676 |
| m49 | ,719 |
| m50 | ,649 |
| m51 | ,775 |
| m52 | ,785 |
| m53 | ,777 |
| m54 | ,510 |
| m55 | ,650 |
| m56 | ,590 |
| m57 | ,734 |
| m58 | ,621 |
| m59 | ,656 |
| m60 | ,549 |
| m61 | ,705 |
| m62 | ,702 |
| m63 | ,623 |
| m64 | ,654 |
| y1  | ,621 |
| y2  | ,733 |
| y3  | ,640 |
| y4  | ,636 |
| y5  | ,629 |
| y6  | ,670 |
| y7  | ,749 |
| y8  | ,689 |
| y9  | ,656 |
| y10 | ,728 |
| y11 | ,655 |
| y12 | ,623 |
| y13 | ,702 |

---

---

### 3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI

Geçerlilik ve güvenirlik çalışması yapılan öğretim elemanı ve öğrenci anketleri 2006-2007 öğretim yılında örneklem altı üniversitedeki 300 öğrenci ile 70 öğretim elemanına araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Araştırmanın genel amacı çerçevesinde cevapları aranan alt amaçlara yönelik olarak toplanan veriler SPSS 15.0 (The Statistical Packet for The Social Sciences) paket programıyla bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Anılan paket programdan yararlanarak;

1. Öğretim elemanlarının ve öğrencilerin görüşlerinin belirlenmesinde; frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama ( $\bar{x}$ ) ve standart sapma (ss) kullanılmıştır.
2. Görüşler arasında (öğretim elemanı ve öğrenci) farklılık olup olmadığının belirlenmesinde t - testi ve tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçekler, 5'li Likert Tipi ölçeklerdir. Her bir maddeye verilecek cevap kodları 1.00– 5.00 arasında değişmektedir. Cevaplayıcılar görüşlerini seçeneklerinden birisini işaretleyerek belirtmişlerdir.

Ölçekte yer alan aralıkların eşit olduğu (4/5) düşüncesinden hareket ederek seçeneklere ait sınırlar aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

| <u>Seçenek</u>          |   | <u>Sınırı</u> |
|-------------------------|---|---------------|
| Tamamen katılıyorum     | 5 | 4,20-5,00     |
| Katılıyorum             | 4 | 3,40-4,19     |
| Kararsızım              | 3 | 2,60-3,39     |
| Katılmıyorum            | 2 | 1,80-2,59     |
| Kesinlikle katılmıyorum | 1 | 1,00-1,79     |

| <b><u>Seçenek</u></b> |   | <b><u>Sınırı</u></b> |
|-----------------------|---|----------------------|
| Her Zaman             | 5 | 4,20-5,00            |
| Sık sık               | 4 | 3,40-4,19            |
| Bazen                 | 3 | 2,60-3,39            |
| ok seyrek            | 2 | 1,80-2,59            |
| Hiçbir zaman          | 1 | 1,00-1,79            |

## BÖLÜM IV

## 4. BULGULAR VE YORUM

**Tablo 44.** Türkiye’deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşleri (n=70)

|                                                                                           | Cevap Seçenekleri       |      |              |      |            |      |             |      |                     |      |           |      |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------|------|--------------|------|------------|------|-------------|------|---------------------|------|-----------|------|
| İFADE                                                                                     | Kesinlikle katılmıyorum |      | Katılmıyorum |      | Kararsızım |      | Katılıyorum |      | Tamamen katılıyorum |      |           |      |
|                                                                                           | f                       | %    | f            | %    | f          | %    | f           | %    | f                   | %    | $\bar{x}$ | S    |
| 1.Tarih derslerinin süresi yetersizdir.                                                   | 11                      | 15,7 | 28           | 40,0 | 2          | 2,9  | 24          | 34,3 | 5                   | 7,1  | 3,11      | 1,29 |
| 2.Derslere ön hazırlık için zaman yetersizdir.                                            | 2                       | 2,9  | 39           | 55,7 | 5          | 7,1  | 19          | 27,1 | 5                   | 7,1  | 2,80      | 1,09 |
| 3.Bölümde mevcut eğitsel materyaller (harita, küre vb.) eksiktir.                         | -                       | -    | 11           | 15,7 | 3          | 4,3  | 36          | 51,4 | 20                  | 28,6 | 3,93      | ,98  |
| 4.Bölümde proje desteği bakımından maddi yetersizlikle bulunmaktadır.                     | 2                       | 2,9  | 5            | 7,1  | 7          | 10,0 | 31          | 44,3 | 25                  | 35,7 | 4,03      | 1,00 |
| 5.Üniversite yönetiminin bölüme sağladığı destek yetersizdir.                             | 1                       | 1,4  | 11           | 15,7 | 16         | 22,9 | 25          | 35,7 | 17                  | 24,3 | 3,66      | 1,06 |
| 6.Bölümde öğretim elemanlarının tarih konularına ilişkin bilgi eksikliği vardır.          | 9                       | 12,9 | 33           | 47,1 | 12         | 17,1 | 15          | 21,4 | 1                   | 1,4  | 2,51      | 1,01 |
| 7.Bölümde öğretim elemanlarının tarih dersinin öğretimine ilişkin bilgi eksikliği vardır. | 6                       | 8,6  | 30           | 42,9 | 14         | 20,0 | 18          | 25,7 | 2                   | 2,9  | 2,71      | 1,03 |
| 8.Bölümde sınıflarda öğrenci fazlalığı bulunmaktadır.                                     | 1                       | 1,4  | 10           | 14,3 | 4          | 5,7  | 27          | 38,6 | 28                  | 40,0 | 4,01      | 1,08 |

|                                                                                        |    |      |    |      |    |      |    |      |    |      |      |      |
|----------------------------------------------------------------------------------------|----|------|----|------|----|------|----|------|----|------|------|------|
| 9.Bölümdeki odalarımızın fiziki şartlarını uygun bulmuyorum.                           | 9  | 12,9 | 28 | 40,0 | 5  | 7,1  | 18 | 25,7 | 10 | 14,3 | 2,89 | 1,32 |
| 10.Bölümdeki haftalık ders yüküm ağırdır.                                              | 5  | 7,1  | 38 | 54,3 | 12 | 17,1 | 10 | 14,3 | 5  | 7,1  | 2,60 | 1,05 |
| 11.Bölümde tepegöz, projeksiyon vb. ders araç ve gereçleri yeterli sayıdadır.          | 7  | 10,0 | 35 | 50,0 | 8  | 11,4 | 13 | 18,6 | 7  | 10,0 | 2,69 | 1,18 |
| 12. Kütüphanemizde tarih konularındaki kitaplar yeterlidir.                            | 17 | 24,3 | 33 | 47,1 | 3  | 4,3  | 14 | 20,0 | 3  | 4,3  | 2,33 | 1,17 |
| 13.Bölümdeki dershanelerin fiziki imkânları yeterlidir.                                | 10 | 14,3 | 35 | 50,0 | 5  | 7,1  | 18 | 25,7 | 2  | 2,9  | 2,53 | 1,11 |
| 14.Bölümümüzün sağladığı bilgisayar ve internet erişim desteği yeterlidir.             | 5  | 7,1  | 20 | 28,6 | 5  | 7,1  | 30 | 42,9 | 10 | 14,3 | 3,29 | 1,22 |
| 15. Bölümdeki öğretim elemanları arasındaki işbirliği ve iletişim yeterlidir           | 5  | 7,1  | 25 | 35,7 | 10 | 14,3 | 24 | 34,3 | 6  | 8,6  | 3,01 | 1,16 |
| 16.Öğrenciler derslerde tarih konularının öğretimine duyarsızdır.                      | 5  | 7,1  | 20 | 28,6 | 9  | 12,9 | 27 | 38,6 | 9  | 12,9 | 3,21 | 1,20 |
| 17.1945 ve sonrasında içeren konuları ele alan ders sayısı yeterli değildir.           | 1  | 1,4  | 12 | 17,1 | 9  | 12,9 | 36 | 51,4 | 12 | 17,1 | 3,66 | 1,00 |
| 18.Tarih konuları için öğrencilere yeterince kaynak önerisinde bulunmaktayım.          | 1  | 1,4  | 1  | 1,4  | 4  | 5,7  | 46 | 65,7 | 18 | 25,7 | 4,13 | ,70  |
| 19.Tarih derslerinde öğrencilerin beklentilerini ve ihtiyaçlarını dikkate almaktayım.  | -  | -    | 2  | 2,9  | 10 | 14,3 | 50 | 71,4 | 8  | 11,4 | 3,91 | ,60  |
| 20.Başarının artması için tarih öğretimine ilişkin lisans programları düzenlenmelidir. | 2  | 2,9  | 11 | 15,7 | 15 | 21,4 | 32 | 45,7 | 10 | 14,3 | 3,53 | 1,01 |
| 21.Başarının artması için lisans süresinin artırılması gerekir.                        | 11 | 15,7 | 41 | 58,6 | 6  | 8,6  | 9  | 12,9 | 3  | 4,3  | 2,31 | 1,02 |
| 22.Başarının artması için yabancı dil ile tarih öğretimi desteklenmelidir.             | 5  | 7,1  | 17 | 24,3 | 4  | 5,7  | 27 | 38,6 | 17 | 24,3 | 3,49 | 1,29 |

|                                                                                                                         |   |      |    |      |    |      |    |      |    |      |      |      |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|------|----|------|----|------|----|------|----|------|------|------|
| 23.Derslere başlamadan önce bir önceki dersi tekrarlamaktayım.                                                          | 2 | 2,9  | 16 | 22,9 | 8  | 11,4 | 33 | 47,1 | 11 | 15,7 | 3,50 | 1,10 |
| 24.Derslerde güncel konulara değinip örneklere yer vermek için zaman yeterlidir.                                        | 2 | 2,9  | 12 | 17,1 | 10 | 14,3 | 43 | 61,4 | 3  | 4,3  | 3,47 | ,92  |
| 25.Derslerde konularla ilgili fotoğraf, resim, slayt vb. materyaller kullanmaktayım.                                    | 1 | 1,4  | 26 | 37,1 | 9  | 12,9 | 28 | 40,0 | 6  | 8,6  | 3,17 | 1,07 |
| 26.Derslerde takip edilen kitaplar içerik bakımından yeterlidir.                                                        | 2 | 2,9  | 9  | 12,9 | 11 | 15,7 | 40 | 57,1 | 8  | 11,4 | 3,61 | ,95  |
| 27.Derslerde takip edilen kitaplar objektiftir.                                                                         | 3 | 4,3  | 8  | 11,4 | 15 | 21,4 | 41 | 58,6 | 3  | 4,3  | 3,47 | ,91  |
| 28.Derslerde takip edilen kitapların dilleri ağırdır.                                                                   | 7 | 10,0 | 39 | 55,7 | 9  | 12,9 | 14 | 20,0 | 1  | 1,4  | 2,47 | ,97  |
| 29.Derslerde takip edilen kitapların tasarımları öğretimi destekleyici özelliktedir.                                    | 5 | 7,1  | 21 | 30,0 | 20 | 28,6 | 24 | 34,3 | -  | -    | 2,90 | ,96  |
| 30.Derslerde yazı tahtası etkin biçimde kullanmaktayım..                                                                | - | -    | 7  | 10,0 | 11 | 15,7 | 44 | 62,9 | 8  | 11,4 | 3,76 | ,78  |
| 31.Dersleri işlerken çok farklı öğretim yöntemleri kullanmaktayım.                                                      | - | -    | 20 | 28,6 | 17 | 24,3 | 31 | 44,3 | 2  | 2,9  | 3,21 | ,89  |
| 32.Her dönem en az bir tane seçmeli ders olmalıdır.                                                                     | 2 | 2,9  | 5  | 7,1  | 2  | 2,9  | 36 | 51,4 | 25 | 35,7 | 4,10 | ,96  |
| 33.Liselerde alınan tarih eğitiminin üniversitedeki tarih eğitimine olumlu katkısı vardır.                              | 6 | 8,6  | 27 | 38,6 | 4  | 5,7  | 23 | 32,9 | 10 | 14,3 | 3,06 | 1,28 |
| 34.Araştırma ödevlerinde literatür tarama, araştırmanın yöntemi ve benzeri konularda öğrencilerime yardımcı olmaktayım. | 1 | 1,4  | 1  | 1,4  | 4  | 5,7  | 44 | 62,9 | 20 | 28,6 | 4,16 | ,71  |
| 35.Derslerde öğrencilere değerlendirme amaçlı konu anlatımı yaptırmaktayım.                                             | 1 | 1,4  | 15 | 21,4 | 18 | 25,7 | 27 | 38,6 | 9  | 12,9 | 3,40 | 1,01 |

|                                                                                                                    |    |      |    |      |    |      |    |      |    |      |      |      |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|------|----|------|----|------|----|------|----|------|------|------|
| 36.Öğrencilere verilen araştırma ödevleri konuların daha iyi öğrenilmesini sağlamaktadır.                          | 1  | 1,4  | 5  | 7,1  | 6  | 8,6  | 36 | 51,4 | 22 | 31,4 | 4,04 | ,90  |
| 37.Uygulanan programda görülen gereksiz dersler vardır.                                                            | 2  | 2,9  | 19 | 27,1 | 18 | 25,7 | 21 | 30,0 | 10 | 14,3 | 3,26 | 1,09 |
| 38.Bölümde verilen tarih eğitimi ile tarih öğreniminin amaçlarına ulaşılmaktadır.                                  | 4  | 5,7  | 12 | 17,1 | 18 | 25,7 | 32 | 45,7 | 4  | 5,7  | 3,29 | 1,00 |
| 39.Bölümden mezun olan öğrenciler kolaylıkla iş bulabilmektedir.                                                   | 37 | 52,9 | 19 | 27,1 | 10 | 14,3 | 2  | 2,9  | 2  | 2,9  | 1,76 | ,99  |
| 40.Tarih eğitiminin istenen düzeyde yapılması için sınıf mevcutlarının fazla olmaması gerekir.                     | 1  | 1,4  | 1  | 1,4  | -  | -    | 40 | 57,1 | 28 | 40,0 | 4,50 | ,71  |
| 41.Tarih öğrenmenin amacı, öğrencileri karar verme, eleştirel düşünme, problem çözme gibi becerilerle donatmaktır. | 3  | 4,3  | -  | -    | 5  | 7,1  | 40 | 57,1 | 22 | 31,4 | 4,11 | ,87  |
| 42. Tarih öğretiminin amacı, evrensel değerler kazandırmaktır.                                                     | -  | -    | 5  | 7,1  | 6  | 8,6  | 42 | 60,0 | 17 | 24,3 | 4,01 | ,78  |
| 43. Tarih öğretiminin amacı, öğrencilerin günümüz dünyasını anlamasını sağlamaktır.                                | 1  | 1,4  | -  | -    | 2  | 2,9  | 41 | 58,6 | 26 | 37,1 | 4,30 | ,66  |
| 44. Tarih öğretiminin amacı, kültürel mirasları yeni nesiller sağlıklı bir şekilde aktarmaktır.                    | 1  | 1,4  | -  | -    | 1  | 1,4  | 41 | 58,6 | 27 | 38,6 | 4,33 | ,65  |
| 45. Tarih öğretiminin amacı, öğrencilerde milli şuur oluşturmaktır.                                                | 1  | 1,4  | 1  | 1,4  | 2  | 2,9  | 33 | 47,1 | 33 | 47,1 | 4,37 | ,74  |
| 46. Tarih öğretiminin amacı, öğrencilere tarih bilinci kazandırmaktır.                                             | 1  | 1,4  |    |      |    |      | 34 | 48,6 | 35 | 50,0 | 4,46 | ,65  |

|                                                                                                                                     |    |      |    |      |    |      |    |      |    |      |      |      |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|------|----|------|----|------|----|------|----|------|------|------|
| 47. Tarih dersleri, öğrencilerin ülkeye ve tüm insanlığa çok yönlü bakabilmesini engellemektedir.                                   | 31 | 44,3 | 29 | 41,4 | 4  | 5,7  | 4  | 5,7  | 2  | 2,9  | 1,81 | ,98  |
| 48. Toplum, tarih dersi öğretim elemanlarına ve tarihçilere önem vermektedir.                                                       | 10 | 14,3 | 29 | 41,4 | 15 | 21,4 | 15 | 21,4 | 1  | 1,4  | 2,54 | 1,03 |
| 49. Yetişkinlerin en çok okudukları kitaplar güncel tarih kitaplarıdır.                                                             | 3  | 4,3  | 11 | 15,7 | 14 | 20,0 | 35 | 50,0 | 7  | 10,0 | 3,46 | 1,01 |
| 50. Tarih dersleri sayesinde öğrencilerin çevre bilinci gelişmektedir.                                                              | 2  | 2,9  | 12 | 17,1 | 30 | 42,9 | 24 | 34,3 | 2  | 2,9  | 3,17 | ,85  |
| 51. Tarih derslerinde öğrenciler barışı ve barışın önemini öğrenmektedir.                                                           | -  | -    | 7  | 10,0 | 23 | 32,9 | 36 | 51,4 | 4  | 5,7  | 3,53 | ,75  |
| 52. Tarih dersleri öğrencilerin yüksek insani değerleri (doğruluk,dürüstlük, erdemlilik vb.) benimsemesine yardımcı olmaktadır.     | -  | -    | 3  | 4,3  | 13 | 18,6 | 43 | 61,4 | 11 | 15,7 | 3,89 | ,71  |
| 53. Tarih dersleri ile öğrencilerin yaratıcı düşünme gücü azalmaktadır.                                                             | 20 | 28,6 | 46 | 65,7 | 3  | 4,3  | -  | -    | 1  | 1,4  | 1,80 | ,65  |
| 54. Tarih dersleri öğrencilerin vatanına, milletine ve insanlığa karşı olumlu tutum ve değerler geliştirmesine yardımcı olmaktadır. | 1  | 1,4  | 1  | 1,4  | 2  | 2,9  | 40 | 57,1 | 26 | 37,1 | 4,27 | ,72  |
| 55. Tarih dersleri öğrencilerin milli ilke ve değerleri benimsemesine yardımcı olmaktadır.                                          | 1  | 1,4  | 1  | 1,4  | 2  | 2,9  | 38 | 54,3 | 28 | 40,0 | 4,30 | ,72  |
| 56. Tarih dersleri öğrencilerin öz eleştiri yapabilmelerine yardımcı olmaktadır.                                                    | 2  | 2,9  | 3  | 4,3  | 13 | 18,6 | 37 | 52,9 | 15 | 21,4 | 3,86 | ,90  |
| 57. Tarih dersinden dolayı öğrenciler başka milletlere düşman olmaktadır.                                                           | 31 | 44,3 | 29 | 41,4 | 7  | 10,0 | 3  | 4,3  | -  | -    | 1,74 | ,81  |

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Tarih derslerinin süresi yetersizdir.” fikrine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,11$ ) olup bu değer ölçekte yer alan aralıkların eşit olduğu (4/5) varsayımından yola çıkılarak, elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Derslere ön hazırlık için zaman yetersizdir.” fikrine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,80$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Bölümde mevcut eğitsel materyaller (harita, küre vb.) eksiktir.” fikrine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,93$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır. Öğretim elemanları öğretim materyallerin eksikliğine işaret etmektedir.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Bölümde proje desteği bakımından maddi yetersizlikler bulunmaktadır.” fikrine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,03$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır. Öğretim elemanları tarih dersine yönelik üretilecek projeler konusunda maddi olanakların yetersizliğini vurgulamaktadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Üniversite yönetiminin bölüme sağladığı destek yetersizdir.” fikrine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,66$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır. Öğretim elemanları üniversite yönetimlerinin tarih bölümlerine yeterince destek olmadığını ifade etmektedirler.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Bölümde öğretim elemanlarının tarih konularına ilişkin bilgi eksikliği vardır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,51$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılmıyorum

basamağındadır. Öğretim elemanları tarih dersinin literatür bilgisi konusunda eksiklerinin olmadığını ifade etmektedirler.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Bölümde öğretim elemanlarının tarih dersinin öğretimine ilişkin bilgi eksikliği vardır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,71$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Bölümde sınıflarda öğrenci fazlalığı bulunmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,01$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Bölümdeki odalarımızın fiziki şartlarını uygun bulmuyorum.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,89$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Bölümdeki haftalık ders yüküm ağırdır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,60$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Bölümde tepegöz, projeksiyon vb. ders araç ve gereçleri yeterli sayıdadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,69$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Kütüphanemizde tarih konularındaki kitaplar yeterlidir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,33$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılmıyorum basamağındadır. Öğretim elemanları kütüphanelerinin kaynak sağlama konusunda yeterince zengin olmadığını ifade etmektedirler.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Bölümdeki dershanelerin fiziki imkânları yeterlidir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,53$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılmıyorum. Öğretim elemanları dersliklerin istenilen teknik donanıma sahip olmadığını ifade etmektedirler.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Bölümümüzün sağladığı bilgisayar ve internet erişim desteği yeterlidir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,29$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Bölümdeki öğretim elemanları arasındaki işbirliği ve iletişim yeterlidir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,01$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Öğrenciler derslerde tarih konularının öğretimine duyarsızdır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,21$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “1945 ve sonrasını içeren konuları ele alan ders sayısı yeterli değildir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,66$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır. Tarih öğretimine yönelik getirilen eleştirilen en önemlilerinden bir tanesi olan 1945 yılının sonrasındaki tarih bilgisini öğrenciyle paylaşmama konusundaki şikayetlere öğretim elemanları da katılmaktadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Tarih konuları için öğrencilere yeterince kaynak önerisinde bulunmaktayım.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,13$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Tarih derslerinde öğrencilerin beklentilerini ve ihtiyaçlarını dikkate almaktayım.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,91$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Başarının artması için tarih öğretimine ilişkin lisans programları düzenlenmelidir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,53$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Başarının artması için lisans süresinin artırılması gerekir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,31$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılmıyorum basamağındadır. Tarih bölümlerinde görev yapan öğretim elemanları tarih lisans programı için beş yılın yeterli olduğunu ifade etmektedirler.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Başarının artması için yabancı dil ile tarih öğretimi desteklenmelidir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,49$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır. Öğretim elemanları tarih öğretiminde yabancı dilde tarih öğretimi konusunda da olumlu fikir beyan etmektedirler.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Derslere başlamadan önce bir önceki dersi tekrarlamaktayım.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,50$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Derslerde güncel konulara değinip örneklerle yer vermek için zaman yeterlidir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,47$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Derslerde konularla ilgili fotoğraf, resim, slayt vb. materyaller kullanmaktayım.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,17$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Derslerde takip edilen kitaplar içerik bakımından yeterlidir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,61$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Derslerde takip edilen kitaplar objektiftir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,47$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Derslerde takip edilen kitapların dilleri ağırdır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,47$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılmıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Derslerde takip edilen kitapların tasarımları öğretimi destekleyici özelliktedir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,90$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Derslerde yazı tahtası etkin biçimde kullanmaktayım.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,76$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Dersleri işlerken çok farklı öğretim yöntemleri kullanmaktayım.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,21$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Her dönem en az bir tane seçmeli ders olmalıdır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,10$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Liselerde alınan tarih eğitiminin üniversitedeki tarih eğitime olumlu katkısı vardır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,06$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Araştırma ödevlerinde literatür tarama, araştırmanın yöntemi ve benzeri konularda öğrencilerime yardımcı olmuştum.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,16$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Derslerde öğrencilere değerlendirme amaçlı konu anlatımı yaptırmaktayım.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,40$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Öğrencilere verilen araştırma ödevleri konuların daha iyi öğrenilmesini sağlamaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,04$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılmıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Uygulanan programda görülen gereksiz dersler vardır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,26$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretmen elemanlarının “Bölümde verilen tarih eğitimi ile tarih öğreniminin amaçlarına ulaşılmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,29$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretmen elemanlarının “Bölümden mezun olan öğrenciler kolaylıkla iş bulabilmektedir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=1,76$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılmıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretmen elemanlarının “Tarih eğitiminin istenen düzeyde yapılması için sınıf mevcutlarının fazla olmaması gerekir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,50$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının tamamen katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretmen elemanlarının “Tarih öğrenmenin amacı, öğrencileri karar verme, eleştirel düşünme, problem çözme gibi becerilerle donatmaktır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,11$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretmen elemanlarının “Tarih öğretiminin amacı, evrensel değerler kazandırmaktır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,01$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretmen elemanlarının “Tarih öğretiminin amacı, öğrencilerin günümüz dünyasını anlamasını sağlamaktır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,30$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının tamamen katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretmen elemanlarının “Tarih öğretiminin amacı, kültürel mirasları yeni nesiller sağlıklı bir şekilde aktarmaktır.” ifadesine yönelik

görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,33$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının tamamen katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Tarih öğretiminin amacı, öğrencilerde milli şuur oluşturmaktır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,37$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının tamamen katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Tarih öğretiminin amacı, öğrencilere tarih bilinci kazandırmaktır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,46$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının tamamen katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Tarih dersleri, öğrencilerin ülkeye ve tüm insanlığa çok yönlü bakabilmesini engellemektedir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=1,81$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılmıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Toplum, tarih dersi öğretim elemanlarına ve tarihçilere önem vermektedir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,54$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılmıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Yetişkinlerin en çok okudukları kitaplar güncel tarih kitaplarıdır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,46$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Tarih dersleri sayesinde öğrencilerin çevre bilinci gelişmektedir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,17$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretmen elemanlarının “Tarih derslerinde öğrenciler barışı ve barışın önemini öğrenmektedir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,53$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretmen elemanlarının “Tarih dersleri öğrencilerin yüksek insani değerleri (doğruluk, dürüstlük, erdemlilik vb.) benimsemesine yardımcı olmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,89$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretmen elemanlarının “Tarih dersleri ile öğrencilerin yaratıcı düşünme gücü azalmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=1,80$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılmıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretmen elemanlarının “Tarih dersleri öğrencilerin vatanına, milletine ve insanlığa karşı olumlu tutum ve değerler geliştirmesine yardımcı olmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,27$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının tamamen katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretmen elemanlarının “Tarih dersleri öğrencilerin milli ilke ve değerleri benimsemesine yardımcı olmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,30$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının tamamen katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretmen elemanlarının “Tarih dersleri öğrencilerin öz eleştiri yapabilmelerine yardımcı olmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,86$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının “Tarih dersinden dolayı öğrenciler başka milletlere düşman olmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=1,74$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kesinlikle katılmıyorum basamağındadır. Anketteki ifadeler içinde en düşük ortalamaya sahip olan ifadedir. Öğretim elemanları tarih dersinin milletlerin birbirine düşman olmasına vesile olmayacağını düşünmektedirler.

**Tablo 45.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu ve Sorunlarına Yönelik Öğretim Elemanı Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımına İlişkin T Testi Sonuçları

| Cinsiyet | N  | $\bar{x}$ | S   | sd | t    | p    |
|----------|----|-----------|-----|----|------|------|
| Kadın    | 18 | 3,37      | ,17 | 68 | ,372 | ,711 |
| Erkek    | 52 | 3,35      | ,23 |    |      |      |

Tablo 45 incelendiğinde, Türkiye’deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşlerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ( $t_{(68)}=,372$ ;  $p>.05$ ).Örneklem grubundaki kadın öğretim elemanlarının tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,37$ ) iken, bu değer erkek öğretim elemanlarında ( $\bar{x}=3,35$ ) olarak gerçekleşmiştir. Kadın ve erkek öğretim elemanlarının tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik görüşlerinin benzerlik gösterdiği söylenebilir.

**Tablo 46.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri Ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu Ve Sorunlarına Yönelik Öğretim Elemanı Görüşlerinin Görev Yaptıkları Üniversitelere Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

| Üniversite             | N  | $\bar{x}$ | S   |
|------------------------|----|-----------|-----|
| Gazi Üniversitesi      | 18 | 3,43      | ,32 |
| Marmara Üniversitesi   | 7  | 3,36      | ,09 |
| Balıkesir Üniversitesi | 14 | 3,28      | ,21 |
| İstanbul Üniversitesi  | 10 | 3,37      | ,11 |
| Ankara Üniversitesi    | 10 | 3,35      | ,18 |
| Hacettepe Üniversitesi | 11 | 3,31      | ,18 |
| Toplam                 | 70 | 3,35      | ,22 |

**Tablo 47.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri Ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu Ve Sorunlarına Yönelik Öğretim Elemanı Görüşlerinin Görev Yaptıkları Üniversitelere Göre Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

| Varyansın Kaynağı | Kareler Toplamı | Kareler Ortalaması | sd | F    | P    | Fark |
|-------------------|-----------------|--------------------|----|------|------|------|
| Gruplar arası     | ,208            | ,050               | 5  | ,529 | ,836 | -    |
| Gruplar içi       | 3,183           | ,042               | 64 |      |      |      |
| Toplam            | 3,391           |                    | 69 |      |      |      |

Tablo 47’ye göre Türkiye’deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşlerinin görev yaptıkları üniversitelere göre farklılık göstermediği belirlenmiştir ( $F_{(5-64)}=,529$ ;  $p>,05$ ). Bu sonuç tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşlerinin benzerlik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

**Tablo 48.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu ve Sorunlarına Yönelik Öğretim Elemanı Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

| Mesleki Kıdem | N  | $\bar{x}$ | S   |
|---------------|----|-----------|-----|
| 1-5           | 14 | 3,32      | ,17 |
| 6-10          | 9  | 3,41      | ,30 |
| 11-15         | 16 | 3,33      | ,13 |
| 16-20         | 31 | 3,36      | ,24 |
| Toplam        | 70 | 3,35      | ,22 |

**Tablo 49.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri Ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu Ve Sorunlarına Yönelik Öğretim Elemanı Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

| Varyansın Kaynağı | Kareler Toplamı | Kareler Ortalaması | sd | F    | P    | Fark |
|-------------------|-----------------|--------------------|----|------|------|------|
| Gruplar arası     | ,057            | ,019               | 3  | ,378 | ,769 | -    |
| Gruplar içi       | 3,334           | ,051               | 66 |      |      |      |
| Toplam            | 3,391           |                    | 69 |      |      |      |

Tablo 49’a göre Türkiye’deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir ( $F_{(3-66)}=,378$ ;  $p>,05$ ). Bu sonuç tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşlerinin benzerlik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

**Tablo 50.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu ve Sorunlarına Yönelik Öğretim Elemanı Görüşlerinin Mezun Olunan Fakültelere Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

| Mezun Olunan Fakülte    | N  | $\bar{x}$ | S   |
|-------------------------|----|-----------|-----|
| Eğitim Fakültesi        | 10 | 3,33      | ,11 |
| Edebiyat Fakültesi      | 14 | 3,38      | ,10 |
| Fen- Edebiyat Fakültesi | 26 | 3,36      | ,23 |
| DTCF                    | 20 | 3,34      | ,30 |
| Toplam                  | 70 | 3,35      | ,22 |

**Tablo 51.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu ve Sorunlarına Yönelik Öğretim Elemanı Görüşlerinin Mezun Olunan Fakültelere Göre Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

| Varyansın Kaynağı | Kareler Toplamı | Kareler Ortalaması | sd | F    | P    | Fark |
|-------------------|-----------------|--------------------|----|------|------|------|
| Gruplar arası     | ,021            | ,007               | 3  | ,135 | ,939 | -    |
| Gruplar içi       | 3,370           | ,051               | 66 |      |      |      |
| Toplam            | 3,391           |                    | 69 |      |      |      |

Tablo 51’e göre Türkiye’deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşlerinin mezun oldukları fakültelere göre farklılık göstermediği belirlenmiştir ( $F_{(3-66)}=,135$ ;  $p>,05$ ). Bu sonuç tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşlerinin benzerlik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

**Tablo 52.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu ve Sorunlarına Yönelik Öğretim Elemanı Görüşlerinin Mezun Olunan Fakültelere Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

| Uzmanlık Alanı    | N  | $\bar{x}$ | S   |
|-------------------|----|-----------|-----|
| Eskiçağ Tarihi    | 2  | 3,44      | ,08 |
| Ortaçağ Tarihi    | 9  | 3,41      | ,16 |
| Yeniçağ Tarihi    | 14 | 3,26      | ,22 |
| Yakınçağ Tarihi   | 16 | 3,45      | ,32 |
| T.C. Tarihi       | 18 | 3,31      | ,16 |
| Tarih Eğitimi     | 2  | 3,33      | ,09 |
| Genel Türk Tarihi | 9  | 3,32      | ,12 |
| Toplam            | 70 | 3,35      | ,22 |

**Tablo 53.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu ve Sorunlarına Yönelik Öğretim Elemanı Görüşlerinin Uzmanlık Alanlarına Göre Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

| Varyansın Kaynağı | Kareler Toplamı | Kareler Ortalaması | sd | F     | P    | Fark |
|-------------------|-----------------|--------------------|----|-------|------|------|
| Gruplar arası     | ,352            | ,059               | 6  | 1,218 | ,309 | -    |
| Gruplar içi       | 3,038           | ,048               | 63 |       |      |      |
| Toplam            | 3,391           |                    | 69 |       |      |      |

Tablo 53’e göre Türkiye’deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşlerinin uzmanlık alanlarına göre farklılık göstermediği belirlenmiştir ( $F_{(6-63)}=1,218$ ;  $p>,05$ ). Bu sonuç tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşlerinin benzerlik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

**Tablo 54.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu ve Sorunlarına Yönelik Öğretim Elemanı Görüşlerinin Üniversitedeki Görev Unvanlarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

| Görev Unvanı | N  | $\bar{x}$ | S   |
|--------------|----|-----------|-----|
| Okutman      | 5  | 3,35      | ,06 |
| Arş.Gör.     | 19 | 3,34      | ,25 |
| Öğr.Gör.     | 5  | 3,43      | ,13 |
| Yrd.Doç.Dr.  | 22 | 3,31      | ,16 |
| Doç.Dr.      | 8  | 3,46      | ,34 |
| Prof.Dr.     | 11 | 3,35      | ,23 |
| Toplam       | 70 | 3,35      | ,22 |

**Tablo 55.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu ve Sorunlarına Yönelik Öğretim Elemanı Görüşlerinin Üniversitedeki Görev Unvanlarına Göre Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

| Varyansın Kaynağı | Kareler Toplamı | Kareler Ortalaması | sd | F    | P    | Fark |
|-------------------|-----------------|--------------------|----|------|------|------|
| Gruplar arası     | ,173            | ,035               | 5  | ,689 | ,634 | -    |
| Gruplar içi       | 3,218           | ,050               | 64 |      |      |      |
| Toplam            | 3,391           |                    | 69 |      |      |      |

Tablo 55’e göre Türkiye’deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşlerinin üniversitedeki görev unvanlarına alanlarına göre farklılık göstermediği belirlenmiştir ( $F_{(5-64)} = ,689$ ;  $p > ,05$ ). Bu sonuç tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğretim elemanı görüşlerinin benzerlik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

**Tablo 56.** Tarih Bölümlerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Öğretim Yöntemleri (N=70)

|                                              | Cevap Seçenekleri |      |            |      |       |      |         |      |           |      |           |      |
|----------------------------------------------|-------------------|------|------------|------|-------|------|---------|------|-----------|------|-----------|------|
|                                              | Hiçbir zaman      |      | Çok seyrek |      | Bazen |      | Sık sık |      | Her zaman |      |           |      |
| Yöntem                                       | f                 | %    | f          | %    | f     | %    | f       | %    | f         | %    | $\bar{x}$ | S    |
| Alan gezileri                                | 13                | 18,6 | 19         | 27,1 | 34    | 48,6 | 3       | 4,3  | 1         | 1,4  | 2,43      | ,89  |
| Düz anlatım                                  | -                 | -    | 1          | 1,4  | 13    | 18,6 | 35      | 50,0 | 21        | 30,0 | 4,09      | ,73  |
| Araştırma ödevleri                           | 2                 | 2,9  | 7          | 10,0 | 30    | 42,9 | 26      | 37,1 | 5         | 7,1  | 3,36      | ,86  |
| Rol oynama                                   | 21                | 30,0 | 12         | 17,1 | 32    | 45,7 | 4       | 5,7  | 1         | 1,4  | 2,31      | 1,01 |
| Bağımsız veya grup projeleri                 | 7                 | 10,0 | 25         | 35,7 | 28    | 40,0 | 8       | 11,4 | 2         | 2,9  | 2,61      | ,92  |
| Problem çözme/eleştirel düşünme etkinlikleri | 4                 | 5,7  | 19         | 27,1 | 31    | 44,3 | 11      | 15,7 | 5         | 7,1  | 2,91      | ,97  |
| Görsel-işitsel/simülasyonlar                 | 7                 | 10,0 | 18         | 25,7 | 28    | 40,0 | 16      | 22,9 | 1         | 1,4  | 2,80      | ,95  |
| Bilgisayar destekli öğrenme etkinlikleri     | 5                 | 7,1  | 9          | 12,9 | 26    | 37,1 | 27      | 38,6 | 3         | 4,3  | 3,20      | ,97  |
| Değerlerin ağırlıklı olduğu etkinlikler      | 14                | 20,0 | 17         | 24,3 | 22    | 31,4 | 16      | 22,9 | 1         | 1,4  | 2,61      | 1,04 |
| Davranış ağırlıklı etkinlikler               | 12                | 17,1 | 16         | 22,9 | 31    | 44,3 | 8       | 11,4 | 3         | 4,3  | 2,63      | 1,03 |
| Beyin fırtınası                              | 2                 | 2,9  | 10         | 14,3 | 24    | 34,3 | 25      | 35,7 | 9         | 12,9 | 3,41      | ,98  |
| Bireysel veya grup tartışmaları              | 3                 | 4,3  | 8          | 11,4 | 26    | 37,1 | 31      | 44,3 | 2         | 2,9  | 3,30      | ,87  |
| Soru-cevap                                   | -                 | -    | 1          | 1,4  | 10    | 14,3 | 35      | 50,0 | 24        | 34,3 | 4,17      | ,72  |

Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanları alan gezilerini bazen yaptıklarını ( $\bar{x}=2,43$ ), düz anlatım yöntemini sık sık ( $\bar{x}=4,09$ ) kullandıklarını, araştırma ödevlerin ( $\bar{x}=3,36$ ) bazen verdiklerini, rol oynama tekniğini ( $\bar{x}=2,31$ ) çok seyrek kullandıklarını belirtmişlerdir.

Bağımsız veya grup projeleri ( $\bar{x} = 2,61$ ) ve problem çözme/eleştirel düşünme etkinlikleri ( $\bar{x} = 2,91$ ), Görsel-işitsel/simülasyonlar ( $\bar{x} = 2,80$ ), bilgisayar destekli öğrenme etkinlikleri ( $\bar{x} = 3,20$ ), değerlerin ağırlıklı olduğu etkinlikler ( $\bar{x} = 2,61$ ), davranış ağırlıklı etkinlikler ( $\bar{x} = 2,63$ ), bireysel veya grup tartışmaları ( $\bar{x} = 3,30$ ) bazen yapılmaktadır.

Öğretim elemanları, beyin fırtınası ( $\bar{x} = 3,41$ ), soru-cevap yöntemlerini ( $\bar{x} = 4,17$ ) sık sık kullandıkları ifade etmektedirler.

**Tablo 57.** Tarih Bölümlerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Öğretim Yöntemlerinin Cinsiyet Değişkeninin Göre Dağılımına İlişkin T Testi Sonuçları

| Cinsiyet | N  | $\bar{x}$ | S   | sd | t     | p    |
|----------|----|-----------|-----|----|-------|------|
| Kadın    | 18 | 3,23      | ,36 | 68 | 2,072 | ,042 |
| Erkek    | 52 | 3,00      | ,42 |    |       |      |

Tablo 57'yi incelendiğinde, üniversitelerin tarih bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının kullandıkları öğretim yöntemlerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ( $t_{(68)}=2,072$ ;  $p<.05$ ). Örneklem grubundaki kadın öğretim elemanlarının öğretim yöntemlerini kullanmaya yönelik puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,23$ ) iken, bu değer erkek öğretim elemanlarında ( $\bar{x}=3,00$ ) olarak gerçekleşmiştir. Bu durum kadın öğretim elemanlarının öğretim yöntemlerini kullanma konusunda erkek öğretim elemanlarından daha olumlu bir tutum gösterdikleri şeklinde yorumlanabilir.

**Tablo 58.** Üniversitelerin Tarih Bölümlerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Öğretim Yöntemlerinin Görev Yaptıkları Üniversitelere Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

| Üniversite             | N  | $\bar{x}$ | S   |
|------------------------|----|-----------|-----|
| Gazi Üniversitesi      | 18 | 2,89      | ,54 |
| Marmara Üniversitesi   | 7  | 2,98      | ,36 |
| Balıkesir Üniversitesi | 14 | 3,09      | ,48 |
| İstanbul Üniversitesi  | 10 | 3,03      | ,34 |
| Ankara Üniversitesi    | 10 | 3,28      | ,15 |
| Hacettepe Üniversitesi | 11 | 3,16      | ,32 |
| Toplam                 | 70 | 3,06      | ,42 |

**Tablo 59.** Üniversitelerin Tarih Bölümlerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Öğretim Yöntemlerinin Görev Yaptıkları Üniversitelere Göre Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

| Varyansın Kaynağı | Kareler Toplamı | Kareler Ortalaması | sd | F     | P    | Fark |
|-------------------|-----------------|--------------------|----|-------|------|------|
| Gruplar arası     | 1,168           | ,234               | 5  | 1,328 | ,264 | -    |
| Gruplar içi       | 11,254          | ,176               | 64 |       |      |      |
| Toplam            | 12,422          |                    | 69 |       |      |      |

Tablo 59'a göre üniversitelerin tarih bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının derslerde kullandıkları öğretim yöntemlerinin sıklığı ve çeşitliliği görev yaptıkları üniversitelere göre farklılık göstermediği belirlenmiştir ( $F_{(5-64)}=1,328$ ;  $p>,05$ ). Bu sonuç tarih bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının kullandıkları öğretim yöntemlerinin ve bu yöntemleri kullanma sıklıklarının benzerlik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

**Tablo 60.** Üniversitelerin Tarih Bölümlerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Öğretim Yöntemlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

| Mesleki Kıdem | N  | $\bar{x}$ | S   |
|---------------|----|-----------|-----|
| 1-5           | 14 | 3,26      | ,29 |
| 6-10          | 9  | 3,03      | ,20 |
| 11-15         | 16 | 3,02      | ,41 |
| 16-20         | 31 | 3,00      | ,50 |
| Toplam        | 70 | 3,06      | ,42 |

**Tablo 61.** Üniversitelerin Tarih Bölümlerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Öğretim Yöntemlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

| Varyansın Kaynağı | Kareler Toplamı | Kareler Ortalaması | sd | F     | P    | Fark |
|-------------------|-----------------|--------------------|----|-------|------|------|
| Gruplar arası     | ,744            | ,248               | 3  | 1,402 | ,250 | -    |
| Gruplar içi       | 11,677          | ,177               | 66 |       |      |      |
| Toplam            | 12,422          |                    | 69 |       |      |      |

Tablo 61'e göre üniversitelerin tarih bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının derslerde kullandıkları öğretim yöntemlerinin sıklığı ve çeşitliliğinin mesleki kıdemlerine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir ( $F_{(3-66)}=1,402$ ;  $p>,05$ ). Bu sonuç tarih bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının kullandıkları öğretim yöntemlerinin ve bu yöntemleri kullanma sıklıklarının benzerlik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

**Tablo 62.** Üniversitelerin Tarih Bölümlerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Öğretim Yöntemlerinin Mezun Olunan Fakültelere Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

| Mezun Olunan Fakülte    | N  | $\bar{x}$ | S   |
|-------------------------|----|-----------|-----|
| Eğitim Fakültesi        | 10 | 2,91      | ,39 |
| Edebiyat Fakültesi      | 14 | 2,98      | ,36 |
| Fen- Edebiyat Fakültesi | 26 | 3,13      | ,32 |
| DTCF                    | 20 | 3,10      | ,56 |
| Toplam                  | 70 | 3,06      | ,42 |

**Tablo 63.** Üniversitelerin Tarih Bölümlerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Öğretim Yöntemlerinin Mezun Olunan Fakültelere Göre Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

| Varyansın Kaynağı | Kareler Toplamı | Kareler Ortalaması | sd | F    | P    | Fark |
|-------------------|-----------------|--------------------|----|------|------|------|
| Gruplar arası     | ,478            | ,159               | 3  | ,881 | ,455 | -    |
| Gruplar içi       | 11,943          | ,181               | 66 |      |      |      |
| Toplam            | 12,422          |                    | 69 |      |      |      |

Tablo 63'e göre üniversitelerin tarih bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının derslerde kullandıkları öğretim yöntemlerinin sıklığı ve çeşitliliğinin mezun oldukları fakültelere göre farklılık göstermediği belirlenmiştir ( $F_{(3-66)}=,881$ ;  $p>,05$ ). Bu sonuç tarih bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının kullandıkları öğretim yöntemlerinin ve bu yöntemleri kullanma sıklıklarının benzerlik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

**Tablo 64.** Üniversitelerin Tarih Bölümlerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Öğretim Yöntemlerinin Uzmanlık Alanlarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

| Uzmanlık Alanı    | N  | $\bar{x}$ | S   |
|-------------------|----|-----------|-----|
| Eskiçağ Tarihi    | 2  | 2,80      | ,81 |
| Ortaçağ Tarihi    | 9  | 2,88      | ,56 |
| Yeniçağ Tarihi    | 14 | 3,04      | ,38 |
| Yakınçağ Tarihi   | 16 | 3,20      | ,38 |
| T.C. Tarihi       | 18 | 3,13      | ,39 |
| Tarih Eğitimi     | 2  | 3,00      | ,10 |
| Genel Türk Tarihi | 9  | 2,96      | ,44 |
| Toplam            | 70 | 3,06      | ,42 |

**Tablo 65.** Üniversitelerin Tarih Bölümlerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Öğretim Yöntemlerinin Uzmanlık Alanlarına Göre Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

| Varyansın Kaynağı | Kareler Toplamı | Kareler Ortalaması | sd | F    | P    | Fark |
|-------------------|-----------------|--------------------|----|------|------|------|
| Gruplar arası     | ,897            | ,149               | 6  | ,817 | ,561 | -    |
| Gruplar içi       | 11,525          | ,183               | 63 |      |      |      |
| Toplam            | 12,422          |                    | 69 |      |      |      |

Tablo 65'e göre üniversitelerin tarih bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının derslerde kullandıkları öğretim yöntemlerinin sıklığı ve çeşitliliğinin uzmanlık alanlarına göre farklılık göstermediği belirlenmiştir ( $F_{(3-66)}=,817$ ;  $p>,05$ ). Bu sonuç tarih bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının kullandıkları öğretim yöntemlerinin ve bu yöntemleri kullanma sıklıklarının benzerlik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

**Tablo 66.** Üniversitelerin Tarih Bölümlerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Öğretim Yöntemlerinin Üniversitedeki Görev Unvanlarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

| Görev Unvanı | N  | $\bar{x}$ | S   |
|--------------|----|-----------|-----|
| Okutman      | 5  | 3,40      | ,44 |
| Arş.Gör.     | 19 | 3,14      | ,23 |
| Öğr.Gör.     | 5  | 2,95      | ,15 |
| Yrd.Doç.Dr.  | 22 | 2,90      | ,51 |
| Doç.Dr.      | 8  | 3,10      | ,45 |
| Prof.Dr.     | 11 | 3,11      | ,47 |
| Toplam       | 70 | 3,06      | ,42 |

**Tablo 67.** Üniversitelerin Tarih Bölümlerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Öğretim Yöntemlerinin Üniversitedeki Görev Unvanlarına Göre Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

| Varyansın Kaynağı | Kareler Toplamı | Kareler Ortalaması | sd | F     | P    | Fark |
|-------------------|-----------------|--------------------|----|-------|------|------|
| Gruplar arası     | 1,339           | ,268               | 5  | 1,546 | ,188 | -    |
| Gruplar içi       | 11,083          | ,173               | 64 |       |      |      |
| Toplam            | 12,422          |                    | 69 |       |      |      |

Tablo 67'ye göre üniversitelerin tarih bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının derslerde kullandıkları öğretim yöntemlerinin sıklığı ve çeşitliliğinin üniversitedeki görev unvanlarına göre farklılık göstermediği belirlenmiştir ( $F_{(5-64)}=1,546$ ;  $p>,05$ ). Bu sonuç tarih bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının kullandıkları öğretim yöntemlerinin ve bu yöntemleri kullanma sıklıklarının benzerlik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

**Tablo 68.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu ve Sorunlarına Yönelik Öğrenci Görüşleri (N=300)

|                                                                                           | Cevap Seçenekleri       |      |              |      |            |      |             |      |                     |      |           |       |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------|------|--------------|------|------------|------|-------------|------|---------------------|------|-----------|-------|
| İFADE                                                                                     | Kesinlikle katılmıyorum |      | Katılmıyorum |      | Kararsızım |      | Katılıyorum |      | Tamamen katılıyorum |      |           |       |
|                                                                                           | f                       | %    | f            | %    | f          | %    | f           | %    | f                   | %    | $\bar{x}$ | S     |
| 1.Tarih derslerinin süresi yetersizdir.                                                   | 28                      | 9,3  | 141          | 47,0 | 16         | 5,3  | 67          | 22,3 | 48                  | 16,0 | 2,89      | 1,30  |
| 2.Bölümde mevcut eğitsel materyaller (harita, küre vb.) eksiktir.                         | 11                      | 3,7  | 32           | 10,7 | 14         | 4,7  | 97          | 32,3 | 146                 | 48,7 | 4,12      | 1,13  |
| 3.Bölümde öğretim elemanlarının tarih konularına ilişkin bilgi eksikliği vardır.          | 43                      | 14,3 | 180          | 60,0 | 37         | 12,3 | 27          | 9,0  | 13                  | 4,3  | 2,29      | ,96   |
| 4.Bölümde öğretim elemanlarının tarih dersinin öğretimine ilişkin bilgi eksikliği vardır. | 30                      | 10,0 | 149          | 49,7 | 31         | 10,3 | 67          | 22,3 | 23                  | 7,7  | 2,68      | 1,15  |
| 5.Bölümde sınıflarda öğrenci fazlalılığı bulunmaktadır.                                   | 18                      | 6,0  | 71           | 23,7 | 18         | 6,0  | 89          | 29,7 | 104                 | 34,7 | 3,63      | 1,32  |
| 6.Bölümde tepegöz, projeksiyon vb. ders araç ve gereçleri yeterli sayıdadır.              | 63                      | 21,0 | 113          | 37,7 | 29         | 9,7  | 67          | 22,3 | 28                  | 9,3  | 2,61      | 1,29  |
| 7.Kütüphanemizd e tarih konularındaki kitaplar yeterlidir.                                | 58                      | 19,3 | 110          | 36,7 | 27         | 9,0  | 73          | 24,3 | 32                  | 10,7 | 2,70      | 1,13  |
| 8.Bölümdeki dershanelerin fiziki imkanları yeterlidir.                                    | 64                      | 21,3 | 120          | 40,0 | 26         | 8,7  | 71          | 23,7 | 19                  | 6,3  | 2,54      | 1,238 |
| 9.Bölümümüzün öğrencilere                                                                 | 86                      | 28,7 | 105          | 35,0 | 18         | 6,0  | 67          | 22,3 | 24                  | 8,0  | 2,46      | 1,324 |

|                                                                                                                     |     |      |     |      |    |      |     |      |     |      |      |       |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|------|-----|------|----|------|-----|------|-----|------|------|-------|
| sağladığı bilgisayar ve internet erişim desteği yeterlidir.                                                         |     |      |     |      |    |      |     |      |     |      |      |       |
| 10.Bölümdeki öğrencilerle öğretim elemanları arasındaki işbirliği ve iletişim yeterlidir.                           | 31  | 10,3 | 116 | 38,7 | 42 | 14,0 | 81  | 27,0 | 30  | 10,0 | 2,88 | 1,208 |
| 11.Tarih derslerinde öğrenilenlerin birçoğu günlük yaşamda faydalıdır.                                              | 20  | 6,7  | 54  | 18,0 | 42 | 14,0 | 121 | 40,3 | 63  | 21,0 | 3,51 | 1,198 |
| 12.Tarih dersleri almak boşa zaman harcamaktır.                                                                     | 183 | 61,0 | 83  | 27,7 | 9  | 3,0  | 15  | 5,0  | 10  | 3,3  | 1,38 | ,999  |
| 13.Tarih dersleri, tarihi olaylara karşı belli değerler, duygular ve tutumlar geliştirmemi sağlıyor.                | 8   | 2,7  | 14  | 4,7  | 24 | 8,0  | 139 | 46,3 | 115 | 38,3 | 4,13 | ,936  |
| 14.Tarih derslerinde toplum ve birey ilişkilerini öğrenmek ve buna göre insanlarla iletişim kurmaktan hoşlanıyorum. | 4   | 1,3  | 15  | 5,0  | 24 | 8,0  | 145 | 48,3 | 112 | 37,3 | 4,15 | ,867  |
| 15.Tarih dersleri ile geçmişteki konuları ele almayı zevkli buluyorum.                                              | 2   | ,7   | 13  | 4,3  | 18 | 6,0  | 145 | 48,3 | 122 | 40,7 | 4,24 | ,803  |
| 16.Haftada en az bir kez tarih kitabı okumak bana sıkıcı geliyor.                                                   | 62  | 20,7 | 124 | 41,3 | 45 | 15,0 | 54  | 18,0 | 15  | 5,0  | 3,55 | 1,151 |
| 17.Tarih derslerindeki araştırma ödevlerine aktif olarak katılmaktan hoşlanıyorum.                                  | 11  | 3,7  | 39  | 13,0 | 53 | 17,7 | 142 | 47,3 | 55  | 18,3 | 3,64 | 1,040 |
| 18.Ayda en az bir kez tarih ile ilgili televizyon programı izlemeyi severim.                                        | 13  | 4,3  | 30  | 10,0 | 21 | 7,0  | 133 | 44,3 | 103 | 34,3 | 3,94 | 1,097 |

|                                                                                                       |    |      |     |      |    |      |     |      |     |      |      |       |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|------|-----|------|----|------|-----|------|-----|------|------|-------|
| 19.Tarih derslerinde not tutmak bana sıkıcı gelir.                                                    | 47 | 15,7 | 83  | 27,7 | 35 | 11,7 | 89  | 29,7 | 46  | 15,3 | 3,01 | 1,349 |
| 20.Tarih dergilerinden ayda en az bir makale okumaktan zevk alırım.                                   | 6  | 2,0  | 37  | 12,3 | 39 | 13,0 | 152 | 50,7 | 66  | 22,0 | 3,78 | ,99   |
| 21.Tarih dersleri ile ilgili sorunlar için öğretim elemanına başvurmaktan hoşlanmam.                  | 57 | 19,0 | 100 | 33,3 | 50 | 16,7 | 72  | 24,0 | 21  | 7,0  | 3,33 | 1,22  |
| 22.Tarih dersleri ile ilgili sınıfta öğrenilenlerden daha fazlasını öğrenmeye çalışmaktan hoşlanırım. | 4  | 1,3  | 19  | 6,3  | 26 | 8,7  | 153 | 51,0 | 98  | 32,7 | 4,07 | ,885  |
| 23.Bölümde tarih dersleri sıkıcı biçimde geçmektedir.                                                 | 42 | 14,0 | 80  | 26,7 | 54 | 18,0 | 93  | 31,0 | 31  | 10,3 | 2,97 | 1,247 |
| 24.1945 ve sonrasını içeren konuları ele alan ders sayısı yeterli değildir.                           | 11 | 3,7  | 29  | 9,7  | 33 | 11,0 | 110 | 36,7 | 117 | 39,0 | 3,98 | 1,105 |
| 25.Tarih dersleri için öğretim elemanları yeterince kaynak önerisinde bulunmaktadır.                  | 16 | 5,3  | 45  | 15,0 | 40 | 13,3 | 128 | 42,7 | 71  | 23,7 | 3,64 | 1,152 |
| 26.Tarih derslerinde beklentiler ve ihtiyaçlar öğretim elemanı tarafından dikkate alınmaktadır.       | 26 | 8,7  | 55  | 18,3 | 43 | 14,3 | 126 | 42,0 | 50  | 16,7 | 3,40 | 1,210 |
| 27.Başarının artması için tarih öğretimine ilişkin lisans programları düzenlenmelidir.                | 8  | 2,7  | 36  | 12,0 | 29 | 9,7  | 143 | 47,7 | 84  | 28,0 | 3,86 | 1,040 |
| 28.Başarının artması için lisans süresinin artırılması gerekir.                                       | 72 | 24,0 | 168 | 56,0 | 30 | 10,0 | 20  | 6,7  | 10  | 3,3  | 2,09 | ,949  |
| 29.Başarının artması için yabancı dil ile tarih öğretimi                                              | 39 | 13,0 | 44  | 14,7 | 23 | 7,7  | 96  | 32,0 | 98  | 32,7 | 3,57 | 1,407 |

|                                                                                                         |    |      |    |      |    |      |     |      |     |      |      |       |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|------|----|------|----|------|-----|------|-----|------|------|-------|
| desteklenmelidir.                                                                                       |    |      |    |      |    |      |     |      |     |      |      |       |
| 30.Derslere başlamadan önce bir önceki dersin tekrarlanması gerekir.                                    | 12 | 4,0  | 29 | 9,7  | 34 | 11,3 | 141 | 47,0 | 84  | 28,0 | 3,85 | 1,059 |
| 31.Derslerde güncel konulara değinip örneklere yer vermek için zaman yeterlidir.                        | 32 | 10,7 | 55 | 18,3 | 34 | 11,3 | 121 | 40,3 | 58  | 19,3 | 3,39 | 1,280 |
| 32.Derslerde konularla ilgili fotoğraf, resim, slayt vb. materyaller kullanılmaktadır.                  | 58 | 19,3 | 90 | 30,0 | 41 | 13,7 | 76  | 25,3 | 35  | 11,7 | 2,80 | 1,32  |
| 33.Derslerde takip edilen kitaplar içerik bakımından yeterlidir.                                        | 29 | 9,7  | 59 | 19,7 | 49 | 16,3 | 120 | 40,0 | 43  | 14,3 | 3,30 | 1,24  |
| 34.Derslerde takip edilen kitaplar objektiftir.                                                         | 27 | 9,0  | 56 | 18,7 | 90 | 30,0 | 98  | 32,7 | 29  | 9,7  | 3,15 | 1,114 |
| 35.Derslerde takip edilen kitapların dilleri ağırdır.                                                   | 15 | 5,0  | 76 | 25,3 | 61 | 20,3 | 109 | 36,3 | 39  | 13,0 | 3,27 | 1,126 |
| 36.Derslerde takip edilen kitapların tasarımları öğretimi destekleyici özelliktedir.                    | 30 | 10,0 | 73 | 24,3 | 84 | 28,0 | 92  | 30,7 | 21  | 7,0  | 3,00 | 1,111 |
| 37.Derslerde yazı tahtası etkin biçimde kullanılmaktadır.                                               | 50 | 16,7 | 87 | 29,0 | 57 | 19,0 | 81  | 27,0 | 25  | 8,3  | 2,81 | 1,237 |
| 38.Dersler işlenirken çok farklı öğretim yöntemleri kullanılmaktadır.                                   | 59 | 19,7 | 97 | 32,3 | 49 | 16,3 | 67  | 22,3 | 28  | 9,3  | 2,69 | 1,272 |
| 39.Her dönem en az bir tane seçmeli ders olmalıdır.                                                     | 15 | 5,0  | 23 | 7,7  | 30 | 10,0 | 115 | 38,3 | 117 | 39,0 | 3,99 | 1,118 |
| 40.Liselerde alınan tarih eğitiminin üniversitedeki tarih eğitime olumlu katkısı vardır.                | 43 | 14,3 | 44 | 14,7 | 32 | 10,7 | 130 | 43,3 | 51  | 17,0 | 3,34 | 1,313 |
| 41.Araştırma ödevlerinde literatür tarama, araştırmanın yöntemi ve benzeri konularda öğretim elemanları | 27 | 9,0  | 39 | 13,0 | 46 | 15,3 | 142 | 47,3 | 46  | 15,3 | 3,47 | 1,166 |

|                                                                                                                               |     |      |    |      |    |      |     |      |     |      |      |       |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|------|----|------|----|------|-----|------|-----|------|------|-------|
| yardımcı<br>olmaktadır.                                                                                                       |     |      |    |      |    |      |     |      |     |      |      |       |
| 42.Derslerde<br>çoğunlukla<br>değerlendirme<br>amaçlı konu<br>anlatımı<br>yapılmaktadır.                                      | 17  | 5,7  | 44 | 14,7 | 59 | 19,7 | 143 | 47,7 | 37  | 12,3 | 3,46 | 1,064 |
| 43.Öğretim<br>elemanları<br>tarafından verilen<br>araştırma ödevleri<br>konuların daha iyi<br>öğrenilmesini<br>sağlamaktadır. | 7   | 2,3  | 22 | 7,3  | 36 | 12,0 | 160 | 53,3 | 75  | 25,0 | 3,91 | ,932  |
| 44.Uygulanan<br>programda<br>görülen gereksiz<br>dersler vardır.                                                              | 21  | 7,0  | 48 | 16,0 | 40 | 13,3 | 115 | 38,3 | 76  | 25,3 | 3,59 | 1,22  |
| 45.Bölümde<br>verilen tarih<br>eğitimi ile tarih<br>öğreniminin<br>amaçlarına<br>ulaşmaktadır.                                | 24  | 8,0  | 72 | 24,0 | 87 | 29,0 | 94  | 31,3 | 23  | 7,7  | 3,07 | 1,08  |
| 46.Bölümden<br>mezun olan<br>öğrenciler<br>kolaylıkla iş<br>bulabilmektedir.                                                  | 193 | 64,3 | 86 | 28,7 | 13 | 4,3  | 5   | 1,7  | 3   | 1,0  | 1,46 | ,74   |
| 47.Tarih<br>eğitiminin istenen<br>düzeyde yapılması<br>için sınıf<br>mevcutlarının<br>fazla olmaması<br>gerekir.              | 16  | 5,3  | 22 | 7,3  | 14 | 4,7  | 102 | 34,0 | 146 | 48,7 | 4,13 | 1,13  |
| 48.Tarih<br>öğrenmenin<br>amacı, karar<br>verme, eleştirel<br>düşünme, problem<br>çözme gibi<br>becerilerle<br>donanmaktadır. | 6   | 2,0  | 9  | 3,0  | 25 | 8,3  | 150 | 50,0 | 110 | 36,7 | 4,16 | ,85   |
| 49. Tarih<br>öğrenmenin<br>amacı, evrensel<br>değerler<br>kazanmaktadır.                                                      | 6   | 2,0  | 10 | 3,3  | 40 | 13,3 | 138 | 46,0 | 106 | 35,3 | 4,09 | ,89   |
| 50. Tarih<br>öğrenmenin<br>amacı, günümüz<br>dünyasını<br>anlamaktır.                                                         | 5   | 1,7  | 6  | 2,0  | 7  | 2,3  | 161 | 53,7 | 121 | 40,3 | 4,29 | ,75   |
| 51. Tarih                                                                                                                     | 1   | ,3   | 5  | 1,7  | 8  | 2,7  | 139 | 46,3 | 147 | 49,0 | 4,42 | ,66   |

|                                                                                                                     |     |      |     |      |    |      |     |      |     |      |      |      |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|------|-----|------|----|------|-----|------|-----|------|------|------|
| öğrenmenin amacı, kültürel mirasları yeni nesillere sağlıklı biçimde aktarmaktır.                                   |     |      |     |      |    |      |     |      |     |      |      |      |
| 52. Tarih öğrenmenin amacı, milli şuur oluşturmaktır.                                                               | 5   | 1,7  | 2   | ,7   | 15 | 5,0  | 132 | 44,0 | 146 | 48,7 | 4,37 | ,75  |
| 53. Tarih öğrenmenin amacı, tarih bilinci kazanmaktır.                                                              | 1   | ,3   | 5   | 1,7  | 6  | 2,0  | 141 | 47,0 | 147 | 49,0 | 4,43 | ,65  |
| 54.Tarih dersleri, ülkeye ve tüm insanlığa çok yönlü bakabilmemi engellemektedir.                                   | 125 | 41,7 | 155 | 51,7 | 8  | 2,7  | 7   | 2,3  | 5   | 1,7  | 2,29 | ,77  |
| 55.Toplum, tarih öğretmenlerine ve tarihçilere önem vermektedir.                                                    | 58  | 19,3 | 105 | 35,0 | 40 | 13,3 | 80  | 26,7 | 17  | 5,7  | 2,64 | 1,22 |
| 56.Yetişkinlerin en çok okudukları kitaplar güncel tarih kitaplarıdır.                                              | 28  | 9,3  | 45  | 15,0 | 58 | 19,3 | 139 | 46,3 | 30  | 10,0 | 3,33 | 1,13 |
| 57.Tarih dersleri sayesinde çevre bilincim gelişmektedir.                                                           | 12  | 4,0  | 33  | 11,0 | 49 | 16,3 | 151 | 50,3 | 55  | 18,3 | 3,68 | 1,02 |
| 58.Tarih derslerinde barışı ve barışın önemini öğrenmekteyim.                                                       | 11  | 3,7  | 23  | 7,7  | 34 | 11,3 | 165 | 55,0 | 67  | 22,3 | 3,85 | ,97  |
| 59.Tarih dersleri yüksek insani değerleri(doğruluk ,dürüstlük,erdemlilik vb.) benimsememe yardımcı olmaktadır.      | 8   | 2,7  | 14  | 4,7  | 37 | 12,3 | 156 | 52,0 | 85  | 28,3 | 3,99 | ,91  |
| 60.Tarih dersleri ile yaratıcı düşünme gücüm azalmaktadır.                                                          | 101 | 33,7 | 178 | 59,3 | 14 | 4,7  | 7   | 2,3  | -   | -    | 4,24 | ,60  |
| 61.Tarih dersleri vatanıma, milletime ve insanlığa karşı olumlu tutum ve değerler geliştirmeme yardımcı olmaktadır. | 1   | ,3   | 5   | 1,7  | 12 | 4,0  | 170 | 56,7 | 112 | 37,3 | 4,29 | ,65  |
| 62.Tarih dersleri milli ilke ve                                                                                     | 1   | ,3   | 6   | 2,0  | 17 | 5,7  | 166 | 55,3 | 110 | 36,7 | 4,26 | ,68  |

|                                                                |     |      |     |      |    |     |     |      |    |      |      |     |
|----------------------------------------------------------------|-----|------|-----|------|----|-----|-----|------|----|------|------|-----|
| değerleri benimsememe yardımcı olmaktadır.                     |     |      |     |      |    |     |     |      |    |      |      |     |
| 63.Tarih dersleri öz eleştiri yapabilmeme yardımcı olmaktadır. | 5   | 1,7  | 3   | 1,0  | 29 | 9,7 | 168 | 56,0 | 95 | 31,7 | 4,15 | ,76 |
| 64.Tarih dersleri yüzünden başka milletlere düşman olmuştum.   | 137 | 45,7 | 144 | 48,0 | 12 | 4,0 | 4   | 1,3  | 3  | 1,0  | 1,64 | ,71 |

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih derslerinin süresi yetersizdir.” fikrine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,89$ ) olup bu değer ölçekte yer alan aralıkların eşit olduğu (4/5) varsayımından yola çıkılarak, elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Bölümde mevcut eğitsel materyaller (harita, küre vb.) eksiktir.” fikrine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,12$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır. Öğrenciler öğretim materyallerin eksikliğine işaret etmektedir.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Bölümde öğretim elemanlarının tarih konularına ilişkin bilgi eksikliği vardır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,29$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılmıyorum basamağındadır. Öğrenciler bölümlerin görev yapan öğretim elemanlarının tarih dersinin literatür bilgisi konusunda eksiklerinin olmadığını ifade etmektedirler.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Bölümde öğretim elemanlarının tarih dersinin öğretimine ilişkin bilgi eksikliği vardır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,68$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Bölümde sınıflarda öğrenci fazlalığı bulunmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,63$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Bölümde tepegöz, projeksiyon vb. ders araç ve gereçleri yeterli sayıdadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,61$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Kütüphanemizde tarih konularındaki kitaplar yeterlidir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,70$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır. Öğretim elemanları kütüphanelerinin kaynak sağlama konusunda yeterince zengin olmadığını ifade etmektedirler.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Bölümdeki dershanelerin fiziki imkânları yeterlidir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,54$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılmıyorum basamağındadır. Öğrenciler dersliklerin istenilen teknik donanımına sahip olmadığını ifade etmektedirler.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Bölümümüzün öğrencilere sağladığı bilgisayar ve internet erişim desteği yeterlidir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,46$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılmıyorum basamağındadır. Öğrencilerin bölümlerindeki teknoloji kullanımının yetersizliğine işaret etmektedirler.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Bölümdeki öğrencilerle öğretim elemanları arasındaki işbirliği ve iletişim yeterlidir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,88$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih derslerinde öğrenilenlerin birçoğu günlük yaşamda faydalıdır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,51$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih dersleri almak boşa zaman harcamaktır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=1,38$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kesinlikle katılmıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih dersleri, tarihi olaylara karşı belli değerler, duygular ve tutumlar geliştirmemi sağlıyor.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,13$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih derslerinde toplum ve birey ilişkilerini öğrenmek ve buna göre insanlarla iletişim kurmaktan hoşlanıyorum.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,15$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih dersleri ile geçmişteki konuları ele almayı zevkli buluyorum.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,24$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının tamamen katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Haftada en az bir kez tarih kitabı okumak bana sıkıcı geliyor.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,55$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih derslerindeki araştırma ödevlerine aktif olarak katılmaktan hoşlanıyorum.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,64$ ) olup bu değer elde edilen bulguların

değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Ayda en az bir kez tarih ile ilgili televizyon programı izlemeyi severim.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,94$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih derslerinde not tutmak bana sıkıcı gelir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,01$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih dergilerinden ayda en az bir makale okumaktan zevk alırım.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,78$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih dersleri ile ilgili sorunlar için öğretim elemanına başvurmaktan hoşlanmam.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,33$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih dersleri ile ilgili sınıfta öğrenilenlerden daha fazlasını öğrenmeye çalışmaktan hoşlanırım.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,07$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Bölümde tarih dersleri sıkıcı biçimde geçmektedir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,97$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “1945 ve sonrasını içeren konuları ele alan ders sayısı yeterli değildir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,98$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih dersleri için öğretim elemanları yeterince kaynak önerisinde bulunmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,64$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih derslerinde beklentiler ve ihtiyaçlar öğretim elemanı tarafından dikkate alınmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,40$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Başarının artması için tarih öğretimine ilişkin lisans programları düzenlenmelidir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,86$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Başarının artması için lisans süresinin artırılması gerekir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,09$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılmıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Başarının artması için yabancı dil ile tarih öğretimi desteklenmelidir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,57$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Derslerde konularla ilgili fotoğraf, resim, slayt vb. materyaller kullanılmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,85$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Derslere başlamadan önce bir önceki dersin tekrarlanması gerekir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,39$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Derslerde güncel konulara değinip örneklerle yer vermek için zaman yeterlidir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,80$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Derslerde takip edilen kitaplar içerik bakımından yeterlidir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,30$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Derslerde takip edilen kitaplar objektiftir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,15$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Derslerde takip edilen kitapların dilleri ağırdır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,27$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Derslerde takip edilen kitapların tasarımları öğretimi destekleyici özelliktedir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,00$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Derslerde yazı tahtası etkin biçimde kullanılmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,81$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Dersler işlenirken çok farklı öğretim yöntemleri kullanılmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,69$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Her dönem en az bir tane seçmeli ders olmalıdır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,99$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Liselerde alınan tarih eğitiminin üniversitedeki tarih eğitimine olumlu katkısı vardır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,34$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Araştırma ödevlerinde literatür tarama, araştırmanın yöntemi ve benzeri konularda öğretim elemanları yardımcı olmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,47$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Derslerde çoğunlukla değerlendirme amaçlı konu anlatımı yapılmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,46$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Öğretim elemanları tarafından verilen araştırma ödevleri konuların daha iyi öğrenilmesini sağlamaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,91$ ) olup bu değer elde edilen

bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Uygulanan programda görülen gereksiz dersler vardır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,59$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Bölümde verilen tarih eğitimi ile tarih öğreniminin amaçlarına ulaşılmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,07$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Bölümden mezun olan öğrenciler kolaylıkla iş bulabilmektedir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=1,46$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kesinlikle katılmıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih eğitiminin istenen düzeyde yapılması için sınıf mevcutlarının fazla olmaması gerekir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,13$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih öğrenmenin amacı, karar verme, eleştirel düşünme, problem çözme gibi becerilerle donanmaktır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,16$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih öğrenmenin amacı, evrensel değerler kazanmaktır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,09$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih öğrenmenin amacı, günümüz dünyasını anlamaktır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,29$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının tamamen katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih öğrenmenin amacı, kültürel mirasları yeni nesillere sağlıklı biçimde aktarmaktır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,42$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının tamamen katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih öğrenmenin amacı, milli şuur oluşturmaktır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,37$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının tamamen katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih öğrenmenin amacı, tarih bilinci kazanmaktır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,43$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının tamamen katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih dersleri, ülkeye ve tüm insanlığa çok yönlü bakabilmemi engellemektedir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,29$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılmıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Yetişkinlerin en çok okudukları kitaplar güncel tarih kitaplarıdır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=2,64$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih dersleri sayesinde çevre bilincim gelişmektedir.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,33$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kararsızım basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih derslerinde barışı ve barışın önemini öğrenmekteyim.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,68$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih dersleri yüksek insani değerleri doğruluk, dürüstlük, erdemlilik vb.) benimsememe yardımcı olmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,85$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih dersleri ile yaratıcı düşünme gücüm azalmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,99$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih dersleri vatanıma, milletime ve insanlığa karşı olumlu tutum ve değerler geliştirmeme yardımcı olmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,29$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının tamamen katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih dersleri milli ilke ve değerleri benimsememe yardımcı olmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,26$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının tamamen katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih dersleri öz eleştiri yapabilmeme yardımcı olmaktadır.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=4,15$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının katılıyorum basamağındadır.

Tarih bölümünde eğitim gören öğrencilerin “Tarih dersleri yüzünden başka milletlere düşman olmalıyım.” ifadesine yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=1,64$ ) olup bu değer elde edilen bulguların değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıklarının kesinlikle katılmıyorum basamağındadır.

**Tablo 69.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu ve Sorunlarına Yönelik Öğrenci Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenin Göre Dağılımına İlişkin T Testi Sonuçları

| Cinsiyet | N   | $\bar{x}$ | S   | sd  | t    | p    |
|----------|-----|-----------|-----|-----|------|------|
| Kız      | 135 | 3,49      | ,26 | 298 | ,784 | ,434 |
| Erkek    | 165 | 3,47      | ,27 |     |      |      |

Tablo 69 incelendiğinde, Türkiye’deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğrenci görüşlerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ( $t_{(68)}=,784$ ;  $p>.05$ ).Örnekleme grubundaki kız öğrencilerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,49$ ) iken, bu değer erkek öğrencilerde ( $\bar{x}=3,47$ ) olarak gerçekleşmiştir. Kız ve erkek öğrencilerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik görüşlerinin benzerlik gösterdiği söylenebilir.

**Tablo 70.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu ve Sorunlarına Yönelik Öğrenci Görüşlerinin Öğrenim Gördükleri Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

| Üniversite             | N   | $\bar{x}$ | S   |
|------------------------|-----|-----------|-----|
| Gazi Üniversitesi      | 44  | 3,52      | ,26 |
| Marmara Üniversitesi   | 33  | 3,44      | ,25 |
| Balıkesir Üniversitesi | 69  | 3,48      | ,28 |
| İstanbul Üniversitesi  | 57  | 3,48      | ,25 |
| Ankara Üniversitesi    | 44  | 3,40      | ,25 |
| Hacettepe Üniversitesi | 53  | 3,51      | ,28 |
| Toplam                 | 300 | 3,48      | ,27 |

**Tablo 71.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu ve Sorunlarına Yönelik Öğrenci Görüşlerinin Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

| Varyansın Kaynağı | Kareler Toplamı | Kareler Ortalaması | sd  | F     | P    | Fark |
|-------------------|-----------------|--------------------|-----|-------|------|------|
| Gruplar arası     | ,470            | ,094               | 5   | 1,289 | ,269 | -    |
| Gruplar içi       | 21,458          | ,073               | 294 |       |      |      |
| Toplam            | 21,929          |                    | 299 |       |      |      |

Tablo 71’e göre Türkiye’deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğrenci görüşlerinin öğrenim gördükleri üniversitelere göre farklılık göstermediği belirlenmiştir ( $F_{(5-294)}=1,289$ ;  $p>,05$ ). Bu sonuç tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğrenci görüşlerinin benzerlik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

**Tablo 72.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu ve Sorunlarına Yönelik Öğrenci Görüşlerinin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

| Sınıf  | N   | $\bar{x}$ | S   |
|--------|-----|-----------|-----|
| 1      | 2   | 3,57      | ,20 |
| 2      | 97  | 3,48      | ,27 |
| 3      | 19  | 3,41      | ,28 |
| 4      | 139 | 3,47      | ,27 |
| 5      | 43  | 3,52      | ,26 |
| Toplam | 300 | 3,48      | ,27 |

**Tablo 73.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu ve Sorunlarına Yönelik Öğrenci Görüşlerinin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

| Varyansın Kaynağı | Kareler Toplamı | Kareler Ortalaması | sd  | F    | P    | Fark |
|-------------------|-----------------|--------------------|-----|------|------|------|
| Gruplar arası     | ,195            | ,049               | 4   | ,662 | ,619 | -    |
| Gruplar içi       | 21,734          | ,074               | 295 |      |      |      |
| Toplam            | 21,929          |                    | 299 |      |      |      |

Tablo 73’e göre öğrencilerin Türkiye’deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik görüşlerinin öğrenim gördükleri sınıflara göre farklılık göstermediği belirlenmiştir ( $F_{(4-295)}=,662$ ;  $p>,05$ ). Bu sonuç tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğrenci görüşlerinin benzerlik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

**Tablo 74.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu ve Sorunlarına Yönelik Öğrenci Görüşlerinin Mezun Oldukları Liselere Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

| Mezun Olunan Lise | N   | $\bar{x}$ | S   |
|-------------------|-----|-----------|-----|
| Süper Lise        | 20  | 3,51      | ,25 |
| Düz Lise          | 230 | 3,47      | ,27 |
| Anadolu Lisesi    | 43  | 3,49      | ,26 |
| Meslek Lisesi     | 7   | 3,49      | ,21 |
| Toplam            | 300 | 3,48      | ,27 |

**Tablo 75.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu ve Sorunlarına Yönelik Öğrenci Görüşlerinin Mezun Oldukları Liselere Göre Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

| Varyansın Kaynağı | Kareler Toplamı | Kareler Ortalaması | sd  | F    | P    | Fark |
|-------------------|-----------------|--------------------|-----|------|------|------|
| Gruplar arası     | ,037            | ,012               | 3   | ,167 | ,919 | -    |
| Gruplar içi       | 21,892          | ,074               | 296 |      |      |      |
| Toplam            | 21,929          |                    | 299 |      |      |      |

Tablo 75’e göre öğrencilerin, Türkiye’deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik görüşlerinin mezun oldukları liselere göre farklılık göstermediği belirlenmiştir ( $F_{(3-296)}=,167$ ;  $p>,05$ ). Bu sonuç tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğrenci görüşlerinin benzerlik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

**Tablo 76.** Türkiye’deki Üniversitelerin Tarih Bölümleri ve Tarih Öğretmenliği Anabilim Dallarının Durumu ve Sorunlarına Yönelik Öğrenci Görüşlerinin Öğretim Şekillerine Göre Dağılımına İlişkin T-Testi Sonuçları

| Cinsiyet       | N   | $\bar{x}$ | S   | sd  | t     | p    |
|----------------|-----|-----------|-----|-----|-------|------|
| Normal Öğretim | 250 | 3,49      | ,26 | 298 | 1,058 | ,240 |
| İkinci Öğretim | 50  | 3,46      | ,27 |     |       |      |

Tablo 76 incelendiğinde, Türkiye’deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğrenci görüşlerinin öğretim şekillerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ( $t_{(298)}=1,058$ ;  $p>,05$ ). Normal öğretimde öğrenim gören öğrencilerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik görüşlerinin puanlarının ortalaması ( $\bar{x}=3,49$ ) iken, bu değer ikinci öğretimde öğrenim gören öğrencilerde ( $\bar{x}=3,46$ ) olarak gerçekleşmiştir. Normal öğretim ve ikinci öğretimde öğrenim gören öğrencilerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik görüşlerinin benzerlik gösterdiği söylenebilir.

**Tablo 77.** Tarih Bölümlerinde Kullanılan Öğretim Yöntemlerine Yönelik Öğrenci Görüşleri (N=300)

|                                              | Cevap Seçenekleri |      |            |      |       |      |         |      |           |      |             |      |
|----------------------------------------------|-------------------|------|------------|------|-------|------|---------|------|-----------|------|-------------|------|
|                                              | Hiçbir zaman      |      | Çok seyrek |      | Bazen |      | Sık sık |      | Her zaman |      |             |      |
| Yöntem                                       | f                 | %    | f          | %    | f     | %    | f       | %    | f         | %    | $\bar{x}$   | S    |
| Alan gezileri                                | 92                | 30,7 | 75         | 25,0 | 106   | 35,3 | 13      | 4,3  | 14        | 4,7  | <b>2,27</b> | 1,08 |
| Düz anlatım                                  | 5                 | 1,7  | 18         | 6,0  | 48    | 16,0 | 109     | 36,3 | 120       | 40,0 | <b>4,07</b> | ,97  |
| Araştırma ödevleri                           | 8                 | 2,7  | 36         | 12,0 | 177   | 59,0 | 60      | 20,0 | 19        | 6,3  | <b>3,15</b> | ,81  |
| Rol oynama                                   | 99                | 33,0 | 50         | 16,7 | 133   | 44,3 | 14      | 4,7  | 4         | 1,3  | 2,25        | 1,01 |
| Bağımsız veya grup projeleri                 | 45                | 15,0 | 55         | 18,3 | 147   | 49,0 | 41      | 13,7 | 12        | 4,0  | <b>2,73</b> | 1,00 |
| Problem çözme/eleştirel düşünme etkinlikleri | 62                | 20,7 | 58         | 19,3 | 144   | 48,0 | 21      | 7,0  | 15        | 5,0  | <b>2,56</b> | 1,05 |
| Görsel-işitsel/simülasyonlar                 | 44                | 14,7 | 58         | 19,3 | 146   | 48,7 | 35      | 11,7 | 17        | 5,7  | <b>2,74</b> | 1,03 |
| Bilgisayar destekli öğrenme etkinlikleri     | 68                | 22,7 | 50         | 16,7 | 138   | 46,0 | 31      | 10,3 | 13        | 4,3  | <b>2,57</b> | 1,08 |
| Değerlerin ağırlıklı olduğu etkinlikler      | 59                | 19,7 | 65         | 21,7 | 143   | 47,7 | 28      | 9,3  | 5         | 1,7  | <b>2,52</b> | ,96  |
| Davranış ağırlıklı etkinlikler               | 64                | 21,3 | 64         | 21,3 | 140   | 46,7 | 26      | 8,7  | 6         | 2,0  | <b>2,49</b> | ,98  |
| Beyin fırtınası                              | 55                | 18,3 | 37         | 12,3 | 91    | 30,3 | 102     | 34,0 | 15        | 5,0  | <b>2,95</b> | 1,18 |
| Bireysel veya grup tartışmaları              | 36                | 12,0 | 43         | 14,3 | 163   | 54,3 | 46      | 15,3 | 12        | 4,0  | <b>2,85</b> | ,95  |
| Soru-cevap                                   | 8                 | 2,7  | 22         | 7,3  | 100   | 33,3 | 137     | 45,7 | 33        | 11,0 | <b>3,55</b> | ,87  |

Tablo 77 incelendiğinde tarih bölümlerinde kullanılan öğretim yöntemlerinde geleneksel öğretim yöntemlerin çoğunlukla tercih edildiği görülmektedir. Öğrenciler tarih derslerinde düz anlatımın ( $\bar{x}=4,07$ ), soru cevap yönteminin ( $\bar{x}=3,55$ ) sık kullanıldığını ifade etmişlerdir.

Araştırma ödevleri ( $\bar{x}=3,15$ ), Beyin fırtınası ( $\bar{x}=2,95$ ), bireysel veya grup tartışmaları ( $\bar{x}=2,85$ ), görsel-işitsel simülasyonlar ( $\bar{x}=2,74$ ), bağımsız veya grup projeleri ( $\bar{x}=2,73$ ) gibi yöntemlerin bazen kullanıldığı ifade edilmiştir.

Bilgisayar destekli öğrenme etkinlikleri ( $\bar{x}=2,57$ ), Problem çözme/eleştirel düşünme etkinlikleri ( $\bar{x}=2,56$ ), değerlerin ağırlıklı olduğu etkinlikler ( $\bar{x}=2,52$ ), Davranış ağırlıklı etkinlikler ( $\bar{x}=2,49$ ), alan gezileri ( $\bar{x}=2,27$ ), Rol oynama ( $\bar{x}=2,25$ ) yöntemlerinin bazen kullanıldığı belirtilmiştir.

**Tablo 78.** Tarih Bölümlerinde Kullanılan Öğretim Yöntemlerine Yönelik Öğrenci Görüşlerinin Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

| Üniversite             | N   | $\bar{x}$ | S   |
|------------------------|-----|-----------|-----|
| Gazi Üniversitesi      | 44  | 3,02      | ,50 |
| Marmara Üniversitesi   | 33  | 3,04      | ,48 |
| Balıkesir Üniversitesi | 69  | 2,67      | ,61 |
| İstanbul Üniversitesi  | 57  | 2,83      | ,60 |
| Ankara Üniversitesi    | 44  | 2,45      | ,52 |
| Hacettepe Üniversitesi | 53  | 3,00      | ,47 |
| Toplam                 | 300 | 2,82      | ,58 |

**Tablo 79.** Tarih Bölümlerinde Kullanılan Öğretim Yöntemlerine Yönelik Öğrenci Görüşlerinin Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

| Varyansın Kaynağı | Kareler Toplamı | Kareler Ortalaması | sd  | F     | P    | Fark                                                                                                                                                         |
|-------------------|-----------------|--------------------|-----|-------|------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Gruplar arası     | 12,517          | 2,503              | 5   | 8,291 | ,000 | Gazi Üniversitesi-<br>Ankara<br>Üniversitesi<br><br>Marmara Üniversitesi-<br>Ankara<br>Üniversitesi<br><br>Hacettepe Üniversitesi-<br>Ankara<br>Üniversitesi |
| Gruplar içi       | 88,774          | ,302               | 294 |       |      |                                                                                                                                                              |
| Toplam            | 101,291         |                    | 299 |       |      |                                                                                                                                                              |

Tablo 79'a göre Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunlarına yönelik öğrenci görüşlerinin öğrenim gördükleri üniversitelere göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir ( $F_{(5-294)}=8,291$ ;  $p<,001$ ). Bu farklılığı belirlemek amacıyla yapılan Scheffe analizine göre Gazi Üniversitesi öğrencileri ile Ankara Üniversitesi öğrencilerinin, Marmara Üniversitesi öğrencileri ile Ankara Üniversitesi öğrencilerinin, Hacettepe Üniversitesi öğrencileri ile Ankara Üniversitesi öğrencilerinin tarih derslerinde kullanılan öğretim yöntemlerinin çeşitliliği ve sıklığına yönelik görüşleri arasında farklılık gözlenmektedir.

## BÖLÜM V

### 5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Balıkesir Üniversitesi'nin tarih bölümlerinde görev yapan 70 öğretim elemanı ve bu üniversitelerin tarih bölümlerinde öğrenim gören 300 öğrenci ile gerçekleştirilen Türkiye'de üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunları araştırmasının sonuçları ve bu sonuçlara bağlı öneriler aşağıda verilmektedir.

#### 5.1. SONUÇLAR

- Öğretim elemanları ve öğrenciler tarih derslerinin süresinin yeterli olduğunu düşünmektedir.
- Öğretim elemanları ve öğrenciler bölümdeki mevcut eğitsel materyallerin eksik olduğunu belirtmektedir.
- Öğretim elemanları üniversite yönetiminin bölüme desteğinin ve proje desteklerinin yetersiz olduğunu belirtmektedir.
- Öğretim elemanları ve öğrenciler bölümde görev yapan akademik personelin tarih literatürüne hâkim olduğuna işaret etmektedir.
- Öğretim elemanları ve öğrenciler bölümdeki öğrenci sayısının fazla olduğu görüşündedirler.
- Öğretim elemanları bölümlerindeki kütüphanelerin yetersiz olduğunu ifade etmektedir.
- Öğretim elemanları ve öğrenciler bölümlerindeki sınıfların fiziki şartlarının yetersiz olduğunu belirtmektedir.
- Öğretim elemanları ve öğrenciler 1945 ve sonrası içeren konuların tarih programlarında daha çok yer almasının gerekliliğine işaret etmektedir.
- Öğretim elemanları öğrencilere yeterince rehberlik ettiklerini ifade etmektedir.

- Öğretim elemanları ve öğrenciler lisans programının süresi konusunda mevcut durumun uygunluğuna işaret etmektedir.
- Öğretim elemanları başarının artması için yabancı dil ile tarih öğretimini desteklemektedir.
- Öğretim elemanları tarih ders kitaplarının görsel tasarımı yeterli, objektif ve anlaşılır olduklarını ifade etmektedir.
- Öğretim elemanları ve öğrenciler bölümden mezun olan gençlerin kolaylıkla iş bulabilmesi konusunda oldukça ümitsiz görünmektedir. Bu ifadeye verilen cevaplar anketin en düşük ortalamalarına sahiptir.
- Öğretim elemanları ve öğrenciler tarih eğitiminin temel amaçlarına tamamen katılmaktadır.
- Öğretim elemanları ve öğrenciler tarihin milletlerarası düşmanlığın araçlarından olmadığı konusunda hemfikirdirler.
- Tarih bölümünde görev yapan öğretim elemanları geleneksel öğretim yöntemlerini sıklıkla kullanırken çağdaş öğretim yöntemlerini bazen kullanmaktadır.
- Türkiye’de üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunları konusunda görüşlerine başvurduğumuz öğretim elemanlarının bu konudaki fikirleri cinsiyet, üniversite, mesleki kıdem, mezun olunan fakülte, uzmanlık alanı ve görev unvanlarına göre istatistiki olarak anlamlı farklılık göstermemektedir.
- Öğrenciler bölümlerindeki teknoloji kullanımının yetersizliğine işaret etmektedirler.
- Öğrenciler tarih derslerinde öğrenilenlerin günlük yaşamda faydalı olduğuna inanmamaktadır.
- Öğrenciler tarih dersleri almanın boşa zaman harcamak olduğuna kesinlikle inanmamaktadır.
- Öğrenciler tarih derslerinin duygu, düşünce ve tutumlarının gelişmesindeki rolüne katılmaktadır.
- Öğrenciler tarih dersleri ile ilgili sınıfta öğrenilenlerden daha fazlasını farklı kaynaklardan öğrenmeye çalışmaktadır.
- Öğrenciler tarih derslerinde görsel materyallerin kullanılmasını istemektedir.

- Öğrenciler öğretim elemanlarının kendilerine rehberlik yaptıklarını belirtmektedir.
- Öğrenciler uygulanan programda gereksiz derslerin var olduğunu ifade etmektedir.
- Öğrenciler tarih öğrenmenin karar verme, eleştirel düşünme, problem çözme gibi becerilerle donanmaya katkı sağladığını ifade etmektedir.
- Öğrenciler tarih derslerinde geleneksel öğretim metotlarının hâkimiyetine işaret etmektedir.
- Türkiye’de üniversitelerin tarih bölümleri ve tarih öğretmenliği anabilim dallarının durumu ve sorunları konusunda görüşlerine başvurduğumuz öğrencilerin bu konudaki fikirleri öğrenim gördükleri üniversitelere göre anlamlı farklılık göstermektedir.

## 5.2. ÖNERİLER

- ✓ Tarih bölümlerindeki fiziki donanım yeterli hale getirilmelidir.
- ✓ Tarih bölümlerindeki eğitsel materyaller zenginleştirilmelidir.
- ✓ Öğretim elemanlarına proje destekleri verilmelidir.
- ✓ Tarih bölümlerindeki öğrenci sayısı azaltılmalıdır.
- ✓ Tarih bölümlerinin kütüphaneleri zenginleştirilmelidir.
- ✓ 1945 ve sonrasını içeren konular tarih programlarında daha çok yer almalıdır.
- ✓ Tarih bölümü mezunlarının iş imkânları artırılmalıdır.
- ✓ Tarih derslerinde geleneksel öğretim yöntemlerinin yanında çağdaş öğretim yöntemleri de sıklıkla kullanılmalıdır.
- ✓ Öğrencilerin teknolojiyi kullanmalarına olanak sağlayacak fiziki şartlar meydana getirilmelidir.
- ✓ Tarih derslerinde görsel materyallerin kullanılması gerekmektedir.

## KAYNAKÇA

ALTUNYA, Niyazi. (2006). Gazi Eğitim Enstitüsü Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü (1926-1980) Ankara. G.Ü. Yayınları

AKÇURA, Yusuf. (1932). Tarih Yazmak ve Okumak Usullerine Dair. I. Türk Tarih Kongresi Zabıtları. Ankara. s.590-591.

AKÇURA, Yusuf. (1998). Üç Tarz-ı Siyaset (4. Baskı) Ankara. AKDITYK Türk Tarih Kurumu Yayınları

AKKUTAY, Ülker. (1996). „Milli Eğitimde Yabancı Uzman Raporları (Atatürk Dönemi) Ankara. Avni Akyol Ümit Kültür ve Eğitim Vakfı

AKPINAR, Tahsin. (1991). Atatürk’ün Tarih Anlayışı. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

AKSOY, İlhan. (2003). Yüksek Öğretim Kurumlarında İnkılap Tarihi Öğretimi, Basılmamış Doktora Tezi Ankara. G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü

AKYÜZ, Yahya. (1996). Eğitim Tarihimizden Bugün İçin Çıkarılması Gereken Bazı Dersler ve Düşünceler. Eğitimimize Bakışlar (Koordinatör: İlhami FINDIKÇI) İstanbul. Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları.

AKYÜZ, Yahya. (2004). Türk Eğitim Tarihi (9. Baskı) Ankara. Pegem A Yayınları

Ankara Üniversitesi Lisan Eğitim-Öğretim Kataloğu (1997-1999) (1998) Ankara

ARSLAN, Ali. (1995). Darülfünun’dan Üniversite’ye İstanbul. Kitabevi Yayınları

ARSLAN, Ali. (2004). Türkiye’de Tarih Bölümü’nün Kuruluşu Cumhuriyetin 80. Yılında Üniversitelerde Tarih Öğrenimi, Araştırmaları ve Yayınları Semineri–Bildiriler, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi, İstanbul. GLOBUS Dünya Basımevi

ATA, Bahri. (2002). Müzelerle ve Tarihi Mekanlarla Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin “Müze Eğitime” İlişkin Görüşleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara

ATAÜNAL, Aydoğan-ÖZALP, Reşat. (1977). Türk Milli Eğitiminde Düzenleme Teşkilatı. İstanbul. Milli Eğitim Basımevi

ATATÜRKÇÜLÜK. (1983). Atatürkçü Düşünce Sistemi. C.3. Ankara. Genelkurmay Başkanlığı Yayınları.

Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, (1997) C. I-III Ankara. AKDITYK Tarih Araştırma Merkezi Yayınları.

AYAS, Nevzat. (1948). Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitimi, Kuruluşlar ve Tarihçeler Ankara Milli Eğitim Basımevi.

AYDA, Adile. (1991). Sadri Maksudi ARSAL. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı. (1937). Tarih Sergisini Niçin Çok Mühim Buluyorum? Yeni Adam, (196). s.2.

BANARLI, Nihat Sami. (1973). 16 Mart ve Yüksek Öğretim Okulu İstanbul. Ülkü Pınarı, Yıl 1 Sayı 1 s.3-4

BEHAR, Büşra Ersanlı. (1992). İktidar ve Tarih, Türkiye’de Resmi Tarih Tezinin Oluşumu (1929-1937) , İstanbul. Alfa Yayınları

BERKES, Niyazi. (2002). Türkiye’de Çağdaşlaşma, (3. Baskı). İstanbul. Yapı Kredi Yayınları

BLOCK, Marc. (1994). Tarihin Savunucusu ya da Tarihçilik Mesleği. (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay). Ankara: Gece Yayınları.

BURKE, Peter. (1994). Tarih ve Toplumsal Kuram. (Çev. Mete TUNÇAY). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener. (2001). Deneyisel Desenler. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

CARR, Edward Hallet. (1994). Tarih Nedir? (Çev. Misket Gizem Öztürk). İstanbul: İletişim Yayınları.

COLLINGWOOD, R.G. (1996). Tarih Tasarımı. (Çev. Kurtuluş DİNÇER). Ankara: Gündoğan Yayınları.

COLTHAM, J. B-FINES, J. (1994). Tarih Öğretiminin Eğitimsel Amaçları. (Çev. Mustafa SAFRAN). Belleten, LVII (220), 827-842.

CULPIN, Chris. (1996). Making Progress in History. H. BOURDILLON. (Ed). Teaching History. London: Routledge. 126-152.

ÇANKAYA, Mücellitoğlu Ali (1954 ) Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (I. Cilt ) 1859- 1949 Ankara. Örnek Matbaası

Dance, E.H. (1971). Orta Dereceli Okullarda Tarihin Yeri. (Çev. Osman HORASANLI). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

DEWEY, John. (2000). Temel Eğitimde Tarihin Amacı. (Çev. Bahri ATA). Milli Eğitim. (147), 43-45.

DİLAVER, H. Hüseyin. (1994). Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme ve İstihdam Şartları İstanbul. Milli Eğitim Yayınları

DUMAN, Tayyip. (1991). Türkiye’de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme Problemi, İstanbul. Milli Eğitim Basımevi

EĞRİBEL, Ertal-Özcan, Ufuk. (2007). Bilim Sosyolojisi Bilim Tarihi ve Yöntem, Sosyoloji Yıllığı 16 (Salih Özbaran ve Zeki Arıkan’a Saygı) İstanbul. Kitabevi Yayınları

EŞME, İsa. (2003). Yüksek Öğretmen Okulları İstanbul. Bilgi – Başarı Yayınları

ERGÜN, Mustafa. (1987). Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Çalışmalarının Gelişmesi Ankara. H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı 2

ERGÜN, Mustafa. (1997). Atatürk Devri Türk Eğitimi, Ankara. Ocak Yayınları

ERGİN, Osman. (1977). Türk Maarif Tarihi, İstanbul. Eser Matbaası C. III-IV

EŞME, İsa. (2007). Öğretmen Yetiştirmede Özgün Bir Model Yüksek Öğretmen Okulları, Cumhuriyetin İlk Yıllarından Günümüze Dil Kültür Eğitim G.Ü. Yayınları s.359-368

Gazi Üniversitesi Kataloğu (1993) (1993-1994) Ankara.

GELİŞLİ, Yücel. (2006). Öğretmen Yetiştirmede Ankara Yüksek Öğretmen Okulu Uygulaması, İstanbul. Milli Eğitim Yayınları

GENÇ, Reşat. (1984). Tarih Öğretimimiz Nasıl Olmalıdır? Tercüman Milli Eğitim Sempozyumu. İstanbul s.57-61.

GÜLER, Ali. (1983). Milli Eğitim Şuraları Üzerine Tahlili ve Mukayeseli Bir Araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÜLER, İbrahim. (2005). Tarihin Toplumdaki İşlevi ve Öğretimi, İstanbul Elif Kitabevi Milenyum Yayınları

GÜNGÖR, Nevin. (1991). Kültür, Eğitim, Dil Görüşleri ile Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

HALKIN, Leon E. (1989). Tarih Tenkidinin Unsurları. (Çev. Bahaeddin YEDİYILDIZ). Ankara: TTK Basımevi.

<http://www.unsandigi.com/sandik1/5.asp> (15 Haziran 2009 tarihinde alınmıştır)

<http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=3595> (15 Haziran 2009 tarihinde alınmıştır)

İHSANOĞLU, Ekmeleddin. (1993), Darülfünun – Diyanet İslam Ansiklopedisi, C.VIII, s.521-527. İstanbul.

İNAN, Afet. (1939). Atatürk'ün Tarih Tezi. Belleten, C.III, Sayı :10, s.245-248.

İNAN, Arı. (2005). Afet İNAN. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.

İNAN, Afet. (1947). Ankara-Samsun Arasında Tarih Gezisi. (26 Mayıs – 11 Haziran 946). Ankara: TTK Basımevi.

İNAN, Afet. (1981). Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler. Ankara. AKDTYK Türk Tarih Kurumu Yayınları

İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI'YA Armağan. (1988). Ankara 2. Baskı Türk Tarih Kurumu Yayınları

İ.Ü.Ed.Fak. 1938-1939 Talebe Kılavuzu, (1938), İstanbul. Milli Mecmua Basımevi

KAFESOĞLU, İbrahim-DELIORMAN, Altan. (1976). Tarih I. İstanbul.

KARAL, Enver Ziya. (1946). Atatürk'ün Tarih Tezi. Atatürk Hakkında Konferanslar. Ankara.

KARAL, Enver Ziya. (1981). Atatürk ve Devrim. Atatürk'ün Tarih Tezi. Ankara.

KARASAR, Niyazi. (2003). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayıncılık.

KAYA, Hayrettin. (2002). Osmanlıdan Cumhuriyete Tarih Dersi Müfredatı. Toplumsal Tarih, Sayı:100, Nisan 2002. s.45.

KOÇER, H.Ali. (1991). Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi, İstanbul. Milli Eğitim Basımevi

KOÇAK, Kemal. (1998). Cumhuriyetten Günümüze Tarih Anlayışı ve Ortaöğretim Kurumlarında Tarih Öğretimi (1923-1992) Yayınlanmamış Doktora Tezi G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

KODAMAN, Bayram. (1986). Türkçülük. Doğuştan Günümüze İslam Tarihi Ansiklopedisi, (12). s.63.

KODAMAN, Bayram. (1988). Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi, Ankara. Türk Tarih Kurumu Yayınları

KONPARA, M. Zeki. (1966). Darülmualimin Tarihçesi (1848-1966) İstanbul. Ülkücü Öğretmen Dergisi, C.7 Nisan, Sayı:83

KÖSTÜKLÜ, Nuri. (1998). Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi. Konya: Kuzucular Ofset.

KÖYMEN, Oya. (2003). Tarih Eğitime Eleştirel Yaklaşımlar. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

LEWIS, Bernard. (1988). Modern Türkiye'nin Doğuşu (Çev. Metin Kırıtlı ) Ankara.3. Baskı AKDITYK Türk Tarih Kurumu Yayınları

Malche, Albert. (1939). İstanbul Üniversitesi Hakkında Rapor. İstanbul.

MEB.(1987). Orta Öğretim Kurumları Tarih Programı. Tebliğler Dergisi, (2146).

MERÇİL, Erdoğan. (2004). Cumhuriyetin 80. Yılında İ.Ü.Ed.Fak'de Selçuklu Tarihi Öğretimi–Cumhuriyetin 80. Yılında Üniversitelerde Tarih Öğrenimi Araştırmaları ve Yayınları Semineri –Bildiriler-İ.Ü.Ed.Fak. Tarih Araştırmaları Merkezi İstanbul. Globus Dünya Basımevi

Nichol, Jon. (1996). Tarih Öğretimi. (Çev. Mustafa SAFRAN). Ankara: Çağrı Matbaacılık.

REŞAT, Ali. (1912). Mekteplerde Tarih Dersi. Tedrisat Mecmuası No:20, 10 Mayıs 1912. İstanbul. s.50-55.

SAFRAN, Mustafa. (1997). Tarih Öğretimi ve Çağdaş Müfredat Teorileri. XII. Türk Tarih Kongresi. Ankara: TTK Yayınları.

SAFRAN, Mustafa. (2002). Türk Tarihi Öğretimi ve Meseleleri Türkler Ansiklopedisi, C.17, s.936-943 Ankara.

SAFRAN, Mustafa. (2004). Ortaöğretim Tarih Programı Geliştirme Çalıştırmaları. TTKB Çalıştay, Ankara: Başkent Öğretmenevi. (25-26 Aralık 2004).

SAFRAN, Mustafa. (2006). Tarih Eğitimi Makale ve Bildiriler Ankara. Gazi Kitabevi Yayınları

SARINAY, Yusuf. (1994). Türk Ocaklarının Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları, İstanbul. Ötüken Yayınları

SUNGU, İhsan. (2002). Tarih Öğretimi Hakkında. (Çev. Bahri ATA). Milli Eğitim. (153-154). s.52-59.

TAMİR, Ferhat (1973) Yüksek Öğretmen Okulları Kuruluşu Tarihi ve Mahiyeti İstanbul. Ülkü Pınarı Yıl 1 Sayı 2 s.1-4

TBMM Zabıt Ceridesi. C.18. s.8. Ankara.

TEMİR, Ahmet. (1987). Yusuf Akçura. Ankara. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri. (1973). Yüksek Öğretmen Okulları ve Gelişmeleri İstanbul. Ülkü Pınarı Yıl 1 Sayı 1 s.5-6

TOGAN, A. Zeki Velidi. (1985). Tarihte Usul. İstanbul: Enderun Kitabevi.

TOSH, John. (2005). Tarihin Peşinde. (Çev. Özden ARIKAN). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

TURAN, Refik. (1998). Türkiye’de Tarih Öğretiminde Yeni Gelişmeler ve Hedefler. G.Ü. Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı: 4, Ekim 1998 s.68-76.

OKTAY, Emin-AKŞİT, Niyazi. (1983). Tarih I. İstanbul.

ORHONLU, Cengiz. (1967). Atatürk ve Tarih Görüşü. Türk Kültürü, 6 (61). s.27.

ORTAYLI, İlber. (1986). Cevdet Paşa ve Osmanlı Tarihi Ahmet Cevdet Paşa Semineri, İstanbul, 27-28 Mayıs 1985 Bildirisinden Ayrı Basım

ORTAYLI, İlber. (1996). Maarifin Son 150 Yıldaki Serencamı Ankara Yeni Türkiye, Ocak-Şubat ,Yıl 2, Sayı: 7

ORTAYLI, İlber. (2005). Gelenekten Geleceğe, (11. Baskı). İstanbul. Ufuk Kitapları Yayınları

ÖZALP, Orhan. (2000). İlköğretim Okulları ve Liselerde Tarih Eğitiminin Gözden Geçirilmesi ihtiyacının Ana Nedenleri ve Bu Konudaki Çalışmalar. Tarih Öğretiminin Yeniden Yapılandırılması. İstanbul: Türkiye Ekonomik Ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

ÖZBARAN, Salih. (1992). Tarih ve Öğretimi, İstanbul Cem Yayınevi

ÖZBARAN, Salih. (1998). Gençlik ve Tarih Bir Proje ve Pecs Toplantısı. Toplumsal Tarih, 9(49). 49-56.

ÖZBARAN, Cengiz-ORUÇ, Şahin. (2004). Atatürkçülük Tarih Coğrafya ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Bibliyografyası Ankara Asil Yayındağıtım.

ÖZCAN, Kemal. (2004). Üniversite Tarih Eğitiminde İ.Ü.Ed.Fak. Genel Türk Tarihi Kürsüsü /Anabilim Dalı'nın Yeri –Cumhuriyetin 80. Yılında Üniversitelerde Tarih Öğrenimi Araştırmaları ve Yayınları Semineri –İ.Ü.Ed.Fak. Tarih Araştırmaları Merkezi İstanbul. Globus Dünya Basımevi

ÖZTAŞ, Sezai. (2007). Tarih Öğretimi ve Filmler. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ÖZTÜRK, Cemil. (1996). Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası, Ankara. AKDITYK Türk Tarih Kurumu Yayınları.

UÇGUN, Duygu. (2006). Cumhuriyet Döneminde Türkçe Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi Yayınlanmamış Doktora Tezi Ankara. G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü

UNAT, Faik Reşit. (1960). Avrupa Konseyince Tarih Öğretimi ve tarih Ders Kitapları Hakkında Alınan Kararlar ve Yapılan İşler. V. Türk Tarih Kongresi (12-17 Nisan 1956). Ankara. TTK Yayınları. s.695-707.

UNAT, F.Reşit. (1964). Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış Ankara. Milli Eğitim Basımevi

ÜNAL, Uğur. (2008). II. Meşrutiyet Öncesi Osmanlı Rüşdiyeleri (1897-1907). Ankara. Gazi Kitabevi.

VARİŞ, Fatma. (1983). Program Geliştirme Çabaları. Cumhuriyet Devrinde Eğitim. İstanbul. MEB Yayınları.

YALÇIN, Semih – ÜNAL, Uğur. (2007). Reşat GENÇ Makaleler Ankara. Berikan Yayınevi

YALÇIN, Semih – ÇETİN, Altan. (2005). Kazım Y. KOPRAMAN Makaleler Ankara. Berikan Yayınevi

YALÇIN, Durmuş-AKBIYIK, Yaşar, ve Diğerleri (2000). Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

YAVUZYİĞİT, M. Hikmet. (1999). Mülkiye Tarihi, Ankara. Mülkiyeliler Birliği yayınları

YUVALI, Abdülkadir. (1990). Türkiye’de Tarih Öğretimi. Tarih Metodolojisi ve Türk Tarihinin Meseleleri Kollokyumu. (21-26 Mayıs 1984) Bildiriler. Elazığ. s.253-261. Fırat Havzası Araştırma Merkezi Yayınları.

YÜCEL Hasan Ali (1938) Türkiye’de Orta Öğretim, İstanbul. Devlet Basım Evi

2006 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu (2006) Ankara

2007 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu (2007) Ankara

2008 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu (2008) Ankara

## EKLER

## Ek-1. Öğrenci Anketi

**TÜRKİYE’DE ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE  
TARİH ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU  
VE SORUNLARI**

Bu anket, öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümde Tarih öğrenimine ilişkin karşılaştıkları başlıca sorunların ve genel durumun ortaya konulması amacıyla yöneliktir. Araştırmada elde edilecek veriler doktora tez çalışmasında bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Bu nedenle ankette bulunana maddelerin, gerçek durumu yansıtmaları açısından doğru ve eksiksiz olarak cevaplanması büyük önem taşımaktadır. Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız. Teşekkür ederim.

Arş.Gör. Serdar ERKAN  
Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi  
Tarih Öğretmenliği Anabilim Dalı

1. Cinsiyetiniz? ( ) Bayan ( ) Erkek
2. Sınıfınız? ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ( ) 5
3. Mezun olduğunuz lise türü?  
( ) Süper Lise ( ) Düz Lise ( ) Anadolu Lisesi  
( ) Meslek Lisesi ( ) Diğer:Lütfen belirtiniz .....
4. Öğrenim şekliniz? ( ) Normal Öğretim ( ) İkinci Öğretim

| No | Aşağıdaki ifadeleri okuyarak seçeneklerden uygun gelen birini ( X ) işareti ile işaretleyiniz. | Tamamen Katılıyorum | Katılıyorum | Kararsızım | Katılmıyorum | Tamamen Katılmıyorum |
|----|------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------|-------------|------------|--------------|----------------------|
| 1  | Tarih derslerinin süresi yetersizdir.                                                          |                     |             |            |              |                      |
| 2  | Bölümde mevcut eğitsel materyaller (harita, küre vb.) eksiktir.                                |                     |             |            |              |                      |
| 3  | Bölümde öğretim elemanlarının Tarih konularına ilişkin bilgi eksikliği vardır.                 |                     |             |            |              |                      |
| 4  | Bölümde öğretim elemanlarının Tarih dersinin öğretimine ilişkin bilgi eksikliği vardır.        |                     |             |            |              |                      |
| 5  | Bölümde sınıflarda öğrenci fazlalığı bulunmaktadır.                                            |                     |             |            |              |                      |
| 6  | Bölümde tepegöz, projeksiyon vb. ders araç ve gereçleri yeterli sayıdadır.                     |                     |             |            |              |                      |
| 7  | Kütüphanemizde Tarih konularında ki kitaplar yeterlidir.                                       |                     |             |            |              |                      |
| 8  | Bölümdeki dershanelerin fiziki imkanları yeterlidir.                                           |                     |             |            |              |                      |
| 9  | Bölümümüzün öğrencilere sağladığı bilgisayar ve internet erişim desteği yeterlidir.            |                     |             |            |              |                      |
| 10 | Bölümde ki öğrencilere öğretim elemanları arasında ki işbirliği ve iletişim yeterlidir.        |                     |             |            |              |                      |

|    |                                                                                                                  |  |  |  |  |  |
|----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|--|--|--|
| 11 | Tarih derslerinde öğrenilenlerin birçoğu günlük yaşamda faydalıdır.                                              |  |  |  |  |  |
| 12 | Tarih dersleri almak boşa zaman harcamaktır.                                                                     |  |  |  |  |  |
| 13 | Tarih dersleri, tarihi olaylara karşı belli değerler, duygular ve tutumlar geliştirmemi sağlıyor.                |  |  |  |  |  |
| 14 | Tarih derslerinde toplum ve birey ilişkilerini öğrenmek ve buna göre insanlarla iletişim kurmaktan hoşlanıyorum. |  |  |  |  |  |
| 15 | Tarih dersleri ile ilgili geçmişteki konuları ele almayı zevkli buluyorum.                                       |  |  |  |  |  |
| 16 | Haftada en az bir kez Tarih kitabı okumak bana sıkıcı geliyor.                                                   |  |  |  |  |  |
| 17 | Tarih derslerinde ki araştırma ödevlerine aktif olarak katılmaktan hoşlanıyorum.                                 |  |  |  |  |  |
| 18 | Ayda en az bir kez Tarih ile ilgili televizyon programı izlemeyi severim.                                        |  |  |  |  |  |
| 19 | Tarih derslerinde not tutmak bana sıkıcı gelir.                                                                  |  |  |  |  |  |
| 20 | Tarih dergilerinden ayda en az bir makale                                                                        |  |  |  |  |  |
| 21 | Tarih dersleri ile ilgili sorular için öğretim elamanlarına başvurmadan hoşlanmam.                               |  |  |  |  |  |
| 22 | Tarih dersleri ile ilgili sınıfta öğrenilenlerden daha fazlasını öğrenmeye çalışmaktan hoşlanırım.               |  |  |  |  |  |
| 23 | Bölümde Tarih dersleri sıkıcı biçimde geçmektedir.                                                               |  |  |  |  |  |
| 24 | 1945 ve sonrası içeren konuları ele alan ders sayısı yeterli değildir.                                           |  |  |  |  |  |
| 25 | Tarih dersleri için öğretim elemanları yeterince kaynak önerisinde bulunmaktadır.                                |  |  |  |  |  |
| 26 | Tarih derslerinde beklentiler ve ihtiyaçlar öğretim elamanı tarafından dikkate alınmaktadır.                     |  |  |  |  |  |
| 27 | Başarının artması için tarih öğretimine ilişkin lisans programı düzenlenmelidir.                                 |  |  |  |  |  |
| 28 | Başarının artması için lisans süresinin arttırılması gerekir.                                                    |  |  |  |  |  |
| 29 | Başarının artması için yabancı dil ile tarih öğrenimi destelenmelidir.                                           |  |  |  |  |  |
| 30 | Derslere başlamadan önce bir önceki dersin tekrarlanması gerekir.                                                |  |  |  |  |  |
| 31 | Derslerde güncel konulara değinip örneklere yer vermek için zaman yeterlidir.                                    |  |  |  |  |  |
| 32 | Derslerde konularla ilgili fotoğraf, resim, slayt vb. materyaller kullanılmaktadır.                              |  |  |  |  |  |
| 33 | Derslerde takip edilen kitaplar, içerik bakımından yeterlidir.                                                   |  |  |  |  |  |
| 34 | Derslerde takip edilen kitaplar objektiftir.                                                                     |  |  |  |  |  |
| 35 | Derslerde takip edilen kitapların dilleri ağırdı.                                                                |  |  |  |  |  |
| 36 | Derslerde takip edilen kitapların tasarımları öğretimi destekleyici özelliktedir.                                |  |  |  |  |  |
| 37 | Derslerde yazı tahtası etkin biçimde kullanılmaktadır.                                                           |  |  |  |  |  |
| 38 | Dersler işlenirken çok farklı öğretim yöntemleri uygulanmaktadır.                                                |  |  |  |  |  |
| 39 | Her dönem en az bir tane seçmeli ders olmalıdır.                                                                 |  |  |  |  |  |
| 40 | Liselerde alınan tarih eğitiminin üniversitede ki Tarih eğitiminde                                               |  |  |  |  |  |

|                                                                                                  |                                                                                                                           |                            |                    |                   |                     |                             |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------|--------------------|-------------------|---------------------|-----------------------------|
|                                                                                                  | olumlu katkısı vardı.                                                                                                     |                            |                    |                   |                     |                             |
| 41                                                                                               | Araştırma ödevlerinde literatür tarama, araştırmanın yöntemi ve benzeri konularda öğretim elemanları yardımcı olmaktadır. |                            |                    |                   |                     |                             |
| 42                                                                                               | Derslerde çoğunlukla değerlendirme amaçlı konu anlatımı yapılmaktadır.                                                    |                            |                    |                   |                     |                             |
| 43                                                                                               | Öğretim elemanları tarafından verilen araştırma ödevleri konuların daha iyi öğrenilmesi sağlanmaktadır.                   |                            |                    |                   |                     |                             |
| 44                                                                                               | Uygulanan programda görülen gereksiz dersler vardır.                                                                      |                            |                    |                   |                     |                             |
| 45                                                                                               | Bölümde verilen Tarih eğitimi ile tarih öğreniminin amaçlarına ulaşılmaktadır.                                            |                            |                    |                   |                     |                             |
| 46                                                                                               | Bölümde mezun olan öğrenciler kolaylıkla iş bulabilmektedir.                                                              |                            |                    |                   |                     |                             |
| 47                                                                                               | Tarih eğitiminin istenen düzeyde yapılması için sınıf mevcutlarının fazla olmaması gerekir.                               |                            |                    |                   |                     |                             |
| 48                                                                                               | Tarih öğrenmenin amacı, karar verme, eleştirel düşünme ve problem çözme gibi becerilerle donanmaktadır.                   |                            |                    |                   |                     |                             |
| 49                                                                                               | Tarih öğrenmenin amacı, evrensel değerler kazanmaktır.                                                                    |                            |                    |                   |                     |                             |
| 50                                                                                               | Tarih öğrenmenin amacı, günümüz dünyasını anlamaktır.                                                                     |                            |                    |                   |                     |                             |
| 51                                                                                               | Tarih öğrenmenin amacı, kültürel mirasları yeni nesillere sağlıklı biçimde aktarmaktır.                                   |                            |                    |                   |                     |                             |
| 52                                                                                               | Tarih öğrenmenin amacı, milli şuur oluşturmaktır.                                                                         |                            |                    |                   |                     |                             |
| 53                                                                                               | Tarih öğrenmenin amacı, Tarih bilinci kazanmaktır.                                                                        |                            |                    |                   |                     |                             |
| 54                                                                                               | Tarih dersleri, ülkeye ve tüm insanlığa çok yönlü bakabilmemi engellemektedir.                                            |                            |                    |                   |                     |                             |
| 55                                                                                               | Toplum, Tarih öğretmenlerine ve tarihçilere önem vermektedir.                                                             |                            |                    |                   |                     |                             |
| 56                                                                                               | Yetişkinlerin en çok okudukları kitaplar, güncel tarih kitaplarıdır.                                                      |                            |                    |                   |                     |                             |
| 57                                                                                               | Tarih dersleri sayesinde çevre bilincim gelişmektedir.                                                                    |                            |                    |                   |                     |                             |
| 58                                                                                               | Tarih derslerinde barışı ve barışın önemini öğrenmekteyim.                                                                |                            |                    |                   |                     |                             |
| 59                                                                                               | Tarih dersleri yüksek insani değerleri (doğruluk, dürüstlük, erdemlilik, vb.) benimsememe yardımcı olmaktadır.            |                            |                    |                   |                     |                             |
| 60                                                                                               | Tarih dersleri iye yaratıcı düşünme gücüm azalmaktadır.                                                                   |                            |                    |                   |                     |                             |
| 61                                                                                               | Tarih dersleri vatanıma, milletime ve insanlığa karşı olumlu tutum ve değerler geliştirmeme yardımcı olmaktadır.          |                            |                    |                   |                     |                             |
| 62                                                                                               | Tarih dersleri milli ilke ve değerleri benimsememe yardımcı olmaktadır.                                                   |                            |                    |                   |                     |                             |
| 63                                                                                               | Tarih dersleri öz-eleştiri yapabilme yardımcı olmaktadır.                                                                 |                            |                    |                   |                     |                             |
| 64                                                                                               | Tarih dersleri yüzünden başka milletlere düşman olmaktayım.                                                               |                            |                    |                   |                     |                             |
| <b>Aşağıdaki öğretim yöntem ve teknikleri tarih derslerinde hangi sıklıkla kullanılmaktadır.</b> |                                                                                                                           | <b>Tamamen Katılıyorum</b> | <b>Katılıyorum</b> | <b>Kararsızım</b> | <b>Katılmıyorum</b> | <b>Tamamen Katılmıyorum</b> |
| 65                                                                                               | Alan gezileri / Sınıf dışı aktiviteler                                                                                    |                            |                    |                   |                     |                             |
| 66                                                                                               | Düz anlatım                                                                                                               |                            |                    |                   |                     |                             |
| 67                                                                                               | Araştırma ödevleri                                                                                                        |                            |                    |                   |                     |                             |
| 68                                                                                               | Rol oynama                                                                                                                |                            |                    |                   |                     |                             |

|           |                                                |  |  |  |  |  |
|-----------|------------------------------------------------|--|--|--|--|--|
| <b>69</b> | Bağımsız veya grup projeleri                   |  |  |  |  |  |
| <b>70</b> | Problem çözme / Eleştirel düşünme aktiviteleri |  |  |  |  |  |
| <b>71</b> | Görsel-İşitsel / simülasyonlar                 |  |  |  |  |  |
| <b>72</b> | Bilgisayar destekli öğrenme aktiviteleri       |  |  |  |  |  |
| <b>73</b> | Değerlerin ağırlıklı olduğu aktiviteler        |  |  |  |  |  |
| <b>74</b> | Davranış ağırlıklı aktiviteler                 |  |  |  |  |  |
| <b>75</b> | Beyin fırtınası                                |  |  |  |  |  |
| <b>76</b> | Bireysel veya grup tartışmaları                |  |  |  |  |  |
| <b>77</b> | Soru-cevap                                     |  |  |  |  |  |

## Ek-2. Öğretim Elemanları Anketi

### TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTELERİN TARİH BÖLÜMLERİ VE TARİH ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARININ DURUMU VE SORUNLARI

Bu anket, öğretim elemanlarının görev yaptıkları bölümde Tarih öğretimine ilişkin karşılaştığı oldukları başlıca sorunların ve genel durumun ortaya konulması amacıyla yöneliktir. Araştırmada elde edilecek veriler doktora tez çalışmasında bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Bu nedenle ankette bulunana maddelerin, gerçek durumu yansıtmaları açısından doğru ve eksiksiz olarak cevaplanması büyük önem taşımaktadır. Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız. Teşekkür ederim.

Arş.Gör. Serdar ERKAN  
Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi  
Tarih Öğretmenliği Anabilim Dalı

1. Cinsiyetiniz? ( ) Bayan ( ) Erkek
2. Mesleki Kıdeminiz? ( ) 1-5 yıl ( ) 6-10 yıl ( ) 11-15 yıl ( ) 16-20 yıl
3. Mezun olduğunuz üniversite ve lisans programınız?  
.....
4. Uzmanlık Alanınız? .....
5. Göreviniz?  
( ) Uzman ( ) Okutman ( ) Araştırma Görevlisi ( ) Öğretim Görevlisi  
( ) Yrd.Doç.Dr. ( ) Doç.Dr. ( ) Prof.Dr.

| No | Aşağıdaki ifadeleri okuyarak seçeneklerden uygun gelen birini ( X ) işareti ile işaretleyiniz. | Tamamen Katılıyorum | Katılıyorum | Kararsızım | Katılmıyorum | Tamamen Katılmıyorum |
|----|------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------|-------------|------------|--------------|----------------------|
| 1  | Tarih derslerinin süresi yetersizdir.                                                          |                     |             |            |              |                      |
| 2  | Derslere ön hazırlık için zaman yetersizdir.                                                   |                     |             |            |              |                      |
| 3  | Bölümde mevcut eğitsel materyaller (harita,küre vb.) eksiktir.                                 |                     |             |            |              |                      |
| 4  | Bölümde proje desteği bakımından maddi yetersizlikler bulunmaktadır.                           |                     |             |            |              |                      |
| 5  | Üniversite yönetiminin bölüme sağladığı destek yetersizdir.                                    |                     |             |            |              |                      |
| 6  | Bölümde öğretim elemanlarının Tarih konularına ilişkin bilgi eksiği vardır.                    |                     |             |            |              |                      |
| 7  | Bölümde öğretim elemanlarının Tarih dersinin öğretimine ilişkin bilgi eksiği vardır.           |                     |             |            |              |                      |
| 8  | Bölümde sınıflarda öğrenci fazlalığı bulunmaktadır.                                            |                     |             |            |              |                      |
| 9  | Bölümde ki odalarımızın fiziki şartlarını uygun buluyorum.                                     |                     |             |            |              |                      |
| 10 | Bölümde haftalık ders yüküm ağırdır.                                                           |                     |             |            |              |                      |
| 11 | Bölümde tepegöz, projeksiyon vb. ders araç ve gereçleri yeterli sayıdadır.                     |                     |             |            |              |                      |
| 12 | Kütüphanemizde Tarih konularında ki kitaplar yeterlidir.                                       |                     |             |            |              |                      |
| 13 | Bölümde ki dershanelerin fiziki imkanları yeterlidir.                                          |                     |             |            |              |                      |
| 14 | Bölümümüzün sağladığı bilgisayar ve internet erişim desteği yeterlidir.                        |                     |             |            |              |                      |

|    |                                                                                                                        |  |  |  |  |  |
|----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|--|--|--|
| 15 | Bölümdeki öğretim elemanları arasında ki işbirliği ve iletişim yeterlidir.                                             |  |  |  |  |  |
| 16 | Öğrenciler derslerde Tarih konularının öğretimine duysızdır.                                                           |  |  |  |  |  |
| 17 | 1945 ve sonrası içeren konuları ele alan ders sayısı yeterli değildir.                                                 |  |  |  |  |  |
| 18 | Tarih konuları için öğrencilere yeterince kaynak önerisinde bulunmaktayım.                                             |  |  |  |  |  |
| 19 | Tarih derslerinde öğrencilerin beklentilerini ve ihtiyaçlarının dikkate almaktayım.                                    |  |  |  |  |  |
| 20 | Başarının artması için Tarih öğretimine ilişkin lisans programı düzenlenmelidir.                                       |  |  |  |  |  |
| 21 | Başarının artması için lisans süresinin artırılması gerekir.                                                           |  |  |  |  |  |
| 22 | Başarının artması için yabancı dil öğretimi ile Tarih öğretimi desteklenmelidir.                                       |  |  |  |  |  |
| 23 | Derslere başlamadan önce bir önceki dersi tekrarlamaktayım.                                                            |  |  |  |  |  |
| 24 | Derslerde güncel konulara değinip örneklere yer vermek için zaman yeterlidir.                                          |  |  |  |  |  |
| 25 | Derslerde konularla ilgili fotoğraf, resim, slayt vb. materyalleri kullanmaktayım.                                     |  |  |  |  |  |
| 26 | Derslerde takip edilen kitaplar, içerik bakımından yeterlidir.                                                         |  |  |  |  |  |
| 27 | Derslerde takip edilen kitaplar, objektiftir.                                                                          |  |  |  |  |  |
| 28 | Derslerde takip edilen kitapların dilleri ağırdır.                                                                     |  |  |  |  |  |
| 29 | Derslerde takip edilen kitapların tasarımı öğretimi destekleyici özelliktedir.                                         |  |  |  |  |  |
| 30 | Derslerde yazı tahtasını etkin biçimde kullanmaktayım.                                                                 |  |  |  |  |  |
| 31 | Dersleri işlerken çok farklı öğretim yöntemleri kullanmaktayım.                                                        |  |  |  |  |  |
| 32 | Her dönem en az bir tane seçmeli ders olmalıdır.                                                                       |  |  |  |  |  |
| 33 | Liselerde alınan Tarih eğitiminin üniversitedeki tarih eğitimine olumlu katkısı vardır.                                |  |  |  |  |  |
| 34 | Araştırma ödevlerinde literatür tarama, araştırmanın yöntemi ve benzeri konularında öğrencilerime yardımcı olmaktayım. |  |  |  |  |  |
| 35 | Derslerde öğrencilere değerlendirme amaçlı konu anlatımı yaptırmaktayım.                                               |  |  |  |  |  |
| 36 | Öğrencilere verilen araştırma ödevleri konuların daha iyi öğrenilmesini sağlamaktadır.                                 |  |  |  |  |  |
| 37 | Uygulanan programda görülen gereksiz dersler vardır.                                                                   |  |  |  |  |  |
| 38 | Bölümde verilen tarih eğitimi ile tarih öğretiminin amaçlarına ulaşılmaktadır.                                         |  |  |  |  |  |
| 39 | Bölümde mezun olan öğrenciler kolaylıkla iş bulabilmektedir.                                                           |  |  |  |  |  |
| 40 | Tarih öğretiminin istenen düzeyde yapılması için sınıf mevcutlarının fazla olmaması gerekir.                           |  |  |  |  |  |
| 41 | Tarih öğretiminin amacı, öğrencilerin karar verme, eleştirel düşünme ve problem çözme gibi becerilerle donatmaktır.    |  |  |  |  |  |
| 42 | Tarih öğretiminin amacı, öğrencilere evrensel değerler kazandırmaktır.                                                 |  |  |  |  |  |
| 43 | Tarih öğretiminin amacı, öğrencilerin günümüz dünyasını anlamasını sağlamaktır.                                        |  |  |  |  |  |
| 44 | Tarih öğretiminin amacı kültürel mirasları yeni nesillere sağlıklı biçimde aktarmaktır.                                |  |  |  |  |  |
| 45 | Tarih öğretiminin amacı, öğrencilerde milli şuur oluşturmaktır.                                                        |  |  |  |  |  |
| 46 | Tarih öğretiminin amacı, öğrencilerde Tarih bilinci kazandırmaktır.                                                    |  |  |  |  |  |

|                                                                                                  |                                                                                                                                 |                          |                  |                 |                   |                           |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|------------------|-----------------|-------------------|---------------------------|
| 47                                                                                               | Tarih dersleri, öğrencilerin ülkeye ve tüm insanlığa çok yönlü bakabilmesini engellemektedir.                                   |                          |                  |                 |                   |                           |
| 48                                                                                               | Toplum, tarih dersi öğretim elemanlarına ve tarihçilere önem vermektedir.                                                       |                          |                  |                 |                   |                           |
| 49                                                                                               | Yetişkinlerin en çok okudukları kitaplar, güncel tarih kitaplarıdır.                                                            |                          |                  |                 |                   |                           |
| 50                                                                                               | Tarih dersleri sayesinde öğrencilerin çevre bilinci gelişmektedir.                                                              |                          |                  |                 |                   |                           |
| 51                                                                                               | Tarih derslerinde öğrenciler barışı ve barışın önemini öğrenmektedir.                                                           |                          |                  |                 |                   |                           |
| 52                                                                                               | Tarih dersleri öğrencilerin yüksek insanı değerleri (doğruluk, dürüstlük, erdemlik, vb.) benimsemesine yardımcı olmaktadır.     |                          |                  |                 |                   |                           |
| 53                                                                                               | Tarih dersleri ile öğrencilerin yaratıcı düşünme gücü azalmaktadır.                                                             |                          |                  |                 |                   |                           |
| 54                                                                                               | Tarih dersleri öğrencilerin vatanına, milletine ve insanlığa karşı olumlu tutum ve değerler geliştirmesine yardımcı olmaktadır. |                          |                  |                 |                   |                           |
| 55                                                                                               | Tarih dersleri öğrencilerin milli ilke ve değerleri benimsemesine yardımcı olmaktadır.                                          |                          |                  |                 |                   |                           |
| 56                                                                                               | Tarih dersleri öğrencilerin öz-eleştiri yapabilmesine yardımcı olmaktadır.                                                      |                          |                  |                 |                   |                           |
| 57                                                                                               | Tarih derslerinden dolayı öğrenciler başka milletlere düşman olmaktadır.                                                        |                          |                  |                 |                   |                           |
| <b>Aşağıdaki öğretim yöntem ve teknikleri tarih derslerinde hangi sıklıkla kullanılmaktadır.</b> |                                                                                                                                 | <b>Tamamen Katılıyor</b> | <b>Katılıyor</b> | <b>Kararsız</b> | <b>Katılmıyor</b> | <b>Tamamen Katılmıyor</b> |
| 58                                                                                               | Alan gezileri/sınıf dışı etkinlikler                                                                                            |                          |                  |                 |                   |                           |
| 59                                                                                               | Düz anlatım                                                                                                                     |                          |                  |                 |                   |                           |
| 60                                                                                               | Araştırma ödevleri                                                                                                              |                          |                  |                 |                   |                           |
| 61                                                                                               | Rol oynama                                                                                                                      |                          |                  |                 |                   |                           |
| 62                                                                                               | Bağımsız veya grup projeleri                                                                                                    |                          |                  |                 |                   |                           |
| 63                                                                                               | Problem çözme / eleştirel düşünme etkinlikleri                                                                                  |                          |                  |                 |                   |                           |
| 64                                                                                               | Görsel işitsel / simülasyonlar                                                                                                  |                          |                  |                 |                   |                           |
| 65                                                                                               | Bilgisayar destekli öğrenme etkinlikleri                                                                                        |                          |                  |                 |                   |                           |
| 66                                                                                               | Değerlerin ağırlıklı olduğu etkinlikler                                                                                         |                          |                  |                 |                   |                           |
| 67                                                                                               | Davranış ağırlıklı etkinlikler                                                                                                  |                          |                  |                 |                   |                           |
| 68                                                                                               | Beyin fırtınası                                                                                                                 |                          |                  |                 |                   |                           |
| 69                                                                                               | Bireysel veya grup tartışmaları                                                                                                 |                          |                  |                 |                   |                           |
| 70                                                                                               | Soru-cevap                                                                                                                      |                          |                  |                 |                   |                           |